DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Pál Előd

Debrecen
2023

DEBRECENI EGYETEM
MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

A GAZDASÁGI TÁRSASÁG VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐJÉNEK POLGÁRI JOGI FELELŐSSÉGE A ROMÁN ÉS A MAGYAR TÁRSASÁGI JOGBAN

Készítette:

Pál Előd

Témavezető:

Dr. Veress Emőd
egyetemi tanár

A doktori program címe: Az állam és a jog változásai Közép- és Kelet-Európában
A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Szabadfalvi József egyetemi tanár

A kézirat lezárva: 2023. augusztus 29.

DEBRECEN
2023

NYILATKOZAT

Alulírott, **Pál Előd** (név), büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott, *A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége a román és a magyar társasági jogban* című értekezésem saját önálló munkám, a benne található, másoktól származó gondolatok és adatok eredeti lelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Tudomásul veszem, hogy amennyiben részben vagy egészben sajátomként mutatom be más szellemi alkotását, vagy az értekezésben hamis, esetleg hamisított adatokat használok, és ezzel a doktori ügyben eljáró testületet vagy személyt megtévesztem vagy tévedésben tartom, a megítélt doktori fokozat visszavonható, a jogerős visszavonó határozatot az egyetem nyilvánosságra hozza.

Debrecen, 2023. augusztus 29.

aláírás

TÉMAVEZETŐI AJÁNLÁS

Pál Előd „A GAZDASÁGI TÁRSASÁG VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐJÉNEK POLGÁRI JOGI FELELŐSSÉGE A ROMÁN ÉS A MAGYAR TÁRSASÁGI JOGBAN" c. PhD értekezéséhez

A jelölt értekezésének központi kérdése a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége. A vizsgált két jogrendszer – a magyar és a román – összehasonlítása indokolt, több szempontból is. Egyfelől mert két szomszédos államról van szó, ahol a kölcsönös befektetések is indokolják mindkét jogrendszer ismeretét, vizsgálatát. Így a dolgozat gyakorlati jelentősége kétségtelen. Másfelől, elméleti szinten, a két társasági jog eltérő gyökerei és fejlődése megkívánják a tudományos vizsgálatot. A magyar jog esetében inkább német minták követése, majd az attól való távolodás, a román jognál az olasz és francia hatás tulajdonképpen a kontinentális jogok két nagy típusának összehasonlítását teszi lehetővé. Így általánosabb következtetéseket is le lehet vonni.

A kitűzött célok elérése érdekében a jelölt egyaránt használta a történeti, a dogmatikai, elemző és az összehasonlító jogi módszereket. A téma újszerűsége, hogy annak ellenére, hogy a vezető tisztségviselők felelőssége mindkét országban kiterjedt szakirodalommal rendelkezik, abból fakad, hogy tulajdonképpen soha nem képezte összehasonlító vizsgálat tárgyát. A dolgozat tulajdonképpen a releváns magyar és román szakirodalom teljességét áttekinti. Viszont azt is le kell szögezni, hogy a jelölt mindkét jogrendszer szakirodalmi álláspontjainak összegzésén túlmenően új vagy újszerű gondolatokat, sarkos, vitára késztető saját véleményeket is megfogalmaz, amely a dolgozat tudományos értékét jelentősen növeli. A szintetizáló jellegen túlmenően eredeti gondolatok teszik a dolgozatot érdekessé, olvasmányossá. Különösen fontosnak tartom a vezető tisztségviselői felelősség legnagyobb gyakorlati jelentőséggel rendelkező aspektusának, a fizetésképtelenségi helyzethez kapcsolódó felelősségi szabályok kimerítő vizsgálatát.

A dolgozat szerkezete három fő részre tagozódik: az első rész a téma jogtörténeti kontextusát tárja fel, de ez a rész nem pusztán történeti bevezető, nem pusztán tisztelgés a nagy jogtudós elődök előtt, hanem komoly dogmatikai megalapozása az összes mai vitának. A második rész a társaság normális működése során felmerülő felelősségi helyzeteket vizsgálja: a társasággal szembeni felelősséget, de a harmadik személlyel szemben fennálló saját felelősség lehetséges eseteit is. A harmadik rész a fizetésképtelen társaság vezetőjének és árnyékvezetőjének felelősségét vizsgálja, különös tekintettel a gazdag joggyakorlatra. Mindegyik részt komparatív összegzés zár, amely szintén a jelölt saját, eredeti munkája.

A dolgozat álláspontom szerint értékes összegzés és bizonyos részeiben úttörő munka, amelynek megírásával a jelölt bizonyságot tett szakmai kvalitásairól, kutatói képességeiről. Hiánypótló jellegű, elméleti és gyakorlati jelentőségű munka.

Megállapítható, hogy a dolgozat a Debreceni Egyetem doktori szabályzatának, illetve a Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola szabályzatának mindenben megfelel, önálló kutatás eredménye, ezért a dolgozat nyilvános vitára bocsátását és a jelöltnek a PhD fokozat megítélését javaslom.

Budapest, 2023. augusztus 29.

Dr. Veress Emőd
egyetemi tanár, témavezető

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ.....7

1. Az értekezés témamegjelölése és a témaválasztás indokai.....7

2. Az értekezés célkitűzései és a kutatási kérdések.....13

3. Kutatási hipotézisek.....17

4. A kutatás módszertana.....18

4.1. Összehasonlító módszer.....18

4.2. Összehasonlító jogtörténeti módszer.....20

I. RÉSZ: JOGTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK.....22

1. Fejezet: Románia.....22

1.1. Szabályozástörténeti kontextus.....22

1.1.1. A 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv általános jellemzése és felépítése.....25

1.1.2. Az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyvben szabályozott társaságok.....27

1.2. Az ügyvezető fogalma az Rktk. rendszerében.....29

1.2.1. A személyegyesítő társaságok ügyvezetői.....29

1.2.2. A tőketársaságok ügyvezetői.....32

1.2.3. A kereskedelmi megbízás és a cégvezető fogalma az Rktk. rendszerében.....33

1.3. A kereskedelmi társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma és természete.....36

1.3.1. Az ügyvezető és társaság közötti jogviszony tartalma.....37

1.3.2. Az ügyvezető és társaság közötti jogviszony természete.....40

1.4. Az ügyvezető felelőssége az Rktk. és 1864. évi Rptk. rendszerében.....42

1.4.1. A magánjogi felelősség szabályozása az 1864. évi Rptk. rendszerében...43

1.4.2. A magánjogi felelősség szükségszerű alkotóelemei a klasszikus román magánjogban.....45

1.4.2.1. Vétkes magatartás.....46

1.4.2.2. A kár.....49

1.4.2.3. Ok-okozati összefüggés *50*
1.4.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete 50
1.4.3.1. Nem vagyoni felelősség *50*
1.4.3.2. Vagyoni felelősség *51*
1.5. Az ügyvezető felelősségének irányai 53
1.5.1. Az ügyvezető társasággal szembeni felelőssége. Felelősségi alakzatok ... 56
1.5.1.1. Az ügyvezető társasággal szembeni önálló felelőssége *57*
1.5.1.2. Az ügyvezetők egyetemleges felelőssége *58*
1.5.1.3. Az ügyvezetők ellenőrzési kötelezettségének elmulasztása miatti felelősség *59*
1.5.2. Az ügyvezető harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége ... 60
2. Fejezet: Magyarország 62
2.1. Szabályozástörténeti kontextus 62
2.1.1. A 1875. évi XXXVII. évi Kereskedelmi törvény általános jellemzése és felépítése 64
2.1.2. A 1875. évi XXXVII. évi Kereskedelmi törvényben szabályozott társaságok 65
2.2. Az ügyvezető fogalma a Kt. rendszerében 66
2.2.1. A személyegyesítő társaságok vezető tisztségviselői 67
2.2.2. A tőkeegyesítő társaságok vezető tisztségviselői 67
2.2.3. A cégvezető és a kereskedelmi meghatalmazottak 68
2.3. A kereskedelmi társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma és természete 71
2.3.1. A személyegyesítő társaságok és ügyvezetői közötti jogviszony természete és tartalma 72
2.3.2. A tőkeegysítő társaságok és ügyvezetői közötti jogviszony természete és tartalma 76
2.4. Az ügyvezető felelőssége a XIX. század végi és XX. század eleji magyar magánjogban 78
2.4.1. A magánjogi felelősség „szabályozása” (?!) a klasszikus magyar magánjogban 78

2.4.2. A magánjogi felelősség szükségszerű alkotóelemei a klasszikus magyar magánjogban 80
2.4.2.1. Jogellenesség 81
2.4.2.2. Kár 81
2.4.2.3. Ok-okozati összefüggés 82
2.4.2.4. Vétkesség 83
2.4.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete és vétkességének mércéje 83
2.4.3.1. A személyegyesítő társaságok vezetőinek felelősségi mércéje 84
2.4.3.2. A tőketársaságok vezetőinek felelősségi mércéje 86
2.4.4. A vezető tisztségviselő felelősségének irányai 87
2.4.4.1. Az igazgatóság társasággal szembeni felelőssége 88
2.4.5. Az igazgatóság harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége 90

3. Komparatív összegzés 93

II. RÉSZ: AZ ÜGYVEZETŐ JOGÁLLÁSA ÉS FELELŐSSÉGE A HATÁLYOS ROMÁN ÉS MAGYAR JOGBAN A TÁRSASÁG MŰKÖDÉSE SORÁN 95

1. Fejezet: Románia 95

1.1. Szabályozási környezet 95
1.2. A hatályos román társasági törvény által szabályozott társaságok 96
1.3. A vezető tisztségviselő fogalma a hatályos jogban 97
1.4. A társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma 102
1.4.1. Üzletvezetési jogkör 103
1.4.2. Képviseleti jogkör 105
1.5. A társaság és az ügyvezető közötti jogviszony jogi természete 109
1.5.1. Jogviszony-kettőződés (funkcióhalmozás) 112
1.6. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hatályos román magánjogban 113
1.6.1. A polgári jogi felelősség szabályozása az Rptk. rendszerében 115
1.6.2. A polgári jogi felelősség alkotóelemei a hatályos román magánjogban 116
1.6.2.1. Jogellenes magatartás 116
1.6.2.2. Kár 117

1.6.2.3. Okozati összefüggés *119*
1.6.2.4. Vétkesség *120*
1.6.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete 121
1.6.4. Az ügyvezető társasággal szembeni felelőssége 125
1.6.4.1. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni közvetlen felelőssége 126
1.6.4.2. A vezető tisztségviselő egyetemleges felelőssége *127*
1.6.4.3. A vezető tisztségviselő garanciális (közvetett) felelőssége *129*
1.6.5. Az ügyvezető harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége. 132
1.6.5.1. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni szerződéses felelőssége *133*
1.6.5.2. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni deliktuális felelőssége *134*

2. Fejezet: Magyarország 137

2.1. Szabályozási környezet 137
2.2. A hatályos magyar „társasági törvény" által szabályozott társaságok 139
2.3. A vezető tisztségviselő fogalma a hatályos jogban 141
2.4. A társaság és a vezető tisztségviselő közötti jogviszony létrejötte és természete 149
2.5. Az ügyvezetés fogalma 154
2.6. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hatályos magyar magánjogban 158
2.6.1. A polgári jogi felelősség szabályozásának vázlata a Ptk. rendszerében . 158
2.6.2. A polgári jogi felelősség alkotóelemei a hatályos magyar magánjogban 160
2.6.2.1. Jogellenes magatartás *162*
2.6.2.2. Kár *164*
2.6.2.3. Okozati összefüggés *165*
2.6.2.4. Felróhatóság *166*
2.6.3. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének természete 167
2.6.4. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége 168
2.6.4.1. Kimentési feltételek *179*
2.6.4.2. A felmentvény *185*

2.6.5. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége 186
2.6.6. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni személyes felelőssége ... 188
2.6.6.1. A vezető tisztségviselő felelőssége a társaság bejegyzése előtt 189
2.6.6.2. A vezető tisztségviselő felelőssége a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén 191

3. Komparatív összegzés 193

III. RÉSZ: AZ ÜGYVEZETŐ FELELŐSSÉGE A TÁRSASÁG FIZETÉSKÉPTELENSÉGE MIATT 198

1. Fejezet: Románia 198

1.1. Az alkalmazandó szabályozás rendszere a román jogban 198
1.2. Az Ftv. felelősségi szabályának személyi hatálya és egyes fogalmak tisztázása 198
1.2.1. A vezető és/vagy felügyelő szervek fogalma 199
1.2.2. A „bármely más olyan személy” fogalma 200
1.3. Az Ftv. felelősségi szabályának tárgyi hatálya 206
1.3.1. Az Ftv.-ben rögzített felelősségi alakzat jogi természete 206
1.3.2. Az Ftv. 169. cikkében előírt felelősség megállapításának feltételei 208
1.3.3. Az Ftv. 169. cikkében foglalt jogellenes magatartások 209
1.3.3.1. A társaság vagyontárgyainak vagy hitelének az ügyvezető saját vagy más érdekében történő használata... 212
1.3.3.2. A jogi személy leple alatt termelési, kereskedelmi vagy szolgáltatás nyújtására irányuló tevékenység saját érdekből történő végzése... 217
1.3.3.3. Személyes érdekből olyan tevékenység folytatásának elrendelése, amelyik nyilvánvalóan a jogi személy általi kifizetések beszüntetéséhez vezetett... 220
1.3.3.4. Fiktív könyvelés vezetése, a számviteli bizonylatok eltüntetése vagy a könyvelés nem jogszabályoknak megfelelő módon történő vezetése..... 221
1.3.3.5. A jogi személy aktív eszközei egy részének elvonása vagy elrejtése, vagy a jogi személy tartozásainak fiktív módon történő növelése... 223

1.3.3.6. A jogi személy számára történő pénzeszközök megszerzése céljából olyan károsító eszközök használata, amelyek alkalmasak a kifizetések megszüntetésének késleltetésére... 224
1.3.3.7. A kifizetések megszüntetését megelőző hónapban fizettek vagy kifizetést rendeltek valamely hitelező előnyben részesítése mellett, a többi hitelező kárára… 225
1.3.4. Kimentési feltételek a román jogban....226

2. Fejezet: Magyarország 227

2.1. Az alkalmazandó szabályozás rendszere a magyar jogban....227
2.2. A Ptk. és Cstv. személyi hatálya, valamint egyes fogalmak tisztázása 230
2.2.1. A Cstv. szerinti vezető fogalma....231
2.2.2. Az árnyékvezető fogalma....232
2.3. A Ptk. 3:118. §-ának és Cstv. 33/A. §-ának tárgyi hatálya....233
2.3.1. A jogszerűtlen gazdálkodás miatt beálló felelősség jogi természete 234
2.3.2. A jogszerűtlen gazdálkodás miatti felelősség megállapításának feltételei 235
2.3.2.1. A jogutód nélküli megszűnés feltétele....236
2.3.2.2. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet....236
2.3.2.3. A vezető tisztségviselő a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után figyelembe veendő hitelezői érdekek feltétele....239
2.3.2.4. A társaság hitelezőjének a társaság megszűnése után kielégítetlen követeléssel kell rendelkeznie....242
2.3.2.5. A hitelező kielégítetlen követelése és a vezető tisztségviselő hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó, mulasztó magatartása között oksági viszonynak kell fennállnia....242
2.3.3. Kimentési feltételek a Cstv. 33/A. § alapján....243

3. Komparatív összegzés....245

KÖVETKEZTETÉSEK....247
IRODALOMJEGYZÉK....250

BEVEZETŐ

1. Az értekezés témamegjelölése és a témaválasztás indokai

E munka témája a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége a hatályos román és magyar társasági jogi szabályozás fényében. A téma mélyreható és tudományos igényű elemzése meglehetősen nehéz feladat: lényegében két egymástól jól elhatárolható, egymástól függetlenül is funkcionáló jogintézmény keresztmetszete köré összpontosuló *sui generis* problémakört tár fel. Míg a polgári jogi felelősség tárgyalására hagyományosan a kötelmi jog keretében kerül sor, addig a gazdaság működésében kitüntetett szerephez jutó társasági vezető tisztségviselő intézménye a társasági jogi szabályozás szűrőin keresztül kerül reflektorfénybe.

A kérdéskör tudományos elemzését több tényező is indokolja. Napjainkban vitán felül áll egyfelől, hogy a vezető tisztségviselőt a társaságban betöltött sajátos szerepe és jogköre okán vagyoni felelősség terheli, amennyiben ténykedésével kárt okoz. Másfelől ugyanakkor látni kell, hogy a társaság jogi személy, a tagoktól, részvényesektől elkülönült önálló jogalany, amely nem rendelkezik az emberéhez hasonló biológiai szervezetrendszerrel, ami az emberhez hasonlóan alkalmassá tenné jogok gyakorlására és kötelezettségek teljesítésére. A társaságnak így jogszabályban meghatározott, tehát szintén jogalkotói akaraton álló szervezetrendszerre van szüksége. A szervezetrendszer azonban csak a jogi személy vázát, struktúráját jelöli. Amint az ember csontváza szükséges, de nem elégséges feltétele az emberi létnek, a társaság szervezetrendszere is csak szükséges, de nem elégséges feltétele a jogi személynek. A jogi személy szervezetrendszerében a szervezeti egységekhez funkciókat kell társítani, amely funkciók ismét csak jogalkotói elképzeléseken és megoldásokon alapulhatnak. Részben ez az oka annak, hogy a modern társasági jog minden társasági forma szervezetrendszere tekintetében és egységeinek működése, illetőleg funkciói vonatkozásában részletes szabályanyagot tartalmaz. Ilyen szabályozott társasági szervezeti egység a vezető tisztségviselő intézménye is, amelynek elsődleges funkciója a társasági vagyon kezelése, az ezzel való gazdálkodás, valamint a társaság jogi személyként történő képviselete. A vezető tisztséget magára vállaló, ilyen tisztséget viselő személy voltaképpen mindig

ember, természetes személy,[1] aki más jogalany nevében és érdekében jár el. Ilyen körülmények között korántsem marginális a kérdés, hogy a vezető tisztséget betöltő személyt a tevékenységével összefüggésben álló, a társaság vagyonában felmerülő esetleges kárért kárfelelősség miként és milyen körülmények között terheli. Az is kérdés továbbá, hogy a társaságtól eltérő jogalanyokkal szemben a vezető tisztségviselőt terheli-e felelősség, és ha igen, milyen feltételek mellett.

A kiindulópont e körben az, hogy a polgári jogi felelősség a vezető tisztségviselő esetében főként a társasági jogi szabályozások által kijelölt keretek között érvényesül, ami miatt a polgári jogi felelősségre vonatkozó tisztán magánjogi szabályok és alapelvek – legalább látszólagos, ha nem tényleges – konfliktusba kerülhetnek a társasági jog többnyire önálló szabályaival. Vagyis a problémakört érintő kérdések megválaszolása során gyakorta a *lex generalis–lex specialis* dichotómia kerül előtérbe, ezzel kihívás elé állítva a jogalkalmazót annak eldöntése tekintetében, hogy mely jogforrást milyen mértékben kell alapul vennie a jogvita jogilag helyes eldöntéséhez. E kérdésnek relevanciája jelenleg azért van, mert az elmúlt években a közép-kelet-európai térség több országának magánjogi szabályozási rendszere nagy horderejű változásokon ment át.[2]

Romániában 2011. október 1-én lépett hatályba a(z akkor még új) Polgári törvénykönyvről szóló 2009. évi 287. törvény (a továbbiakban: Rptk.). Magyarországon a 2014. március 15-én hatályba lépő, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) helyezte új alapokra a magyar magánjog szabályozási rendszerét. Romániában az Rptk. hatálybalépése egy közel százötven éves joghagyomány lezárását jelentette, amely felszámolta a magánjogi rendszer dualista szerkezetét. Míg a magyar magánjog az új Ptk. hatálybalépésével egy, a románhoz képest erőteljesebb (vagy csak teljesebb) monizmus útjára lépett, addig a román magánjogot jelenleg inkább egy gyenge, relatív monizmus jellemzi. Álláspontom szerint a kettő közötti különbségre világít rá két ország a társasági jogi szabályozása: míg a Ptk. inkorporálta a korábban

[1] Noha lehetőség van arra, hogy a társaság vezető tisztségét más társaság töltse be, az e funkciót ellátó jogi személy esetében is fennáll annak kötelezettsége, hogy akaratát a képviselt/ügyvezetett társaság irányítása és képviselete során természetes személy által közvetítse. Vö. KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltjog kézikönyve*, I. rész II. fele, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1937, 324.

[2] Pl. Csehországban 2014-ben, Litvániában 2001-ben, Hollandiában 1992-ben lépett hatályba új polgári törvénykönyv.

külön törvényben elhelyezett társasági jogi szabályozást, a román magánjogban a társasági jogi szabályozás továbbra is külön törvényben foglal helyet, viszont a kereskedelmi kötelmi jogot az Rptk. is magába vonta. Romániában a gazdasági társaságokat a Társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény (a továbbiakban: társasági törvény vagy Ttv.) szabályozza. Mindkét megoldás azonban furcsa és meglehetősen nehéz jogértelmezési kérdéseket generál. Magyarországon nem egyértelműen eldönthető, hogy a polgári jogi szabályozás vagy éppen a munkajogi normaanyag alkalmazandó elsőbbséggel a Ptk. jogi személyekről szóló III. könyvben helyet foglaló társasági jogi szabályokhoz képest. Romániában viszont inkább az a kérdés, hogy a román Polgári törvénykönyv – mint a román társasági jog anyajoga – mikor és milyen mértékben funkcionál jogkipótló módon, és mikor borul teljeséggel a külön törvény árnyékába. Ezért, amint a későbbiekben részletesebben is látni fogjuk, a *lex specialis–lex generalis* probléma mind a hatályos magyar, mind pedig a hatályos román jogban fennáll, azonban különbözőképpen.[3]

A szembenállás oka részben történeti természetű, részben pedig a gazdasági, piaci logikában keresendő.

Történeti annyiban, hogy a gazdasági társaság nagyjából a XIX. század második felétől az egyik legfontosabb társadalmi, gazdasági és jogi találmányok egyike, amelynek szabályozása az elmúlt néhány évszázadban folyamatosan változott, míg végül önálló szabályozási területté vált.[4] Ezzel szemben a tisztán magánjogi jogviszonyokra vonatkozó szabályok kialakulása a kereskedelmi viszonyokéhoz képest eltérő fejlődési pályán haladt.

A társaságra mint vállalkozási formára alkalmazandó jogi szabályok oszcilláló változásainak jelensége egyébként nem meglepő. A gazdasági viszonyok egyre

[3] Ezzel összefüggésben Papp Tekla úgy fogalmaz, hogy „[a]z a megállapítás, hogy a társasági jog a polgári jog része, nem jelenti egyben a szűkebb jogterület és tágabb jogág teljes megegyezőségét a szabályozás tárgyát és módszerét illetően. A szabályozás tárgya vonatkozásában a társasági jog polgári jogból »kitüremkedő« jellege megmarad.” Lásd PAPP Tekla: *Társasági jog.* In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd: *Társasági jogi lexikon,* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 253.

[4] Lényegében a XIX. században indult meg a kereskedelmi jog önállósodása, és ennek keretében kezdett kikristályosodni a ma ismert társasági jog autonóm természete. Erről bővebben lásd SÁNDOR István, *A társasági jog története Nyugat-Európában,* KJK-Kerszöv, Budapest, 2005, 17–19. Lásd még DEÁK Dániel: *A vállalkozások joga,* BCE Közgazdasági Továbbképző Intézet, Budapest, 2006, 14–15.

összetettebbé válása újabbnál újabb igények, szükségletek és elérendő célok megjelenését hívta életre a társadalom szinte minden szintjén. Ezek elérése számos esetben több ember összehangolt együttműködését és a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások magas szervezettségi és hatásfokon történő kiaknázását tette szükségessé. A társaság, amely egyszerre szerződés és szervezet, a jogalanyok gazdasági együttműködések egyik legfontosabb „katalizátorává" vált.

A kereskedelmi jog változásairól a XX. század első felében, 1937-ben Walton Ágoston az 1875. évi XXXVII. kereskedelmi törvénycikk kapcsán például a következőképpen vélekedett: „[az] 1875. évben született meg kereskedelmi törvényünk, immár tehát a törvény életbe lépése óta 62 esztendő telt el. 1875 tulajdonképpen még a postakocsik kora, szemben az 1937-es esztendővel, az óceánrepülők és 150 km-es sebességgel rohanó expresszek korával. 1875 a petróleumlámpa ideje, szemben 1937, a rádió és a távolról gyújtó Marconi-sugarak idejével. A technika csodálatos fejlődése elsősorban a kereskedelemre, a kereskedelmi életre volt a legnagyobb hatással. Azt mondhatnánk, hogy a fejlődő technika kiszolgálta a kereskedelem legmesszebb menő céljait és magával ragadta ebben a hatalmas tempóban kereskedelmünket a fejlődés útjain. Hogy ez az óriási haladás a kereskedelmi életünknek milyen változását, a kereskedelmi jogviszonyainknak milyen metamorfózisát jelentette, erről bővebben értekezni nem kell."[5] A gazdasági jog voltaképpen az első ipari forradalom valódi találmánya.

A gazdasági jog szabályai által szabályozott társaságok a gazdaság hajtómotorjainak tekinthetők, amelyek sajátos kapcsolatban állnak egymással. Ha az egyik „meghibásodik", a meghibásodás dominóhatást előidézve más társaságokra, vagy rosszabb esetben a gazdaság teljes egészére és így a társadalomra is káros hatást gyakorolhat. Elég e tekintetben a legutóbbi igen jelentős, az Amerikai Egyesült Államokból 2008-ban tovagyűrűző ingatlan- és jelzálogkötvény piacon kialakult válság okozta csődhullámra gondolni, de az értekezésem írása pillanatában fennálló (világ)gazdasági és geopolitikai feszültségek is e körbe tartozó okfolyamatok

[5] WALTON Ágoston: A részvénytársasági igazgatóság és felügyelőbizottság felelősségének és ellenőrzésének problémája az újabb külföldi jogalkotások és a magyar részvényjogi reformtörekvések tükrében. In: *A magyar jogélet időszerű kérdései. (A magyar jogmivesek társasága tagösszejövetelein elhangzott előadások),* Magyar Jogmives Társaság, Budapest, 1940, 127–128.

megindítására alkalmasak. Az ellátási láncok megszakadása vagy akár a szankciós politikák új üzletágak megjelenéséhez vagy a korábban háttérbe szorult üzletágak újra feléledéséhez vezethetnek, amelyek a pénz- és egyéb eszközök (vagyontárgyak) dinamikusabb mobilizálását teszik szükségessé. A gazdasági célok elérésére való dinamikus törekvés viszont gyakorta vakmerő döntések meghozatalát feltételezi.

A társasági „meghibásodások" hátterében így sok esetben emberi mulasztás, hanyagság, szakszerűtlenség vagy túlzott kockázatvállalás formáját öltő felelőtlenség húzódik meg. Ezeket elkerülendő a jog kilátásba helyezett szankciók segítségével próbálja elejét venni az emberi mulasztásból, gondatlanságból vagy akár rosszhiszeműségből származó károknak. A polgári jogi felelősség egyike azon kilátásba helyezett szankcióknak, amely preventív jellege mellett a jogi és társadalmi normáktól eltérő magatartást tanúsító személyek által okozott károk korrekciójára, és így a társadalmi egyensúlyállapot valamilyen fokú helyreállítására alkalmas.

Éppen ezért a piaci alapon szerveződő kapitalista gazdasági rendszerekben a vezető tisztségviselőnek rendkívül fontos szerep jut. A vezető tisztségnek – mint jogalkotó által rögzített strukturális elemnek – az elsődleges funkciója a társasági vagyon kezelése és a társaság külvilággal szembeni képviselete. A vezető tisztségviselő feladata viszont a társaság, a vállalkozás irányítása, vezetése, ami értelemszerűen magába olvasztja a vagyonkezelés és képviselet törvényben rögzített funkcióját is. A vállalkozásirányítás az ügyvezető részéről számos összetett tevékenység végzését, s e tevékenységek ellátásához rátermettség, tudás, éleslátás és erkölcsi stabilitás meglétét feltételezi. A rátermettségtől, tudástól, éleslátástól és erkölcsi stabilitástól (őszinteség, lojalitás) függő tevékenységek végzése vezethet jó üzleti döntések meghozatalához, pénzügyi tervezéshez, ügyletkötéshez, jó munkaszervezéshez, pontos könyvvezetéshez, hatékony konfliktuskezeléshez és sok más hasonlóhoz. Ugyanakkor mindezek többféle kockázatot hordoznak magukban. E potenciálisan megvalósuló kockázatok elkerülése végett a vezető tisztségviselő minél nagyobb fokú gondossággal és körültekintéssel köteles eljárni.[6] Az

[6] E tekintetben Kuncz Ödön akként foglalt állást, hogy „[g]ondatlanság forog fenn, ha az igazgatósági tag az ügyintézésnél elmulasztja azt a gondosságot, amelynek kifejtését egy rt. vezetésére vállalkozó egyéntől el lehet várni. (»Gondos ember csak arra vállalkozik, amihez ért és amit tud.«) Nem jár el a kellő gondossággal az, aki szakértelem nélkül ily felelősséggel járó és hozzáértést igénylő állást vállal." KUNCZ Ödön: *i. m.,* I. rész II. fele, 330.

ügyvezetői megbízás elfogadása tehát lényegében önkéntes felelősségvállalásként is értelmezhető, ami idegen vagyon kezelésére és az idegen vagyon gyarapítására irányuló megfelelő üzleti döntések és intézkedések egész sorát feltételezi. Ez által viszont lehetőséget szolgáltat – akár a szó pejoratív értelmében is vett – spekulatív[7] műveletek megvalósítására.[8]

Az e helyütt említett képesség- és tudásalapú, valamint kisebb-nagyobb kockázatok vállalását szükségessé tevő vezetői ténykedés esetleges káros következményeire a jog a vezetői/irányítási és képviseleti jogkörrel felruházott természetes személyre jogszabállyal terhelt polgári jogi felelősség intézménye útján képes reagálni. A felmerülő felelősségi kérdésekre adható válaszok kutatása így nem öncélú elméleti fejtegetések sorát jelenti, hanem a gyakorlatban is kiemelt figyelmet érdemlő problémákra vonatkozó, olykor sorsdöntő megoldások kimunkálását segíti.

Meglátásom szerint a kockázatvállalás és felelősségvállalás az a két szükségszerűen egymáshoz tapadó elem, amely a vezető tisztségviselői felelősség kérdését a polgári jogi felelősség szabályaival valamelyest összefonja: a társasági jogi szabályok által felállított paraméterek önmagukban nem elégségesek a vagyoni felelősség megállapításához, ehhez szükség van a klasszikus polgári jogi elvek alkalmazására.

---

[7] A nyerészkedési szándék (*speculatio*) az üzleti élet immanens része, a gazdasági forgalom egyik lényeges eleme. NEUMANN Ármin: *A kereskedelmi törvény magyarázata,* I. kötet, Atheneum R. Társulat, Budapest, 1898, 20. A spekuláció így nem tekinthető *ab ovo* jogellenesnek, sem pedig jóerkölcsbe ütközőnek. A spekuláció jogellenessé csak adott körülmények között válhat, mint ahogy például *dolus*, vagyis megtévesztés esetén történik.

[8] Hasonlóan érvel Szászy-Schwarz is. Vö. SZÁSZY-SCHWARZ Gusztáv: *Peregra. Vegyes jogi dolgozatok*, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1912, 438. A társaságba apportált vagyontárgyak rész- vagy különvagyonként való célhoz kötése és jogalanyként elhatárolása egyéb vagyonoktól a jelenkori gazdasági viszonyok között elsősorban a vállalatcsoportok és holdingok esetében jut különös jelentőséghez. E körben a jogi és gazdasági szakirodalomban gyakran emlegetett negatív példaként érdemes emlékezni az ENRON botrányként elhíresült vállalatösszeomlásra, amelynek jogtechnikai szempontból éppen az szolgáltatta alapját, hogy az ENRON csoporton belül az anyától jogilag elkülönült leánytársaságok, ún. SPV (*special purpose vehicle*) útján izolálta veszteségeit. Ennek folyományaként az ENRON gazdasági teljesítménye a pénzügyi beszámolói alapján sokkal jobb színben tündökölhetett a befektetők és részvényesek előtt, mint amilyen helyzetben valójában volt. Az ENRON teljes összeomlásához vezető okfolyamat részletes magyar nyelvű összefoglalását lásd KECSKÉS András: *Felelős társaságirányítás (Corporate Governance),* HVG-Orac, Budapest, 2011, 94–114.

2. Az értekezés célkitűzései és a kutatási kérdések

Kutatásom egyik kiemelt célja az, hogy átfogó képet nyújtson a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségét érintő hatályos román és magyar pozitív jogi szabályozásról. A hatályos joganyag kibontása mellett a téma jogtörténeti előzményeinek feltárására is sor kerül. Mindezekkel összefüggésben a két jogrendszer tárgykörben irányadó jogi szakirodalmában kialakult elméleti és gyakorlati megközelítéseket egyaránt összegezni kívánom. Értekezésem keretében a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségét a két országban szabályozott társasági formákra tekintet nélkül, általánosan elemzem, viszont, tekintettel arra, hogy a kérdés elsősorban a részvénytársaság, illetve a korlátolt felelősségű társaság vonatkozásában merül fel hangsúlyosan – úgy a joggyakorlatban, mint a tudományos elemzés tárgyaként – e két társaságra vonatkozóan a kifejtéseim részletesebbek. Ez tudatosan vállalt hangsúlyeltolódás.

Nem kevésbé jelentős, hogy a vezető tisztségviselői felelősség kérdésében a két ország joggyakorlatában kialakult megoldásokat tényálláshoz kötött módon szintetizáljam. Álláspontom szerint a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének mélységei csak úgy érthetők meg, ha a felmerült jogesetekre adott bírói megoldások is összefoglalásra kerülnek.

Ebben a vonatkozásban egyfelől azt tapasztalom, hogy a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének kérdése életképes társaságok esetében relatív ritkán, a fizetésképtelen társaságok esetében ellenben relatív gyakran jut bíróság elé. Életképes társaságok esetében e jelenség oka egyrészt az, hogy az esetek túlnyomó többségében az ügyvezetői felelősséggel összefüggő jogvitákat egyezséggel, peren kívül oldják meg. A jogivita peren kívül történő rendezése mögötti egyik megfontolás az, hogy mivel a per nyilvános, ez a társaság hírnevének romlását okozhatja, ugyanis arra utal, hogy a vezető tisztségviselő kinevezése tekintetében a társaság nem járt el kellő gondossággal (*culpa in eligendo*). Ezen felül egy perben olyan információk is kiderülhetnek, amelyek korábban a társaság üzleti partnerei, alkalmazottai, ügyfelei és olykor talán még a tagjai/részvényesei előtt is rejtve maradtak, s amely információk nyilvánosságra kerülése a társaság üzletmenetét,

működését rendkívül negatívan érintheti.[9] Ezért a gazdasági társaság saját pozitív piaci képének megőrzése érdekében akár a kárt is elfogadja, nem él kártérítési igénnyel a leváltással szankcionált vezető tisztségviselőjével szemben. A saját vezető tisztségviselőjével folytatott jogvita azt sugallná, hogy a társaság irányítása során nem megfelelően jártak el, ami egyértelműen negatív üzenet az üzletfelek, fogyasztók, befektetők irányába.

Másfelől pedig azt, hogy – legalábbis a román ítélkezési gyakorlat alapján – a bíróság elé tárt peres ügyeket a bíróságok viszonylag felületesen megindokolt határozatokkal oldják meg. Ezekből nem rajzolódnak ki megfelelő éllel a felelősséget megalapozó jogellenes magatartások, a kár meghatározásának és számszerűsítésének pontos módja, a vétkesség mibenléte, valamint az ok-okozati összefüggés a kár és a jogellenes magatartás között. Ugyanakkor tudatában vagyok annak, hogy két ország joggyakorlatát teljes egészében szintetizálni adott jogterület vagy jogkérdés vonatkozásában lehetetlen, így ezt a célkitűzést csak annyiban követem, amennyiben a felmerülő jogértelmezési kérdések megválaszolásában segítséget jelentenek.

Minthogy a társaság önálló jogalany, amely azonban biológiai értelemben életképtelen entitás, jogait és kötelezettségeit vezető tisztségviselőjén keresztül mint törvényes képviselője révén kénytelen gyakorolni és teljesíteni.[10] Ily módon válik kardinális kérdéssé a vezető tisztségviselő személyes felelőssége párhuzamba állítva a gazdasági társaság mint jogi személy önálló felelősségével. A kérdés más megfogalmazásban voltaképpen az, hogy ha a társaságot – mint jogi személyiséggel rendelkező önálló jogalanyt – főszabály szerint törvényes képviselőjének magatartása jogosítja és kötelezi, akkor a jogi személy társaság károkozása esetén van-e arra mód, hogy a törvényes képviselő vezető tisztségviselő vagyoni felelőssége beálljon.

Amint a legtöbb modern jogrendszerben, úgy a román és magyar jogrendben is a jogalkotók amellett tették le voksukat, hogy a vezető tisztségviselő önálló vagyoni

---

[9] Részletekért lásd CARABAS, A. Mihai, CATANA, N. Radu: *Particularităţi ale eficienţei instituţiei răspunderii civile a administratorilor şi directorilor societăţilor comerciale, în contextul globalizării dreptului societar*, Revista Română de Drept al Afacerilor, 9/2010, 41.

[10] KISFALUDI András: *Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében.* In: Homicskó Árpád Olivér; Szuchy Róbert: *60 - Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2017, 322.

felelőssége adott feltételek mellett megállapítható legyen. Ekként viszont felmerül a kérdés, hogy az adott esetben törvényes képviselőként is[11] eljáró vezető tisztségviselő felelőssége milyen irányú, azaz mely jogalanyokkal szemben áll fenn. E körben négy károsulti kört különíthetünk el: magát a társaságot, a társaság tagjait/részvényeseit, a társaság hitelezőit, végül a társasággal kapcsolatba kerülő személyek rendkívül tág körét. Ebben az összefüggésben a vezető tisztségviselői felelősség két típusa között szokás különbséget tenni: az ügyvezető belső felelőssége és külső felelőssége között. Belső felelősség a vezető tisztségviselőt a társasággal szemben terheli. A vezető tisztségviselő külső felelőssége a társaságtól jogilag idegen jogalanyokkal, így a tagokkal/részvényesekkel, hitelezőkkel és egyéb harmadik személyekkel szemben áll fenn. Értekezésemben a vezető tisztségviselő belső és külső felelősségét egyaránt elemzem.

Kérdés továbbá, hogy a vezető tisztségviselőt terhelő felelősségnek milyen jogi természetet tulajdoníthatunk, illetve az, hogy az imént említett károsulti körrel szemben fennálló felelősség természete minden esetben azonos-e. A természetes jogérzet alapján erre a reflexszerű válasz az, hogy a vezetői felelősség jogi természete károsulti körönként változik, amit – ahogy majd látni fogjuk – a tárgykörben alkalmazandó jogi normák is visszaigazolnak. Így szükségesnek tartom megvizsgálni, hogy a magyar és a román jogrendszerben a vezető tisztségviselőt terhelő felelősség-vektoroknak mely tágabb értelemben vett jogi tények képezik kiindulópontjait. Ebben az összefüggésben két kiindulópontot látok: a szerződést és a kárkötelmet keletkeztető jogellenes magatartást.

Utaltam már arra – és a későbbiekben tovább részletezem –, hogy a vezető tisztségviselői funkció elvállalása lényegében felelőségvállalás. Említettem továbbá azt is, hogy a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének megállapításához szükséges visszanyúlni a polgári jogi felelősség általános szabályaihoz. E szabályok útján a jogalkotó voltaképpen azt üzeni, hogy a felelősség alapját valamely kötelezettség megszegése képezi. A jogparancs pedig az, hogy a kötelezettség megszegésével okozott kárt meg kell téríteni. Ebben a vonatkozásban a román és magyar polgári jogban egyaránt érvényes a károkozás általános tilalma, amelynek megszegése a jogalany polgári jogi felelősségének

[11] E megfogalmazásra azért van ebben a formában szükség, mert amint az alábbiakban látni fogjuk, nem minden vezető tisztségviselő jogosult a társaság képviseletére.

megállapításához, vagyis – a szükséges feltételek maradéktalan teljesülése esetén – kártérítési kötelezettséghez vezet. Ennek okán fel kell tárni a vezető tisztségviselőt megillető jogokat és az őt terhelő kötelezettségeket. A vezető tisztségviselő jogainak és kötelezettségeinek forrás- és tartalomközpontú felvázolását a felelősség szempontjából az teszi szükségessé, hogy e jogok és kötelezettségek szerződéses vagy szerződésen kívüli mivolta alapján válik eldönthetővé, hogy a vezető tisztségviselő kárfelelőssége szerződéses vagy szerződésen kívüli, azaz deliktuális természetű-e. A vezető tisztségviselő jogainak és kötelezettségeinek vizsgálatára a vezető tisztségviselő és társaság közötti, illetve a vezető tisztségviselő és egyéb jogalanyok közötti jogviszonyok tartalmán keresztül kerül sor. A kérdésre adott válasznak egyrészt a bizonyítási teher vonatkozásában van jelentősége, másrészt pedig a kártérítés mértékének a tekintetében.

Mint minden természetes személy, a jogi személyiséggel rendelkező társaság élete is valamikor kezdetét veszi, aztán felnő és prosperál, majd egyszer életét veszti, vagy legalábbis halálközeli állapotba kerül. A társaságok vonatkozásában három életszakaszt különíthetünk el: *1.* az alapítási fázist; *2.* a működési, fizetőképes szakaszt (*in bonis* társaság); *3.* végül pedig a megszűnési szakaszt. Ennek az értekezésnek a keretében a társasági vezető tisztségviselő felelősségét hangsúlyosan és részletesen csak a két utóbbi társasági létállapotban vizsgálom. Választásom oka egyszerű: a társaság az alapítási fázisban még nem rendelkezik jogi személyiséggel. Önálló, az alapítóktól elkülönült jogalannyá csak a cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel válik. Az előtársaságban a vezető tisztségviselőként eljáró személy tevékenysége kizárólag az alapítással összefüggő intézkedések foganatosítására korlátozódik, a társaság jogképessége tehát korlátozott. Következésképpen az előtársaság „vezető tisztségviselője” valódi társaságirányításként értékelhető tevékenységet nem végez.

Mivel értekezésem hangsúlyosan a polgári jogi felelősség szabályainak a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjére való rávetítéséről szól, így szükséges az előzőekben felvázolt problémákra kifejezetten a polgári jogi felelősségi szabályok irányából is közelíteni. Ebben az összefüggésben az értekezés célkitűzései közé tartozik a mintául választott két ország hatályos magánjogi felelősségi szabályainak és a rájuk vonatkozó uralkodó tanoknak a vázlatos bemutatása is. Azért csak vázlatos, mert a román és magyar polgári jogi felelősség szabályrendszerének és a hozzákapcsolódó mértékadó

szakirodalomnak, illetőleg joggyakorlatnak a részletes leírása a jelen munkában alkalmazott szempontrendszertől jelentősen eltérő szemléletmódot feltételez.

3. Kutatási hipotézisek

Az eddig lefektetett alapvetések és célkitűzések alapján, mintegy összegzésül a fentebb írtaknak, az alábbi munkahipotézisek állíthatók fel:

- A mintául választott jogrendszerek társasági jogi szabályozása áttételesen egy tőről származik, ellenben a két országban a XIX. század második felében elfogadott kereskedelmi törvényekre hatást gyakorló mintakódexek eltérőek, és ezért a vezető tisztségviselői kárfelelősség jogtörténeti fejlődése is más-más utat járt be.

- A mintául választott két ország hatályos joganyaga alapján a felelősség kérdésében a fő mozgató elv a betudás elve: mivel a társaságnak szükségképpeni szerve a vezető tisztségviselő, ez utóbbi magatartását a társaság saját magatartásának kell tekinteni. Így a jogi személy gazdasági társaság önálló felelősségéből nem következik okszerűen a vezető tisztségviselő önálló polgári jogi felelőssége, hanem ez utóbbi sajátos jogi feltételek és körülmények fennállta esetén állapítható meg. Ennek ellenére a két ország szabályai alapján a harmadik személyekkel szemben fennálló vezető tisztségviselői kárfelelősség megállapíthatóságának tekintetében markáns különbségek vannak.

- Az előzőből következően, a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének szabályozása és az e szabályozás alapján kialakult joggyakorlat alapvetően mindkét ország esetében kevésbé hatékony hitelezővédelmi eszköz, a jogsértő magatartás vonatkozásában a polgári jogi felelősségnek a betudás elve miatt nincs erőteljes preventív hatása.

- A mintául választott két ország jogrendszereiben a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek polgári jogi felelősségi szabályai között, noha jelentős különbségek vannak, a kialakult bírói gyakorlat e különbségeket az ítélkezés

során tompítja, így a bírói megoldások többnyire azonos paraméterek szerint alakulnak. A gazdasági társaság vezető tisztségviselője polgári jogi felelőssége a társaságok jogi formájától függően változó lehet.

- A vezető tisztségviselői kárfelelősségét megalapozó jogellenes magatartás ekként történő minősítése a bírói gyakorlat alapján elmarad, mert a jogellenesség általában feloldódik az üzleti döntés sajátosságaiban, még akkor is, ha az üzleti döntés a társaságra nézve rossz.

- Az exkulpációs rendszer hatékonyabb prevenciós és represszíós jogi eszköz, mint a direkt bizonyítás rendszere, ugyanis utóbbi a károkozó magatartásnak kedvez azzal, hogy a károsultra hárítja a felelősség tényálladéki elemeinek bizonyítási terhét.

- A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége nem elég erős hitelezővédelmi eszköz, illetve a bírói gyakorlat alapján nem elég hatékony visszatartó erő a vállalatirányítást tisztességtelenül vagy hanyagul ellátó személyek vonatkozásában.

4. A kutatás módszertana

Kutatásomban a társadalomtudományi kutatás több módszerét kombinálva alkalmazom. A rendelkezésre álló kutatási módszerek közül elsősorban a jogösszehasonlítás, illetve a leíró-elemző módszer az, ami az értekezés teljes egészén következetesen végigvonul. Ezek mellett a társasági vezető tisztségviselő intézményének és felelősségének fejlődését összehasonlító jogtörténeti szempontból is bemutatom.

4.1. Összehasonlító módszer

A választott téma vonatkozásában az összehasonlító módszer alkalmazását megalapozó fő érv egyfelől az, hogy a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségéről román és magyar vonatkozású átfogó összehasonlító jogi elemzés még nem készült. Az összehasonlító módszer alkalmazása mellett szól másfelől az, hogy a választott két ország – főképp a szomszédi elhelyezkedés miatt – gazdasági érdekei sok

tekintetben egybefonódnak. Minthogy a gazdasági társaságot a gazdaság egyik hajtómotorjaként jelöltem meg, ebből értelemszerű kívánalomként rajzolódik ki a vezető tisztségviselői felelősségre vonatkozó joganyagok között fennálló különbségek és hasonlóságok feltárása is.

Az összehasonlítás primer tárgyát a román és magyar tételes jogi joganyag azon része képezi, amelyik a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségére vonatkozik, ideértve a tételes jogi előírásokat magyarázó szakirodalmi álláspontokat is. Módszertani szempontból az értekezés külön hangsúlyt fektet arra, hogy a két vizsgált ország ügyvezetői felelősségre vonatkozó szabályozásának hátteréül és magyarázatául szolgáló alapvető felelősségi tanok szakirodalmát is összevesse, kezdve a polgári jogi felelősség intézményének kialakulásától egészen a napjainkban uralkodó tanokig. Minthogy azonban a felelősségi jog fejlődésének korszakolása tekintetében különbséget szokás tenni a modern és a premodern felelősségi rezsimek között, megjegyzendőnek tartom, hogy a felelősségi tanok körében a *premodern* felelősségi tanokkal nem foglalkozom. Az összehasonlítás szekunder tárgyát a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének tárgyában kialakult román és magyar bírói gyakorlat képezi.

Ezek alapján az összehasonlítandó jogforrások romániai vonatkozásban: a társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény, valamint a fizetésképtelenség megelőzéséről és a fizetésképtelenségi eljárásokról szóló 2014. évi 85. törvény, és ezekkel összefüggésben a román Ptk. azon rendelkezései, amelyekre az imént megjelölt két külön törvény közvetlenül vagy közvetetten visszautal. Az azonos funkciót betöltő magyar jogforrások köréből mindenekelőtt a Ptk. III. Könyvének rendelkezései, valamint a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény vonatkozó előírásai képezik a jelen összehasonlító elemzés tárgyát. Mivel a jogi szabályozás a társadalmi viszonyokat követő, ember alkotta jelenség, a jogszabályok időszakos módosítása magától értetődő. Ezért az imént jelzett jogszabályokat módosító azon jogszabályokat is elemzésem körébe tartozónak tekintem, amelyeknek szabályozási tárgya a vezető tisztségviselői felelősségre (is) kiterjed vagy azt érinti.

Az összehasonlítás során közelebbről a vezető tisztségviselő esetében alkalmazható, a román és a magyar jog által szabályozott felelősségi alakzatokat vetem össze. E körben a

fő szempontokat tulajdonképpen a polgári jogi felelősség tényállási elemei képezik, illetőleg a külön törvényekben rögzített többlet tényállási elemek (amelyeknek a pontos megjelölésére az elemzés további részeiben kerül sor). Így kitérek arra, hogy miként szabályozza és kezeli a román és a magyar jog a jogellenes magatartás fogalmát, a kár fogalmát, a vétkesség fogalmát, továbbá az ok-okozati összefüggés problémáját.

Az itt felsorolt tényállási elemeket rögzítő törvényhelyek kapcsán szükséges a klasszikus jogértelmezési módszereket alkalmazni, hiszen csak így fejthető le a vonatkozó jogi normák valódi tartalmát bújtató szövegburok. Minthogy a kutatásban mintául választott két ország jogrendszere a kontinentális jogcsalád részét képező pozitív jogi alapokon nyugszik, a kijelölt témára alkalmazandó jogi normák tartalmának kifejtését minden esetben a jogalkotó által megkonstruált szöveg nyelvtani értelmezésével kezdem. Ez szükségszerűen maga után vonja a logikai értelmezés alkalmazását is. E körben elsősorban a vezető tisztségviselői felelősség vonatkozásában a román és a magyar jogalkotó által kimunkált jogszövegek nyelvezete közötti szemantikai különbségek és hasonlóságok kimutatására törekszem, illetve arra, hogy beazonosítsam e nyelvi, szemantikai különbségek és hasonlóságok normatív jelentőségét és azt, hogy ezek miként csapódnak ki a két jogrend tárgykörben kialakult joggyakorlatában. A rendszertani és teleológiai értelmezési módszereket kiegészítő jelleggel alkalmazom. Ezek alkalmazására így csak akkor és olyan mértékben kerül sor, amikor és amennyiben az éppen elemzett felelősségi alakzatot hordozó normaszöveg nem nyújt kellő segítséget a norma valós tartalmának megértése tekintetében.

4.2. Összehasonlító jogtörténeti módszer

A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségére vonatkozó hatályos joganyag értelmének feltárására alkalmas klasszikus értelmezési módszerek mellett az összehasonlító jogtörténeti módszer alkalmazására is sor kerül. A jogtörténeti módszerrel történő elemzés jelentőségét az adja, hogy a társasági jog és azon belül a vezető tisztségviselői felelősség fejlődési ívébe – a szovjet politikai-gazdasági berendezkedés, valamint a hozzátapadó szovjet jog beékelődése miatt – szakadás állt be. Ez pedig azt eredményezte, hogy a második világháborút követő közel öt évtizedig fennálló szovjet társadalmi és tervgazdasági rendben az amúgy szabadpiaci alapokon és hatékonysági

szempontokon nyugvó vállalatvezetést érintő felelősségi kérdések kikoptak, megszakítva ezzel a vezetői felelősség korábban organikus és természetes fejlődésének folyamatát. A szovjet politikai és gazdasági rendszer összeomlását követően azonban a vállalatvezetéssel összefüggő kérdések újra előtérbe kerültek. Ezúttal viszont egy olyan neoliberális környezetben, amelynek működésére, árhullámaira felkészülni a posztszovjet államoknak esélye sem volt.[12] Így a téma összehasonlító jogtörténeti módszerrel való megközelítésére azért van szükség, mert a polgári jogi felelősség, valamint a társasági jogi szabályozás második világháború előtti természetes összefejlődése okán kialakult megoldások a kis híján ötven éves tervgazdaság okozta anomália miatt jelenleg is vitákat kiváltó kérdések kiindulópontjai. E vitákban így a történeti érvek ismerete és alkalmazása szükségszerű.

Összehasonlító jogtörténeti módszerrel a XIX. század utolsó negyede és a XX. század első fele között hatályban lévő román és magyar társasági jogi szabályozás alapján járom körül a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége tárgyában kialakult leglényegesebb kérdéseket. Ez lényegében az 1870—1948 közötti időszakot jelenti, azzal a megkötéssel, hogy a kijelölt korszakban az összehasonlítandó két jogforrás az 1875. évi XXXVII. törvénycikk, vagyis a magyar Kereskedelmi törvény (a továbbiakban: Kt.), valamint az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv (a továbbiakban: Rktk.), illetőleg ezek módosításai, kiegészítései.

A jogtörténeti módszer alkalmazásának a célja tehát az, hogy felvázolja azokat a korabeli jogalkotói és bírói megoldásokat, amelyek véleményem szerint alkalmasak arra, hogy a ma hatályos társasági jogba áthajló polgári jogi felelősség intézményének alapjait (jog)történeti kontextusba helyezzék, és ekként a hatályos jog felelősségi szabályainak értelmezését, illetőleg alkalmazását segítsék akár új – vagyis „régiúj”, pontosabban elfeledett – alkalmazási és értelmezési perspektívák újra megnyitásával.

[12] A román kereskedelmi jog fejlődéstörténetének egy átfogóbb összefoglalását lásd SIPOS István: *A kereskedelmi jog Románia jogrendszerében*. In: *Acta Facvaltatis Politico-Ivridicae Vniversitatis Scientiarium Bvdpestinesis de Rolando Eötvös Nominatae,* tom. XXXVIII-XXXIX, ann. 2001–2002, 173–176.

I. RÉSZ
JOGTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

A XIX. század a kodifikációk évszázada és egyben a modern társasági jog kialakulásának időszaka volt.[13] A polgári forradalmak okán túlhevült és átalakulásnak induló egyes nyugat-európai abszolutista államszervezetek maguk alá gyűrték a korabeli tulajdonviszonyokat és az agráriumon alapuló társadalmi, illetve gazdasági szerkezetet. E jelenséggel párhuzamosan forradalmasító és majdnem mindenre kiterjedő (újra)szabályozási igény jelent meg. A kodifikációs hullám a társadalmi lét számos szegmensét elérte, kezdve a közjogi berendezkedés új alapokra helyezésétől (pl. alkotmány alapján szerveződő nemzetállamok megjelenése), egészen a magánviszonyok körében kialakult szokások tételes szabályokba foglalásáig (pl. polgári törvénykönyvek vagy a gazdasági viszonyokat szabályozó jogforrások létrejötte) és ekként történő megszilárdításáig.

A dolgozat ezen első része a román és a magyar társasági jog, illetőleg a polgári jogi felelősség fejlődésének vázrajzát tartalmazza azzal, hogy a hangsúly a vezető tisztségviselő jogállásán, illetőleg felelősségén van.

1. FEJEZET
ROMÁNIA

1.1. Szabályozástörténeti kontextus

A kodifikációk forradalmi töltete a XIX. század második felére a közép-kelet-európai térségbe is átterjedt, így Romániát, pontosabban az akkor még Havasalföld és Moldva egyesüléséből létrejött Egyesült Fejedelemségeket is elérte.[14]

---

[13] SÁNDOR István: *A társasági jog története Nyugat-Európában,* KJK-Kerszöv, Budapest, 2005, 20. FÖLDI András: *A modern kereskedelmi jog kialakulása.* In: FÖLDI András (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet,* ELTE Eötvös, Budapest, 2016, 559.

[14] Az Egyesült Fejedelemségek a Románia nevet 1862-ben vette fel. Lásd VERESS Emőd: *Fejezetek a magyar magánjogi kodifikáció történetéből,* Forum Iuris, Kolozsvár, 2022, 49.

A korabeli Románia azonban csak a XIX. század második felében lépett a társadalmi és gazdasági megújulás útjára egyebek mellett azzal, hogy 1864-ben nem több, mint hat hét alatt sikeresen adaptálta a *Code Napoleon*-ként is ismert francia Polgári törvénykönyvet (Code civil).[15] A korabeli román Polgári törvénykönyv 1865-ben lépett hatályba és egészen 2011. október 1-ig volt a magánjogi jogviszonyok alapjául szolgáló legfontosabb jogforrás, amit az ugyanezen a napon hatályba lépő új Polgári törvénykönyvről szóló 2009. évi 287. törvény váltott le.

A kereskedelmi ügyek vonatkozásában – és tárgyunk szempontjából – a legjelentősebb korabeli román törvénymű az 1887. szeptember 1-én hatályba lépő Kereskedelmi törvénykönyv (*Codul comercial* vagy *Cod de comerț*), amelynek közvetlen elődje az 1840-től hatályban lévő Kereskedelmi törvénykönyv (*Condica de comerciu*) volt.

Az 1840. évi Kereskedelmi törvénykönyv tulajdonképpen az 1807. évi francia kereskedelmi törvénykönyv 1838. évi módosításait is tartalmazó jogszabály fordítása volt, amely eleinte csak Havasalföldön volt alkalmazandó. Hatályát 1864-ben terjesztették ki az Egyesült Fejedelemség teljes területére,[16] hatályon kívül helyezésére pedig az 1887. évi Kereskedelmi törvénykönyv hatálybalépésével került sor.

Szemben a ma hatályos magánjogi szabályozással, a korabeli román magánjogot a dualizmus jellemezte, így a szoros értelemben vett magánjogi szabályozás elkülönült a kereskedelmi, gazdasági viszonyokat szabályozó normarendszertől. Kereskedelmi ügyekben a kereskedelmi törvényt kellett alkalmazni. A polgári törvénykönyv alkalmazására pótlólagosan, csak akkor és olyan mértékben került sor, ha és amennyiben nem ütközött a kereskedelmi törvény előírásaiba. Az Rktk. 1. cikke akként rendelkezett, hogy „[a] kereskedelemben a jelen törvény alkalmazandó" és „[a]hol ez nem rendelkezik, a polgári törvényt kell alkalmazni". Ilyen, az Rktk. szabályozási rendszerében önállóan

---

[15] POP, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligațiile. Volumul III. Raporturile obligaționale extracontractuale,* Universul Juridic, Bukarest, 2020, 104–105. Az 1864. évi Rptk. hatályba lépését megelőző román kodifikációs törekvésekről átfogóan lásd VERESS Emőd: *Fejezetek…, i. m.,* 42–46.

[16] GEORGESCU, I. L.: *Drept comercial român,* vol. I., All Beck Kiadó, Bukarest, 2002, 60–61. VOICU, Marin: *Unele considerații asupra stării dreptului comercial român, la 10 ani de la abrogarea Codului civil (1864-2011) şi a Codului comercial (1887-2011). Necesitatea primenirii, sistematizării, armonizării, unificării şi modernizării legilor comerciale, din perspectiva dreptului comparat şi a proiectului codului european al dreptului afacerilor,* Revista Universul Juridic, 12/2021, 54. Lásd még NAGY Ferenc: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra,* I. kötet, Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, Budapest, 1913, 19–20.

és koherensen meg nem jelenő területnek minősült többek között a polgári jogi felelősség kérdése is, mivel az Rktk. a felelősség vonatkozásában voltaképpen csak többlet tényállási elemeket és többlet kötelezettségeket tartalmazott. Különösen igaz volt ez a korabeli társaságok ügyvezetőinek hatásköre és kötelezettségei tekintetében. Az általános kártérítési felelősségi rezsim az 1864. évi Rptk.-nak képezte szabályozási tárgyát.[17]

A kereskedelmi jogi szabályozás körében említeni kell még a 1938. évi II. Károly-féle Kereskedelmi törvénykönyv tervezetét is, amelynek elfogadására és kihirdetésére sor került ugyan,[18] de a hatálybalépése elmaradt.[19]

Az 1864. évi Rptk. a polgári jogi felelősséget egységesen szabályozta, de a szerződési felelősségre az általános szabályoktól eltérő, a kódex rendszerében szétszórva megjelenő előírásokat tartalmazott. A XIX. századi román magánjog felelősségi rendszerében a kiindulópontot tehát az extrakontraktuális felelősség szabályai képezték.

Az 1864. évi Rptk. a deliktuális felelősség intézményét a III. Könyv, III. Cím, V. Fejezetében elhelyezett a 998–1003. cikkek útján kezdetlegesen és hiányosan szabályozta. Az V. Fejezet a *Deliktumok és kvázideliktumok* címet viselte. Az 1864. évi Rptk. 998. cikke rögzítette a polgári jogi felelősség alapelveit kimondva, hogy: „[a]z ember minden olyan tette, amely másnak kárt okoz, arra kötelezi azt, akinek a hibájából a kár keletkezett, hogy megtérítse azt."[20] A felelősség megállapításához vezető tényállási elemek a következők voltak: kár, vétkesség/hiba (*culpa*), és okozati összefüggés a hiba és kár között. A polgári jogi felelősség központi eleme a vétkesség volt („[...] akinek a hibájából [...]"), függetlenül attól, hogy szerződéses vagy szerződésen kívüli felelősségről volt-e szó. Az Rktk., illetve az 1864. évi Rptk. között hidat képezett számos utaló norma is. Példaként említhető az Rktk. 107. cikke, amely a közkereseti társaság ügyvezető tagjának *egyéb* hatásköre tekintetében *expressis verbis* alkalmazni rendelte az 1864. évi

[17] A korabeli kereskedelmi jognak nem voltak kiforrott alapelvei, valamint számos kérdésben a szűkebb értelemben vett polgári jogtól kölcsönzött fogalmakkal operált. Vö. NICOLAE, Marian: *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale,* Universul Juridic, Bukarest, 2015, 395.
[18] Az 1938. évi Kereskedelmi törvénykönyvet Románia Hivatalos Közlönye 1938. nov. 10-i 262. számában hirdették ki.
[19] A kódex hatályba lépését az 1940. dec. 31-i törvényrendelet halasztotta el (Decret-lege din 31 Decembrie 1940).
[20] Az 1864. évi Rptk. 998. cikkének szövege román nyelven a következő: „[o]rice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara."

Rptk. 1514–1517. cikkeit. A megnyitott kérdéseket a jelen fejezet további részeiben fogom részletesen bemutatni.[21]

1.1.1. A 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv általános jellemzése és felépítése

Az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv (a továbbiakban: Rktk.) elsősorban az 1882. évi olasz Kereskedelmi törvénykönyv, vagyis a *Codice di Commercio* mintájára született, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az olasz törvényen kívül olyan más inspirációs források is hatottak rá, mint az 1861-ben hatályba lépett *Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch*, az 1848. évi német váltójogi törvény, vagy az 1872. évi kereskedelmi kézizálogról és bizományi szerződésről szóló belga törvény.[22]

A XIX. század utolsó negyedében hatályba lépő olasz Kereskedelmi törvénykönyvet a kor legmodernebb kereskedelmi jogi jogforrásaként tartják számon, így a román jogrendszert forradalmasítani kívánó jogalkotói döntés helyessége e tekintetben kétséget kizáróan helyesként értékelhető. Sipos István a 2000-es évek elején az 1887. évi Kereskedelmi törvénykönyv létrejöttét a korabeli társadalmi, gazdasági kontextus fényében a következőképpen értékelte: „[b]ár első látásra furcsa helyzetről van szó, lényegében jól meggondolt és – amint az többször is bebizonyosodott – szerencsés választás történt egyfelől a hagyományos, de már túlhaladott, másfelől a korszak legmodernebb kereskedelmi törvénykönyve között, ez utóbbi javára."[23] Sipos szerint az 1887. évi Kereskedelmi törvénykönyv megalkotásának időszakában a kereskedelmi jog területén kialakult szabályok egyetlen jogforrásba történő egybefoglalása tulajdonképpen a jogbiztonság növeléséhez és a jogviták hatékonyabb megoldásához vitt közelebb. Mindezt lényegében azzal, hogy egyszerűsítette a kialakult jogi helyzetek megértését és a jogvitákra alkalmazandó normák beazonosításának folyamatát.[24]

Hatálybalépésekor a Kereskedelmi törvénykönyv 971 cikkből állt, négy könyvbe rendezve a következőképpen: I. Könyv – A kereskedelemről általában; II. Könyv – A

[21] Lásd alább az 1.4.1.–1.4.2. alfejezeteket.
[22] TURCU, Ion: *Tratat de drept comercial,* I. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2008, 20.
[23] SIPOS István: *i. m.*, 171. A román Kereskedelmi törvénykönyvről lásd még VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész,* 3. kiadás, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018, 42–49.
[24] SIPOS István: *i. m.,* 171–173.

tengeri kereskedelemről és hajózásról; III. Könyv – A csődről; IV. Könyv – A kereskedelmi jogi keresetek gyakorlásáról és az elévülésről. Már szerkezeti felépítéséből is kiviláglik, hogy a korszakot jellemző szabályozásokhoz képest, a román Kereskedelmi törvénykönyv integrált szabályozási logikát követett azzal, hogy egyazon kódexbe rendezve rögzítette a csődjogi szabályokat, valamint a kereskedelmi tárgyú eljárásjogi természetű szabályokat. Ez a megoldás nem volt jellemző a korabeli kereskedelmi szabályozásokra, általában e területek külön jogforrásokban kaptak helyet.

A jelen alfejezet tárgya szempontjából számunkra a Kereskedelmi törvénykönyv I. Könyvének szabályai érdekesek, ugyanis az ebben foglalt jogszabályhelyek foglalkoznak az akkor még kereskedőként és kereskedelmi társaságként nevesített jogalanyok körével. Ma ezeket nevezzük vállalkozóknak, vállalkozásoknak, gazdasági társaságoknak stb.[25]

Az Rktk. I. Könyve (része) tizennégy címet tartalmazott, amelyeknek szabályozási tárgya többek között a következőkre terjedt ki: a kereskedelmi törvénykönyv tárgyi és személyi hatályára, a kereskedelmi ügyletekre[26] és ezek minősítésének feltételrendszerére, a

---

[25] SÁNDOR István: *i. m.*, 19–21.

[26] Az Rktk. kereskedelmi ügyleteket érintő nyelvezete mai jogászi szemmel nézve meglehetősen zavaros, ami véleményem szerint a korabeli jog terminológiai és dogmatikai kimunkálatlanságának rovására írható. A zavart közelebbről az okozza, hogy az Rktk. 3. és 4. cikke az objektív és szubjektív kereskedelmi ügylet román megfelelőjében az *ügyletet* jelentő *act* szó helyett a *tényt* és *cselekményt* egyaránt jelentő *fapt* szó többesszámú alakját (*fapte*) használta. Így az Rktk.-ban a *kereskedelmi ügyletek* román megfelelője a *fapte de comerț* volt, ami szó szerinti fordításban *kereskedelmi tények* vagy *kereskedelmi cselekmények* formában adható vissza. A mai román polgári jogi műnyelvben az *act* szó elsősorban *ügylet* (*negotium*) és másodsorban *okirat* (*instrumentum*) értelemben használatos. Ezzel szemben ma a *fapt* egyrészt a (jogi) *tény* [*fapt* (juridic) = *facta* (iuris)], másrészt a *jogszerű* és *jogellenes magatartás* [rendre *fapt(ă) licit(ă)* és *fapt(ă) ilicit(ă)*] kategóriákat jelöli. Erről bővebben lásd NÓTÁRI Tamás, PÁL Előd: *Gondolatok és javaslatok a román Polgári törvénykönyv magyar fordításához*, Erdélyi Jogélet, 2/2021, 58–64. Erre a problémára Turcu professzor is felhívta a figyelmet a 2008-ban megjelent négykötetes kereskedelmi jogi munkájának első kötetében. Vö. TURCU, Ion: *i. m.*, I. kötet, 38–39. Az 1940 előtti Rktk. rendszerében e két kifejezés jelentéstartalma nem különült el egymástól, aminek egyik legszembeötlőbb bizonyítéka az, hogy az Rktk. normarendszerét magyarázó szakirodalomban a szóhasználat alapján a két fogalmat – noha *expressis verbis* erre egyik forrásban sem található utalás – rokon jelentésű fogalmakként kezelték. Vö. GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, vol. I., 162–167. FINȚESCU, I. N.: *Curs de drept comercial*, I. kötet, Al. Th. Doicescu, Bukarest, 1929, 75–79. A témában végzett legújabb szakirodalomból hasonló álláspontért lásd GHEORGHIU, Anca: *Comercialitatea,* Hamangiu, Bukarest, 2020, 184–187. A két fogalom rokonértelmének további bizonyítékaként tekinthető az is, hogy az 1875. évi XXXVII. törvénycikk 258–259. §§-inak román fordításaiban a kereskedelmi ügyletek fogalma szintén *acte de comerț*ként jelenik meg. Vö. a Ioan Predoviciu, nagyváradi törvényszéki ügyész és Em. Alexandrescu nagyváradi törvényszéki bíró által fordított magyar keresk. törvény román fordításával. PREDOVICIU, Ioan; ALEXANDRESCU, Em.: *Codul Comercial (Legea ungară a XXXVII din 1875),* Adolf Sonnenfeld Részvénytársaság Nyomdája, Nagyvárad, 1921. A magyar keresk. törvény 258–259. §§-inak fordított szövegével majdnem azonos fordítás szerepel a Constantin Gr. C. Zotta által szerkesztett törvénytárban is. Vö. ZOTTA, Constantin Gr. C.: *Cod de ședință,* IV. kiadás, Cugetarea Kiadó, Bukarest, [évsz. és oldalsz. nélkül].

kereskedők jogállására, a kereskedelmi nyilvántartásra, a kereskedelmi jogi kötelmi viszonyokra általában, a kereskedelemben használt szerződésekre (pl. adásvétel, megbízás, szállítás stb.), a kereskedelmi társaságokra és a kereskedelmi társulásokra, illetőleg a váltóra és csekkre.

A társaságokról szóló joganyag az Rktk. VIII. Címében foglalt helyet, amelyben taxatíve meghatározásra került az alapítható társaságok köre. Az Rktk. VIII. Címe tartalmazta továbbá a megengedett társasági formák részletszabályait, az egyesülésre, a szétválásra és a tagkizárásra vonatkozó rendelkezéseket, a felszámolás (végelszámolás) szabályait.

1.1.2. Az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyvben szabályozott társaságok[27]

Az Rktk. rendszerében a 77. cikk rögzítette, hogy a XIX. század utolsó negyedében mely társasági formák voltak alapíthatók Romániában. A törvény alapján kereskedelmi társaság a következő formák valamelyikében volt alapítható: közkereseti társaság (*societate în nume colectiv*), betéti társaság (*societate în comandită*), részvénytársaság (*societate anonimă* – tűkörfordításban „névtelen" társaság). Az Rktk. a betéti társaság mindkét formáját – az egyszerű betéti társaságot (*societate în comandită simplă*), valamint a betéti részvénytársaságot (*societate în comandită pe acțiuni*) is – szabályozta, így lényegében négy társasági típust, két személyegyesítő, illetve két tőkeegyesítő társaságot vont hatálya alá.

Az Rktk. 7. cikke a társaságokat kereskedői minőséggel ruházta fel: „[k]ereskedők azok, akik kereskedelemmel foglalkoznak, akiknek a kereskedelem a rendszerinti foglalkozása, valamint a kereskedelmi társaságok." Az Rktk. 78. cikk (3) bekezdésében a korabeli

[27] Már itt szükséges megjegyezni, hogy a jelenlegi Rptk. hatályba lépéséig terminológiai szempontból a – hatályos magyar jog szerinti gazdasági – társaságokat a román jog a tradicionális kereskedelmi társaság (*societate comercială*) megnevezéssel illette. A Polgári Eljárási törvénykönyvet hatályba léptető 2012. évi 76. törvénnyel azonban egy meglehetősen vitatható terminológiai szemléletmódváltásra került sor, ugyanis az említett törvény akként rendelkezik, hogy a *kereskedelmi társaság* jelzős szókapcsolat helyett egyszerűen csak a *társaság* (*societate*) kifejezés alkalmazandó. Az új terminológia nem maradt szakirodalmi visszacsatolás nélkül, a megközelítéssel szemben többen is nemtetszésüket fejezték ki. A kritikát megfogalmazók álláspontja tulajdonképpen abból a félelemből fakad(t), hogy a terminológiai váltás miatt a társaság fogalom jogági kötődése fellazul, ezért értelmezési problémák jelennek meg. Részletekért lásd: CĂRPENARU, Stanciu D.: *Drept comercial român,* IV. kiadás, Universul Juridic, Bukarest, 2014, 121. CĂRPENARU, St. D.; PIPEREA Gh.; DAVID S.: *Legea societăților. Comentariu pe articole,* 5. kiadás, C.H. Beck, Bukarest, 2014, 7.

jogalkotó minden társasági formához a tagoktól elkülönült, önálló jogalanyiságot rendelt, tételesen kimondva, hogy harmadik személyekkel szemben a kereskedelmi társaságok jogi személyek.

Korlátolt felelősségű társaság (*societate cu răspundere limitată*) a XIX. század végén és a XX. század elején – az osztrák jog alapján – csak Bukovinában létezett.[28] Tényleges törvényi szentesítésére Romániában csak a kereskedelmi társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény által került sor.[29] A korlátolt felelősségű társaság apropóján ide kívánkozik az a szabályozástörténeti kuriózum is, hogy az első világháború következményeként történt impériumváltást követően Erdély területén, a közép-kelet-európai politikai térkép jelentős átalakulása ellenére az 1875. évi XXXVII. törvénycikk egészen 1945-ig továbbra is hatályban maradt.[30] Minthogy a korlátolt felelősségű társaság pozitív jogi úton történő szabályozására csak az impériumváltást követően, a korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságokról szóló 1930. évi V. törvénycikk révén, külön törvénnyel került sor, ennek területi hatálya az 1918—1920 között Magyarországtól elcsatolt területekre értelemszerűen nem terjedt ki. Ezen túlmenően érdekesség, hogy immár Nagy-Románia területén az Rktk. hatályának kiterjesztését követően a korábbi bukovinai jog hatályát vesztette. Ennek okszerű következménye az lett volna, hogy a román kereskedelmi kódex hatálykiterjesztése a korlátolt felelősségű társaságot az alapítható társaságok köréből kivonja, azonban ennek éppen az ellenkezője történt: az Rktk. területi hatályának egész Románia területére történő kiterjesztése a korábban létesített korlátolt felelősségű társaságokat nem érintette, mi több, 1938-tól kezdődően a jogrend a korlátolt felelősségű társaságot egész Románia területén elismerte.[31]

---

[28] GEORGESCU, I. L.: *Drept comercial român,* II. kötet, All Beck Kiadó, Bukarest, 2002, 10–11. Az első világháborút követően létrejött Nagy-Romániában létező párhuzamos magánjogi rendszerekről lásd VERESS Emőd: *Erdély magánjogi integrálása (1918-1945)*. In: VERESS Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete,* Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018, 457–460.

[29] Lásd VERESS Emőd: *A román magánjog fejlődése a rendszerváltás után (1990–).* In: VERESS Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete,* Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 601.

[30] Ennek egyik gyakorlati következménye az volt, hogy Nagy-Románia létrejöttével az ország területén egyszerre több kereskedelmi jogi szabályozás is hatályban volt. A jogegységesítés, azaz a román jog kiterjesztése csak fokozatosan és meglehetősen nehézkesen ment végbe. A román jogegységesítés első világháborút követő folyamatának vázrajzát lásd VERESS Emőd: *Kilenc évtized – az Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv Erdélyben.* In: VERESS Emőd (szerk.): *Ad salutem civium inventas esse leges. Tisztelgő kötet Vékás Lajos 80. születésnapjára,* Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2019, 163–171.

[31] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 11–12.

1.2. Az ügyvezető fogalma az Rktk. rendszerében

Az Rktk. az ügyvezető fogalmát tételesen nem határozta meg, ellenben minden társasági forma esetében a társasági vagyon kezelésével összefüggő feladat- és jogkört ellátó személyt következetesen, a magyar nyelvre ügyvezetőként fordítható *administrator* – tükörfordításban: *adminisztrátor* – kifejezéssel jelölte. Az ügyvezetés két fő tevékenységet feltételezett: 1. a társasági vagyon kezelését (ami gazdálkodási és üzletvezetési funkciót jelentett) és; 2. a társaság harmadik személyekkel szembeni képviseletét. Azonban nem minden ügyvezető volt egyszerre képviselő is.

1.2.1. A személyegyesítő társaságok ügyvezetői

A személyegyesítő társaságok esetében az ügyvezetést érintő normák tulajdonképpen két szinten jelentek meg. Az első szinten az Rktk. által lefektetett, lényegében keretszabályokként jellemezhető előírások tartalmazták az ügyvezetést érintő kérdéseket. A második szinten az 1864. évi Rptk. 1514–1517. akaratpótló cikkei foglaltak helyet, amely szabályokat az Rktk. 107. cikke tételesen alkalmazni rendelte. Az Rktk. az ügyvezetést szerződéses alapokon kezelte, mivel megadta a többségi elven működő taggyűlésnek azt a döntési jogot, hogy a társaság szükségleteire tekintettel a társasági szerződésben vagy utólag egy vagy több ügyvezetőt jelöljön ki.

A korabeli szabályozás szerint minden társaság írásba foglalt társasági szerződéssel jött létre [88. cikk (1) bekezdés]. Terminológiai szempontból az Rktk. a társasági szerződés, illetőleg az alapító okirat kifejezéseket rokon jelentésű kifejezésekként használta.

A közkereseti és egyszerű betéti társaság alapító okiratának kötelező tartalmi elemei körébe tartozott a cégjegyzés (*semnătură socială*) jogával rendelkező tag(ok) megjelölése [Rktk. 89. cikk 3. pont]. A közkereseti társaság ügyvezetőire vonatkozó szabályok vonatkozásában elsődlegesen azt kell kiemelni, hogy e funkciót – noha a törvény erre tételesen felhatalmazást nem adott, de nem is tiltotta – voltaképpen bárki betölthette. Így ügyvezető lehetett tagi minőséggel nem rendelkező természetes személy is, de a főszabály az volt, hogy ügyvezetőt, pontosabban a cégjegyzés jogával rendelkező személyt a *tagok*

köréből kell kijelölni.[32] Ha azonban a tagok erre vonatkozólag hallgattak, mind a közkereseti, mind az egyszerű betéti társaság esetében úgy kellett tekinteni, mintha a tagok hallgatólagosan kölcsönös ügyvezetési megbízást adtak volna egymásnak [1864. évi Rptk. 1517. cikk 1. pont]. E szabály útján a korabeli jogalkotó a személyegyesítő társaságok tagjai közötti rendkívül erős bizalmi viszony jelentőségét juttatta kifejezésre és ezt erősítette a tételes jog eszközével. Ennek a gyakorlati következménye az volt, hogy többes ügyvezetés esetén minden ügyvezető önállóan intézkedhetett a társaság tevékenységi körébe tartozó, pontosabban a társaság céljai közé sorolható bármely kérdésben [1864. évi Rptk. 1514. cikk (1) bekezdés, 1515. cikk]. Ezen ügyvezető-tagi szabadságnak viszont volt két fékje, korlátja: az egyik jogszabályban került elhelyezésre (objektív korlát), a másik – noha jogszabályi felhatalmazáson nyugodott – a tagok akaratától függött (szubjektív korlát).

A jogszabályi korlát abban állt, hogy az 1864. évi Rptk. minden ügyvezető-tagnak megtiltotta, hogy a társaság ingatlanait átalakítsa vagy azokban változtatásokat eszközöljön, még akkor is, ha a társaság számára ez előnyös lett volna [1864. évi Rptk. 1517. cikk 4. pont]. Ezen felül az ügyvezető-tagi visszaélés fékje volt az is, hogy az ügyvezető-tag intézkedésével szemben bármely másik ügyvezető-tag felléphetett, de csak az ügyletkötést megelőzően [1864. évi Rptk. 1517. cikk 1. pont]. Az intézkedéssel szemben nem tetszését kifejező ügyvezető-tag kifogása ügyében a tagok többsége volt jogosult dönteni.

Testületi ügyvezetésre vonatkozó tételes szabályokat az Rktk. nem tartalmazott, de a korabeli Rptk. rendelkezéseire való utalással ennek lehetősége közvetetten mégis adott volt. A tagok a társasági szerződésben dönthettek úgy, hogy az ügyvezetők csak együttes eljárás formájában vállalhatnak kötelezettséget a társaság nevében és számlájára. Ezt az ügyvezetési módot azonban *expressis verbis* rögzíteniük kellett [1864. évi Rptk. 1516. cikk].

Érdekes módon az Rktk. a betéti társaság két típusát egyazon fejezetben, mi több, ugyanannak a cikknek a szerkezetén belül, voltaképpen egységesen szabályozta. Az egyszerű betéti társaság vonatkozásában az Rktk. csak néhány külön előírást tartalmazott,

[32] GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, II. kötet, 12–13.

lényegében a közkereseti társaság szabályait kellett alkalmazni. A közkereseti társaság ügyvezetését érintő szabályokhoz képest eltérés például abban volt, hogy ügyvezető főszabály szerint csak beltag lehetett. E tekintetben az Rktk. 114. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy „[a]z egyszerű betéti társaság ügyvezetését korlátlan felelőségű tagok látják el."

Az egyszerű betéti társaság ügyvezetésével összefüggésben a korabeli Legfelsőbb Bíróság úgy foglalt állást, hogy az Rktk. 114. cikk (1) bekezdése korlátozza az egyszerű betéti társaság tagjainak harmadik személy ügyvezetők kinevezésére irányuló akaratát, mivel tételesen kimondja, hogy kizárólag egy vagy több beltag jelölhető ki a társaság ügyeinek vitelére. Ezzel szemben a korabeli mértékadó szakirodalomban olyan álláspont is megfogalmazódott, amely szerint a jogszabály betűjétől elszakadva kell értelmezni a norma valódi tartalmát, így a Legfelsőbb Bíróság értelmezése ellenkezik a törvény szellemével.[33] Az Rktk. 114. cikk (3) bekezdése az egyszerű betéti *társaság cégnevének* (*firma socială*) összetételéről rendelkezett, és azt írta elő, hogy a cégnév kizárólag a beltagok *kereskedelmi neveiből* (*firma comercială*) állhat, amely előírásnak a megszegése esetén az Rktk. 114. cikk (4) bekezdése a kültag korlátolt felelősségét a társaság tartozásaiért korlátlan és egyetemleges felelősséggé alakította. E rendelkezések értelmezése tekintetében a mértékadó szakirodalomban így az az egyhangú álláspont rögzült, hogy ha az egyszerű betéti társaság tagjai a társasági szerződésben vagy utólag kültagot jelöltek meg ügyvezetőként, vagy a kültag nevét szerepeltették a társaság cégnevében, a kültag voltaképpen beltaggá, s így felelőssége korlátlanná és egyetemlegessé vált.[34]

Személyegyesítő társaságok esetében tehát az üzletvezetést és a társaság harmadik személyekkel szembeni képviseletét főszabály szerint a tagok, illetőleg a beltagok látták el, azonban lehetőség volt a jogszabályi konfigurációtól való eltérésre is. A korabeli szabályozás e körben meglehetősen tág teret engedett a tagok akaratának.

[33] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 184.
[34] *Uo.,* 184–185. Lásd még FINȚESCU, I. N.: *i. m.,* I. kötet, 217.

1.2.2. A tőketársaságok ügyvezetői

A tőkeegyesítő társaságok alapító okirata esetében többletkívánalom volt a szerződés közokiratba foglalása [88. cikk (2) bekezdés]. A közkereseti és betéti társaság alapító okiratának kötelező tartalmi elemeihez hasonlóan, a részvénytársaság és a betéti részvénytársaság alapító okiratának is tartalmaznia kellett az ügyvezetőkkel kapcsolatos lényeges információkat. A személyegyesítő társaságok alapító okiratával szemben, a részvénytársaság és betéti részvénytársaság alapító okiratának az ügyvezetők számát, az ügyvezetők jogainak és kötelezettségeinek terjedelmét kellett tartalmaznia, illetőleg azt, hogy mely ügyvezető vagy ügyvezetők rendelkeznek a cégjegyzés jogosultságával, azaz képviseleti joggal [Rktk. 90. cikk 8. pont].

A részvénytársaság ügyvezetésének tételes jogalapját az Rktk. 122. cikke képezte. E jogszabályhely alapján „[a] részvénytársaság ügyvezetését egy vagy több időszakos, visszahívható, tagi[35] minőséggel rendelkező vagy nem rendelkező megbízott látja el."

Csakúgy, mint a személyegyesítő társaság esetében, főszabály szerint a részvénytársaság ügyvezetője is lehetett részvényes vagy a társaságtól teljesen idegen harmadik személy. Az Rktk. 114. cikk (2) bekezdése, valamint a 122. cikk (2) bekezdése szerint a tőkeegyesítő társaságokban, ha egyetlen ügyvezető került kinevezésre, az kizárólag román állampolgár lehetett. Többes ügyvezetés esetén az ügyvezetők egyharmadának kellett román állampolgárnak lennie. Azon részvénytársaság vonatkozásában, amelynek alapszabálya lehetővé tette vidéki ingatlanok megszerzését – ide nem értve az ipari létesítmény vagy ipari üzem építésére szánt ingatlanokat és azok melléképületeit –, az Rktk. 122. cikk (3) bekezdése a román állampolgárság kívánalmát az ügyvezetők fele plusz egy arányban írta elő. E szabályok révén a jogalkotó a hitelezővédelemhez és a nemzetgazdaság védelméhez fűződő érdekét juttatta kifejezésre.[36] A részvénytársaság

[35] Terminológiai érdekesség, hogy az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv a részvénytársaság – vagyis a kódex fogalomhasználatával élve *névtelen társaság* – esetében a ma használatos *részvényes* fogalmat nem ismerte. A társaság tulajdonosi körébe tartozó jogalanyokra társasági formára tekintet nélkül egységesen a *tag* kifejezést alkalmazta. Ennek ellenére a *részvény* (*acțiune*) és *részvényes* (*acționar*) fogalmakat a korabeli szakirodalom ismerte és következetesen használta is.
[36] GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, II. kötet, 620.

ügyvezetője jogi személy is lehetett, viszont ilyen esetben az ügyvezetést ténylegesen ellátó természetes személyt kellett kijelölni a jogi személy ügyvezető képviseletére.

A tőkeegyesítő társaságok ügyvezetésére vonatkozóan jelentős jogszabályi előírás az Rtkt. 150. cikke. E rendelkezés azt mondta ki, hogy ha az alapító okirat vagy a közgyűlés határozata alapján a társaság műveleteinek végrehajtását olyan igazgatóra bízzák, aki nem tagja az igazgatótanácsnak, az igazgató a tagokkal és a harmadik személlyel szemben az ügyvezetőkkel azonos módon felel. Észre kell venni, hogy a kereskedelmi törvénykönyv e normaszövegben tesz említést először az igazgatótanács (*consiliu de administrațiune*), valamint az igazgatóként fordítható direktor (*director*) fogalmáról. A korábban hivatkozott rendelkezések, valamint az Rktk. 150. cikkének egybeolvasásából így egyrészt az derül ki, hogy amennyiben a részvénytársaság vezetését több ügyvezető látta el, ezek igazgatótanácsba szerveződve, testületként jártak el. Másrészt – elsősorban a felelősség szempontjából – az ügyvezető fogalmával azonos normatív jelentéstartalommal jelenik meg az *igazgató* fogalma. Ezzel összefüggésben a korabeli joggyakorlatban olyan bírói döntés is született, amely egyenesen azt mondta ki, hogy az igazgató a részvénytársaság kereskedelmi megbízottja, aki a társaság tevékenységének teljes egészét irányíthatja és bármilyen ügyletet megkötheti.[37]

1.2.3. A kereskedelmi megbízás és a cégvezető fogalma az Rktk. rendszerében

Noha a társaságok ügyvezetése vonatkozásában a társasági jogi szabályok között az Rktk. következetesen az ügyvezető (*administrator*) fogalmat használta, a kódexben az ügyvezetői tisztséggel majdnem azonos értelemtartalmú, de eltérő megnevezés alá eső fogalmak is helyet kaptak. E körben az 1875. évi XXXVII. tc. V. címének terminológiája szerinti *cégvezető* fogalmával párhuzamba állítható *prepus*, valamint a kereskedelmi megbízásként fordítható *mandat comercial* fogalmak jutottak komoly jelentőséghez.

Terminológiai és fordítási szempontból ide kívánkozik az a fontos megjegyzés, hogy bár az 1875. évi XXXVII. tc. vonatkozó rendelkezései szerinti cégvezető fogalmának – jogi jellege és funkciója okán – a román *prepus* fogalma feleltethető meg, az 1918–1920

[37] Cas. III. dec. 662 din 25 iunie 1926. In: IONESCU, Stelian; PREUTESCU, Laurențiu: *Codul comercial adnotat cu jurisprudența română la zi cuprinzând și toate legile, regulamentele și convențiunile comerciale, adnotate,* M. O., Imprimeria Națională, Bukarest, 1933, 137.

között bekövetkező impériumváltást követően a magyar törvény cégvezető fogalmát románra *procurist*ként, a kereskedelmi meghatalmazott fogalmát pedig *mandatar comercial*ként fordították.[38]

Az Rktk. a kereskedelmi megbízás, illetőleg a cégvezető intézményét a társaságok szabályozásától teljes mértékben elválasztva tárgyalta. A kereskedelmi megbízást az Rktk. XI. Cím I. Fejezetének rendelkezései szabályozták. E fejezet négy szakaszt (*secţiune*) foglalt magában. A kereskedelmi megbízás általános szabályait az I. Szakasz, vagyis az Rktk. 374–391. cikkei szabályozták, a cégvezetésre pedig a II. Szakaszban elhelyezett 392–401. cikkek vonatkoztak.

Az Rktk. a kereskedelmi megbízást közvetve, tárgyán keresztül határozta meg. Az Rktk. 374. cikke alapján a kereskedelmi megbízás tárgya a megbízó javára és számlájára történő kereskedelmi ügyvitel (*tratarea de afaceri comerciale*) volt. A kereskedelmi ügyvitel fogalmára vonatkozó támpontot az Rktk. nem tartalmazott, normatív jelentése ennek is homályos volt, azonban a korabeli szakirodalomban rögzítették, hogy lényegét tekintve objektív vagy szubjektív kereskedelmi ügyletek megkötésére utal.[39] A kereskedelmi megbízást az Rktk. 3. és 4. cikkei nem tartalmazták, így önmagában véve nem minősült kereskedelmi ügyletnek, továbbá a képviseleti jogosultság sem képezte szükségszerű alkotó elemét. Ha a kereskedelmi megbízás képviseleti jogot is magában foglalt, akkor lényegében *cégvezetés*ről (*prepuşie*) kellett beszélni.[40]

A cégvezetés fogalmát az Rktk. 392. cikke határozta meg. E szerint cégvezető az volt, akit főnöke (*patron*) az üzlete vitelével – akár azon a helyen, ahol azt gyakorolja, akár egy másik helyen – megbízott. Az Rktk. 396. cikke adta meg a cégvezetés valódi sajátosságait, ugyanis kimondta, hogy a cégvezető mindig köteles a *főnök* nevében eljárni, és mindig köteles a saját aláírása alá a saját vezeték- és keresztnevén kívül a *főnök*

---

[38] Vö. PREDOVICIU, Ioan; ALEXANDRESCU, Em.: *i. m.,* 10. Lásd még ZOTTA, Constantin Gr. C.: *i. m.*, [évsz. és oldalsz. nélkül]. Az 1875. évi XXXVII. magyar kereskedelmi törvény szerinti cégvezető fogalmának elemzését lásd alább 2.2.3.

[39] GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, I. kötet, 291–292.

[40] FINȚESCU, I. N.: *i. m.*, I. kötet, 381. GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, I. kötet, 569. DIMIAN, V. V.: *Responsabilitatea administratorilor în societăţile anonime,* Tipografia „Universul”, Bukarest, 1943, 67. Arról, hogy hatályos román polgári jogban a *perpus* fogalma eltérő normatív jelentéssel bír a XIX. századi román polgári jogban ismert jelentéstől s a magyar megfelelője ma már nem lehet *cégvezető* lásd POP, Liviu: *i. m.*, 375. A hatályos román polgári jogban ismert *prepus* magyar megfelelője ma a *kirendelt*.

vezeték- és keresztnevét vagy cégét a „*meghatalmazás útján*” (*prin procură*) toldattal vagy hasonló szöveggel együtt feltüntetni. Ilyen nyilatkozat hiányában a cégvezető személyesen vállalt kötelezettséget; harmadik személy azonban a *főnök*kel szemben is érvényesíthette a cégvezető üzletvitelével kapcsolatos ügyletekből eredő kereseteket.

Noha a *főnök* fogalmának tételes jogi meghatározása az Rktk.-ból szintén kimaradt, *főnök* alatt az Rktk. 7. cikke szerinti kereskedőt kellett érteni. Az Rktk. 7. cikke szerint kereskedők azok voltak, akik kereskedelmi ügyletekkel szokás szerint foglalkoztak, valamint a kereskedelmi társaságok. Minthogy egyéb tételes jogi kritérium hiányában a kereskedelmi társaság is az Rktk. 7. cikke szerinti kereskedő fogalma alá tartozott, az Rktk. 392. cikke szerinti *főnök* fogalma is ugyanezen logika mentén illett rá. Mindezzel együtt azt, hogy *főnök* kereskedelmi társaság is lehetett, az Rktk. 393. cikk (3) bekezdése is megerősítette, kimondva, hogy „[h]a a főnök kereskedelmi társaság, a társak [*tagok*] felelősségét a társaság természete szerint kell meghatározni.”

A cégvezetőt a főnök, azaz a kereskedő, vagyis a társaság *alter ego*jának tekintették, aki a kereskedő helyett és nevében végzi a kereskedelmi tevékenységet.

Megjegyzendő, hogy a cégvezetőt a klasszikus kereskedelmi jogi szakirodalomban a kereskedő segédszemélyzetének részeként tekintették, noha az Rktk. erre vonatkozó tételes utalást nem tartalmazott. A minősítés jogalapja vélhetően az Rktk. 392. cikkében szereplő „[…] akár azon a helyen, ahol azt gyakorolja, akár egy másik helyen […]” szókapcsolat volt, amely alapján arra lehetett következtetni, hogy a cégvezető voltaképpen fizetett függő szolgálati viszonyban állt a kereskedővel.[41]

A korábban tárgyalt ügyvezető fogalmával párhuzamba állítva az itt tárgyalt két fogalmat, láthatóvá válik, hogy a képviseleti joggal nem rendelkező társasági ügyvezető voltaképpen kereskedelmi megbízott volt, míg a cégjegyzés jogával rendelkező ügyvezető lényegében cégvezető. A társasági ügyvezetőt egyébként a korabeli szakirodalomban és bírói gyakorlatban is általában cégvezetőnek minősítették. Georgescu professzor e tekintetben a következőképpen fogalmazott: „[…] az ügyvezetés

[41] GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, I. kötet, 569. FINȚESCU, I. N.: *i. m.*, I. kötet, 141. Ez az értelmezés a ma hatályos jogrend alapján a vezető állású munkavállaló intézménye felé tolja a gondolkodást.

fogalmát, illetőleg az ügyvezető hatáskörét meghatározó külön rendelkezés hiányában a cégvezető fogalmához kell folyamodnunk, ahogyan azt a Kereskedelmi törvénykönyv 392. cikke meghatározza."[42] Az egyedüli jelentős különbség az ügyvezető és cégvezető fogalmi elemei között az, hogy az előbbi esetében az Rktk. a megbízás teljesítésére vonatkozóan semmilyen földrajzi kritériumot nem tartalmazott, míg a cégvezető viszonylatában az üzlet helye vagy más, a jogszöveg alapján tételesen megjelölendő helyszín rögzítésére szükség volt.

1.3. A kereskedelmi társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma és természete

Habár a fenti fogalmi fejtegetések alapján egyértelműnek tűnhet, az ügyvezető kötelezettségeinek és felelősségének a szempontjából mégis rendkívül fontos pontosan rámutatni arra, hogy az ügyvezetőt végül is milyen jogi szálak fűzték a társasághoz mint jogi személyhez. Az Rktk. vonatkozó rendelkezései alapján ugyanis legalább két alternatív értelmezés volt lehetséges: 1. az ügyvezető és társaság közötti jogviszony szerződésen, nevezetesen megbízási szerződésen alapul; 2. az ügyvezetőt terhelő kötelezettségek jogszabályi forrását [Rktk. 141–155. cikkek] alapul véve az ügyvezető törvényes képviselője a társaságnak, tehát az ügyvezetőt a társasághoz maga a törvény kapcsolja hozzá.

A kérdés az Rktk. hatálybalépését követő jó néhány évtizedben nem került a jogtudományi elemzések homlokterébe. A szakirodalom ez irányú passzivitása lényegében a XIX. század végén Európa-szerte elterjedt nézetből táplálkozott, miszerint a kereskedelmi társaság és ügyvezetője közötti jogviszony alapját a megbízási szerződés képezte. Csak a XX. század első felében kialakult kereskedelmi jogi szakirodalomban kezdtek megjelenni a klasszikus felfogást vitató alternatív elképzelések, amelyeket az ügyvezetői megbízás tartalmába a jogalkotó által csöpögtetett közérdekvédelmet célzó

[42] Román nyelven: „[…] în lipsa unei dispoziții speciale, care să definească noțiunea de administrare, respectiv competența administratorilor, trebuie să facem apel la noțiunea de prepușie, astfel cum aceasta este definită de Codul comercial în art. 392." GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 392. Ugyanilyen álláspontért lásd még FINȚESCU, I. N.: *i. m.,* I. kötet, 202. A korabeli bírói gyakorlatból lásd pl. a Legfelsőbb Bíróság következő döntését: Cas. III, dec. nr. 861 din 28 mai 1930. In: IONESCU, Stelian; PREUTESCU, Laurențiu: *i. m.,* 1933, 126.

törvényi kötelezettségek generáltak. Más szavakkal: a megbízás formalista tana az Rktk. rendelkezéseiből közvetlenül eredő kötelezettségek okán vitathatóvá vált.

A társaság és az ügyvezető közötti jogviszony természetének tisztázása vonatkozásában így a jogviszony tartalmából célszerű kiindulni.

1.3.1. Az ügyvezető és társaság közötti jogviszony tartalma

A társaság és ügyvezetője közötti jogviszony tartalmára vonatkozó fejtegetések a jogviszonyt alkotó jogok és kötelezettségek forrásának meghatározását célozzák. A korabeli szabályozás rendelkezéseinek első olvasata alapján érezhetővé válik egy, a társaság elkülönült jogalanyiságából eredő paradoxonszerű feszültség. Arról van szó, hogy a társaság és ügyvezetője közötti jogviszony elvileg két egymástól eltérő és önálló jogalanyt feltételez, tehát két önálló szerződési akarat találkozását, amiből megformálódik a felek egybehangzó akarata. A társaságot az Rktk. jogi személynek nyilvánította, következésképpen önálló szerződési akaratot tulajdonított számára. A dogmatikai és jogelméleti problémák innen indultak. A kérdés az volt, hogy ha a jogi személy fikció, akkor hogyan rendelkezhet önálló ügyleti akarattal, de legfőképpen miként juttathatja azt kifejezésre?[43]

Az Rktk. hatálybalépése és a második világháború között eltelt időben két jelentős elmélet fogalmazódott meg. Az első szemléletmód az Rktk. tételes szabályaiból kiindulva az ügyvezetőt a társaság megbízottjaként tekintette. Ez a felfogás uralkodó tanná nemesült és viszonylag hosszú időn át meghatározó szerepet töltött be a korabeli társasági jogban. Az elmélet következménye az volt, hogy az ügyvezetőt terhelő kötelezettségek elsődleges kútfőjeként a megbízási szerződést jelölték meg, következésképpen elsődlegesen a felek egyező akaratától függő jogok és kötelezettségek adták az ügyvezetői jogviszony tartalmát.

Az uralkodó tan alapján általános egyetértés övezte, hogy a társaság ügyvezetőjét terhelő legáltalánosabb és egyben legkevésbé meghatározható tartalommal bíró kötelezettség az

[43] A jogi személyek elméletével összefüggő kérdések vizsgálata nem tárgya a jelen írásnak, így a fent felvetett kérdés kibontására és a rá adható válaszok kifejtésére nem vállalkozom. A kérdés megnyitásának egyedüli célja mindössze az, hogy viszonyítási pontként szolgáljon az ügyvezető és társaság közötti jogviszonyt érintő elméleti viták kibontakozásának okai tekintetében.

ügyvezetés, amelynek pontos paramétereit főszabályként a feleknek szerződéses után kellett tisztázniuk. Az Rktk. az ügyvezetői kötelezettség tartalmi elemeinek konkretizálása tekintetében a tagoknak felhatalmazást lényegében utalás formájában adott, jelezve, hogy a társaság ügyvezetője – különösen a személyegyesítő társaságokban és az alapító okiratban foglalt korlátok között – a társaság tevékenységi körével kapcsolatos bármely műveletet elvégezhet.[44] A részvénytársaság esetében az Rktk. 123. cikk (3) bekezdés első tétele *expressis verbis* tartalmazta, hogy az alapító okiratban kifejezetten előírt ügyleteken kívül az ügyvezetők egyéb ügyleteket nem köthetnek.

Itt érdemes említést tenni arról, hogy volt, aki az ügyvezetés problémáját a társasági szerződés vagy alapszabály szerves részének tekintette, pontosabban a társasági szerződés egyik megnyilvánulásának. Az alapszabály határozta meg ugyanis a tagok és részvényesek jogait és kötelezettségeit, a társaság vagyonával történő gazdálkodási tevékenységet ellátó személyek kötelezettségeit, következésképpen az ügyvezetők megbízását.[45] Az alapszabályban került meghatározásra továbbá a társaság tevékenységi köre és a társaság által végezhető műveletek (ügyletek) természete.[46] Ez utóbbi volt az ügyvezetők hatáskörének az egyik korlátja. Következésképpen, hiába volt az ügyvezetőknek a legtágabb keretek között mozgó hatásköre, soha nem volt szabad a társaság számlájára olyan műveleteket végezniük, amelyek nem illeszkedtek a társaság tevékenységi körébe.[47] Ezen túlmenően az alapszabály az ügyvezetők számára bizonyos konkrét feladatokat is meghatározhatott. Például rögzíthették, hogy a társaság rendelkezésre álló pénzeszközeit milyen módon használják fel.[48]

A XIX. század közepén kodifikált román magánjogban különbséget tettek az ún. *igazgatási ügyletek (acte de administrare)* és *rendelkezési ügyletek* (*acte de dispoziție*) között. Míg az igazgatási ügyletek körébe olyan ügyletek tartoztak, amelyek elsődlegesen a vagyontárgyak gyümölcsöztetésére irányultak (pl. bérbeadás), addig a rendelkezési ügyletek körébe többnyire tulajdonátruházó ügyletek tartoztak. A magánjogi szabályok

---

[44] Vö. GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, II. kötet, 160., 393. DAMIAN, V. V.: *i. m.*, 42. VIVANTE, Cesare: *Principii de drept comercial,* (ford. SUCIU, Paul Horia), Cartea Românească, Bukarest, 1928, 97.
[45] HOMMEY, Étienne: *La responsabilité personnelle des administrateurs dans la gestion des sociétés anonymes,* Les Presses Modernes, Párizs, 1936, 44.
[46] *Uo.*
[47] *Uo.*
[48] *Uo.*

alapján létrejött, más személy vagyontárgyainak kezelését célzó jogviszonyokban a vagyon kezelésével megbízott személy nem volt jogosult a kezelt vagyon tárgyaira vonatkozó rendelkezési ügyleteket kötni. A társasági ügyvezető ezzel szemben nem egyszerűen vagyonkezelő volt. Az ügyvezetési kötelezettségek teljesíthetősége, pontosabban a kereskedelmi társaság céljának megvalósítása érdekében az ügyvezetési kötelezettséghez tág keretek között mozgó hatáskör is fűződött, és e hatáskörnek immanens részét képezte a társaság vagyontárgyaira vonatkozó rendelkezési ügyletek megkötése is. E hatáskört csak a társaság alapító okirata korlátozhatta.[49]

Csakhogy – a fentiek mellett – a korabeli jogalkotó az Rktk. szabályain keresztül az ügyvezetői megbízás teljesítéséhez a jogi személy alapító okiratától mint szerződéstől elszakadó, és így a tagok akaratától független kötelezettségek teljesítését is megkövetelte. A társaság alapító okiratától független, de az ügyvezetési kötelezettség tartalmába illeszkedő kötelezettségnek minősült a társaság törvényes megalapításához az Rktk. 92. és 95. cikkeiben előírt nyilvántartásba vételi alakiság teljesítése. Szintén az Rktk. írta elő az új létesítmények vagy képviseletek létesítésére irányuló tanácskozások nyilvánosságra hozatalának kötelezettségét [Rktk. 93. cikk]. Közvetlenül a törvényből eredő kötelezettségek körébe tartoztak többek között: a társaság alapítására vonatkozó dokumentumok alapítóktól való megszerzésének, valamint az ügyvezetői kinevezés törvényszéknél és kereskedelmi jegyzékhivatalnál történő bejelentési kötelezettsége [Rktk. 141. cikk]; többes ügyvezetés esetén a valamely ügyvezető megbízásának vagy megszűnése tekintetében intézkedési kötelezettség [Rktk. 125., 126. cikk]; a Rktk. által megkívánt könyvek rendben tartása és vezetése; a társaság eszközeivel történő gazdálkodás során meghozott döntések vonatkozásában a kvórumra és többségre vonatkozó szabályok megtartása; a tagok (részvényesek) iratbetekintési jogának tiszteletben tartása [Rktk. 142. (1)–(2) bekezdés]; a társaság saját részvényeinek megszerzésétől való tartózkodás kötelezettsége [Rktk. 146. cikk]; a közgyűlés összehívásának alaptőke kipótlása céljából történő összehívása [Rktk. 148. cikk]; az alaptőkébe való befizetések és osztalékfizetések valódiságának ellenőrzése [Rktk. 177. cikk]; az érdekellentét cenzoroknak és adott esetben többi ügyvezetőnek történő bejelentése és a tanácskozástól való távolmaradás [Rktk. 152. cikk]; a társaság

[49] GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, II. kötet, 152–153. FINȚESCU, I. N.: *i. m.*, I. kötet, 202–203.

gazdálkodásáról szóló mérleg megszerkesztése és bemutatása a közgyűlésnek [Rktk. 178. és 182. cikk].

A teljesség igénye nélkül itt felsorolt és közvetlenül a korabeli jogszabályból eredő kötelezettségek teljesítése a jogalkotó közrend védelméhez fűződő érdekét törekedett kifejezésre juttatni. E kötelezettségek közrendi, azaz a részvényesek és harmadik személyek érdekét védő jellege az általános szabályokon alapuló megbízási jogviszony tartalmi elemeihez képest rendkívül fontos, elhatároló ismérv volt. Az 1864. évi Rptk. szabályai szerinti megbízás, illetőleg az ügyvezetői megbízás közötti másik jelentős különbség ez utóbbi szükségszerű jellegében érhető tetten. Minthogy a társaság törvényhozói akaraton álló jogművi alkotás, a gazdasági forgalomban való részvételéhez óhatatlanul természetes személyek közreműködésére van szüksége. Az ügyvezetési megbízás a társaság viszonylatában ezért szükségszerű, nélkülözhetetlen alkotóelem, ami a korabeli tételes jog szintjén elsődlegesen az Rktk. 122. cikkében foglalt kívánalomként jutott kifejezésre.[50] Közrendi és szükségszerű jellegéből következően az ügyvezetői megbízásnak további sajátos meghatározó jegye volt, hogy az ügyvezetőnek az általános szabályok szerinti megbízási szerződés megbízottjához képest olyan többlet feltételeknek kellett eleget tennie, mint pl. a teljes cselekvőképesség vagy a román állampolgárság.[51] Az általános szabályok szerinti megbízási jogviszonyban a megbízottra nézve az 1864. évi Rptk. nem tartalmazott ilyen feltételeket.

1.3.2. Az ügyvezető és társaság közötti jogviszony természete

A XIX. század második felében és a XX. század első felében kialakult klasszikus kereskedelmi jogi felfogás szerint a társaság és az ügyvezető közötti jogviszony a polgári jogi szabályok (*ius commune*) szerinti megbízási szerződésen alapult. E felfogás az Rktk. 122. és 123. cikkeinek szöveghű, formalista értelmezésén nyugodott, amelyek kimondták, hogy „[a] részvénytársaság ügyvezetését egy vagy több időszakos, visszahívható, tagi minőséggel rendelkező vagy nem rendelkező megbízott látja el," és hogy az ügyvezetők „felelősek megbízásuk végrehajtásáért".

---

[50] DIMIAN, V. V.: *i. m.*, 23.

[51] A törvény szövegében a *român* szó szerepel, ami magyarul *román*t jelent. Kérdés, hogy a korabeli jogalkotó e fogalom révén az állampolgárságra vagy nemzetiségre kívánt utalni.

Az említett normaszövegek látszólag egyértelmű rendelkezései alapján mind a jogirodalomban, mind a joggyakorlatban a polgári jog általános szabályai alapján létrejött megbízás klasszikus felfogása élt. Dogmatikai szempontból azonban a kontraktualista felfogás nem szolgált olyan szilárd alapokkal, amelyek alapján meg lehetett volna határozni az ügyvezető és a társaság közötti jogviszony természetét.[52] A kontraktualista felfogás alapján olyan kérdésekre nem lehetett megnyugtató választ adni, mint például az, hogy az ügyvezető mint megbízott a tagokat (részvényeseket) vagy magát a társaságot önálló jogalanyként képviseli-e. Hasonlóképpen kérdéses volt, hogy károkozás esetén a társaság polgári jogi felelősségét a másért való felelősség szabályai szerint, vagy a saját magatartásért való felelősség szabályai szerint kell megállapítani. Álláspontom szerint az utóbbi kérdés részben éppen az előző alfejezetben tárgyalt cégvezetői és ügyvezetői tisztség között vonható párhuzam miatt merülhetett fel.

Az előző dilemma feloldását célzó javaslatok között így az egyik jelentős álláspont a közrend követelményeire alapozva az volt, hogy a polgári jog általános szabályaiból levezetett kontraktualista megközelítést a képviselet tágabb fogalmába beillesztve kell és lehet alkalmazni. E koncepció szerint az ügyvezető és a társaság közötti jogviszony már nem pusztán szerződéses alapokon álló megbízási jogviszony volt, hanem törvényben meghatározott tartalmi elemeket is magában hordozó jogviszony, amely a gyámság és gondnokság jogintézményével mutat hasonlóságokat.[53] A kontraktualista elméletet ellenzők az organicista elméletre alapoztak, aminek kiindulópontja az volt, hogy az ügyvezető olyan társasági szerv, amely egyrészt nem rendelkezik önálló akarattal és nem is vesz részt a társasági akarat kialakításában, másrészt pedig jogszabály alapján cselekszik. Noha az elméletet a korabeli joggyakorlat is befogadta,[54] a megközelítés azért nem maradt bírálatoktól mentes, mert ellenzői szerint az ügyvezető semmiképpen sem

[52] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 397. TODICĂ Carmen: *Statutul juridic și puterile administratorului în societatea comercială,* Universul Juridic, Bukarest, 2011, 185.
[53] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 397.
[54] Cas. III. dec. nr. 1602/1935. idézi TODICĂ, Carmen: *i. m.,* 187. Az említett szerző által hivatkozott döntés témánk szempontjából releváns gondolata az, hogy az ügyvezető a társaság működésére nézve lényeges szervnek minősül, ő képviseli a társaságot harmadik személyekkel szemben, eljár a társaság érdekében, őrködik a törvény és alapszabály alkalmazása felett, és teljes jogkörrel rendelkezve dolgozik azzal, hogy a közgyűlésnek számot ad.

tekinthető tényezőként a társasági akarat kialakításában, továbbá az elmélet nem tisztázza a társaság és az ügyvezető közötti jogviszony természetét.[55]

Amiatt, hogy az ügyvezető a társaság érdekében folyamatos és fizetett tevékenységet végez, olyan álláspont is megjelent, miszerint az ügyvezető a társasághoz szolgálati jogviszony (munkaviszony) keretében kapcsolódik. Ez a minősítés viszont azért nem volt elfogadható, mert az ügyvezetői kötelezettségek köréből azokat hangsúlyozta, amelyek elsősorban anyagi természetű tevékenységek formájában jelentek meg, noha a társasági ügyvezető kötelezettségeinek jellegadó ismérve éppen a *jogügyletszerűség*, vagyis a társasági vagyon jogügyletek megkötése útján történő gyarapítása, illetőleg a társaság harmadik személyekkel szemben önálló jogalanyként való megjelenítése.[56]

A szakirodalmi viták végül azzal a koránt sem megnyugtató, végérvényesnek pedig végképp nem mondható konklúzióval zárultak, hogy a társaság és az ügyvezető közötti jogviszony olyan megbízási típusú jogviszony, amelynek tartalmában nem csak szerződéses kötelezettségek, hanem közvetlenül a törvényből eredő kötelezettségek is jelen vannak.[57] Az ügyvezetőt a társasághoz tehát egy vegyes tartalmú megbízási szerződés fűzte.[58]

1.4. Az ügyvezető felelőssége az Rktk. és 1864. évi Rptk. rendszerében

Az eddigiek során tisztázásra került egyrészt az ügyvezetői felelősségnek a XIX. század második és a XX. század első felében fennálló szabályozási környezete, másrészt pedig a társaság és ügyvezetője közötti jogviszony természete. Láthattuk, hogy a román kereskedelmi törvénykönyv hatálybalépését követően kialakult jogtudományi fejtegetések több elmélet kialakulásához vezettek, viszont a szakirodalmi viták végül is a klasszikus megközelítéssel, vagyis az Rktk. szövege felé konvergáló köztes megoldással értek véget. A társaság és ügyvezetője között tehát egy vegyes tartalmú megbízási szerződés jött létre.

---

[55] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 397.
[56] *Uo.,* 398.
[57] DIMIAN, V. V.: *i. m.,* 23.
[58] *Uo.,* 24.

A jogviszony természete tisztázásának az ügyvezető magánjogi felelősségének szempontjából rendkívül nagy a jelentősége, ugyanis kizárólag a felelősségfakasztó kötelemszegés forrása alapján válik beazonosíthatóvá az ügyvezetőt terhelő felelősség természete, ami a korábbiakon alapuló, de azoktól némileg elkülönülő problémakörként külön is vizsgálandó.

Ebben az alfejezetben a korábban kifejtetteket az ügyvezető magánjogi felelősségére vetítve bontom tovább. Szükségesnek mutatkozik viszont a XIX. század második felében és a XX. század első felében hatályos felelősségi szabályozás általános rendszerének rövid bemutatása is.

1.4.1. A magánjogi felelősség szabályozása az 1864. évi Rptk. rendszerében

A korábbi román Polgári törvénykönyv hatálybalépését követően néhány évtizeden át nem képezte vita tárgyát, hogy a polgári jogi felelősség egységes alapokon nyugszik-e vagy sem. A kérdést érintő jogtudományi viták a XX. század elején kezdtek kibontakozni, ezt megelőzően viszont a francia szabályozási modellhez hűen a deliktuális és kontraktuális felelősség kérdését voltaképpen egységes elvi alapon, de kétirányba szétszálazva, a francia mintakódexből fenntartások nélkül átemelt *polgári jogi felelősség* (*responsabilité civilé*) fogalomkörén belül tárgyalták.[59]

Attól függően tehát, hogy a kártérítési kötelezettségnek mi volt az eredője, a XIX. századi román polgári jogban a felelősségnek két formáját különböztették meg a következő fogalmi felosztás szerint: a jogszabályi kötelezettségek megszegéséből fakadó felelősség képezte a deliktuális felelősség kategóriáját, amelynek fogalmi körébe a magánjogi deliktumok (szándékos károkozó magatartás) és kvázi-deliktumok (gondatlan károkozó magatartás) mint kötelemfakasztó jogi tények tartoztak.[60] A felelősségi rezsim másik szálát a szerződéses felelősség képezte, amelynek fogalmi körébe kötelemfakasztó jogi

---

[59] PLASTARA, George: *Curs de drept civil roman,* IV. kötet, Cartea Românească Kiadó, Bukarest, 1925, 365–366. CANTACUZINO, Matei B.: *Elementele dreptului civil,* Cartea Românească Kiadó, Bukarest, 1921, 424–428. POP, Liviu: *Concepția Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile: dualitate sau unitate?*, Dreptul, 2/2012, 13. BELU MAGDO, Monna-Lisa: *Răspunderea extracontraxtuală în reglementarea Codului civil și în legislația conexă,* Hamangiu, Bukarest, 2017, 24–28.

[60] ALEXANDRESCO, Dimirtie: *Principiile dreptul civil român,* III. kötet, Tipografia Curții Regale F. GÖBL FII S.A., Bukarest, 1926, 118. CANTACUZINO, Matei B.: *i. m.,* 426.

tényként a szerződés tartozott. A kötelemfakasztó tények köréből a kvázi-kontraktusok (pl. megbízás nélküli ügyvitel, jogalap nélküli gazdagodás) átmeneti kategóriát képeztek azzal, hogy az ilyen jogi tényből eredő kötelezettségek jogszabályon alapuló kötelezettség minősítést kaptak. Következésképpen a deliktumok, kvázi deliktumok és kvázi kontraktusok közvetlenül jogszabályból eredő kötelezettségeknek minősültek.[61]

Az 1864. évi Rptk. rendszerében a polgári jogi felelősség magrendelkezései egyrészt a deliktuális felelősség szabályait rögzítő 998–1003. cikkek voltak, amelyek a saját és a más károkozásáért való felelősség alakzatait egyaránt magukban foglalták. A polgári jogi felelősség jogintézményének közös alapját a 998. és 999. cikkek képezték. A kontraktuális felelősség szabályozása rétegelt volt abban az értelemben, hogy elsődlegesen az 1864. évi Rptk. III. Könyv, III. Címének, VII. Fejezetében elhelyezett 1073–1090. cikkeket kellett alkalmazni, amelyek kiegészültek az 1066–1072. cikkekkel, és mindezek visszanyúltak a 998. és 999. cikkekhez, amelyek – mint láttuk – a saját károkozásért való felelősség feltételrendszerét rögzítették. A kontraktuális felelősség további kiegészítő szabályainak minősültek még az Rktk. szabályai is, különösen a kereskedelmi szerződések részletszabályai.[62]

A régi Rptk. hatálya alatt a polgári jogi felelősség intézménye a károkozás általános tilalma (*neminem laedere*) köré épült,[63] vétkességen (*culpă*) alapult és a teljes kártérítés elvét követte. E megállapítások normatív alapját az 1864. évi Rptk. 998. és 999. cikkei képezik. A 998. cikk úgy rendelkezett, hogy „[a]kinek bármely tette másnak kárt okoz, e kár megtérítésére az köteles, akinek hibájából a kár keletkezett."[64] A 999. cikk pedig kimondta, hogy „[a]z ember nemcsak a cselekményével okozott kárért felel, hanem a

---

[61] Vö. HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *Tratat de drept civil,* II. kötet, Editura „Națională" S. Cioernei, Bukarest, 1929, 753–754. Pop, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligațiile,* I. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2006, 51. ALEXANDRESCO, Dimirtie: *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comprațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine. Obligații (I),* V. kötet, Tipografia Națională, Jászvásár, 1898, 8.

[62] POP, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligații. Contractul,* II. kötet, Universul Juridic, Bukarest, 2009, 645–646.

[63] Cas. I., 233/69, Iunie 16/69.; Cas. II. 377/Iul. 17/74. In: HAMANGIU C.: *Codul civil adnotat cu textul art. Corespunzător franceză și română cu trimiteri la doctrina franceză și romămă și jurisprudența complectă de la 1868–1925,* II. kötet, Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., Bukarest, 1925, 470–471.

[64] A törvényszöveg a francia Code Civil 1382. cikkének a fordítása. A francia törvényszöveget Ujváriné Antal Edit a következőképpen fordította: „[m]inden emberi tényked̈és, mely másnak kárt okoz, kötelezi azt, akinek hibájából a kár keletkezett, annak megtérítésére." Lásd ÚJVÁRINÉ ANTAL Edit: *Felelősségtan,* Patrocinium, Budapest, 2017, 21.

gondatlanságával vagy hanyagságával okozott kárért is." E két szabály minden károkozás esetén alkalmazandó volt. Következésképpen a korábbi polgári jogban a szerződéses és szerződésen kívüli felelősség közötti egyetlen különbség a megszegett kötelezettség forrásában volt tetten érhető, a kártérítés jogalapját minden esetben az 1864. évi Rptk. 998. cikke képezte.[65]

1.4.2. A magánjogi felelősség szükségszerű alkotóelemei a klasszikus román magánjogban

A polgári jogi felelősség megállapíthatóságához vagy magánjogi deliktum, illetőleg kvázi deliktum elkövetésére, vagy pedig szerződésszegésre volt szükség. A felelősség megállapításához szükséges feltételek vonatkozásában a korabeli szakirodalom némiképp megosztott volt, ugyanis volt, aki a felelősség megállapításához öt feltétel együttes fennállását követelte, és volt, aki csak három feltétel együttes teljesülésétől tette függővé a felelősség beálltát. Az öt feltételt vallók szerint a felelősség beálltához a következőknek kellett teljesülniük: 1) fenn kellett állnia egy vétkes magatartásnak, azaz egy károkozó cselekménynek; 2) a vétkességnek kellett a kártérítési igény tárgyát képező kár okának lennie (okozati összefüggés); 3) a vétkes cselekménynek vagyoni vagy nem vagyoni kárt kellett eredményeznie; 4) a károkozó cselekménynek jogellenesnek kellett lennie; 5) végül az elkövető számára a cselekménynek felróhatónak kellett lennie.[66] Aki a felelősség megállapításához három feltétel szükségszerű és egyidejű fennállását vallotta, a szerint: 1) a deliktum (vagy kvázi deliktum) elkövetőjének, illetőleg a szerződésszegőnek vétkesnek kellett lennie; 2) kárnak kellett keletkeznie; 3) végül a kár és a vétkesség között ok-okozati összefüggésnek kellett fennállnia.[67] A felelősség megállapításához vezető tényállási elemeket az alábbiakban ez utóbbi, hárompillérű felosztás alapján mutatom be, érintve az ötpillérű felosztásban megjelenő elemeket is. A vétkesség, jogellenesség és felróhatóság kritériumát így együtt, a vétkes magatartás körén belül tárgyalom.[68]

---

[65] PLASTARA, George: *i. m.*, 365–366.
[66] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 395. PLASTARA, George: *i. m.*, 172–173.
[67] PLASTARA, George: *i. m.*, 172–173.
[68] Választásom oka a következő: a korábbi román Polgári törvénykönyv hatálya alatt kialakult felelősségi rendszer részletes bemutatása nem tartozik e tudományos vállalás homlokterébe, azonban a korabeli általános polgári jogi felelősségi rezsim vázrajza szükséges feltétele az ügyvezetői felelősséget övező kérdések megértésének. A felelősségi rendszer részletes bemutatása tehát szétfeszítené a kutatás keretit.

1.4.2.1. Vétkes magatartás

A polgári jogi felelősség első feltétele olyan cselekmény, emberi ténykedés volt, amely egyben az 1864. évi Rptk. 998. cikkében szereplő *hiba* (*greşeală*) fogalmát is kimerítette. Ezzel összefüggésben rögzítették, hogy ahhoz, hogy valamely emberi ténykedés a deliktum vagy kvázi-deliktum fogalmát kimerítse, feltétlenül szükséges, hogy a cselekményt elkövető hibás, vagyis vétkes legyen.[69] Más szavakkal, a személy csak akkor volt felelős a tettével okozott kárért, ha ezzel együtt valamely hiba felróható volt számára. Ekként, ha valaki joggyakorlása vagy kötelezettségének teljesítése során okozott kárt, főszabály szerint e kárért csak akkor volt felelősségre vonható, ha hibát vétett, vagyis vétkes volt. Ez azon a megfontoláson alapult, hogy sem az 1864. évi Rptk. 998. cikke, sem egyéb rendelkezés nem tartalmazott olyan felmentő előírást, amely a joggyakorlás vagy kötelezettség teljesítése közben fellépő hiba okán beálló kár miatti felelősséget ne alapozná meg. Továbbá tételes törvényi előírás híján önmagában az sem volt mentő körülményként értékelhető, hogy a károsult a kár bekövetkezését különös intézkedéseivel elháríthatta volna, azonban az ilyen körülményt a bíróság a kártérítés mértékének megállapításakor figyelembe vehette.[70] Önmagában tehát a károkozás a jogellenesség feltételét csak oly módon merítette ki, ha ezzel együtt a vétkesség feltétele is teljesült. Ez azon a felismerésen alapult, hogy minden vétkes károkozás jogellenes is egyben.[71]

A felelősségfakasztó hiba ölthette tevőleges magatartás (*culpa in committendo*) vagy mulasztás, nemtevés formáját (*culpa in omittendo*) is.[72] A hiba mértékét, azaz a vétkesség fokát illetően a szakirodalomban – a római jogi hagyományokra is tekintettel – három szint között tettek különbséget (*culpa lata, culpa levis, culpa levissima*),[73] viszont mind szerződésszegés (*culpă contractuală*) esetén, mind pedig a deliktum vagy kvázi-deliktum elkövetőjének vétkessége vonatkozásában a vétkességi fokozatok középső fokán álló *culpa levis*t alkalmazták zsinórmértékül. A *culpa levissima* (a hiba legenyhébb foka) tehát – amint a szakirodalomban rámutattak – deliktuális felelősség esetén sem volt

[69] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 396.
[70] Cas. I, 202/Mai 25/77. In: HAMANGIU C.: *i. m.*, II. kötet, 471–472. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 400.
[71] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 468–469.
[72] *Uo.*, 398. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1900]: *i. m.*, VI. kötet, 306.
[73] HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *i. m.*, II. kötet, 519.

alkalmazható.[74] A vétkességi fokok így tulajdonképpen két pólus között mozogtak: a súlyos hiba (*culpa lata*), valamint az enyhe hiba (*culpa levis*) között.

A *culpa levis* a jó gazda gondosságához igazodott, e kritériumot pedig az 1864. évi Rptk. 1080. cikke rögzítette. Noha az említett rendelkezés a kötelem joghatásait rendező szabályok között kapott helyet, amiből arra lehetett volna következtetni, hogy a benne foglalt gondossági mérce csak a szerződéses viszonyok körében alkalmazandó, ez irányú tételes különbségtétel hiányában az 1080. cikk rendelkezéseit minden kötelem esetében alkalmazni kellett. Az enyhe vétkességnek két változata volt ismert: a *culpa levis in abstracto* és a *culpa levis in concreto.* Az általánosan elterjedt nézet az volt, hogy a jogalanyoknak a kötelezettségeik teljesítése során az absztrakt értelemben vett jó gazda gondosságával kellett eljárniuk (*culpa levis in abstracto*).[75] E fejtegetéshez hozzá kell tenni, hogy a múlt század eleji jogirodalomban már utaltak arra, hogy a bíróságok az itt tárgyalt vétkességi fokokat az eléjük tárt ügyek megoldása során nem vizsgálták, ugyanis a felelősséget fakasztó vétkesség problémáját ténykérdésként kezelték, amelynek fennállása, ha megállapításra került, egyszerűen a jó gazda gondosságának mércéjéhez igazodott.[76]

Szerződéses jogviszonyokban a szándékos magatartást az 1864. évi Rptk. 960. cikke a *dolus malus,*[77] vagyis a megtévesztés (csalárdság) fogalmával ragadta meg, ami voltaképpen egyenértékű volt az extrakontraktuális kötelmi viszonyt keletkeztető deliktum fogalmával. A két fogalom közötti tartalmi azonosságot a szándékosság adta, azaz a rosszhiszeműség. A szerződéses jogviszonyokban felmerülő gondatlanság fogalma

---

[74] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.,* V. kötet, 396–397. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1900]: *i. m.,* VI. kötet, 308–309.

[75] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1900]: *i. m.,* VI. kötet, 311–312. HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *i. m.,* II. kötet, 520.

[76] HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *i. m.,* II. kötet, 521.

[77] Az 1864. évi Rptk. 960. cikke úgy rendelkezett, hogy „[a] megtévesztés a megállapodás érvénytelenségének oka, ha az egyik fél által alkalmazott ravasz eszközök olyanok, hogy nyilvánvaló, hogy e fondorlatok nélkül a másik fél nem kötött volna szerződést. A megtévesztés nem vélelmezhető." Román nyelven: „[d]olul este o cauză de nulitate a convenţiei când mijloacele viclene, întrebuinţate de una din părţi, sunt astfel, încât este evident că, fără aceste maşinaţii, cealaltă parte n-ar fi contractat. Dolul nu se presupune". Megjegyzendő, hogy a *dolus bonus* csak morálisan volt elítélhető, a törvény tehát megtűrte, így vétkességhez, s ekként felelősséghez alapvetően nem vezetett. Vö. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.,* V. kötet, 68. Így ebbe a kategóriába tartoztak például az olyan esetek, amikor a szerződő fél téves információt közvetített ugyan, de jóhiszemű volt, vagy az áruk minőségére vonatkozó kereskedői túlzások. Az ilyen magatartások a szerződés érvénytelenségének megállapíthatóságát és a kártérítési igényérvényesítés lehetőségét egyaránt kizárták. Ld. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.,* V. kötet, 72.

az extrakontraktuális kötelmi viszonyt keletkeztető kvázi-deliktumokkal volt azonosítható. Így a deliktum és megtévesztés, illetőleg a kvázi-deliktum és gondatlanság fogalompárok közötti különbség az volt, hogy az első kategória mindig szándékos magatartást feltételezett, míg a második kategória esetén a szándék hiányzott, helyébe a gondatlanság valamely formája lépett.[78]

A kontraktuális vétkesség, valamint a deliktuális vétkesség között jelentősebb különbség – az alapul szolgáló kötelmi viszonyon kívül – egyrészt a bizonyítási teher vonatkozásában merült fel. Míg szerződésszegés (nem teljesítés, késedelmes teljesítés vagy nem megfelelő teljesítés) esetén a vétkességet vélelmezték, a deliktuális felelősség esetében a vétkességet a károsultnak kellett bizonyítania.[79] A kontraktuális vétkesség (megdönthető) vélelmének a korábbi román polgári jogban nem volt tételes jogi alapja, azonban a jogirodalomban egyetértés volt a tekintetben, hogy az 1864. évi Rptk. 1082. cikkből a kötelezetti (adósi) vétkesség vélelme levezethető.[80] A hivatkozott szöveghely szerint „[a] kötelezett, amennyiben esedékes, kártérítési felelősséggel tartozik akár a kötelezettség nem teljesítése, akár a teljesítés késedelme miatt, feltéve, hogy nem rosszhiszemű, kivéve, ha bizonyítja, hogy a teljesítés elmaradása olyan súlyos okból következett be, amely nem felróható."[81]

A két vétkességi szál közötti másik jelentősnek nevezhető különbség alaki természetű volt. Relatív szerkezetű kötelmi viszonyban az 1864. évi Rptk. 1081. cikke alapján a kártérítési igényérvényesítés előfeltétele volt a kötelezett (adós) jogosult általi *késedelembe helyezése (punere în întârziere)*. Ilyen feltétel deliktuális felelősség esetén nem volt. Megjegyzendő viszont, hogy kereskedelmi ügyekben az Rktk. 43. cikke alapján likvid pénztartozások esetén a kamat az esedékességtől kezdődően a jogszabály erejénél fogva járt.

---

[78] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1900]: *i. m.*, VI. kötet, 306–307.
[79] PLASTARA, George: *i. m.*, 377. DIMIAN, V. V.: *i. m.*, 13. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 494.
[80] ZAMȘA, Cristina: *Art. 1548. Prezumția de culpă.* In: BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTINOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.): *Noul Cod civil. Comentariu per articole*, 2. kiadás, C.H. Beck, Bukarest, 2014, 1750.
[81] Román nyelven: „[d]ebitorul este osândit, de se cuvine, la plata de daune-interese sau pentru neexecutarea obligației, sau pentru întârzierea executării, cu toate că nu este rea-credință din parte-i, afară numai dacă nu va justifica că neexecutarea provine din o cauză străină, care nu-i poate fi imputată."

Szintén különbség mutatkozott a tekintetben, hogy szerződéses jogviszonyban az 1864. évi Rptk. 1041. cikke alapján a kötelezetti egyetemlegességet vélelmezni nem lehetett.[82] Kereskedelmi ügyekben azonban az Rktk. 42. cikk (1) bekezdése főszabályként adósi egyetemlegességet írt elő, amitől viszont el lehetett térni.[83] A deliktuális felelősség körében többek károkozása esetén a károkozók egyetemlegesen feleltek a károsultnak okozott kárért.

Végül a vétkes cselekmény az elkövetőnek felróható kellett legyen. Szerződéses jogviszonyban a szerződésszegés ténye csak akkor nem volt a kötelezettnek felróható, ha bizonyítani tudta, hogy a nem teljesítés tőle független és általa elháríthatatlan külső ok következménye. A deliktuális felelősség esetében a felelősséget megalapozó deliktum vagy kvázi-deliktum csak akkor volt felróható, ha az elkövető szabadakaratának az eredményeként volt tekinthető.[84]

1.4.2.2. A kár

A vétkes emberi ténykedés következményeként kárnak kellett keletkeznie. Ezzel összefüggésben a joggyakorlatban rögzítették, hogy a részvénytársaság igazgatója nem felel, ha kár vagy valódi veszteség nem keletkezett.[85]

A korábbi román Polgári törvénykönyv a kár fogalmát nem határozta meg. Ennek következtében a korábbi jogirodalomban egyetértés övezte azt a nézetet, miszerint a kár fogalma a ténylegesen felmerülő kárt (*damnum emergens*), valamint az elmaradt hasznot (*lucrum cessans*) egyaránt magába foglalta.[86] Attól függően azonban, hogy károsulti oldalon a kár deliktum vagy kvázi-deliktum következményeként következett-e be, vagy

---

[82] Vö. 1864. évi Rptk. 1041. cikk: „[a]z egyetemleges kötelezettséget vélelmezni nem lehet, azt kifejezetten ki kell kötni; ez a szabály csak akkor szűnik meg, ha az egyetemleges kötelezettségnek a törvény erejénél fogva van helye.”. Román nyelven: „[o]bligaţiunea solidarie nu se presume, trebuie să fie stipulată esprese; acesta regula nu inceteza decît numai cînd obligaţiunea solidară are locu de dreptu în virtutea legii.”

[83] Vö. Rktk. 42. cikk (1) bekezdés: „[k]ereskedelmi kötelem esetében a társkötelezettek – eltérő rendelkezés hiányában – egyetemlegesen felelnek.” Román nyelven: „[î]n obligaţiunile comerciale codebitorii sînt ţinuţi solidaricesce, afară de stipulaţiune contraria.”

[84] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 469–470. DIMIAN, V. V.: *i. m.*, 19–20.

[85] Tecuci-i Törvényszék (1915. december 6.). In: IONESCU, Stelian; PREUTESCU, Laurențiu: *i. m.*, 1933, 138.

[86] CANTACUZINO, Matei B.: *i. m.*, 445. ALEXANDRESCO, Dimirtie [1898]: *i. m.*, V. kötet, 483–484.

a felek akaratán alapuló kötelemszegés következtében, a kár természete/jellege tekintetében markánsabb különbségek voltak.

Először is a deliktuális felelősség esetében vitán felül állt, hogy a kár lehetett vagyoni vagy erkölcsi (nem vagyoni) jellegű. A relatív kötelmi viszonyok esetében azonban a kár természetét illetően már viták voltak. A korabeli mértékadó jogirodalmi álláspont szerint szerződéses jogviszonyban a kár csak vagyoni jellegű lehetett, erkölcsi kár megtérítése iránti igényt csak akkor lehetett érvényesíteni, ha annak indirekt következménye pénzbeli veszteségként jelentkezett.[87]

1.4.2.3. Ok-okozati összefüggés

A felmerült kár mértékét és implicite a kártérítés mértékét a károsultnak kellett bizonyítania. Szerződéses jogviszonyokban a szabály az volt, hogy a kötelezettnek csak azt a kárt kellett megtérítenie, ami számára szerződéskötéskor előre látható volt [1864. évi Rptk. 1085. cikk], illetőleg amelyik a szerződés nem teljesítésének azonnali, közvetlen és szükségszerű következményeként merült fel [1864. évi Rptk. 1086. cikk]. A deliktuális felelősség körében a kódex ilyen kitételeket nem tartalmazott, így a joggyakorlat szerint a teljes kártérítés elve a szó szoros értelmében véve csak a szerződésen kívüli károkozás esetén érvényesült. Következésképpen deliktuális felelősség esetén a közvetett károk is a megtérítendő károk körébe tartoztak.[88]

A kár mértékét a bíróság állapította meg. Szerződéses jogviszonyban azonban a feleknek joga volt kötbért kikötni, amit a szerződésszegésből eredő károk előzetes és a felek akaratán álló kárértékelésként tekintettek.[89]

1.4.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete

1.4.3.1. Nem vagyoni felelősség

Mindenekelőtt az ügyvezető magánjogi felelősségének természetével összefüggő fejtegetéshez annak rögzítése szükséges, hogy az ügyvezető felelőssége a vagyoni (kártérítési) felelősség mellett a *nem vagyoni felelősség* alakját is ölthette. Minthogy az

[87] ALEXANDRESCO, Dimirtie [1900]: *i. m.*, VI. kötet, 344. és 374–375.
[88] HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *i. m.*, II. kötet, 545.
[89] *Uo.*, 544.

ügyvezetőt a társasághoz fűző jogi kötelék megbízási szerződés formájában realizálódott, ennek jellegadó ismérve volt a megbízó megbízottba vetett bizalma is. Ezzel összefüggésben a korabeli joggyakorlatban rögzítették, hogy a megbízás lényegéhez tartozik annak visszavonhatósága, és ezért a megbízó akarata ellenére bírói úton még az önkényesen visszavont megbízás sem tartható fenn. Következésképpen a megbízott visszahelyezési kereset (*acțiune în reintegrare*) útján a korábbi állapot visszaállítását, vagyis a társaság ügyvezetői tisztségébe való visszahelyezését nem követelhette, ugyanis a bizalom nem kikényszeríthető, így egyedüli lehetősége a megbízó elleni kártérítési kereset indítása volt.[90]

1.4.3.2. Vagyoni felelősség

Az ügyvezető magánjogi felelősségének természetét övező kulcsproblémát elsődlegesen nem a felelősség vagyoni vagy nem vagyoni jellege jelentette. A probléma abból eredt, hogy az Rktk. rendszerében az ügyvezetőt a társasághoz kapcsoló jogviszony tartalmi szempontból két „törzsön" álló megbízási szerződés volt. A társaság ügyvezetésére irányuló megbízás tartalma két forrásból táplálkozott: szerződésből és törvényből. E tekintetben az Rktk. 123. cikk (2) bekezdése volt irányadó, amely kimondta, hogy az ügyvezető felel a megbízása, valamint a törvény által előírt kötelezettségek teljesítéséért.

Ebből következően az Rktk. rendelkezései alapján az ügyvezető polgári jogi felelősségének jogalapja is kettős pillérűnek mutatkozott: egyrészt a megbízási szerződés és/vagy az alapszabály rendelkezésein, másrészt a megbízási szerződést vagy alapszabályi rendelkezéseket kipótló, helyettesítő és gyakorta felülíró törvényi előírásokon alapult.[91]

Az Rktk. hivatkozott rendelkezésével összefüggésben olyan álláspontok is megfogalmazódtak, amelyek szerint az ügyvezető társasággal szembeni felelőssége kizárólag szerződéses felelősség, függetlenül attól, hogy az ügyvezetői megbízás tartalmában törvényből eredő kötelezettségek is megjelentek. Ez az értelmezés azon a megfontoláson nyugodott, hogy „*az ügyvezetői megbízás egy kötelemkeletkeztető jogi*

---

[90] Cas. 13 martie 1925. In: DUMITRESCU, M. A.: *Codul de comerciu adnotat cu jurisprudența până la zi, dimpreună cu jurisprudența italiană, franceză, belgiană, austriacă,* I. kötet, Cugetarea, Bukarest, 1926, 318.
[91] DIMIAN, V. V.: *i. m.,* 57–58.

komplexum".[92] Az érvelés lényege tulajdonképpen az volt, hogy az ügyvezetői megbízás elfogadása a törvényes kötelezettségek teljesítésére irányuló vállalás is egyben, tehát a törvényi előírásoknak történő megfelelés kötelezettségének az eredője maga az elfogadott megbízási szerződés volt.[93] A normaszöveg alapján azonban az értelmezés nem szolgáltatott kellően stabil alapot a felelősség természetének határozott megállapítására, így a normaszöveg inkább abba az irányba mutatott, hogy a szerződésből/alapszabályból eredő kötelezettségek nem teljesítése vagy nem megfelelő teljesítése miatt az ügyvezetőt kontraktuális felelősség terhelte, míg a törvényi előírásból eredő kötelezettségszegés deliktuális felelősséghez kapcsolódó kárkötelmi viszonyt keletkeztetett.

Hasonlóan tehát a társaság és ügyvezetője közötti jogviszony természetéhez, amely szerződésen alapuló jogviszony volt, az ügyvezető felelősségének *Janus-arcúsága* is vitát generált a szakirodalomban arra vonatkozóan, hogy az ügyvezető felelősségét szerződéses (kontraktuális) vagy szerződésen kívüli (extrakontraktuális, deliktuális) felelősségként kell-e meghatározni. Ennek főként bizonyítási szempontból volt jelentősége, ugyanis – amint láttuk – a kontraktuális felelősség esetén a vétkesség törvényi vélelem alatt állt, a károsultnak így csak a kár és a szerződésszegés közötti ok-okozati viszonyt, valamit a bekövetkezett kárt és annak mértékét kellett bizonyítania.

A vitát végül a jogalkotó döntötte el a részvénytársaságok és betéti részvénytársaságok működéséről szóló 1940. évi 701. törvényrendelettel,[94] amelynek szövege közvetetten utalt arra, hogy az ügyvezető felelőssége a társasággal szemben szerződéses természetű. A törvényrendelet 12. cikk (1) bekezdése akként rendelkezett, hogy az ügyvezetőknek a rájuk bízott feladatokat – a társaságnak okozott kárért való egyetemleges felelősség terhe mellett – a jó ügyvezető és ügyvivő gondosságával kell ellátniuk. A normaszöveg (2) bekezdése rögzítette továbbá, hogy az ügyvezetők csak akkor mentesülnek a felelősség

[92] *Uo.,* 57.
[93] *Uo.*
[94] Megjelent România Hivatalos Közlönyének 1940.10.19-i 245bis számában. Román nyelven: Decret-lege nr. 701 din 19 octombrie 1940 cuprinzând unele dispoziţiuni pentru funcţionarea societăţilor anonime pe acţiuni şi în comanditǎ pe acţiuni (M. Of. 245 bis din 1940.10.19).

alól, ha bizonyítják, hogy kötelezettségeiket a jó ügyvezető és ügyvivő gondosságával látták el.[95]

Az ügyvezető felelősségére vonatkozó bizonytalanság 1945-ben újra a jogtudományt művelők látóterébe került, ugyanis az 1940. évi 701. törvényrendelet 1945. február 2-i módosítása a 12. cikk második bekezdését hatályon kívül helyezte. Az akkori jogszabályi környezet fényében a mértékadó szakirodalmi álláspont végül az lett, hogy az ügyvezetői felelősség természetének a megszegett kötelezettség forrásához kell igazodnia.[96] Következésképpen, ha a megbízási szerződésből vagy alapszabályból származó kötelezettség megszegésére került sor, akkor a szerződéses felelősség szabályait kellett alkalmazni, viszont, ha a jogszabály által előírt kötelezettség megszegésének esete forgott fent, akkor a deliktuális felelősség szabályai voltak irányadók.

1.5. Az ügyvezető felelősségének irányai

Az ügyvezetői magánjogi felelősség jogi természetének meghatározása nem szolgált válaszokkal arra, hogy az ügyvezető mely jogalannyal szemben tartozik felelősséggel. Az Rktk. szabályai e tekintetben némileg ellentmondásosak voltak.

Az Rktk. 123. cikk (1) bekezdése kimondta, hogy az ügyvezetők a társaság ügyeiért személyesen kötelezettséget nem vállalnak. Ezzel szemben – noha tételesen meghatározott kérdések vonatkozásában – az Rktk. 149. cikke úgy rendelkezett, hogy az ügyvezetők a tagokkal (részvényesekkel) és harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen felelnek. A normaszöveg az ügyvezetők tagokkal és harmadik személyekkel szembeni egyetemleges felelősségét a tagok által teljesített befizetések valódisága, a kifizetett osztalékok valódisága, a törvényben előírt nyilvántartások megléte és azok szabályos vezetése, a közgyűlési határozatok pontos végrehajtása, valamint a törvényben, az alapító okiratban és az alapszabályban előírt, nem különleges és személyes jellegű kötelezettségek szigorú betartása tekintetében állapította meg. Az Rktk. 150. cikk pedig azt írta elő, hogy ha az alapító okirat vagy a közgyűlés határozata alapján a társasági

[95] A hivatkozott normaszöveg román nyelven: „Administratorii, directorii […] vor trebui să execute funcţiunile ce le sunt încredinţate cu grija unui bun administrator şi gestionar, sub sancţiunea răspunderii solidare faţă de societate pentru dauna pricinuită. Ei vor fi apăraţi de răspundere numai dacă fac dovada că și-au îndeplinit îndatoririle cu grija unui bun administrator și gestionar.”
[96] Vö. GEORGESCU, I. L.: *i. m.*, II. kötet, 435–436.

ügyletek végrehajtását olyan igazgatóra bízzák, aki nem tagja az igazgatótanácsnak, az igazgató a tagokkal és a harmadik személlyel szemben az ügyvezetőkkel azonos módon felel.

Az Rktk. alapján tehát az ügyvezetők a társaság megbízottjai voltak.[97] Megbízásukat a társaságtól mint önálló jogalanytól kapták. Az ügyvezetői megbízási szerződés tartalma viszont két forrásból eredt: egyrészt a társaság mögött álló tagok és részvényesek társasági szerződésben és/vagy alapszabályban kifejezett akaratából, másrészt pedig a jogalkotó akaratából, ami az ügyvezetésre irányadó jogszabályi előírásokban köszönt vissza. Ennek megfelelően az ügyvezetőt szerződéses és deliktuális felelősség egyaránt terhelte. Ami viszont ezen túlmenően sok időn keresztül foglalkoztatta a korabeli kereskedelmi jogászi társadalmat, az az volt, hogy az ügyvezető szerződéses vagy deliktuális felelőssége mely jogalanyokkal szemben mikor áll fenn.

A fentebb hivatkozott normák három alanyi kört különítettek el: a társaságot, a tagokat (részvényeseket), valamint a harmadik személyeket. Ennek következtében három értelmezési irány körvonalazódott: 1. az ügyvezetők a társaság tagjai/részvényesei irányába tartoztak szerződéses és/vagy deliktuális felelősséggel; 2. az ügyvezetők a társaságnak mint önálló jogalanynak tartoztak szerződéses és/vagy deliktuális felelősséggel; 3. az ügyvezetők a társasággal szemben mindig szerződéses felelősséggel tartoztak, míg harmadik személyekkel szemben mindig deliktuális alapon feleltek. A kérdés tehát az volt, hogy a társasági ügyvezetők kártérítési felelőssége vonatkozásában mely jogalanyoknak adott a korabeli román kereskedelmi törvény közvetlen keresetet.

A korabeli jogirodalomi álláspont a kérdés kapcsán nem volt egységes. Volt, aki úgy foglalt állást, hogy az ügyvezetők a tásaság tagjainak, részvényeseinek és a társaság hitelezőinek az érdekeit egyaránt szem előtt kellett hogy tartsák, ugyanis a társaság ügyvezetése körében elkövetett hibák nem pusztán a társaság belső ügyeinek minősülnek. A harmadik személyek köre nem lehet a társaság összeomlásának egyszerű „nézőközönsége", ezért kereset illeti meg őket.[98] Az ezzel ellentétes álláspont lényege az

[97] FINȚESCU, I. N.: *i. m.*, I. kötet, 252.
[98] Vö. HACMAN, Max: *Drept comercial compatat,* II. kötet, Curierul Judiciar, Bukarest, 1932, 245. DRAGOMIRESCU, Petre: *Responsabilitatea civilă a administratorilor în societățile anonime,* Revista critică

volt, hogy az ügyvezetők által a társaságnak okozott kár a tagok és harmadik személyek vonatkozásában közvetett kárként tevődik fel, továbbá az Rktk. 154. cikk (1) bekezdése akként rendelkezett, hogy az ügyvezetőkkel szemben kereset a közgyűlést illeti meg, amelynek gyakorlására a cenzorok révén kerül sor. A 154. cikk (2) bekezdése a tagoknak csak bejelentési jogot adott. E joggal bármely tag élhetett, és a bejelentést a cenzoroknak kellett megtenni, akiknek a bejelentés következtében az ügyvezetők tevékenységét érintő ellenőrzési kötelezettsége keletkezett. Ha a cenzorok a tagi bejelentést megalapozottnak találták, jelentést tettek a közgyűlésnek. Ez alapján tehát a tagok nem rendelkeztek az ügyvezetők felelősségének megállapítása iránti közvetlen keresettel.[99] Ezt az álláspontot erősítette az az érv is, hogy a tagok, részvényesek közvetlen keresete teret engedett volna a személyes jellegű rivalizálásnak s ez által a társaság hétköznapi ügyei akadályozásának, amit semmiképpen nem lehetett a társaság érdekeivel összhangban állónak tekinteni.[100]

Némiképp más szakirodalmi megítélés alá esett a harmadik személy, vagyis a társasági hitelező helyzete. Az Rktk. 149. cikkének szövegében tételesen szerepelt az ügyvezetők társasági hitelezőkkel szembeni felelőssége, de a szakirodalom mégis arra az álláspontra helyezkedett, hogy amíg a társaságnak van vagyona, addig a társasági hitelező az ügyvezetővel szemben közvetlen kártérítési keresetet nem érvényesíthet. Következésképpen a hitelezők a társaság csődje esetén léphettek fel közvetlenül az ügyvezetőkkel szemben.[101] Lényegében ennek a megfontolásnak is az képezte az alapját, hogy az ügyvezetés körében felmerülő hibák közvetlenül csak a társaságnak okoznak kárt, s ezért a hitelezők elsődlegesen az ügyvezetőktől csak azt követelhették, hogy a társasági veszteségeket pótolják. Ez alól azok az esetek képeztek kivételt, amikor az ügyvezető magatartása meghatározott hitelező megkárosítását célozta (pl. megtévesztés formájában). Ilyen esetben az ügyvezető közvetlenül a károsult hitelezőnek tartozott kártérítéssel, ugyanis úgy ítélték meg, hogy ilyen körülmények fennforgása esetén nem megengedhető, hogy a társaság és közvetetten a többi hitelező részesüljön előnyben.[102]

---

de drept, legislație și jurisprudență, 1911/4. Mindkét forrást idézi BODU, Sebastian: *Legea societăților comentată și adnotată,* Rosetti International, Bukarest, 2017, 310.

[99] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 440. FINȚESCU, I. N.: *i. m.,* I. kötet, 253.

[100] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 441.

[101] *Uo.*, 452–453.

[102] FINȚESCU, I. N.: *i. m.,* I. kötet, 254. Ugyanez a logika a részvényesek vonatkozásában a korabeli olasz jogirodalomban is megjelent. Vö. VIVANTE, Cesare: *i. m.,* 101–102.

1.5.1. Az ügyvezető társasággal szembeni felelőssége. Felelősségi alakzatok

A társasággal szemben az ügyvezető felelőssége elsősorban a megbízásból származó kötelezettségek nem teljesítése vagy hibás teljesítése miatt állhatott be. Mivel az ügyvezető más vagyonát kezelte, tevékenysége során magasabb szintű gondosságot és körültekintést kellett tanúsítania.

A korabeli román kereskedelmi jogi szakirodalomban és joggyakorlatban az ügyvezető gondosságát *objektív mérce* szerint (*in abstracto*) állapították meg, amelynek zsinórmértéke az 1940. évi 701. törvényrendelet hatálybalépése előtt a jó gazda, a jogszabály hatálya alatt pedig a jó ügyvezető absztrakt modellje volt.[103] Ez azt jelentette, hogy az ügyvezetői felelősség megállapításához elméletileg elégséges volt a vétkesség legenyhébb fokának, a *culpa levissima*nak a megléte,[104] viszont fentebb láttuk, hogy a *culpa levissima*t viszonyítási pontként tulajdonképpen nem alkalmazták.

Az ügyvezetőnek, ha a megbízási szerződésben foglalt kötelezettség megszegésével okozott kárt, a felelősség alóli mentesülés érdekében azt kellett bizonyítania, hogy a kötelezettség teljesítésekor az absztrakt modellben felállított *jó ügyvezető* gondosságával járt el.[105]

Az Rktk. nem tett különbséget a személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságok ügyvezetői felelősségének feltételrendszere között, így minden társasági forma ügyvezetőjére nézve egységesen alkalmazták az absztrakt gondossági mércét.

A szerződéses felelősség rendszerén belül a károkozó/szerződésszegő vétkességét főszabály szerint vélelmezni kellett. Ezzel összefüggésben viszont – a francia jogtudomány hatására – újabb elméleti vita bontakozott ki, ugyanis kérdésként merült fel, hogy a vétkességet minden esetben vélelmezni kell-e, vagy csak az eredménykötelmek esetében. A kötelem természetének kettősségét vallók szerint kizárólag eredménykötelmek esetében lehetett vélelmezni a vétkességet, gondossági kötelem

---

[103] Megjegyzendő, hogy a jó ügyvezető (*bun administrator și gestionar*) lényegében a polgári jogban ismert *bonus pater familias* társasági jogi megfelelője volt.
[104] ANTONESCU, Eftimie: *Codul comercial adnotat*. *Societățile comerciale,* III. kötet, Tip. Romane Unite Könyvnyomda, Bukarest, 1928, 494.
[105] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 156.

esetében viszont a károsultnak (jogosultnak) bizonyítási kötelezettsége keletkezett. E felvetéssel szemben – főként a mértékadó kereskedelmi jogászok körében – a kritikai érv az volt, hogy ha a kötelmek között ezek tárgya szerint tételes jogi előírás hiányában különbséget tettek volna, ez lényegében azon jogalkotói szándék sérelméhez vezetett volna, amely éppen a társaság minél szakszerűbb irányítását célozta. Az ügyvezető tehát arra vállalt kötelezettséget, hogy a társaság ügyvezetése során minőségi szolgáltatást nyújtson, s e minőséget önmagában eredményként tekintették.[106]

Túl az ügyvezető vétkességének problémáján, az ügyvezető társasággal szembeni felelősségének alakzatairól is szót kell ejteni. Az Rktk. rendszerében az ügyvezető magánjogi felelősségének alakzatai a következő kategóriákba sorolhatók: önálló (személyes) felelősség; egyetemleges felelősség; ellenőrzési kötelezettség elmulasztása miatti felelősség. Megjegyzendő viszont, hogy e felelősségi alakzatok között szigorú határvonalakat felállítani nem lehetett.

1.5.1.1. Az ügyvezető társasággal szembeni önálló felelőssége

Az ügyvezető társasággal szembeni önálló felelőssége társasági formától függetlenül felmerülhetett az ügyvezetéssel kapcsolatos bármely kötelezettség megszegése miatt.[107] Az ügyvezető a társasággal szemben szerződéses vagy deliktuális alapon egyaránt felelhetett. A korabeli román szakirodalomban hivatkozott külföldi joggyakorlatban rögzítették például, hogy a fiktív osztalék felosztása deliktumnak minősül, ha megállapítható, hogy a közeljövőre és a társaság hitelére nézve aggasztó megállapodás elrejtése érdekében az ügyvezetők olyan fortélyhoz folyamodtak, amely csak képzeletbeli nyereség megjelenítését tette lehetővé, és hogy e célból egy tollvonással *en bloc* növelték az udvaron, a raktáron vagy akár az úton lévő áruk értékét, különösen, ha az ügyvezetők cselekményeinek kirívó szabálytalansága nem egyeztethető össze a jóhiszeműségükkel.[108] Ugyanígy, ha az ügyvezető hamis mérleget szerkesztett és ezért fiktív osztalék teljesítésére került sor, ez az ügyvezetőnek megtévesztés (*dolus malus*) címén felróható volt.[109]

---

[106] *Uo.*, 436–437.
[107] Lásd fentebb: 1.3.1.
[108] Francia Semmítőszék (1925. Június 11.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 521.
[109] Római Semmítőszék (1914. december 22.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 522.

Szintén felelősségfakasztó jogi tény volt, ha az ügyvezetői megbízás vagy a társaság tevékenységi köréhez viszonyított kereteket az ügyvezető átlépte [Rktk. 123. cikk (3) bekezdés]. Így például egy eladási opció elfogadására fel nem hatalmazott igazgató általi elfogadása az alapszabályban rögzített keretek átlépését jelentette.[110] Szintén a román szakirodalomban hivatkozott külföldi joggyakorlatban rögzítették, hogy a társaságot nem köti az ügyvezető által kötött olyan ügylet, amelyet hatáskörén túllépve kötött.[111] Továbbá ha nem tartozott a hatáskörébe vagy, ha erre nyilvánvaló szükség nem szorította, az ügyvezető-tag nem köthetett a társaság ingatlanára vonatkozó adásvételi szerződést, különösen a társaság felszámolásának előestéjén.[112]

1.5.1.2. Az ügyvezetők egyetemleges felelőssége

Az Rktk. 149. cikke úgy rendelkezett, hogy az ügyvezetők a tagokkal és harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen felelnek a tagok által teljesített befizetések valódisága, a kifizetett osztalékok valódisága, a törvényben előírt nyilvántartások megléte és azok szabályos vezetése, a közgyűlési határozatok pontos végrehajtása, valamint a törvényben, az alapító okiratban és az alapszabályban előírt, nem különleges és személyes jellegű kötelezettségek szigorú betartása tekintetében. A joggyakorlatban e rendelkezéssel kapcsolatosan úgy foglaltak állást, hogy a részvénytársaság ügyvezetői nem felelnek az új részvényjegyzőkkel szemben a részvények rossz teljesítményéért, ha a közgyűlés elé tárt jelentésekből és egyéb dokumentumokból látni lehetett a társaságot érintő kedvezőtlen feltételeket és azt a kockázatot, amelynek a részvényjegyzők kiteszik magukat.[113] Egy másik ügyben a bíróság viszont úgy foglalt állást, hogy az új részvényjegyzők önálló keresettel léphetnek fel a társaság igazgatótanácsával szemben az olyan nyilatkozatokért, miszerint a társaság virágzik és az új tőke bevonása a társaság tevékenységének bővítését célozza, miközben a valóságban a társaság tőkéjének több, mint harmada elveszett.[114] A tagok által teljesített befizetések valódiságával összefüggésben megállapították, hogy bár az alapszabály erre tételesen felhatalmazást

[110] Brăilai Törvényszék (1922. december 9.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 321–322.
[111] Torinói Ítélőtábla (1903. október 2.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 322.
[112] Bolognai Ítélőtábla (1924. május 23). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 306.
[113] Torinói Semmitőszék (1916. szeptember 22.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 348.
[114] Torinói Ítélőtábla (1912. május 27.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 349.

nem adott, nem volt jogsértő az igazgatótanács részvényeseknek intézett azon felhívása, hogy a részvényesek rendezzék tartozásaikat a társasággal szemben.[115]

Az Rktk. 150. cikk pedig azt mondta ki, hogy ha az alapító okirat vagy a közgyűlés határozata alapján a társasági ügyletek végrehajtását olyan igazgatóra bízzák, aki nem tagja az igazgatótanácsnak, az igazgató a tagokkal és a harmadik személlyel szemben az ügyvezetőkkel azonos módon felel. A részvénytársaság vezérigazgatójával összefüggésben pedig megállapították, hogy bár a társaság kereskedelmi megbízottjának minősül és ezért a társaság ügyeinek intézésére alapvetően jogosult volt, cukrot viszonteladás céljából mégsem vásárolhatott, mert ez a tevékenység nem tartozott az általa vezetett részvénytársaság szokványos tevékenységi körébe.[116] Az ügyben hozott döntés jól érzékelteti, hogy a társaság tevékenységi köre mennyire erős viszonyítási pontként szolgált az ügyvezetők cselekvési szabadságának meghatározása tekintetében, ami tulajdonképpen összecseng a korabeli uralkodó nézettel, miszerint a jogi személy jogképessége és cselekvőképessége a jogi személy céljához és tevékenységéhez idomul.

Az Rktk. az egyetemleges felelősség alóli mentesülési lehetőséget is tartalmazott. A kódex 151. cikke szerint az egynél több ügyvezetővel rendelkező társaságoknál a felelősség nem terjedt ki azokra az ügyvezetőkre, akik – nem lévén vétkesek – ellenvetésüket azonnal bejegyezték a tanácskozások nyilvántartásába, és erről írásban tájékoztatták a cenzorokat. Az egyetemleges felelősség alóli mentesüléhez szükséges ellenvetés-bejegyzési és tájékoztatási kötelezettség azon ügyvezető vonatkozásában nem állt fent, aki az ügyletben nem vett részt (nem volt jelen), viszont, ha utólag az ügyletről tudomást szerzett, az ellenvetési és tájékoztatási kötelezettsége újraéledt. Az e feltételeknek eleget tevő ügyvezetőnek a felelőssége mind a részvényesek, mind pedig a társaság hitelezői irányába megszűnt.[117]

1.5.1.3. Az ügyvezetők ellenőrzési kötelezettségének elmulasztása miatti felelősség

Az ügyvezető a társasággal szemben a saját károkozása miatt elsősorban személyesen felelt. Több ügyvezető esetén az Rktk. egyetemleges felelősséget állapított meg az

[115] Milánói Törvényszék (1910. június 20.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 323.
[116] Legfőbb Semmítőszék III. 1926. június 25-i 662. döntés. In: IONESCU, Stelian; PREUTESCU, Laurențiu: *i. m.*, 1933, 137.
[117] Nápolyi Törvényszék (1916. július 7.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 350.

ügyvezetők terhére, amely alól azonban lehetőség volt mentesülni az Rktk. 151. cikkében foglalt feltételek mellett.

Az ügyvezetők és igazgatók egyetemlegesen feleltek az utóbbiak által kötött ügyletekért.[118]

1.5.2. Az ügyvezető harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége

Már többször említésre került, hogy az Rktk. 123., 149. és 150. cikkei az ügyvezetők és igazgatók harmadik személyekkel szembeni felelősségét is tételesen rögzítették. Éppen ezért – a szakirodalmi álláspontok ellenére – a korabeli joggyakorlat nem volt annyira határozott az azt illető kérdésben, hogy az ügyvezető a társaság egzisztálása alatt kizárólag a társasággal szemben felel.

Léteztek olyan döntések, amelyek az ügyvezetők közvetlen felelősségét a társaság hitelezőjével vagy tagjával szemben is megállapították. Ekként például a bírói gyakorlatban rögzítették, hogy a részvénytársaság bármely részvényese kártérítési igénnyel léphet fel a társaság ügyvezetőjével szemben, ha azért vált a társaság részvényesévé, mert a társaság gazdasági helyzetére vonatkozó hamis információkkal megtévesztették.[119] Ugyanez az elv került kimondásra egy másik döntésben is, amelyben a bíróság úgy foglalt állást, hogy a részvénytársasági ügyvezető felelősségének megállapítása iránti kereset lényegében társasági keresetnek minősül, ezért az a tag, akit az ügyvezető gondatlansága vagy megtévesztő magatartása által közvetetten ért kárt, az ügyvezetővel szemben *ex lege Aquilia* keresettel, vagyis a deliktuális felelősség szabályai szerint léphetett fel.[120] A román szakirodalomban egy kifejezetten érdekes párizsi ügyet hivatkoztak, amelyben a bíróság úgy foglalt állást, hogy azok az ügyvezetők, akik a társaság rendelkezésére álló tőkét meghaladó kezdeti költségeket vállalva aránytalanul magas általános költségekkel terhelték meg a társaság működését, illetőleg akik a könyvelést nem vezették szabályosan, és jelentős tartozások behajtását mulasztották el, ami miatt a társaságot harmadik személyekkel kötött hátrányos szerződésekbe kényszerítették, azok súlyos hibát követtek el, ami miatt felelősségük megállapítható volt.

---

[118] Genovai Ítélőtábla (1896. május 8.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 350.
[119] Torinói Semmítőszék (1913. június 27.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 359.
[120] Torinói Semmítőszék (1913. január 17.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.*, I. kötet, 359.

A bíróság kifejtette továbbá, hogy felelősségüket nem enyhítette az a tény sem, hogy művészek és nem üzletemberek voltak, ugyanis a társaság fizetett megbízottjaiként felelősség terhelte őket. A bíróság az ügyben azt is kimondta, hogy a tőkehiányból eredő kár egy részét a társaságnak kellett viselnie, mivel a tőkehiány a részvényesek számára is látható volt.[121]

[121] Párizsi Ítélőtábla (1923. december 26.). In: DUMITRESCU, M. A.: *i. m.,* I. kötet, 350–351.

2. FEJEZET

MAGYARORSZÁG

2.1. Szabályozástörténeti kontextus

Magyarország több, mint százéves kodifikációs folyamatában[122] a magánjog megreformálására irányuló törekvések már a XVIII. században tetten érhetők voltak.[123] Ekkor a magyar magánjogot még a középkori rendi, feudalista társadalmi és gazdasági berendezkedés határozta meg.[124] „A jog inkább szokás volt, a szokás pedig inkább jog."

A feudalista jogrendtől való távolodás első erőteljes jeleként értékelhető az 1840-es években létrejött gazdasági viszonyokkal összefüggő szabályozási hullám,[125] azonban a rendiséggel végérvényes szakításra csak az 1848–49-ben elfogadott törvények és királyi rendeletek révén, fokozatosan került sor. A magyar polgári magánjog kiépülésének folyamata erőteljesen csak 1861 után kezdődött.[126]

A XIX. századi magyar magánjogot is a dualizmus jellemezte, de azzal az eltéréssel, hogy bár 1853–1861 között az osztrák polgári törvénykönyv oktrojált bevezetésére került sor,[127] azt követően a korabeli magyar polgári viszonyokat és érdekeket valóban magán hordozó egységes polgári törvénykönyv elfogadása még nagyon hosszú ideig váratott magára.[128] Az első egységes és törvényerőre emelkedett polgári jogi kódex

---

[122] BENKE József: *A magyar magánjog történeti és elméleti alapvetése.* In: BENKE József (szerk.): *A magyar magánjog alapvetése,* Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Pécs, 2020, 3. [https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/23355] (Letöltve: 2023.05.31.).

[123] NAGY Ferencz: *A magyar kereskedelmi jog magyarázata, különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra,* I. kötet, Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T., Budapest, 1904, 20. A magyar kereskedelmi jog (társasági) jog fejlődésének lényegre törő összegzését lásd FEGYVERESI Zsolt: *A társasági jog fejlődése Magyarországon.* In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd: *i. m.*, 256–258.

[124] VERESS Emőd: *Fejezetek…, i. m.,* 46.

[125] E jogszabályok a következők voltak: 1840. évi XVI. tc. a kereskedőkről, 1840. évi XVII. tc. a gyárak jogviszonyáról, 1840. évi XVIII. tc. a közkeresetre összeálló társaságokról, 1840. évi XIX. tc. a kereskedői testületről és alkuszokról, 1840. évi XX. tc. a fuvarosokról, 1840. évi XXII. tc. a csődületről, 1840. évi XV. tc. a váltó-törvénykönyvről, amelyeknek elfogadása Széchenyi István érdeme volt. Lásd MEZEY Barna (szerk.): *Magyar jogtörténet,* Osiris, Budapest, 2007, 194.

[126] VÉKÁS Lajos: *Fejezetek a magyar magánjogtudomány történetéből,* HVG-Orac, Budapest, 2019, 31–32.

[127] VERESS Emőd: *Fejezetek…, i. m.,* 50.

[128] „Az 1959. évi Ptk. kodifikációjáig tartott, amelyben az elnyomó államhatalom a polgári jog eszközeit is felhasználta hatalmi céljai elérésére, s ennek megfelelően a magántulajdon, a szerződés és a vállalkozás

megszületéséig azonban a magánjog kútfői rendkívül széttagoltak voltak, és e széttagolt jogforrási rendszerben nem írott jogforrásként a szokásjog is jelentős hangsúlyt kapott.[129] A kereskedelmi jogi kodifikáció viszont megelőzte a magánjogi kodifikációt. Előbbi a XIX. század folyamán voltaképpen két nagy szakaszban zajlott le.

A kereskedelmi jogi kodifikáció első jelentős szakaszának az 1840. évi XVIII. tc. megalkotása tekinthető, amiről azonban viszonylag hamar bebizonyosodott, hogy nem képes a korszakban felmerülő társadalmi és gazdasági kihívásoknak eleget tenni. Ebből adódóan az 1860-as évek elején – immár a kiegyezést követően – a kereskedelmi jog újra kodifikálása ismét napirendre került, s így a XIX. század utolsó negyedének kezdetén átfogó jellegű kereskedelmi törvény született.

Az 1875. évi XXXVII. törvénycikket (a továbbiakban: Kt.) 1875. április 2-án fogadta el az országgyűlés, királyi szentesítésére 1875. május 16-án került sor, és 1876. január 1-én emelkedett törvényerőre,[130] hatályon kívül helyezve minden, a tárgykörhöz tartozó korábbi jogszabályt.[131]

A Kt. a magánjogi felelősség mibenlétével és feltételrendszerével voltaképpen nem foglalkozott, mindössze annyit tett, hogy megjelölte az egyes kereskedelmi viszonyok körében felelős jogalanyok körét. A magánjogi felelősség így lényegében szabályozatlan terület volt. A szabályozatlanság valamilyen fokú áthidalásának eszköze az osztrák polgári törvénykönyv volt azzal, hogy a benne foglalt magánjogi felelősségre vonatkozó normák és elvek a magyar bírói gyakorlatban következetesen és egyes joghézagok kiküszöbölésével köszöntek vissza. A magánjogi felelősség sarokköveinek lefektetése tehát lényegében a korabeli bírói gyakorlat érdemeként és eredményeként jellemezhető.[132]

---

szabadsága teljes elnyomás alá került: ezt az állapotot volt hivatva rögzíteni az 1959. évi Ptk. eredeti koncepciója és szövege." BENKE József: *A magyar… i. m.,* 4–5.

[129] A magyar magánjog kodifikációja előtti jogforrási rendszerről átfogóan lásd pl. RAFFAY Ferencz: *A magyar magánjog kézikönyve,* I. kötet, Pannonia, Győr, 1909, 10–34.

[130] A Kt. hatálya az ország teljes területére csak 1880. január 1-én terjedt ki. NAGY Ferencz [904]: *A magyar… i. m.,* 23.

[131] TÖRÖK Tamás: *Felelősség a társasági jogban,* HVG-Orac, Budapest, 2007, 121.

[132] MIREISZ Tímea: *A büntetőjogi és a magánjogi felelősség szétválásának áttekintése a magyar jogtörténetben II,* Jogtörténeti Szemle, 2019/2., 57. ZOVÁNYI Nikolett: *A felelősség intézményének alakulása a kezdetektől a XX. század végéig. Debreceni Jogi Műhely*, 2012/3., 80.

2.1.1. A 1875. évi XXXVII. évi Kereskedelmi törvény általános jellemzése és felépítése

A Kt. német mintára készült. A Kt. tervezetének elkészítésével Apáthy István egyetemi tanárt bízták meg, aki konkrét utasítást kapott arra, hogy megbízása teljesítése során a német modellt vegye alapul. A német minta melletti választás oka az volt, hogy a német kereskedelmi törvényt a Kt. elfogadása előtt néhány évvel, nevezeten 1861-ben fogadták el, s a korabeli jogászi közvélekedés a német törvényt tartotta a legkorszerűbb kódexnek.[133] A Kt. ötvenedik évfordulóján Kuncz Ödön a következőképpen vélekedett: „A Kt. nem volt eredeti, magyar alkotás, mert javarészében nem más, mint az 1861. évi *Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch* átültetése… [amely] a hatálybalépése óta eltelt 50 esztendő folyamán azonban szerves részévé vált nemzeti jogunknak”.[134]

A Kt. két részből állt és 566 §-t foglalt magában. Az első rész a kereskedők és a kereskedelmi társaságok jogállásával és kötelezettségeivel kapcsolatos szabályokat tartalmazta, a második rész pedig a kereskedelmi ügyletekkel foglalkozott. A két részt mindössze két §-ban összegzett általános rendelkezések előzték meg, amelyek voltaképpen a korszak kereskedelmi jogának forrásait, valamint a Kt. tárgyi hatályát rögzítették.

A kereskedelmi jog primer forrásaként a Kt. saját magát jelölte meg. Ha a Kt. valamely kérdésben nem rendelkezett, érdekes módon a kereskedelmi szokásokat kellett alkalmazni, és csak ezt követően, pontosabban kereskedelmi szokások hiányában az általános magánjogot (Kt. 1. §). A Kt. tárgyi hatálya a kereskedelmi ügyekre terjedt ki, ami lényegében a kereskedelemből eredő jogviszonyokat jelentette. Ekként tehát a kereskedelmi ügyek – amelynek a fogalmát a Kt. nem határozta meg – nem voltak azonosak a kereskedelmi ügyletekkel, vagyis azokkal a jogügyletekkel, amelyből kereskedelmi jogviszonyok (ügyek) származtak.[135]

---

[133] MEZEY Barna (szerk.): *i. m.,* 194–195.
[134] KUNCZ Ödön: *Az ötven esztendős Kereskedelmi Törvény és annak reformja*, Közgazdasági Szemle, 1926/1–2., 146.
[135] NAGY Ferencz [904]: *A magyar… i. m.,* 25–27.

A Kt. első része 11. címet tartalmazott. Az ezekben foglalt rendelkezések szabályozási tárgyainak a következők minősültek: a kereskedők általában, a kereskedelmi cégjegyzék, a kereskedelmi könyvek, a kereskedői személyzet (amely magánban foglalta a cégvezetőt, a kereskedelmi meghatalmazottak körét), a segédszemélyzet, valamint a kereskedelmi társaságok. A Kt. a csődjog szabályanyagát nem tartalmazta, amint a tengeri jogot érintő szabályok sem kaptak helyet a Kt. rendszerében.

A jogszabály személyi hatálya a kereskedőkre terjedt ki, amelynek tételes jogi alapja nem az általános rendelkezések között kapott helyet, hanem az első rész első címének 3. §-ban. E szerint kereskedőnek az volt tekintendő, aki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozott. A Kt. a 4. §-a révén személyi hatályát a kereskedelmi társaságokra is kiterjesztette, rögzítve, hogy a kereskedőkre vonatkozó előírások a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók.

2.1.2. A 1875. évi XXXVII. évi Kereskedelmi törvényben szabályozott társaságok

A Kt. 61. §-a tartalmazta a kereskedelmi társaságok taxatív felsorolását. Eszerint kereskedelmi társaság a közkereseti társaság, a betéti társaság, a részvénytársaság és a szövetkezet volt. A törvény a betéti részvénytársaságot, a csendestársaságot, valamint a korlátolt felelősségű társaságot nem ismerte. Utóbbi kettő a magyar jogban csak jóval később, a XX. század első felében vált szabályozás tárgyává a korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930. évi V. törvénycikk (Kftc.) révén, azonban kereskedelmi társasági minőséggel csak a korlátolt felelősségű társaság rendelkezett, a csendes társaság nem.[136]

A korabeli magyar kereskedelmi törvény nem tartalmazott olyan tételes és egyértelmű előírást, amely a társaságokat jogi személyiséggel ruházta volna fel. A Kt. 63. §

[136] A Kftc. 1. § (1) bekezdése a következőképpen rendelkezett: „[a] korlátolt felelősségű társaság kereskedelmi társaság (1875: évi XXXVII. tc. 4. § 1. bekezdése), amely előre meghatározott törzsbetétekből álló törzstőkével alakul s amelynél a tag felelőssége a társasággal szemben törzsbetétének szolgáltatására és a társasági szerződésben megállapított esetleges egyéb vagyoni hozzájárulásokra terjed ki. A társaság kötelezettségeiért a tag egyébként nem felel.” Az említett jogszabály 115. § (1) bekezdése pedig úgy, hogy „[cs]endes társaság keletkezik, ha valaki (a csendes társ) a nélkül, hogy kifelé tagul jelentkeznék, másnak vállalatában vagyoni betéttel úgy vesz részt, hogy azt a vállalat tulajdonosának rendelkezésére adni köteles.” A csendes társaság meghatározását tartalmazó normában a Kt. 4. § 1. bekezdésére történő utalás hiánya arra utal, hogy a jogalkotó nem kívánta a csendes társaságot kereskedelmi társasággá felminősíteni.

rendelkezései – amelyek az összes társasági formára érvényesek voltak – csak annyit írtak elő, hogy „a kereskedelmi társaságok cégük alatt jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, ingatlan javakra tulajdont és egyéb jogokat szerezhetnek, felperesi és alperesi minőségben perben állhatnak". E tekintetben Neumann Ármin arra a következtetésre jutott, hogy a magyar szabályozás nem ad megfelelő útbaigazítást arra nézvést, hogy a kereskedelmi társaságok valamelyike is jogi személy lenne.[137] Szladits Károly csak a részvénytársaságot és a szövetkezetet tekintette jogi személynek.[138] Nagy Ferencz azonban ellentétes álláspontra helyezkedett, szerinte a társaságok jogképessége a jogi személyek jogképességével volt azonos.[139] A társaságok jogi személyiségének problémájával összefüggésben Kuncz Ödön arra a fontos körülményre hívta fel a figyelmet, hogy a Kt. 63. §-a, illetőleg a Kftc. 6. §-a minden tulajdonképpeni kereskedelmi társaság vonatkozásában elismerte azok jogképességét, ami e tényből eredően egyrészt a társaságok tekintetében okafogyottá tette a kérdést, másrészt meg elégségessé ahhoz, hogy a válasz igenlő legyen. Voltaképpen Kuncz is a kereskedelmi társaságok jogi személyisége mellett foglalt állást.[140]

2.2. Az ügyvezető fogalma a Kt. rendszerében

A mai értelemben vett vezető tisztségviselő absztrakt fogalmát a Kt. nem ismerte, ehelyett több, különféle, olykor egymásnak ellentmondani látszó megnevezést használt. Ilyen megnevezés volt a képviseleti joggal rendelkező tag, az üzletvezető, az igazgatótanács, a cégvezető és a kereskedelmi meghatalmazott.

A korabeli magyar jogalkotó a Kt. V. címében külön fejezetet szentelt a cégvezető, illetve a kereskedelmi meghatalmazott intézményének. E körülményből következően, illetve a cégvezetőkre és kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó szabályok rendszertani elhelyezkedéséből könnyedén arra a – szinte – téves következtetésre juthatunk, hogy ezek

---

[137] NEUMANN Ármin: *A Kereskedelmi törvény magyarázata,* I. kötet, Az Athenaeum R. Társulat, Budapest, 1898, 265–266. Hasonló véleményen volt Raffay Ferenc is: „a társaság nem lévén önálló jogi személy […], a társaság alatt az összes tagokat kell érteni. Vö. RAFFAY Ferencz: *A magyar magánjog kézikönyve,* II. kötet, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909, 432.

[138] SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlata a bánya-, csőd-, kereskedelmi és váltójog alapelveivel,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1909, 22.

[139] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* 223–224.

[140] KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltójog,* I. rész II. fele, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1937, 25–26.

a ma ismert vezető tisztségviselő fogalmával voltak azonosak. A fogalmi zavar hátterében az áll, hogy a Kt. külön társasági formánként (is) meghatározta, hogy kit minősít vezető tisztségviselőnek.

2.2.1. A személyegyesítő társaságok vezető tisztségviselői

Közkereseti társaság esetében a Kt. minden tagot vezető tisztségviselőnek tekintett, amennyiben a társasági szerződés hallgatott afelől, hogy mely tagok vagy tag rendelkezik képviseleti joggal. A Kt. a képviseleti joggal rendelkező tagra nem használt külön kifejezést, azonban az e joggal nem rendelkező tagot (vagy tagokat) az *üzletvezető* megnevezéssel illette.[141] Míg az üzletvezetési jogosultság tartalmát kizárólag a társaság belső ügyeinek intézése képezte, a képviseleti jog révén vált lehetségessé a társaság polgári forgalomban való részvétele.

Betéti társaság esetében az üzletvezetési és képviseleti jogkör kizárólag a beltagokat illette. Ha azonban egy kültag a társaság képviseletében harmadik személyekkel szemben anélkül járt el, hogy kijelentette volna, hogy eljárása cégvezetőként vagy meghatalmazotti minőségben történik, beltagként volt felelős. A betéti társaság bíróság előtti képviseletének tekintetében a Kt. utaló norma révén a közkereseti társaság vonatkozó szabályához irányított. Eszerint a társaság bíróság előtti képviseletére minden tag jogosult volt, így – kivételt képezve a főszabály alól – a betéti társaság kültagja is.[142]

2.2.2. A tőkeegyesítő társaságok vezető tisztségviselői

A korabeli magyar szabályozásban a részvénytársaság igazgatósága e társasági forma egyik törvényben meghatározott és kötelező jellegű szervezeti egységét képezte. Következésképpen a részvénytársaság igazgatóságát, mint társasági szervet, testületet szét kellett választani annak tagjaitól, az igazgatóktól. Az igazgató kifejezés nem jelentett szükségképpen olyan személyt, aki az igazgatóság tagja is volt egyben. Sok esetben az igazgatóság mellett egy, a társaság legfőbb hivatalnokának tartott ún. ügyvezető-vezérigazgató volt alkalmazva, aki az igazgatóság mint testület határozatainak

[141] Vö. Kt. 65–66. §§, 77. §, 90. §.
[142] ROMÁN Róbert: *A gazdasági társaságok és a szövetkezetek vezetőire vonatkozó jogi szabályozás a bírói gyakorlat tükrében,* (PhD. értekezés), Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Iskola, Miskolc, 2008, 15.

végrehajtását látta el. A nem igazgatósági tagként megjelenő ügyvezető-vezérigazgatóra a Kt. 193. §-nak megfelelően a cégvezetőkre és/vagy kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó szabályok voltak irányadók.[143] A részvénytársaság igazgatósága tulajdonképpen a Kt. szerinti *főnöknek* (sic!) minősült, amely ilyenképpen több volt, mint a cégvezető; lényegét tekintve a közkereseti társaság képviseleti joggal rendelkező tagjára/tagjaira hasonlított.[144] A Kt. szerinti igazgatóság megnevezés mellett számos más kifejezés is használatos volt, mint pl. az igazgatótanács, választmány, bizottság stb.[145] Az igazgatóság a részvénytársaság „szükségképpeni meghatalmazottja volt"[146], amely egy vagy több természetes személyből állhatott, akik egyaránt lehettek részvényesek és a társaságtól idegen személyek.

2.2.3. A cégvezető és a kereskedelmi meghatalmazottak

A kereskedelmi meghatalmazottak tág kategóriája külön szabályozás alá esett. A Kt. kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó szabályai csak a kereskedelmi meghatalmazottak azon alcsoportjára vonatkoztak, amelyek valamely kereskedő (társaság) szolgálatában álltak, üzleti személyzetének részét képezték.[147] E tekintetben Kuncz Ödön úgy fogalmazott, hogy mivel a kereskedelmi társaságoknál a „főnök" (maga a társaság) mozdulatlan, „[a] képviselet, az ügyintézés és üzletvezetés szintén külön képviselő szervek (képviselő tagok, ügyvezetők, igazgatóság) létesítését követelik meg. A főnökön kívül tehát szerepelhet a vállalat élén álló »vállalatvezető« is, akit a meghatalmazottakkal szemben egészen különös helyzetbe juttat az a körülmény, hogy olyan törvényes képviselője a főnöknek, aki a főnök jogait kizárólagosan gyakorolja és nem áll szolgálati szerződéses, alárendeltségi viszonyban a főnökkel. A »vállalatvezető« tehát épp úgy nem tartozik a »kereskedelmi meghatalmazottak« vagy a »segédszemélyzet« körébe, mint maga a főnök, ami azonban nem zárja ki, hogy a

[143] Lásd NAGY Ferencz, *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra,* I. kötet, Budapest, 1913, Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, 419.
[144] KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1938, 180.
[145] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.,* I. kötet, 419.
[146] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 586.
[147] ROMÁN Róbert [2008]: *i. m.,* 9.

vállalatvezető szerv (pl. az rt. igazgatóságának) egyes tagjai szolgálati szerződéses viszonyban álljanak a főnökkel."[148]

A Kt. alapján a kereskedelmi meghatalmazott fogalmának három, egymás alá tagozódó kategóriája különböztethető meg. Tág értelemben (első kategória) magában foglal minden olyan meghatalmazottat (megbízottat/képviselőt), aki a kereskedelmi jog szabályainak hatálya alá esik. A második kategóriába a szűkebb értelemben vett, vagyis a tulajdonképpeni kereskedelmi meghatalmazottak tartoznak (mint pl. a cégvezető és kereskedelmi meghatalmazottak). A harmadik kategóriát a legszűkebb értelemben (műértelemben) vett kereskedelmi meghatalmazottak kategóriája alkotja, amelyben a cégvezető már nincs benne.[149]

A vonatkozó rendelkezések az V. címben (37–54. §§) foglaltak helyet, amelyek közül elsősorban a cégvezetőre, valamint a legszűkebb értelemben vett kereskedelmi meghatalmazottra vonatkozó rendelkezéseket kell kiemelni, ugyanis a korabeli társasági jog vezető tisztségviselőkre vonatkozó szabályainak szempontjából csak ezek bírtak relevanciával.

A cégvezető a kereskedelmi társaság meghatalmazottjai közül a „legelőkelőbb" helyet foglalta el, amit az a tény is alátámaszt, hogy a Kt. külön rendelkezésekben határozta meg hatáskörét és kinevezésének módját. A szóban forgó rendelkezésektől eltérni nem lehetett.

A XX. század eleji jogirodalomban úgy tartották, hogy a cégvezető a főnök alteregója.[150] Cégvezető az volt, akit a kereskedelmi üzlet tulajdonosa (főnöke) cégvezetőnek nyilvánított vagy arra hatalmazott fel, hogy a főnök cégét *per procura* jegyezhesse. A kereskedelmi társaságok esetében a főnök fogalma alatt magát a társaságot kellett érteni, azonban mivel a társaság a természetes személyektől eltérő jellegű és természetű, fizikai léttel nem bíró jogi entitásnak minősült, a főnök szerepébe lényegében a társaság

[148] KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.,* 65.
[149] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* I. kötet, 156. Azonos módon osztályozta a kereskedelmi meghatalmazottak kategóriáját Kuncz Ödön is. Vö. KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.,* 66.
[150] KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltójog vázlata,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1922, 85.

tulajdonosai, vagyis a társaságot alapító tagok kerültek, illetve – főként a részvénytársaságoknál – az igazgatóság.[151]

Közkereseti és betéti társaságok esetében a cégvezető kinevezésére jogosultak körét a Kt. bármely üzletvezetési és/vagy képviseleti joggal rendelkező tag, vagy ezek hiányában minden tag és beltag személyében állapította meg. Részvénytársaságban cégvezetőt csak az igazgatóság nevezhetett ki.[152] A Kt. csak a megbízás tartalmával kapcsolatban tartalmazott szabályokat, a cégvezetői minőség alanyi körét nem határozta meg; cégvezető így bárki lehetett.

A cégvezetéssel több személy akár külön-külön, akár együttesen is felruházható volt. Az utóbbi esetben együttes cégvezetés (*collectiv-procura*) keletkezett (Kt. 37. §). A cégvezetői minőséggel felruházott személy hatásköre minden, a kereskedelmi üzlet folytatásával járó, bíróság előtti és bíróságon kívüli jogügyletre és jogcselekményre kiterjedt. A cégvezetői minőség minden, a köztörvény szerint szükséges különös meghatalmazást pótolt, valamint jogot adott kereskedősegédek és meghatalmazottak felvételére és elbocsátására. Ingatlan javak elidegenítésére és terhelésére azonban csak külön, erre vonatkozó felhatalmazás birtokában volt jogosult (Kt. 38. §).

A cégvezetőhöz képest tulajdonképpeni kereskedelmi meghatalmazottnak az minősült, akit a főnök *cégvezetési jogosultság nélkül*, akár egész üzlete vezetésére, akár üzlete körében bizonyos nemű vagy egyes ügyletekre felhatalmazott. A kereskedelmi meghatalmazott jogköre kiterjedt mindazon ügyletekre, amelyek a kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint együtt jártak és mindazon jogcselekményekre, amelyeket a kereskedelmi üzlet folytatásához kapcsolódó ügyletek szükségessé tettek. A kereskedelmi meghatalmazott váltóból eredő kötelezettségvállalásra, kölcsönfelvételre és perek folytatására csak akkor volt jogosult, ha erre külön felhatalmazást kapott.[153]

---

[151] Vö. KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.*, 65.
[152] KUNCZ Ödön [1922]: *i. m.*, 85.
[153] Kt. 43. §

A hivatkozott rendelkezésekből kitűnik, hogy a cégvezetői, illetve kereskedelmi meghatalmazotti minőség között tartalmi, hatáskörbeli különbség volt, ellenben mindkettő a tágabb értelmű kereskedelmi meghatalmazott kategóriába esik.

Látható tehát, hogy a legtágabb értelemben vett kereskedelmi meghatalmazottak kategóriájába tartozó személyek különböző megnevezések alatt fordultak elő, amelyek főként a betöltött feladatkör terjedelmével voltak szoros összefüggésben.[154] Következésképpen – habár az idézett rendelkezések tételesen ez irányba nem rendelkeztek – az általuk meghatározott fogalmak részelemeit képezték a kereskedelmi társaságok képviseleti joggal rendelkező tagjai, az igazgatóság, a cégvezető, a legszűkebb értelemben vett kereskedelmi meghatalmazott, de még a felszámoló is.[155]

2.3. A kereskedelmi társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma és természete

A korabeli magyar társasági jogi szabályozási rendszerben a vezető tisztségviselő és a társaság közötti jogviszony lényegében képviseleti jogot is magában foglaló megbízáson alapult,[156] azonban a képviseleti jog nem volt szükségszerű velejárója a vezető tisztségviselői minőségnek. A képviseletet meghatalmazásnak is nevezték, a kettő között nem volt éles határvonal, ellenben a megbízás és a meghatalmazás között igen. A megbízás a meghatalmazás alapját képezte, vagy másként kifejezve a meghatalmazás a megbízás célja (*causa*) volt. Ebből következően minden képviselet megbízást feltételezett, viszont nem minden megbízás foglalt magában meghatalmazást is.[157] A meghatalmazás nem mindig megbízásból származott, sok esetben magából a törvényből következett.[158] Kiváltképpen igaz volt ez a kereskedelmi társaságok vonatkozásában.

---

[154] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, I. kötet, 157.
[155] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 166–167.
[156] Felismerték ugyanis, hogy a kereskedelem gyorsasága és mozgékonysága miatt a kereskedő (kereskedelmi társaság) arra szorul, hogy helyette mások járjanak el. Nagy Ferencz szerint „a kereskedő az ügyek nagy száma és gyors egymásutánja folytán nem érheti be azzal, hogy esetről-esetre bízzon meg másokat ügyeinek vitelével, hanem elkerülhetetlenül szükségessé válik állandó megbízottakat alkalmazni, akik tevékenységüket kizárólag neki szentelik, s akik egyúttal oly hatáskörrel ruháztatnak fel, hogy az ő személyét minden irányban helyettesítsék". Vö. NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, I. kötet, 152.
[157] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 167–168.
[158] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, I. kötet, 153.

A Kt. rendelkezései abba az irányba mutattak, hogy a társaság és ügyvezetője közötti jogviszony természetét a társaság személyegyesítő vagy tőkeegyesítő jellege szerint járjuk körül.

2.3.1. A személyegyesítő társaságok és ügyvezetői közötti jogviszony természete és tartalma

Amint már utaltam rá korábban, a Kt. a közkereseti társaság üzletvezetését szétválasztotta a társaság képviseletétől azzal, hogy külön alfejezetbe foglalva rendezte a tagok egymás közti, társaságon belüli viszonyait, illetve a társaság harmadik személyek irányába fennálló viszonyait. Habár a társaság üzletvezetését és képviseletét rendszerint a tagok együttesen látták el, a tagok társaságon belüli viszonyrendszere és a társaság harmadik személyekkel szemben fennálló viszonyrendszere közti éles különbségtétel azt is lehetővé tette, hogy az üzletvezetési jogkörrel rendelkező tagok, valamint a képviseleti joggal rendelkező tagok két külön „csoportot" képezzenek.[159] A Kt. 80. § és 90. § rendelkezéseinek megfelelően azonban olyan helyzet nem állhatott elő, hogy egyik tag se rendelkezzen az üzletvezetés vagy képviselet jogával. Megjegyzendő azonban, hogy ez a felfogás nem volt kivételektől mentes. Bizonyos esetekben ugyanis megtörténhetett, hogy valamilyen okból egyik tag sem volt alkalmas az üzletvezetésre és képviseletre, de mégis rendelkeztek a társaságalapítás jogával. Így, ha a társaság érvényes megalapítására sor kerülhetett, módot kellett biztosítani annak működésére, működtetésére is. Következésképpen – szélsőséges esetben ugyan, de – megtörténhetett, hogy az üzletvezetés és képviselet jogával a tagok egy, a társaságtól idegen személyt (pl. cégvezetőt) bíztak meg. Az ez irányú akaratnyilvánításnak kifejezettnek kellett lennie.[160]

Az üzletvezetés egyszerre volt a tagok joga és kötelezettsége,[161] a tagi képviseleti jogkör pedig egyenesen a törvényből származott, annak korlátozására irányuló bármely szerződéses előírás harmadik személyek irányába joghatást nem váltott ki.[162] Ha tehát az

---

[159] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 306., 314.
[160] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, I. kötet, 253.
[161] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 306–307.
[162] A korabeli szakirodalmi álláspont az volt, hogy a közkereseti társaság lényegi elemét sokkal inkább a tagok személyes együttműködése képezi, mintsem a tőke, így a tagok mindegyikének szerződéses úton történő kizárása az üzletvezetésből és/vagy a társaság képviseletéből összeegyeztethetetlennek minősült a közkereseti társaság szabályozását átható szellemiséggel. Vö. NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 277. NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, I. kötet, 253.

üzletvezetésről és/vagy a képviseleti jogról a társasági szerződés nem tett említést, vagy olyan előírást tartalmazott, amelynek értelmében e hatáskörökből minden tag kizártnak volt tekintendő – miközben sem cégvezető, sem kereskedelmi meghatalmazott kirendelésére nem került sor –, akkor a Kt. főszabályként a kollektív üzletvezetést és képviseletet írta elő, ami lényegében testületi jelleget kölcsönzött az ügyvezetésnek.

Az üzletvezetéssel megbízott társasági tagok mindazon jogcselekmények elvégzésére jogosultak voltak – még a többi tag ellenvetése esetén is –, amelyek a társaság kereskedelmi üzletvezetésével rendszerint együtt jártak. Alapesetben az üzletvezetést minden, ezzel a jogosultsággal felruházott tag elláthatta,[163] ellenben, ha a megbízás együttes üzletvezetést írt elő, az üzletvezetők csak halasztást nem tűrő ügyben és esetben járhattak el egyedül. Minden esetben tilos volt egy üzletvezetési jogosultsággal rendelkező tag tiltakozása ellenére további jogcselekményeket végrehajtani, vagy a már megkezdetteket tovább folytatni.[164] Az üzletvezetésre irányuló megbízás a társaság fennállása alatt csak jogszerű ok miatt volt visszavonható, amely ok megállapítására csak bíróság volt jogosult (Kt. 79. §).[165] Ilyen okoknak minősültek például a Kt. 100. §-nak 2-5. pontjaiba foglaltak. Ily módon hangsúlyozni kell, hogy az üzletvezetési jogosultságra irányuló megbízás nem egy egyszerű megbízásnak minősült, ugyanis annak egyik lényegi ismérve az *ad nutum* visszavonhatóság volt. Ezt illetően a korabeli szakirodalmi álláspontok között volt olyan, miszerint e megkötésre azért volt szükség, mert az üzletvezetéssel megbízott tag „nem csupán másnak az ügyeit vezeti, hanem saját ügyeit is, sőt a 80. § értelmében a társasági ügyek vezetésére is jogosítvánnyal bír”. Míg Kuncz korábbi megállapításából az derül ki, hogy az üzletvezetés a társaság fennállása alatt lényegében – nyomós indok nélkül – sem visszavonható, sem „visszaadható” nem volt, addig Neumann arra a következtetésre jutott, hogy az üzletvezetés *ad nutum* visszavonhatóságára / „visszaadhatóságára” csak akkor volt lehetőség, ha a tagok a társasági szerződésben vagy későbbi megállapodásban e jogkört egy vagy több tagra ruházták. Amennyiben azonban ilyen megállapodás nem történt, az üzletvezetési megbízás *ad nutum* visszavonhatóságára / „visszaadhatóságára” a társaság fennállása alatt csak a Kt. által rögzített speciális esetekben kerülhetett sor. Ilyen speciális eseteknek

[163] Kt. 77. §
[164] Kt. 78. §
[165] Vö. KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.*, 136.

minősültek pl. 98. § 8. pontjában (kiegészítve a 99. § előírásaival) vagy a 100. §-ban foglaltak.[166]

Az üzletvezetésről az ezzel felruházott tag sem mondhatott le nyomós indok hiányában. Azon ügyletek megkötéséhez, amelyek a társaság rendes üzletvezetésének kereteit meghaladták, minden tag beleegyezésére szükség volt. Ha egyhangú határozathozatalra nem volt lehetőség, a társaság rendes üzleti forgalmán túlmenő, megkezdett ügyletet abba kellett hagyni.[167] A Kt. tehát az üzletvezetés tárgyát képező jogosultságok körét általánosan, a társaság rendes üzletviteléhez viszonyítva határozta meg, azonban azt, hogy ez konkrétan mit foglalt magában esetről esetre kellett vizsgálni.[168] Az üzletvezetéshez kapcsolódó egyik jelentős jogosultság a cégvezető kirendeléséhez és visszavonásához kötődött. A közkereseti és betéti társaság üzletvezetési és/vagy képviseleti joggal rendelkező tagja és beltagja nem lehetett ugyanakkor cégvezető is, viszont az üzletvezetésből és képviseletből kizárt tag, valamint a kültag már igen.[169]

Míg alapvetően az üzletvezetési jogosultság tartalmáról a társaság tagjai – akár a társasági szerződésben, akár utólagos határozat révén – szabadon dönthettek, addig a képviseleti jogosultság kereteit és terjedelmét[170] a Kt. kógens normákban rögzítette. Az üzletvezetési és képviseleti jogosultság „csak különböző oldala egy és ugyanazon dolognak, nem pedig egymástól olyképpen különböző két dolog, melynek mindegyike önállóan úgy belső, mint külső irányzattal bír”. [171]

A képviseleti joghoz kapcsolódó kógenciának főként hitelezővédelmi szempontból volt relevanciája, mivel a társaság kereskedőnek számított, amely a társaságtól idegen jogalanyokkal is kapcsolatba került, s amelyeket ily módon jogi védelemben kellett részesíteni.[172] A képviselet kereteinek és terjedelmének törvény általi meghatározottsága ugyanakkor a képviselet legfontosabb általános ismérve volt.[173] További különbség volt

---

[166] Vö. NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.,* I. kötet, 313. A Neumannéhoz hasonló álláspontonvolt Nagy Ferencz is. Vö. NAGY Ferenc [1913]: *i. m.,* I. kötet, 272.
[167] Kt. 81. §
[168] Ilyen lehetett pl. a kölcsönfelvétel vagy egy fióktelep megnyitása. Vö. NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* I. kötet, 254.
[169] *Uo.*, 252.
[170] Kt. 39. §, 43. §, 47-48. §§, 90. §, 92. §, 112-113. §§, 188. §, 190. §
[171] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* I. kötet, 252.
[172] Vö. KUNCZ Ödön [1938]*: i. m.,* 138.
[173] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.,* I. kötet, 167.

az üzletvezetői és képviseleti jogkörök között az, hogy a képviselőt – amint a cégvezetőt is – a cégjegyzékbe be kellett jegyezni. Megjegyzendő, hogy amennyiben a Kt. 65. § 4. pontjában előírt korlátozásra nem került sor, a társasági tagok mint képviselők cégjegyzékbe való bejelentése nem volt kötelező. Más szóval, ha a tagok nem rendelkeztek arról, hogy ki vagy kik lássák el a társaság képviseletét, erre minden tag jogosultsággal rendelkezett, amely tényt a cégjegyzékbe nem kellett bejelenteni.[174]

A Kt. a képviseleti joggal rendelkező tagnak/tagoknak (és beltagnak/beltagoknak) korlátlan ügyletkötési jogosultságot állapított meg – szemben a cégvezetővel, amelynek cselekvési lehetősége csak a társaság kereskedelmi üzletének folytatásával járó jogügyletek megkötésére és jogcselekmények elvégzésére korlátozódott,[175] szemben az üzletvezetővel, aki csak a társaság rendes üzletköréhez és/vagy céljához idomuló ügyeket végezhetett.[176] A társaság képviselő tagjának jogköre minden ügyletre és cselekményre kiterjedt, így ingatlan adásvételre, vagy azok megterhelésére, de még cégvezető kirendelésére vagy a társaság bíróság előtti képviseletére is. [177] Ezzel ellentétes álláspontón volt Kuncz Ödön. Szerinte a képviselő tagok jogkörének korlátja elsődlegesen a társaság lényegével és céljával ellenkező ügyletek és cselekmények voltak. Ezen felül a képviselő tag nem vehetett fel új tagokat, nem oszlathatta fel a társaságot, nem ruházhatta képviseleti jogát másra, a társaság követését nem engedményezhette magára stb.[178]

Látható tehát, hogy a személyegyesítő társaságok üzletvezetésének és képviseletének különböző forrásai voltak. Míg az üzletvezetésre vonatkozó szabályok teljes mértékben a társasági tagok akarata szerint kerültek meghatározásra (diszpozitivitás), addig a képviseleti jogkört és annak terjedelmét maga a törvény kógens szabályokon keresztül rögzítette. Következésképpen elmondható, hogy a személyegyesítő társaságok vezető tisztsége(ke)t betöltő tagjai, illetve a társaság között fennálló megbízási jellegű jogviszonynak kettős (törvényi és szerződéses) természete volt. Hozzá kell tenni viszont,

---

[174] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* I. kötet, 238.
[175] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.,* 167.
[176] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.,* 284.
[177] A cégvezető ilyen ügyleteket csak külön erre vonatkozó felhatalmazás alapján köthetett. Vö. NAGY Ferenc [1904]: *i. m.,* 167.
[178] KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.,* 140.

hogy a megbízási jogviszony vegyes jellege csak akkor állt fent, ha a tag (vagy tagok) egyszerre rendelkeztek az üzletvezetés és képviselet jogkörével. Amennyiben a társasági szerződés, vagy későbbi megállapodás által a tagok egy része egyik vagy másik jogkörből kizárásra került, úgy a nekik odaítélt hatáskör függvényében volt eldönthető jogviszonyuk forrása.

2.3.2. A tőkeegysítő társaságok és ügyvezetői közötti jogviszony természete és tartalma

A részvénytársaság ügyvezetését az igazgatóság mint testület látta el, így a vezető tisztségviselőknek az igazgatóság tagjai minősültek. A Kt. a részvénytársaság tekintetében konkrét szervezeti előírásokat tartalmazott. Lényegében egyfajta társaságon belüli hatalommegosztásos rendszert írt elő, az erőviszonyokat pedig a részvényesekből álló közgyűlés, az igazgatóság és a felügyelőbizottság között osztotta szét.

Mint láttuk, igazgatóság alatt a Kt. egy vagy több természetes személyből álló társasági szervezeti egységet értett, amely a társaság szükségképpeni meghatalmazottja (törvényes képviselője) volt.[179] Tagjai egyaránt lehettek részvényesek vagy a társaságtól idegen természetes személyek, tevékenységüket pedig végezhették fizetés mellett vagy anélkül. Igazgatósági tag lehet továbbá jogi személy is, pl. más részvénytársaság.[180]

Az igazgatóság és a társaság közötti jogviszonyt illetően nem volt egységes álláspont. A német jogirodalomban a kontraktualista szemlélet körvonalazódott, ami azt mondta ki, hogy az igazgatóság és részvénytársaság között megbízási jogviszony áll fenn. Ezzel szemben a korabeli magyar jogtudomány az institucionalista elmélet elfogadása mellett döntött, mivel „az igazgatóság a társaságnak legfőbb és szükségképpeni orgánuma [ami miatt] csak tágabb értelemben vett *mandatumról* lehet szó, mely alá a szolgálati viszony is szubszumálható [s így] az igazgatóság egyleti hatóságnak tekintendő, mely a végrehajtást gyakorolja, mert törvény folytán törvényes hatáskörrel kirendelt képviselői

[179] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 586.
[180] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.*, I. kötet, 421. A hivatkozott szerző e munkában példaként tesz említést arról, hogy a közkereseti társaság képviselője jogi személy is lehet.

a társaságnak".[181] Ettől függetlenül az igazgatóság tagjai a kárigények épségben tartása mellett bármikor *ad nutum* elmozdíthatók voltak, az ennek ellentmondó szerződéses vagy alapító okiratba foglalt kikötés semmis volt.[182] Az igazgatósági megbízás *ad nutum* visszavonhatósága, „visszaadhatósága" eltérést mutat a személyegyesítő társaságok üzletvezetési és/vagy képviseleti jogosultsággal rendelkező tagjainak megbízásától.

Az igazgatóság tagjait és/vagy személyükben beálló bármely változást a cégjegyzékbe haladéktalanul be kellett jelenteni, amely bejelentéssel egyidejűleg a tagok aláírásaikat hitelesíteni vagy aláírásaikat hitelesített formában bemutatni voltak kötelesek. Az igazgatóság tagjainak a cégjegyzést az alapszabályba foglalt rendelkezéseknek megfelelően kellett elvégezniük, ami annyit jelentett, hogy az aláírásaikat a társasági céghez csatolták.[183]

Az igazgatóság hatásköre minden olyan ügyletre és cselekményre kiterjedt, ami nem tartozott a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe. A Kt. rendelkezéseinek megfelelően az igazgatóság hatásköre nem terjedt ki: 1. az igazgatóság, felügyelő bizottság megválasztására, elmozdítására és felmentésére; 2. számadások megvizsgálására, a mérleg megállapítására és a nyereség felosztására; 3. más társasággal való egyesülésre; 4. olyan kartell-szerződések megkötésére, amelyek minden társasági ügylet közös haszonra vezetését célozták; 5. az alaptőke leszállítására vagy felemelésére; 6. a társaság feloszlatására és a felszámolók kinevezésére; 7. és végül az alapszabály módosítására.[184]

Az előzőekhez még azt az általános érvényű, minden társaságra igaz tételt szükséges hozzátenni, hogy a képviseleti jogkörrel rendelkező tag, beltag, igazgatósági tag, cégvezető, vagy – a szerződéses, alapszabályi rendelkezéstől függően – ezek együttese vagy egy része által kötött bármely jogügylet joghatást a megbízó személyében, azaz a társaságban vált ki.

---

[181] *Uo.*, 588. Megjegyzendő, hogy a magyar szerzők közül is akadt olyan, aki az igazgatóságot a megbízottak fogalma alá sorolta, kimondva, hogy rájuk is a megbízás általános szabályai irányadók. Vö. BEDŐ Mór: *A magyar kereskedelmi jog rendszere,* Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1906, 127.
[182] Kt. 183. §
[183] Kt. 184. §, 185. §
[184] Kt. 179. §

2.4. Az ügyvezető felelőssége a XIX. század végi és XX. század eleji magyar magánjogban

Érintőlegesen már szó esett arról, hogy a Kt. a magánjogi felelősség kérdésével részletekbe menően nem foglalkozott, hanem voltaképpen az általános magánjog szabályaira történő utalással kezelte a kereskedelmi ügyekben felmerülő felelősségi kérdéseket, így a vezető tisztségviselők által szándékosan vagy gondatlanságból okozott károk miatti felelősséget is.[185] Az is említésre került azonban, hogy a XIX. század második felében és a XX. század első felében a magyar kártérítési jog nem örvendett egységes szabályozásnak, és ilyen körülmények között – mutat rá Marton Géza – a kereskedelmi törvény szabályai legfeljebb a szerződéses felelősség körében szolgálhattak némi támponttal.[186]

A korabeli felelősségi jog elsősorban a pandektajogi tanokon, később az osztrák polgári törvénykönyvre támaszkodó magyar bírói gyakorlaton nyugodott.[187] E tényből kifolyólag az ügyvezetői felelősség tárgyalása során a XIX. század végi és XX. század eleji magyar magánjogi felelősséget érintő fontosabb nézetekre vonatkozó rövid kitérőt célszerű tenni. Értelemszerűen most sem vállalkozom a magánjogi felelősséget érintő korabeli tanok részletes bemutatására és elemzésére, azonban a felelősségi rezsim körképszerű felvázolása e kutatás keretében is észszerű, a felelősség alkotóelemeinek vázlatos bemutatása pedig szükségszerű.

2.4.1. A magánjogi felelősség „szabályozása" (?!) a klasszikus magyar magánjogban

A klasszikus magyar magánjogtudomány a felelősség kérdését a kötelmi jog általános tanainak körében tárgyalta. A kiindulópont az volt, hogy „aki mást a jog ellenére vétkesen megkárosít, magánjogi tiltott cselekményt követ el és az okozott kárt megtéríteni tartozik."[188] Magánjogi tiltott cselekménynek elsősorban az abszolút alanyi jog vétkes megsértése minősült, de tulajdonképpen e kategóriába tartozott bármelyik jog által védett

[185] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.*, I. kötet, 437.
[186] MARTON Géza: *A polgári jogi felelősség,* Triorg, Budapest, 1993, 409.
[187] *Uo.*, 170.
[188] SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlata,* II. rész, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1935, 281.

érdek megsértése is. A jogilag védett érdek megsértésének szankció-következményét a közrend, közbiztonság és közérdekű javak védelmét célzó jogszabályok körére vonatkoztatták, de ekként jogilag védett érdeknek minősült az amúgy jogszabályból nem folyó jóerkölcs is, amelynek megsértése kártérítési kötelezettséget keletkeztethetett.[189]

Nem volt teljesen egységes a szakirodalmi álláspont azt illetően, hogy a kötelemszegést mint viszonylagosan jogellenes magatartást tiltott cselekménynek, s ekként felelősségfakasztó ténynek kellett-e tekinteni. Kuncz Ödön szerint „[m]aga a szerződéses felelősség is átfordulhat kártérítő kötelezettséggé, ha a felek szerződésszegést követnek el. A szerződésszegés relatíve jogellenes magatartás és annyiféle formában jelentkezhetik, ahány kötelmi alakzat létezik. A szerződésszegésnek csak akkor lesz kártérítés a következménye, ha a felet vétkesség terheli."[190] Ezzel szemben Szladits álláspontja az volt, hogy a kötelemszegés, különösen a szerződésszegés nem tartozik a tiltott cselekmények körébe, ugyanis a szerződésszegés következményeként fellépő kártérítési kötelezettségnek megvannak a saját szabályai.[191] A Kunczéhoz hasonló állásponton volt Kolosváry Bálint is, aki szerint a jogellenes magatartás két alakban ölthetett testet: „[a]z egyik, ha az önmagában megengedett cselekvés-magatartás valamely fennálló jogviszonynál fogva egy meghatározott valakivel (az ügyleti féllel) szemben sértő, s ezen sérelem következtében az alapjogviszonyt vagy módosítja (továbbképzi) vagy átfordítja kártérítési kötelemmé; a másik, ha a cselekvény vagy magatartás közvetlenül jogparancs ellen irányul, s ekként az állami és társadalmi élet előfeltételét képező azon általános követelménnyel, hogy a törvényeket mindenkinek meg kell tartania, ellentétbe helyezkedvén […] egy egészen új magánjogi kötelmet létesít."[192]

Szladits a kárkötelmek többféle osztályozását adta. Forrásuk alapján egyrészt különbséget tett eredeti és másodlagos kártérítési kötelem között. A magánjogi tiltott cselekményt (ideértve egyebek mellett a biztatási kár esetkörét is), a kvázi-deliktumok körét, valamint

[189] *Uo.,* 281–282.
[190] KUNCZ Ödön: *Bevezetés a jogtudományba,* Danubia, Pécs–Budapest, 1924, 105.
[191] SZLADITS Károly [1935]: *i. m.,* II. rész, 281.
[192] KOLOSVÁRY Bálint: *A magyar magánjog tankönyve,* II. kötet, Politzer-féle könyvkiadóvállalat, Budapest, 1907, 306.

az általa garancia-szerződésnek (pl. biztosítási szerződés) nevezett ügyleten álló kötelmeket eredeti kárkötelemnek tekintette.[193]

Az kárkötelmek általa felvázolt másik osztályozása attól függött, hogy fennáll-e az adós vétkessége. Ezen osztályozás alapján külön kezelte a vétkességen alapuló tiltott cselekmények körét, vagyis az extrakontraktuális kárkötelmet keletkeztető eseteket, amelyek tekintetében a vétkességet a károsultnak kellett bizonyítania. Az osztályozási séma második csoportjába a kontraktuális viszonyokból eredő kárkötelmeket sorolta, amelyek esetében a kötelemszegőnek kellett a saját vétkessége hiányát bizonyítania, nevezetesen azt, hogy a kötelezettségszegés neki nem felróható.[194] A hitelezőnek tehát elégséges volt a megszegett kötelezettségre rámutatnia. Az ezen osztályozás szerinti harmadik csoportba tartoztak a vétkességet nélkülöző felelősségfakasztó tényállások, vagyis a vétlen magatartásból eredő kárkötelmek.[195]

A magyar felelősségi (kártérítési) jog elsődlegesen vétkességen alapult, azonban számos külön jogforrás a vétkességtől elszakadó, tárgyi, vagyis vétlen felelősségi alakzatot is tartalmazott.[196]

2.4.2. A magánjogi felelősség szükségszerű alkotóelemei a klasszikus magyar magánjogban

A korabeli joggyakorlat alapján a kártérítési felelősség szükséges, de nem elégséges feltétele volt, hogy valamely szerződési kötelezettség megszegésére vagy pedig valamely vétkes (tiltott) cselekmény elkövetésére, illetőleg ilyen természetű mulasztásra sor kerüljön.[197] Azért nem elégséges feltétel a szerződéses vagy szerződésen kívüli

---

[193] SZLADITS Károly [1935]: *i. m.*, II. rész, 66. Ugyanígy Marton is. Vö. MARTON Géza: *Kártérítés.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog általános része,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 359.
[194] SZLADITS Károly: *A magánjogi tényállások.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Általános rész. Személyi jog.* I. kötet, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 361–362.
[195] *Uo.*, 66–67.
[196] Vázlatos összefoglalásért lásd pl. KOLOSVÁRY Bálint: *i. m.*, II. kötet, 341–343. Ezzel összefügésben Marton találó megjegyzése idézhető a korabeli magyar magánjogi felelősségről: „[...] olyan tételes jogrendszerben, mely – e részben a világfejlődés élén haladva – féllábával már a tárgyi felelősség alapján áll [...].” MARTON Géza: *Kártérítési kötelmek jogellenes magatartásból.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog különös része,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942, 840.
[197] REINER János: *Szerződésen kívüli kártérítési kötelmek.* In: FODOR Ármin (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog.* III. kötet, Singer és Wolfner Kiadása, Budapest, 1898, 861.

kötelezettség megsértésének, mert az efféle magatartásnak kárt kellett keletkeztetnie, mégpedig olyant kárt, amely okozata a vétkes magatartásnak. Így a kárfelelősség alkotóelemei vonatkozásában a következők azonosíthatók: jogellenesség, kár, ok-okozati összefüggés a kár és magatartás között, vétkesség.[198]

2.4.2.1. Jogellenesség

A jogellenesség a tárgyi jog előírását sértő jogállapot, amely elsődlegesen emberi magatartás következményeként merül fel. A jogellenesség tehát objektív ténybeli kategória, amelynek kizárólag a külvilágban kell kifejezésre jutnia és a magatartást tanúsítótól független jogalanyok által érzékelhetőnek kell lennie. Ekként teljességgel mindegy a magatartást tanúsító tudatállapota, pszichikai viszonya a jogsértéshez.[199]

A jogellenesség tevésben és nemtevésben egyaránt megvalósulhatott attól függően, hogy a tárgyi jog mit írt elő. Így aktív magatartást előíró normasértés esetén a cselekvés, vagyis az előírt magatartás tanúsításának elmaradása jelentett jogellenességet, míg passzív magatartás, tartózkodási kötelezettség esetében éppen a cselekvés az, ami jogellenessé vált. A károkozás mint jogellenes magatartás vonatkozásában a korabeli magyar jog elsődleges jogparancsa is „nemtevésre" kötelezett azzal, hogy arra utasított: *ne okozz kárt, tartózkodj a károkozástól*![200]

2.4.2.2. Kár

Kár alatt tágabb értelemben minden olyan hátrányt érteni kellett, amely valamely káresemény folytán valaki személyében vagy vagyonában állt be. A korabeli magyar magánjogban a kár egyaránt lehetett vagyoni és nem vagyoni, noha a szóhasználattal összefüggésben Marton megjegyzi, hogy „[t]örvényeink – a köznyelvet követve – használják a szót a nem vagyoni érdekű hátrány megjelölésére is, minők személyiségi, erkölcsi érdekek sérelmei, bár ennek a sérelemnek kiegyenlítését az utóbbi törvénymű nem kártérítésnek, hanem elégtételnek nevezi."[201]

---

[198] MARTON Géza [1993]: *i. m.,* 173.
[199] EÖRSI Gyula: *Kártérítés jogellenes magatartásért,* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1957, 47.
[200] MARTON Géza [1942]: *Kártérítési kötelmek..., i. m.,* 790–791., 856.
[201] MARTON Géza [1941]: *Kártérítés, i. m.,* 360.

A magyar magánjog a teljes kártérítés elvét követte, így a kárnak részét képezte mind a ténylegesen bekövetkezett kár (*damnum emergens*), mind pedig az elmaradt haszon (*lucrum cessans*).[202] A káresemény folytán beállott negatív vagyonmódosulást a maga egészében kellett vizsgálni. Ez azt jelentette, hogy a vagyonmódosulást a hátrányos és előnyös vonatkozásaiban egységesen kellett mérlegelni. Ennek az a megfontolás volt az alapja, hogy a vagyon egésze az, amely tekintetében a kár tetten érhetővé válik, amelyhez viszonyítani kell.[203] A kártérítés mértéke így általában nem állt összefüggésben a vétkességgel, ellenben voltak esetek, amikor figyelembe vették a vétkesség fokát is. Ezzel összefüggésben eleinte a főszabály az osztrák polgári törvénykönyv hatására az volt, hogy a teljes kárt csak súlyos gondatlanság vagy szándékosság esetén kellett megtéríteni, csekélyebb gondatlanság esetén azonban az elmaradt hasznot nem. Ez a felfogás a Kt. 272. §. hatályának általános kiterjesztésével kikopott és minden esetben a teljes kártérítés elve érvényesült, azzal azonban, hogy *culpa levis* esetén a joggyakorlat általában a károkozó magatartás távolabbi következményeire a kártérítést nem terjesztette ki.[204]

2.4.2.3. Ok-okozati összefüggés

Az okság problémájával összefüggésben a korabeli szakirodalomban rögzítették, hogy a természettudományokban kialakult felfogások a felelősségi jogban nem alkalmazhatók. Ennek a felismerésnek az képezte az alapját, hogy a természettudományok oksági viszonyról alkotott képe általában a valamely következményre vezető tényezők mindegyikét a szóban forgó következmény okának tekinti.[205] E megközelítés a magánjogi felelősség kérdésében azért nem működhet, mert a felelősség következményeként megnyíló kártérítési kötelezettség parttalanná válhat azáltal, hogy a kár fogalmába a károkozó magatartásától nagyon távoli elemek is bekerülhetnek.[206]

A korabeli magyar magánjogban különbég volt a között, hogy az ok-okozat kérdése milyen kötelmi viszonyból származott. Szerződéses viszonyokban általában a kár terjedelmét meghatározó szempontként vették figyelembe. Szerződésen kívüli

---

[202] SZLADITS Károly [1935]: *i. m.,* II. rész, 69.
[203] MARTON Géza [1941]: *Kártérítés, i. m.,* 360, 361.
[204] SZLADITS Károly [1935]: *i. m.,* II. rész, 69.
[205] *Uo.*, 67.
[206] Az ok-okozati összefüggés problémájának részletes kifejtéséért és kritikájáért lásd MARTON Géza [1993]: *i. m.,* 122–132.

kárkötelmek esetében viszont olyan szempontként is szolgált, amely alapján a felelősség megállapítása a károkozó terhére lehetségessé vált.[207]

2.4.2.4. Vétkesség

A vétkességet a tárgyi értelemben vett jogellenes magatartásnak a belső, a külvilág számára nem érzékelhető megfontolások halmazaként jelölték. Ez tulajdonképpen az a tudatállapot, amely a külvilág számára is érzékelhető objektív magatartás mögött álló pszichikai mozgató erő, ami megnyilvánulhatott szándékosság vagy gondatlanság formájában. „A vétkesség csak esetleges további színeződése a jogellenes magatartásnak, mely vagy fennforog vagy nem, de ha hiányzik is adott esetben, ez nem változtat az illető magatartásnak azon az elsődleges minősítésén, hogy az objektíve a jogrend követelményeivel ellentétben áll."[208]

2.4.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete és vétkességének mércéje

A vezető tisztségviselő felelőssége a Kt. rendszerében megbízási szerződésen alapult. Az ügyvezetői felelősség tárgykörében különbséget kellett tenni a szerint, hogy a megbízás magában foglalta-e a képviseleti jogot vagy sem, illetve a szerint, hogy ki az esetleges károkozás passzív, szenvedő alanya (a társaság, harmadik személy vagy tag/részvényes).

A korabeli magyar kereskedelmi jogirodalmi források között nem találtam arra vonatkozó kérdésfelvetést, hogy a társaság ügyvezetését ellátó személy károkozása esetén a deliktuális vagy a kontraktuális felelősség szabályai érvényesültek-e. Ennek vélhetően az volt az oka, hogy a magánjogi felelősség egységes alapokon állt, a kárfelelősség megállapításának lényeges alkotóelemei mind a kontraktuális, mind az extrakontraktuális felelősség esetében azonosak voltak.

A felelősség vonatkozásában különbséget tettek a személyegyesítő társaságok vezető tisztségviselőit terhelő, illetve a tőkeegyesítő társaságok vezető tisztségviselőit terhelő felelősségtípusok között, ami a vezetői felelősség megállapítására szolgáló vétkességi zsinórmérték tekintetében nyilvánult meg.

---

[207] MARTON Géza [1942]: *Kártérítési kötelmek..., i. m.*, 872.
[208] *Uo*., 858.

2.4.3.1. A személyegyesítő társaságok vezetőinek felelősségi mércéje

A személyegyesítő társaságok ügyvezetőinek felelőssége alapvetően a tagi felelősségben volt tetten érhető, a tagok felelősségében jutott kifejezésre. Minthogy a közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségekért korlátlanul, egyetemlegesen és közvetlenül voltak felelősek,[209] illetve egyik tagnak sem állt jogában a többiek beleegyezése nélkül a társaság üzletkörébe eső ügyletet saját vagy más részére kötni és azonos üzletkörrel bíró más társaságban beltagként részt venni, az üzletvezetéssel és/vagy képviselettel megbízott tagok is e felelősségi tényállás címzettjei voltak. Ez utóbbi felelősségi alakzatot leíró rendelkezés a cégvezetőket és kereskedelmi meghatalmazottakat terhelő versenytilalmi előírásnál annyiban szűkebb körű, hogy a Kt. társasági tagokról beszél, valamint a tilalom határait csak a társaság üzletkörébe eső ügyletek képezik.[210]

A tilalom alól a Kt. kibúvót is kínált: nem minősült a versenytilalmi előírás megsértésének az a tagi magatartás, amelyet az egyik tag olyan körülmények között tanúsított, hogy a többi tag a társaság alapításakor a tiltott ügyletek megkötésének és/vagy más azonos üzletkörrel rendelkező társaságban beltagi szerep betöltésének tudatában volt, illetve, ha sem kifejezetten tiltó megállapodásra, sem pedig utólagos jóváhagyásra nem került sor.[211] A kötelezettségszegés jogkövetkezményei a következők voltak: belépés a tilalomszegő által kötött ügyletbe, vagy – más részére kötött ügylet esetében – az ügyletből származó haszon kártérítés címén való kiadása; valamint a kártérítési felelősség megállapítása és a társasági jogviszony megszűnése.[212]

A társasági tagok korlátlan, egyetemleges és közvetlen felelősségéből következett, hogy a társaság hitelezőinek opciós joga keletkezett a tekintetben, hogy a társasággal, csak a tagokkal vagy mindkettővel szemben lépnek-e fel követeléseik kielégítése végett.[213]

---

[209] A közvetlen felelősség csőd esetén közvetett felelősséggé alakult. A Kt. 97 § ugyanis akként rendelkezett, hogy a társaság csődbejutása esetén a társasági hitelezők a követeléseiket első sorban a társasági vagyonból elégíthették ki. A tagok magánvagyonához a társaság hitelezői tehát csak akkor nyúlhattak, ha a társasági vagyon (csődvagyon) nem fedezte követeléseiket. Vö. BEDŐ Mór [1906]: *i. m.*, 88.

[210] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.*, I. kötet, 273.

[211] Kt. 74. §. I.

[212] Kt. 74. §. II.

[213] KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.*, 138–139.

Hasonló feltételek szerint alakult a betéti társaság beltagjainak a felelőssége is. Amint a közkereseti társaság tagjai, úgy a betéti társaság beltagjai is korlátlan, egyetemleges és közvetlen felelősséggel tartoztak a társaság adósságaiért, valamint a beltagokat is kötötte a versenytilalmi előírás. A kültagoknak ezzel szemben korlátolt felelősségük volt, és a versenytilalmi előírás rendelkezései sem kötötték.[214] Továbbá a kültagok alapvetően ki voltak zárva a társaság szinte mindennemű aktivitásából. Főszabály szerint mindössze a mérlegbe nyertek betekintést évente egyszer. Kültag sem üzletvezető, sem pedig képviselő nem lehetett, azonban, ha olyan ügylet megkötése vagy cselekmény (pl. új bel- vagy kültag) véghezvitele következett, amely túlment a társaság rendes üzleti forgalmán vagy nem idomult a társaság céljához, a kültag(ok) beleegyezésére is szükség volt. Ezen felül, ha a betéti társaság tevékenységét korábban megkezdte a cégjegyzékbe való bejegyzés közzétételénél, a kültagok harmadik személyek irányában a társaság által vállalt kötelezettségekért beltagokként voltak felelősek.[215]

A Kt. a személyegyesítő társaságok (üzletvezető és/vagy képviselő) tagjai felelősségének zsinórmértékéül a *culpa in concreto*-t rögzítette: „a társaság ügyeiben minden társasági tag oly szorgalmat és gondosságot köteles kifejteni, minővel saját ügyeiben eljárni szokott. Minden társasági tag felelős a társaságnak azon károkért, melyeket vétkessége által okozott, s e károk ellenében nem számíthatja fel azon előnyöket, melyeket a szorgalma által a társaságnak más esetekben szerzett".[216] Látható tehát, hogy a korabeli magyar szabályozás szerint a személyegyesítő társaságok esetében a vezető tisztségviselő felelőssége szubjektív kritérium alapján került megállapításra. Ebből az következett, hogy ha „valaki saját ügyeiben lassú és nehéz elhatározású, vagy ha pl. nem bír titoktartó természettel, a társaságnak is elnézéssel kellett e tekintetben iránta lenni, és ha a társasági tagok valamely hanyagsága által szenvedett hátrányért kártérítést követelnek, őket terheli a bizonyítás az iránt, hogy a hanyag tag saját ügyeiben gondosabban szokott eljárni".[217] Megjegyzendő, hogy a gondosságra vonatkozó törvényi előírás diszpozitív jellegű volt, így a társasági szerződéssel a gondosság mértéke tágítható vagy szűkíthető volt.[218]

---

[214] NAGY Ferenc [1913]: *i. m.*, I. kötet, 324–326.
[215] *Uo.*, 326.
[216] Kt. 72. §
[217] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 296. KUNCZ Ödön [1938]: *i. m.*, 137.
[218] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 296.

2.4.3.2. A tőketársaságok vezetőinek felelősségi mércéje

A részvénytársaság igazgatóságának és tagjainak felelősségét a Kt., a 189. §-ban, generálklauzulaként rögzítette. A rendelkezés két alanyi kört nevesített a felelősség címzettjeként: az egyik az igazgatóság mint testület volt, a másik pedig az igazgatósági tagsággal rendelkező személyek köre. Ezzel a Kt. azt jelezte, hogy a felelősségi szabályok akkor is alkalmazandók voltak, ha nem csak az igazgatóság mint társasági szerv ügyleteiről és/vagy cselekményeiről volt szó, hanem egyes tagjainak ügyleteiről és/vagy cselekményeiről. Másként kifejezve ez azt jelentette, hogy az igazgatóság tagjait egyetemleges felelősség terhelte úgy a társasággal szemben, mint a társaság hitelezőivel szemben,[219] amennyiben kötelezettségeik cselekvéssel vagy mulasztással való vétkes megszegése valamely kárkövetkezmény beálltát idézte elő.[220]

A részvénytársaság igazgatósági tagjai tevékenységük során „a rendes kereskedő fokozottabb gondosságával voltak kötelesek eljárni",[221] annak ellenére, hogy e gondossági mérce a részvénytársaságra vonatkozó szabályokból nem derült ki. Noha a Kt. 271. §-a előírta a rendes kereskedő gondosságát, Neumann Ármin szerint e rendelkezés nem volt alkalmazható a részvénytársaság igazgatóságára és annak tagjaira, mivel ezek természetükből és jogi rendeltetésükből fakadóan nem minősültek kereskedőnek.[222] Az említett szerző e fokozott gondossági mércét a törvény szellemiségéből vezette le.

A Kúria viszont megerősítette, hogy »a részvénytársaság igazgatóságának és felügyelőbizottságának tagjai a társasági ügyek vezetésében és ellenőrzésében a rendes kereskedő fokozottabb gondosságára vannak kötelezve, s ebből kifolyólag a vezetés és ellenőrzés nem kellő gyakorlásából vagy elmulasztásával másoknak okozott károkért egyetemlegesen felelősek és pedig akkor is, ha a kár a társaság ügyvezetőinek vagy tisztviselőinek olyan cselekményeiből származik, amely a társaság ügymenetét feltüntető üzleti könyvekből, vagy más, az igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok rendelkezésére

---

[219] *Uo.*, 602–603.
[220] FÓNAGY Sándor: *Gondolatok az új Csődtörvény megalkotásához – A vezető tisztségviselő és árnyékvezetők felelőssége a fizetésképtelenségért*, Magyar Jog, 2009/6., 334.
[221] Törvénykezési szemle: Az igazgatóság felelőssége. In: *Jogtudományi közlöny*, 1933, 68. évf., 279. Lásd még ROMÁN Róbert [2008]: *i. m.*, 19.
[222] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 602.

álló vagy általuk a rendes kereskedő gondosságával nagyobb nehézség nélkül megszerezhető és kipuhatolható adatokból kideríthető. S nem hivatkozhatnak joggal arra, hogy az ellenőrzésre kellő szakértelmük nem volt, mert, aki valamely részvénytársaságban igazgatósági vagy felügyelőbizottsági tagságot vállal, az a törvényben és alapszabályokban előírt kötelességeit a rendes kereskedő gondosságával tartozik teljesíteni, s ha szakértelem nélkül ily felelősséggel járó és hozzáértést igénylő állást vállal, már ez által vét a rendes kereskedő gondossága ellen, és ha szakértelmének hiányát az ellenőrzés megfelelő módjával pótolni és az ellenőrzést szakértővel végeztetni elmulasztja, ennek következményeit viselni tartozik.«[223]

Hangsúlyozni kell továbbá, hogy a fokozottabb gondosság mércéjének mibenlétére vonatkozólag nem volt általánosan elfogadott álláspont sem a szakirodalomban, sem a joggyakorlatban. A Curia néhány eseti döntésében arra a következtetésre jutott, hogy nem állapítható meg az igazgatóság mint testület felelőssége, ha a vezérigazgató „oly körmönfont módon végezte üzelmeit", hogy az igazgatóságnak nem lehetett róluk sejtelme, nem szerezhetett róluk tudomást még az üzleti könyvek és az üzletmenet leggondosabb megvizsgálásával sem.[224]

2.4.4. A vezető tisztségviselő felelősségének irányai

Láttuk, hogy a személyegyesítő társaságok vezető tisztségviselőinek a felelőssége lényegében a tagi felelősségből sugárzott ki, és a társaságnak okozott kár miatti felelősség megállapításakor a vétkességi mérce alacsonyabb volt, mint a részvénytársaság igazgatósága esetében. A személyegyesítő társaságok tagjai korlátlan, egyetemleges és közvetlen felelősséggel tartoztak a társaság tartozásaiért, így a társaság hitelezői irányába is.

A részvénytársaság ügyvezetésével összefüggő felelősségi kérdések a személyegyesítő társaságok ügyvezetéséhez képest már csak a szabályozás kiterjedtsége miatt is összetettebb problémakörnek bizonyulnak, ezért ebben az alfejezetben a részvénytársaság

[223] Curia C. 1160/1933. sz. döntés, *idézi* FÓNAGY Sándor [2009]: *i. m.*, 334.
[224] Vö. Kir. Kúria 1908. nov. 17. 421/1908; Kir. Kúria 1912. okt. 23. 252/1912.

igazgatóinak társasággal és harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségének egyes kérdéseire helyezem a hangsúlyt.

A részvénytársaság igazgatóságának magánjogi felelőssége alapját képező szabály a Kt. 188. § (1) bekezdése volt, amely úgy rendelkezett, hogy „[a]zon ügyletek által, melyeket az igazgatóság a társaság nevében köt, jogosítva és kötelezve a társaság lesz. Az, hogy az üzlet világosan a társaság nevében köttetett, vagy a fennforgó körülményeknél fogva a szerződő felek akarata szerint a társaság részére kötöttnek tekintendő, különbséget nem tesz." A Kt. 188. § (2) bekezdése alapján pedig „[h]armadik személyek irányában az igazgatóság tagjai a társaság nevében teljesített cselekményekért és az elvállalt kötelezettségekért személyesen nem felelősek." A Kt. 189. § (1) bekezdése továbbá rögzítette, hogy „[a]z igazgatóság szemben a társasággal köteles azon korlátozásokhoz alkalmazkodni, melyekhez képviseleti joga az alapszabályok vagy közgyűlési határozatok által köttetett."

A korabeli magyar kereskedelmi jogban a társasági vezető tisztségviselők felelősségének irányait a Kt. 189. § (2) bekezdése határozta meg. Az előzőekkel némiképp ellentétben azt mondta ki, hogy „[h]a az igazgatóság tagjai megbízásuk határain túlmennek, ha e cím határozatai vagy az alapszabályok ellen cselekednek, a károsultaknak minden ebből eredő kárért egyetemlegesen felelnek az esetben is, ha a törvény vagy az alapszabályokkal ellenkező intézkedés közgyűlési határozaton alapszik." A normaszövegből a *károsultak* körét kell kiemelni, amelyet a magyar kereskedelmi törvény nem határozott meg, következésképpen károsult lehetett a társaság, a részvényes, valamint bármely harmadik személy (társasági hitelező) is.

2.4.4.1. Az igazgatóság társasággal szembeni felelőssége

Az imént idézett rendelkezésekből az derül ki, hogy az igazgatóság a társasággal szemben elsősorban a megbízás kereteinek, vagyis az ügyvezetői hatáskör túllépése miatt, és főszabály szerint egyetemlegesen voltak felelősségre vonhatók. E határok túllépése akkor keletkeztetett felelősséget, ha a hatáskörön túli ügyvezetői eljárás a törvény vagy alapszabály előírását sértette, és ennek következményeként a társaságnak valódi kára keletkezett. A törvény tehát nem mondta ki tételesen, hogy az igazgatóság felelősségét a mulasztás, az ügyvezetői feladatok hibás teljesítése, a szükséges óvatosság elmulasztása,

s általában a társaság érdekeivel ellentétes cselekmények megalapoznák. Ennek ellenére a szakirodalomban evidenciának tekintették, hogy az igazgatóság vétkes gondatlanságának és/vagy szándékos mulasztásának felelősségfakasztó hatása lehetett.[225]

A mulasztással előidézett kárért való felelősség köréből a Kt. 187. §-ban foglalt absztrakt tényállást érdemes kiemelni. Eszerint mihelyt a számadásból vagy mérlegből az tűnt ki, hogy a társaság alaptőkéjének felét elvesztette, az igazgatóságnak azonnal közgyűlést kellett összehívnia, hogy a részvényesek a társaság további fennállásáról vagy feloszlatásáról határozhassanak. Ha viszont a számadásból az tűnt ki, hogy a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi, az igazgatóság ezt csődnyitás végett az illetékes törvényszéknek bejelenteni tartozott. A jogszabályban rögzített kötelezettségek – mint láttuk – a rendes kereskedő fokozottabb gondosságával voltak összefüggésben, amelyek végül is a részvénytársaság vagyoni/pénzügyi helyzetének folyamatos ellenőrzését és nyomon követését célozta. A társaság vagyoni helyzete nyomon követésének és ellenőrzésének elmulasztása a fizetésképtelenné vált társaság vezető tisztségviselőjének közvetlen felelősségét minden károsult irányába megnyitotta. A vezető tisztségviselő így felelősséggel tartozott a társaság hitelezőinek, a részvényeseknek, valamint magának a társaságnak is, függetlenül attól, hogy a károsult behajtotta-e követelését a társaságtól vagy sem.[226]

A Kt. 189. §-ban elhelyezett felelősségi szabály alapján nem csak az igazgatóság mint testület volt felelősségre vonható. A Kt. rendszerében az egyes igazgatósági tagok is felelősséggel tartoztak azokért a károkért, amelyeket – bár nem is az igazgatóság nevében eljárva, és annak tudtával – valamely törvényi vagy alapszabályi előírás megszegésével okoztak. Az, hogy konkrétan az igazgatóság mely tagjait terhelte az okozott károkért felelősség, az ténykérdés volt, amit esetről esetre kellett vizsgálni. Általános szabályt erre a Kt. nem tartalmazott, ellenben a szakirodalomban elvi éllel rögzítették, hogy amennyiben a törvénybe vagy alapszabályba ütköző magatartás megvalósítása körében cégjegyzéssel ellátott okirat szerepelt, azok az igazgatósági tagok, akik a szóban forgó esetben a társaság nevében eljártak, felelősek voltak. Továbbá, ha a valamely felelősségre

[225] KORMOS Alfréd: *Igazgatósági tagok jogai, kötelességei és felelőssége,* Apollo Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1898, 203.
[226] FÓNAGY Sándor [2009]: *i. m.*, 334.

vont igazgatósági tag a többiek megbízásából járt el, marasztalás esetén a többi igazgatósági tag ellen kártérítési keresetet lehetett előterjeszteni.[227]

Amennyiben az igazgatósági tagok a társaság ügyvezetését és/vagy képviseletét más személyekre úgy delegálták, hogy erre nem rendelkeztek jogosítvánnyal, a helyettes által okozott károkért felelősséggel tartoztak. Ha viszont rendelkeztek az ügyvezetés és/vagy képviseleti jog másokra ruházásának jogosultságával, akkor felelősségük *culpa in eligendo* volt megállapítható.[228]

Az igazgatósági tagok egyetemleges felelőssége alóli mentő körülménynek számított a 191. §-ban megjelenő feltétel teljesülése. Eszerint az az igazgatósági tag, amely az igazgatóság határozatai és intézkedései ellen tiltakozott, s tiltakozását a felügyelőbiztosságnak bejelentette, mentesült a felelősség alól. Ebben a vonatkozásban hangsúlyos feltétel volt az, hogy a tiltakozás kinyilvánításának haladéktalanul meg kellett történnie, amint az igazgatósági tag tudomást szerzett a határozatról vagy intézkedésről. A jogirodalomban azt is leszögezték, hogy a felelősség alóli kimentő szabály aktiválásához nem volt elegendő az, ha az igazgatóság tagja egyszerűen a határozat ellen szavazott. A szavazatot tiltakozásnak is meg kellett előznie.[229]

2.4.5. Az igazgatóság harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége

A többirányú felelősség jogszabályi alátámasztására a 189. § (2) bekezdésében megjelenő *károsultak* kifejezés szolgált, amely a társaságon mint önálló jogalanyon kívül a társaság hitelezőire, valamint a részvényesekre egyaránt vonatkozott.[230] Következésképpen az igazgatóság és tagjai felelősségének egyetemlegessége mind a társaság, mind a részvényesek és hitelezők vonatkozásában főszabállyá lépett elő. A felelősség vétkességen alapult, a vétkesség mércéje pedig a jó kereskedő gondossága volt.

Mint már többször szó volt róla, az igazgatóság a képviseleti joga, az alapszabály vagy közgyűlési határozatok által rögzített korlátokhoz volt köteles alkalmazkodni. Azzal, hogy az igazgatóság a részvénytársaság ügyeit intézte és a társaságot képviselte, a 190. §

---

[227] KORMOS Alfréd: *i. m.*, 204.
[228] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, 603.
[229] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, 606.
[230] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, I. kötet, 603.

rendelkezései pedig kimondták, hogy az igazgatóság hatáskörének szerződéssel vagy alapszabállyal meghatározott korlátai harmadik személyekkel szemben nem voltak hatályosak, lényegében az jutott kifejezésre, hogy a társaság igazgatóságának hatáskörére irányuló korlátokat kizárólag törvény állapíthatta meg.[231]

A Kt. 189. § (2) bekezdése szerint az igazgatóság harmadik személyekkel szemben is elsősorban hatásköre túllépése miatt volt felelős. Az igazgatóság harmadik személyekkel szembeni felelőssége szempontjából is teljesen irreleváns volt, hogy a törvény- vagy alapszabályellenes igazgatósági intézkedés közgyűlési határozaton alapult vagy sem. A képviselet/ügyvezetés korlátainak átlépése miatt az igazgatóság vétkes tagjait – amint láttuk – egyetemleges felelősség terhelte, így a károsult személyek irányába még akkor is ekként feleltek, ha a károkozó magatartás alapszabályba foglalt előírás vagy közgyűlési határozat következménye volt.[232] Az igazgatóság tagjainak harmadik személyekkel szemben megnyíló kártérítési kötelezettséget megalapozó felelősség megállapítása a magánjog általános szabályai szerint történt, amennyiben a károkozás közvetlenül az igazgatósági tagok jogellenes ténykedéseiből származott.

A Kt. kereseti jogot adott a harmadik személyek kezébe abban az esetben is, ha a kár csak közvetve érte őket. Ilyen esetben előfeltétel volt, hogy a társasággal szemben felmerülő hitelezői követelések ne kerüljenek kielégítésre, ami azzal a gyakorlati következménnyel járt, hogy a hitelezők csak csőd esetén fordulhattak a vétkes igazgatósági tag(ok) ellen. A hitelező akkor is részesülhetett kártérítésben, ha a társaság lemondott követeléséről, sőt még akkor is, ha a vétkes magatartás közgyűlési határozaton alapult.[233]

Az igazgatóság tagjaival szemben a kárt szenvedett részvényes csak az őt ért kár tekintetében élhetett kártérítési igénnyel. További korlátozást jelentett e körben az, ha a részvényest ért kár a társaság szempontjából is kárnak minősült. Ilyen esetben a részvényes csak akkor volt jogosult kártérítésre, ha a társaság legfőbb szerve, vagyis a közgyűlés nem élt az igazgatóság tagjaival szemben fennálló kereseti jogával.[234] Ezen túlmenően a kárt szenvedett részvényes – alanyi kereseti joga alapján – közgyűlési

[231] NEUMANN Ármin [1898]: *i. m.*, 598–599.
[232] ROMÁN Róbert [2008]: *i. m.*, 18. TÖRÖK Tamás [2007]: *i. m.*, 123.
[233] KUNCZ Ödön: [1938]: *i. m.*, 183.
[234] NAGY Ferenc [1904]: *i. m.*, 390.

határozat nélkül is sikeresen perelhette a károkozó igazgatósági tagot. Ilyen esetben arra sem volt szükség, hogy az igazgatósági tag károkozó magatartása alapszabályi előíráson alapuljon. Az sem számított, ha a közgyűlés felmentvényt adott az igazgatósági tagnak.[235]

[235] ROMÁN Róbert [2008]: *i. m.*, 19.

3. KOMPARATÍV ÖSSZEGZÉS

Mindkét rendszer a megbízási jogviszonyra alapozta a vezető tisztségviselő és társaság között fennálló jogi kapcsolatot – amelynek tartalmát törvény vagy szerződés egyaránt meghatározhatta –, és különbséget tett a képviseleti jogot is magában foglaló, illetve a képviseleti jogot nem tartalmazó megbízás között. Hitelezővédelmi okokból és a társasági képviselet jelentőségéből fakadóan, a képviseleti jog tartalmát mindkét jogrendszer kógens normákkal szabályozta.

A felelősség körében egyrészt azt kell kiemelni, hogy mindkét rendszer az ügyvezetők vétkességén alapuló felelősségi rendszerrel operált, másrészt pedig azt, hogy a vétkesség mércéjéül szolgáló gondossági fok meghatározása között a két jogrendben különbség mutatható ki. Míg a korabeli magyar szabályozás társasági típus szerint különbséget tett a felelősség zsinórmértékéül szolgáló kritériumok között, a román szabályozás ezt egységesen kezelte. A Kt. a személyesítő társaságok vezetőinek felelősségét szubjektív mércéhez (*culpa in concreto*) mérte, szemben a tőkeegyesítő társaságok vezetőinek felelősségével, amelyre objektív mérce (*culpa in abstracto*) volt alkalmazandó. A román szabályozás minden esetben a gondosság magasabb fokát várta el az ügyvezetőktől, felelősségüket tehát objektív mérce szerint állapították meg.

A felelősség iránya tekintetében viszont a korabeli magyar és román szabályozás között markánsabb eltérések voltak. A Kt. alapján a vezető tisztségviselők felelőssége egyaránt fennállt a társasággal szemben, a tagokkal/részvényesekkel szemben és a hitelezőkkel szemben. A személyegyesítő társaságok esetében ennek oka a tagok egyetemleges, korlátlan és közvetlen felelőssége volt. Ezzel szemben a tőkeegyesítő társaságok esetében a vezető tisztségviselők felelősségének háromirányúsága már a törvényszövegen nyugodott, amint az a Kt. 189 §-ból kiderül. Az Rktk.-ban szabályozott személyegyesítő társaságok ügyvezetőinek felelőssége is alapvetően a korlátlan és egyetemleges tagi felelősségben volt tetten érhető, azonban a tagoknak itt közvetett (mögöttes) felelősségük volt. További eltérés volt az is e körben, hogy az Rktk. visszautalt az 1964. évi Rptk. megbízásra vonatkozó szabályaihoz, ami azzal a következménnyel járt, hogy a megbízott ügyleteiért és cselekményeiért a megbízó tartozott felelősséggel. Harmadik személyekkel szemben az ügyvezetők az álképviselet szabályai szerint voltak felelősek. A tőkeegyesítő

társaságok vezető tisztségviselőinek felelőssége azonban egyetemleges volt úgy a társasággal szemben, mint harmadik személyekkel szemben.

A fentiekből kirajzolódott, hogy a XIX. század végén – XX. század első felső felében hatályos magyar és román kereskedelmi törvény(könyv)ek által szabályozott társaságok vezető tisztségviselőire vonatkozó normaanyag mögött meghúzódó jogfelfogás – kisebb eltérésekkel ugyan, de – azonosnak mondható, annak ellenére, hogy a két törvénymű különböző szabályozási modellre támaszkodott.

Hangsúlyozni kell továbbá, hogy a fentiekben bemutatott és elemzett problémakörnek fontos történeti és jogtörténeti távlatai vannak, amelyek a jelenleg is folyó szakmai viták szempontjából sem közömbösek. E vitákban a történeti érvek ismerete és alkalmazása szükségszerű.

II. RÉSZ
AZ ÜGYVEZETŐ JOGÁLLÁSA ÉS FELELŐSSÉGE A HATÁLYOS ROMÁN ÉS MAGYAR JOGBAN A TÁRSASÁG MŰKÖDÉSE SORÁN

1. FEJEZET
ROMÁNIA

1.1. Szabályozási környezet

A román Polgári törvénykönyv (a továbbiakban: Rptk.) 2011. október 1-i hatálybalépésével gyökeresen megváltozott a gazdasági társaságokat szabályozó jogi környezet, ugyanis az Rptk. egységes keretbe, vagyis monista rendszerbe foglalta a román magánjogot. Ebből következően az Rptk. szabályai a korábbiakhoz képest sokkal közvetlenebbül érintik a vállalkozások jogát, a társasági jogot. Lényegében kijelenthető, hogy az Rptk. a vállalatok anyajogává vált. Az Rptk. „anyajogi" minősége viszont nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az amúgy egységes és alapvetően konzisztens polgári jogi normaanyag mellé – azt kiegészítve – más speciális társadalmi viszonyrendszerre koncentráló jogi szabályozás is létezzen.[236] Éppen ezért van az, hogy a gazdasági társaságok szabályozása mai napig külön törvényben található. A román társasági jog elsődleges forrása a társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény (a továbbiakban: Ttv.).

A Társasági törvény a jelenlegi jogi környezetben a nyereségszerzés céljából létrehozott és jogi személyiséggel rendelkező társaságok jogállása és működése vonatkozásában kiemelt helyet foglal el. Ez azt jelenti, hogy a Ttv. rendelkezései – amelyek jobbára kógens normák *(norme imperative)* – minden gazdasági tevékenységet végző, jogi személyiséggel rendelkező társaság létrehozására, szervezetére/struktúrájára, működésére és megszűnésére közvetlenül alkalmazandók.[237]

---

[236] VERESS Emőd: *Új Polgári törvénykönyv Romániában – a monista magánjogra való áttérés nehézségei,* Magyar Jog, 2014/7–8., 467.

[237] A polgári jogi normák társasági jogot kiegészítő jellege elsősorban a társaság törvényi meghatározása, a társasági szerződés általános és speciális anyagi jogi feltételei, illetve a társasági szerződési felek (tagok

Ennek ellenére az Rptk. is tartalmaz a társaságokra irányadó rendelkezéseket, ezért a két jogszabály egymáshoz való viszonyának tekintetében a *lex specialis derogat legi generali* elv érvényesül. Megjegyzendő azonban, hogy az Rptk. 1887., 1881., 1888., 1889 és 1892. cikkeinek rendelkezései alapján csak az egyszerű társaságra (*societate simplă* – régi nevén: polgári jogi társaság – *societate civilă*), illetve a jogi személyekre vonatkozó szabályok [Rptk. 25. cikk (3) bekezdés, 187–251 cikkek] képeznek *ius communet*. Következésképpen, ha az említett tárgykörökhöz kapcsolódó valamely kérdésben a Társasági törvény (lex specialis) nem rendelkezik, akkor a szóban forgó kérdésre az Rptk. szabályait (lex generali) kell alkalmazni.[238]

A vezető tisztségviselői jogállás és felelősség vonatkozásában alkalmazandó szabályok köre a román jogrendben szintén a szakjog–általános magánjog tengelye körül gravitál. Az elsődlegesen irányadó szabályok értelemszerűen a Ttv.-ben foglalnak helyet, azonban a vezető tisztségviselő kötelezettségeire és felelősségére vonatkozóan a Ttv. egyrészt a megbízási szerződés szabályaihoz, másrészt a polgári jogi felelősség (s így voltaképpen a kötelmi jog) általános szabályaihoz utal. A jelenlegi szabályozási struktúra ebben a formájában nem előnyös, és sok esetben inkább értelmezési zavart okoz, mint tisztáz, viszont a monista szemléletmód logikai rendszerébe beleillik.

1.2. A hatályos román társasági törvény által szabályozott társaságok

A román társasági törvény – 2. cikke révén – öt társasági formát szabályoz: a közkereseti társaságot (*societate în nume colectiv – S.N.C.*), az egyszerű betéti társaságot (*societate în comandită simplă – S.C.S.*), a korlátolt felelősségű társaságot (*societate cu răspundere limitată – S.R.L.*), a részvénytársaságot (*societate pe acțiuni – S.A.*), valamint a betéti részvénytársaságot (*societate în comandită pe acțiuni – S.C.A.*). A részvénytársaság vonatkozásában megjegyzendő, hogy a Ttv. nem tesz különbséget a zártkörűen működő, valamint a nyilvánosan működő, vagyis tőzsdén jegyzett részvénytársaság között.

– *asociați*), valamint ezek és a harmadik személyek közötti joghatásainak tekintetében érvényesül. ANGHENI, Smaranda: *Drept comercial. Profesioniștii-comercianți,* C.H. Beck, Bukarest, 2013, 68. BODU, Sebastian: *Tratat de drept societar,* I. kötet, Rosetti International, Bukarest, 2014, 17. CĂRPENARU, Stanciu D.: *Drept comercial român,* Universul Juridic, Bukarest, 2014, 118. A román szakirodalomban létezik olyan álláspont is, miszerint az Rptk. és a Ttv. egymáshoz való viszonyát nem a *lex generali–lex specialis* fogalompárral kell jellemezni, hanem egymás komplementer szabályaiként. Vö. CĂRPENARU, St. D.; PIPEREA, Gh.; DAVID, S.: *Legea societăților. Comentariu pe articole,* C.H. Beck, Bukarest, 2014, 2.

[238] Vö. Ttv. 291. cikk.

Utóbbira mindössze egyszer, a Ttv. 117. cikk (8) bekezdésében tesz utalást kimondva, hogy „[a] tőzsdén jegyzett társaságok esetében a tőkepiaci szabályok vonatkozó rendelkezései irányadók."

A Ttv. szerint a közkereseti társaság tagjai, az egyszerű betéti társaság, valamint a betéti részvénytársaság beltagjai korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a társaság kötelezettségeiért. A társaság hitelezői a társasági kötelezettségekért először a társaság ellen léphetnek fel, és – ha a társaság a késedelembe helyezés időpontjától legtöbb 15 napos határidőn belül nem fizet – csak ezt követően a tagok ellen. A kültagok, a részvénytársaság részvényesei, valamint a korlátolt felelősségű társaság tagjai csak a jegyzett alaptőke[239] mértékéig felelnek.

A Ttv. 1. cikk (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy „[e] törvény rendelkezéseinek tiszteletben tartásával a természetes és jogi személyek nyereségszerzésre irányuló tevékenység végzése céljából társulhatnak, és jogi személyiséggel rendelkező társaságokat alapíthatnak." A (2) bekezdés pedig pontosítja, hogy „[a] Romániában székhellyel rendelkező társaságok román jogi személyek."

A társasági törvényben szabályozott társaságokkal összefüggésben ki kell emelni, hogy az említett társasági formák közül Romániában a korlátolt felelősségű társaság, illetve a részvénytársaság a két legelterjedtebb társasági forma. Éppen ezért, a jelen fejezetben a vezető tisztségviselő jogállásának és polgári jogi felelősségének elemzésére elsődlegesen e két társasági forma szempontjából kerül sor.

1.3. A vezető tisztségviselő fogalma a hatályos jogban

A vezető tisztségviselő fogalma rendkívül széleskörű gyűjtőfogalomnak tekinthető, amelynek tartalmába számos, a jogalkotó által használt kifejezés beleillik. A vezető tisztségviselő fogalma az ügyvezető szerv fogalmával is párhuzamba állítható, ami a

[239] Terminológiai szempontból megjegyzendő, hogy a hatályos román társasági törvény nem tesz fogalmi különbséget a különböző társasági formák alaptőkéjének tekintetében. Minden társasági forma esetében a *capital social,* szó szerinti fordításban a *társasági tőke* fogalmat használja. Álláspontom szerint román jogi kontextusban, de magyar nyelven előnyösebb a társasági tőke helyett az *alaptőke* kifejezés használata, függetlenül attól, hogy a magyar társasági jog az alaptőke fogalmát csak a részvénytársaság esetében alkalmazza.

vezető tisztségviselő mint gyűjtőfogalom kétoldalúságára utal: egyrészt az ügyvezető szerv tagjait jelöli, másrészt pedig magával az ügyvezető szervvel is azonosítható.

Észre kell azonban venni, hogy a Ttv. nem használja a vezető tisztségviselő kifejezést, de a tudományos elemzés érdekében gyűjtőfogalomként használható és e dolgozatban használom is. Így vezető tisztségviselő alatt – összhangban a fizetésképtelenségi jog szóhasználatával – részvénytársaság esetén az *egyedüli ügyvezető*t (*administrator unic*), *igazgatótanácsi tag*ot (*membrul consiliului de administrație*), *igazgatót* (*director*), *vezérigazgató*t (*director general*), *igazgatósági tag*ot (*membrul directoratului*), *egyedüli igazgató*t értem (*director unic*). A felügyelőbizottsági tag nem végez operatív irányítási tevékenységet, ezért a felügyelőbizottság nem tartozik az ügyvezető szerv fogalma alá, annak ellenére sem, hogy tevékenységének (ellenőrzési kötelezettségének) megfelelő ellátásáért a felügyelőbizottság tagja is felelős. Korlátolt felelősségű társaság esetén vezető tisztségviselő az ügyvezető, közkereseti társaságnál az ügyvezetéssel megbízott tag, illetve egyszerű betéti társaság esetén az ügyvezetéssel megbízott beltag.[240]

A vezető tisztségviselő fogalma elsősorban a tevékenységi köre által ragadható és érthető meg. A vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetési (adminisztrátori) tevékenységét hivatott ellátni, amely tevékenység kétirányú. Az ügyvezetői tevékenység egyrészt a társaság belső szervezési feladatainak ellátására (pl. a munkafolyamatok megszervezésére és ellenőrzésére – munkáltatói jogkör gyakorlása), vagyis a társaság ügyeinek vitelére, menedzsmentjére vonatkozik (üzletvezetés), másrészt pedig a külvilág, a gazdasági élet többi szereplője, vagy még tágabban, a társadalom irányába ható tevékenységre utal, amely jobbára harmadik személyekkel történő jogügyletek megkötésében nyilvánul meg. Ez utóbbinak a jogi eszköze a képviselet, amely lényegében a társaság jogképességéből eredő jogok és kötelezettségek társaság általi gyakorlását teszi lehetővé.

A Ttv. sem a vezető tisztségviselő, sem pedig az ügyvezető (*administrator*) fogalmára vonatkozóan nem tartalmaz jogi definíciót, egyszerűen csak akként rendelkezik, hogy az

[240] A betéti részvénytársaság ügyvezetését is a társaság beltagjai közül kinevezett egy vagy több személy végzi. Vö. Ttv. 188. cikk.

ügyvezetők kötelezettségeire és felelősségére a megbízás szabályai irányadók.[241] Ebből máris az a következtetés látszik levonhatónak, hogy a vezető tisztségviselő a társaság egyszerű megbízottja, vagyis az, hogy a vezető tisztségviselő fogalma a társaság megbízottját jelöli. Tételesen használja viszont a „szervek" (*organe*) kifejezést akkor, amikor leszögezi, hogy harmadik személyekkel szemben a társaságot szerveinek ügyletei még akkor is kötik, ha ezen ügyletek a társaság tevékenységi körén túlmennek.[242] Ezen kívül a Ttv. használja még az „alapszabályi/statutárius szervek" (*organe statutare*) kifejezést is, amikor akként rendelkezik, hogy harmadik személyekkel szemben hatálytalan az az alapító okirati rendelkezés, vagy a társaság *statutárius szervei* által hozott határozat, amelyik a vezető tisztségviselők hatáskörét harmadik személyekkel szemben korlátozza.[243]

Ha viszont a Ttv. említett rendelkezéseit összevetjük az Rptk. rendelkezéseivel, teljesen más képet kapunk. Az Rptk. jogi személyekre vonatkozó fejezete ugyanis a jogi személy szerveiről (*organe*),[244] ügyvezető szerveiről (*organe de administrare*),[245] illetve több helyen vezető és ügyvezető szerveiről (*organe de conducere şi administrare*)[246] beszél. Következésképpen a vezető tisztségviselő az Rptk. szerint nem csupán megbízottja a jogi személynek, társaságnak, hanem nélkülözhetetlen szervezeti egysége, szerve, amelytől a jogi személy cselekvőképessége függ, vagyis amelynek révén a jogi személy gyakorolja jogait és teljesíti kötelezettségeit.[247]

---

[241] Ttv. 72. cikk.
[242] Ttv. 55. cikk (1) bekezdés.
[243] Ttv. 55. cikk (2) bekezdés.
[244] Rptk. 119. cikk. Megjegyzendő, hogy a szakirodalomban leszögezték, hogy az Rptk. szerinti „szervek" kifejezés jelentése eltér az 1954. évi 31. rendeletben (Decretul nr. 31/1954) használt „szervek" kifejezés jelentésétől. Míg az 1954. évi 31. törvényrendelet alkalmazásában a „szerv" kifejezés a jogi személy akaratának külvilág felé való kifejezésével megbízott természetes személyt jelölte, addig az Rptk. rendszerében a „szerv, szervek" főnév a jogi személy egyik funkcionális és szervezeti elemét jelöli. Vö. BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2012]: *i. m.*, 200. Vö. BODU, Sebastian [2014]: *i. m.,* I. kötet, 172.
[245] Rptk. 209. cikk.
[246] Rptk. 203. cikk, 212. cikk (1), 216. cikk (1) bekezdés, 220. cikk (1), (3) bekezdés.
[247] Vö. Rptk. 187. cikk, 209. cikk (2) bekezdés. Észre kell venni, hogy az Rptk. 209. cikkének (2) bekezdésében foglalt „a jogi személy nevében és érdekében*"* szófordulat lényegében az ügyvezető szerv képviseleti jogára vonatkozik. A képviselet fogalmáról bővebben lásd POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florian; VIDU, Stelian Ioan: *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile,* Universul Juridic, București, 2012, 193–194. BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2014]: *i. m.,* 1444.

Az Rptk. rendelkezései szerint ügyvezető szervnek minősülnek azok a természetes vagy jogi személyek, akiket a törvény, alapító okirat vagy az alapszabály kijelöl, hogy harmadik személyekkel szemben, egyénileg vagy közösen, a jogi személy nevében és érdekében eljárjanak.[248] Látható tehát, hogy a vezető tisztségviselő fogalma megegyezik – legalábbis kifele mindenképpen – az ügyvezető szerv fogalmával, annak szinonimája.

Mivel az Rptk. rendelkezései a jogi személyekre mint általános kategóriára vonatkoznak, továbbá mivel a Ttv. a különböző társasági formák esetében különböző megnevezéseket is használ a vezető tisztséget betöltő személyek körére, szükséges társasági formánként is azonosítani, hogy a törvény értelmében mely alanyi kör minősül vezető tisztségviselőnek.

A közkereseti társaság ügyvezetését ellátó személyeket, vagyis az ügyvezetőket (*administratori*) az alapító okiratban kell kijelölni, főszabály szerint a tagok köréből.[249] Amennyiben az alapító okiratban a tagok úgy rendelkeznek, hogy a társaság ügyvezetésével megbízott személyek együtt lássák el e feladatkört, úgy a közkereseti társaság ügyvezetése testületi jelleget ölt, ezért a vezető tisztségviselő fogalma az összes e feladatkörrel megbízott személyt magában foglalja. Eltérő alapító okirati rendelkezés hiányában az ügyvezetéssel kapcsolatos döntések meghozatalához az összes vezető tisztségviselő beleegyezésére szükség van.[250] Ebben az összefüggésben – mint ahogyan az egyszemélyes ügyvezetés esetében is – a vezető tisztségviselő fogalma teljes egészében megegyezik a már említett ügyvezető szerv fogalmával.

Az egyszerű betéti társaság ügyvezetését a társaság beltagjai (*asociați comanditați*) látják el a közkereseti társaságnál említettek szerint.[251] Az egyszerű betéti társaság kültagja csak a vezető tisztségviselői minőséggel rendelkező beltag(ok) írásos meghatalmazása (*procură specială scrisă*) alapján végezhet meghatározott ügyvezetői tevékenységet, a meghatalmazásba foglaltaknak megfelelően.

[248] Rptk. 209. cikk (2) bekezdés.
[249] Tvt. 77. cikk (1) bekezdés.
[250] Ttv. 76. cikk (1) bekezdés.
[251] Ttv. 90. cikk.

A részvénytársaság vezető tisztségviselőjének az igazgatótanács tagjait (*membrii consiliului administrativ*) és az igazgatóság tagjait (*membrii directoratului*) tekintjük, attól függően, hogy a részvénytársaság egyszintes vagy kétszintes irányítási rendszerben van-e megszervezve. Az egyszintes irányítási rendszerben működő részvénytársaság esetében hangsúlyozni kell egyrészt azt, hogy a társaság ügyvezetését egyetlen személy is elláthatja, másrészt pedig azt, hogy a társaság vezetése (*conducerea societății*) ún. igazgatók (*directori*) hatáskörébe utalható. Az egységes irányítási rendszerben működő részvénytársaság egyedüli ügyvezetője (*administrator unic*) esetében a Ttv. az igazgatótanácsra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni, ezért fogalmilag mind az egyedüli ügyvezető, mind az igazgatótanács a részvénytársaság ügyvezető szervének (*organ de administrare*) tekintendő. Amennyiben funkció-átruházásra is sor kerül, úgy a vezető tisztségviselő fogalmába az egységes irányítási rendszerben működő részvénytársaság igazgatói és vezérigazgatója (*director general*)[252] is beletartoznak. Ilyen esetben a részvénytársaság vezető tisztségviselői körében két kategóriát különíthetünk el: a végrehajtó hatáskörrel rendelkező vezető tisztségviselőket (amelyek az igazgatók és a vezérigazgató), valamint a végrehajtó hatáskörrel nem rendelkező vezető tisztségviselőket (akik az igazgatótanács azon tagjai, akikre nem delegáltak végrehajtó hatáskört).[253]

A dualista, vagyis kétszintes irányítási rendszerben működő részvénytársaság ügyvezetését kizárólag az igazgatóság (*directorat*) látja el, amely egy vagy több, de minden esetben páratlan számú tagból áll. A Ttv. az igazgatóság egyedüli tagját az egyedüli igazgató (*director general unic*) elnevezéssel jelöli.[254]

A betéti részvénytársaság ügyvezetését a társaság beltagjai látják el az egységes irányítási rendszerben szervezett részvénytársaság ügyvezetési előírásainak megfelelően.[255]

---

[252] A vezérigazgatót az igazgatótanács választja. Természetesen az a lehetőség is fennáll, hogy az egyedüli ügyvezető a végrehajtó hatáskört egyetlen igazgató hatáskörébe delegálja, amely így értelemszerűen vezérigazgatónak tekintendő. Vö. Ttv. 143. cikkét a Ttv. 138[1]. cikkével.
[253] Vö. Ttv. 143. cikkét a Ttv. 138[1]. cikkével.
[254] Ttv. 153[1]. cikk.
[255] Ttv. 187. cikk és 188. cikk (1) bekezdés.

A korlátolt felelősségű társaság ügyvezetését egy vagy több ügyvezető (*unul sau mai mulți administratori*) látja el.[256] A korlátolt felelősségű társaságra is alkalmazandók a közkereseti társaság ügyvezetésénél bemutatott előírások.[257]

Az Rptk. vonatkozó rendelkezési hallgatnak afelől, hogy vezető tisztségviselői minőséggel mely személyi kör ruházható fel, így adódik a kérdés: ez azt jelenti, hogy a társaságok esetében ügyvezetőket csak a társaság tagi vagy részvényesi köréből lehet kijelölni, vagy bárki, a társaságtól idegen személy is kaphat társasági ügyvezetői megbízást? A kérdésre a Ttv. sem ad választ. A Ttv. ez irányba mutató egyedüli rendelkezése mindössze annyit ír elő, hogy aki alapító nem lehet, az vezető tisztségviselő sem lehet.[258] Az Rptk. társasági szerződésre vonatkozó rendelkezéseiből viszont – amelyek egyébként a társaságok tárgykörében közös szabályokat képeznek[259] – kiderül, hogy társasági vezető tisztséget bármely cselekvőképes személy betölthet.[260]

1.4. A társaság és az ügyvezető közötti jogviszony tartalma

A társaság jogi személyiséggel rendelkező önálló jogalany, amely a gazdasági körforgásban az ügyvezető szervein keresztül nyilvánul meg. Ha egy társaság szervezetét az emberi szervezet alapvető egységeivel akarnánk megragadni, akkor azt mondhatnánk, hogy a társaság legfőbb szerve (a közgyűlés/taggyűlés) az agy, amelyben a társaság legfontosabb céljai, stratégiái, szándékai stb. születnek. Ezzel szemben pedig a vezető tisztségviselő az a társasági szervezeti egység, amelyik a legfőbb szerv által kidolgozott üzleti stratégiákat megvalósítja, és a kitűzött célok elérése érdekében konkrét és folyamatos tevékenységet folytat.

---

[256] Ttv. 197. cikk (1) bekezdés.
[257] Ttt. 197. cikk (3) bekezdés.
[258] Ttv. 73[1]. cikk. A rendelkezés visszautal a Ttv. 6. cikkének (2) bekezdésére, amely a következőket írja elő: nem lehetnek alapítók azok a személyek, amelyek a törvény értelmében cselekvőképtelenek vagy akiket bizalom semmibevétele révén elkövetett vagyon elleni bűncselekmények, korrupciós bűncselekmények, sikkasztás, okirat-hamisítás, adócsalás, a pénzmosás megelőzéséről és szankcionálásáról, valamint a terrorizmus finanszírozása érdekében eszközölt intézkedések megelőzéséről és leküzdéséről szóló 2002. évi 656. törvényben foglalt bűncselekmények, vagy a jelen törvényben foglalt bűncselekmények miatt jogerősen elítéltek. Az összeférhetetlenség kérdésének vizsgálatakor észre kell venni továbbá, hogy a Ttv. a különböző társasági formák szabályai között az előzőekben említettek mellett más összeférhetetlenségi okokat is tartalmaz. Ilyenek például a Ttv. 197. cikkének (2) bekezdésébe foglalt okok.
[259] Rptk. 1881. cikk (1) bekezdés.
[260] Rptk. 1913. cikk (2) bekezdés.

A vezető tisztségviselő hatáskörét a Ttv. általánosan, minden társasági forma vezető tisztségviselőjére alkalmazandó módon határozza meg a 70–73. cikkekben. E normák röviden úgy foglalhatók össze, hogy a vezető tisztségviselő a társaság tevékenységi körének teljesítése érdekében, a törvény és az alapító okirat által meghatározott keretek között bármilyen műveletet (*operaţiune*) elvégezhet. Habár a törvény megengedően fogalmaz, a törvényes és alapító okirati keretek között történő bárminemű művelet elvégzése nem fakultatív jellegű, hanem a vezető tisztségviselő legfontosabb (s egyben legáltalánosabb) kötelezettségének minősül.

A vezető tisztségviselő által teljesíthető műveletek (gyűjtőszóval az ügyvezetés) tehát két nagy csoportra oszthatók aszerint, hogy ezek a társaság belső, üzletvezetéssel kapcsolatos tevékenységekre korlátozódnak-e, vagy a társaság gazdasági körforgásban, s általában a jogéletben való részvételének a képviselet útján való biztosítására irányulnak. Utóbbi hatáskör gyakorlása során a vezető tisztségviselő jogmegóvó (*acte de conservare*), igazgatási (*acte de administrare*) és rendelkezési jogügyleteket (*acte de dispoziţie*) egyaránt köthet.[261]

1.4.1. Üzletvezetési jogkör

Az üzletvezetés alatt elsősorban a társaság tevékenységi körének megvalósítása érdekében meghatározott irányvonalak gyakorlatba ültetését kell érteni. Az üzletvezetés így egyfajta általános és folyamatos ellenőrzési kötelezettséget jelent a társaság mindennapjaiban felmerülő problémák megoldása tekintetében. A problémák kezeléséhez értelemszerűen információkra van szükség, amiknek megszerzése tulajdonképpen az ellenőrzési kötelezettség egyik fogalmi-tartalmi elemeként is felfogható. Nyilván a különböző ügyvezetői döntéseket megalapozó információk mennyisége és komplexitása társaságról társaságra változik. „Míg egy néhány munkavállalóból álló társaság esetén […] vizsgálható például a munkavállalók kiválasztásának a folyamata, addig egy több száz fős társaság esetén e körben legfeljebb az vizsgálható, hogy a vezető tisztségviselő megfelelő szempontokat határozott-e meg a munkavállalók kiválasztásával foglalkozó szervezeti egységnek; míg kis társaság esetén elvárható lehet, hogy a vezető tisztségviselő időről időre ellenőrizze a gyártási

[261] NEMEŞ, Vasile: *Drept comercial*, Hamangiu, Bucureşti, 2015, 147.

folyamatot, addig nagy szervezetek esetén e körben a vezető tisztségviselőn a gyártási folyamat megszervezése és a minőségbiztosítási szabályok kialakítása kérhető számon."[262] A társaság vezető tisztségviselőjének üzletvezetéssel összefüggő hatásköre (kötelezettségei és így felelőssége) tehát az általa ügyvezetett társaság szervezeti és működési komplexitásának fényében értelmezendő és vizsgálandó.

Tekintettel arra, hogy a vezető tisztségviselőknek van a legnagyobb rálátása a társaság belső ügyeit érintő problémákra, illetve arra, hogy ezek kezelésére lényegében bármilyen intézkedést foganatosíthatnak, kötelességük a részvényeseknek/társult tagoknak időről időre tájékoztatást nyújtani tevékenységükről, valamint a különböző problémák kezelési módjáról. A tájékoztatási kötelezettség egyik formája például a Ttv. 70. cikkének (2) bekezdésébe foglalt közgyűléseken/taggyűléseken való részvételi kötelezettség, ahol a vezető tisztségviselőknek be kell számolniuk a társaság gazdasági helyzetéről, aktuális piaci pozíciójáról stb.[263]

Az üzletvezetéssel összefüggő tevékenységek a következők lehetnek: a társaság által gyártott termékek/kínált szolgáltatások árának meghatározása; a gyártási és egyéb munkafolyamatok volumenének növelése vagy csökkentése; osztalékfizetés; személyzet elbocsátása vagy alkalmazása; a munkabiztonságra vonatkozó előírások betartásának ellenőrzése; a nyereség- és veszteségszámlák összeállítása; a törvény által előírt kötelező nyilvántartások naprakészen tartása stb. Ezek mind olyan tevékenységekre példák, amelyek nem feltételeznek harmadik személyekkel való kapcsolatlétesítést, ellenben egy társaság életében elengedhetetlenek. Ennek ellenére persze semmi akadálya nincs annak, hogy az amúgy (általános) képviseleti joggal nem rendelkező vezető tisztségviselőt adott ügykörre vonatkozó jogügyletek megkötésére (pl. nyersanyagok beszerzésére) jogosítsák.

---

[262] GÁRDOS István; GÁRDOS Péter: *A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben*. [https://gmtlegal.hu/cikkek/a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben.php?kid=3&did=244], (Letöltve: 2019.03.23.).

[263] A részvénytársaságnál a tájékoztatási (jelentéstételi) kötelezettség részletes szabályozásnak örvend.

1.4.2. Képviseleti jogkör

A gazdasági társaság gazdasági és társadalmi funkciója csak akkor valósul meg, ha a társaság jogügyletek megkötésével részt vesz a gazdasági körforgásban. A vezető tisztség, vagyis az ügyvezetés csak akkor teljes, ha a képviseleti jogot, azaz a cégjegyzés jogát is magában foglalja. A képviselet folytán válik lehetségessé a társasági akarat kifejezése. A képviseleti funkció szabályainak tárgyalása tekintetében a társasági akarat fogalmára is célszerű röviden kitérni.

A társasági akarat (*voința socială*) a társaság tanácskozó szervén (*organ deliberativ*) belül, vagyis a legfőbb szerv keretében születik. A 'tanácskozó szerv' kifejezés a részvényesek/tagok közgyűlését jelöli, amelyben a társasági akarat ún. közgyűlési *határozat* formájában ölt testet, értelemszerűen a részvényesek/tagok szavazatai alapján. Annak érdekében, hogy a közgyűlési határozat formájában testet öltött társasági akarat a gyakorlatban, a gazdasági életben is érvényesüljön, konkretizálódjon, a társaságnak óhatatlanul gazdasági természetű jogviszonyokban kell részt vennie, vagyis a társaságnak – főként ügyvezető szervein keresztül – jogügyleteket kell kötnie és szűkebb értelemben vett jogcselekményeket kell teljesítenie.

Ez a megközelítés került szentesítésre az Rptk. 209. cikkének (1) bekezdése által is, amely úgy rendelkezik, hogy a „jogi személy az ügyvezető szervei által gyakorolja jogait és teljesíti kötelezettségeit […]." A Ttv. 70. cikkének (1) bekezdése szerint az ügyvezetők a társaság (üzleti) tevékenységi körének (*obiect de activitate*) teljesítéséhez szükséges minden műveletet elvégezhetnek a társaság alapító okiratába foglalt korlátozások kivételével. Látható tehát, hogy a jogalkotó a társasági akaratot „konkretizáló ügykört/tevékenységi kört" az ügyvezetők hatáskörébe utalta. Ehhez hozzá kell még tenni, hogy a társasági akarat kifejezése érdekében végzett mindennemű gazdasági és jogi műveleteknek szoros összefüggésben kell állniuk a társaság céljával és tevékenységi körével, illetve e műveletek a törvény vagy alapító okirat által nem lehetnek tiltottak.

Abból, hogy az ügyvezető szerv – a törvény és az alapító okirat keretei között – bármilyen gazdasági és/vagy jogi műveletet teljesíthet, az a következtetés vonható le, hogy ő is rendelkezik bizonyos mértékű *döntési* kompetenciával. Így ebben az összefüggésben az ügyvezetők is a társasági akarat formálóinak tekinthetők, azzal a kiegészítéssel, hogy ez

az akarat a tagok/részvényesek szavazatai által a közgyűlésen megformált akaratnak van alárendelve.

A két akarat közötti különbség tehát egyrészt abban mutatható ki, hogy míg a részvényesi/tagi akarat a tanácskozó szervben ölt testet, addig az ügyvezetői akarat az ügyvezető szerv keretében, annak tevékenységén keresztül alakul ki, és az előzőhöz képest másodlagos jellegű. Különbség állapítható meg a tekintetben is, hogy míg a részvényesi/tagi közgyűlésen kifejezésre jutó társasági akarat – leginkább nagy társaságok esetében – általános jellegű, a társaság üzleti tevékenységének fő, stratégiai „csapásirányait" hivatott rögzíteni (egyébként sok esetben már az alapító okiratban), addig az ügyvezető szervben kialakuló akarat konkrétabb, a társaság szempontjából valamilyen aktuális gazdasági, üzleti helyzethez igazodik. Habár kissé erőltetett, de különbségként értékelhető az is, hogy míg a legfőbb szerv általában *határozat* (*hotărâre*) formájában fejezi ki a társaság elsődleges akaratát, addig az ügyvezető szerv keretében kialakuló akarat kinyilvánítására – valamilyen konkrét helyzet megoldásának céljából – *döntés* (*decizie*) formájában kerül sor. A közgyűlési határozatokban és vezető tisztségviselői döntésekben megnyilvánuló társasági akarat társaságon kívülre elsődlegesen jogügyletekben testet öltve sugárzik ki.

A joggyakorlatban leszögezték, hogy a társaság ügyvezetése harmadik személyekkel történő jogügyletek megkötését is implikálja, amely ügyletek megkötésére csak a képviseleti joggal rendelkező vezető tisztségviselő jogosult.[264]

Annak ellenére, hogy a Ttv. 70. cikkének (1) bekezdésében az áll, hogy a vezető tisztségviselő a társaság tevékenységi körének megvalósítása érdekében bármilyen műveletet elvégezhet, ez nem feltétlen és még kevésbé korlátlan. E műveletek korlátait tulajdonképpen a törvény és az alapító okirat rendelkezései képezik, pontosabban a társaság (rendes) tevékenységi köre. Következésképpen a szakirodalomban leszögezték, hogy a társasági ügyvezetés két részét a rendes ügyvezetés (*gestiune ordinară*), illetve a rendkívüli ügyvezetés (*gestiune extraordinară*) képezi.[265]

---

[264] Legfelsőbb Bíróság, kereskedelmi kollégium, 1997/264. döntés. In: Dreptul, 1997/10., 120. TĂBÂRCĂ, Mihaela: *Drept procesual civil,* I. kötet, Universul Juridic, București, 2013, 442.
[265] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 393.

A rendes ügyvezetés körébe olyan ügyletek és műveletek tartoznak, amelyek nélkül a társaság által kitűzött célok, irányvonalak nem valósulhatnának meg. Ezeket a társaság vezető szervei rendszeresen, szisztematikusan és folyamatosan végzik. A rendes ügyvezetés körébe tartozó ügyleteknek minősülnek például: a gyártáshoz szükséges nyersanyagok beszerzése céljából kötött adásvételi vagy szállítási szerződések, a géppark javítására kötött vállalkozási szerződések, munkaszerződések stb. Megjegyzendő, hogy a társaság vagyonát képező javakra kötött rendelkezési jogügyletek megkötéséhez még akkor sem szükséges közokirati formában szerkesztett meghatalmazás, ha az éppen megkötendő rendelkezési jogügylet érvényességi feltételeként a törvény közokirati formát ír elő (pl. ingatlan fölötti tulajdonjog elidegenítése esetében).[266]

Az előzőekből következően a rendkívüli ügyvezetés fogalma olyan ügyletek megkötését és műveletek elvégzését jelöli, amelyek túllépnek a társaság rendes tevékenységi körén, s így előzetes közgyűlési/taggyűlési jóváhagyást követelnek.[267] Ilyennek minősül például a Ttv. 44[1]. cikkében foglalt ügylet. E rendelkezés szerint, ha a társaság a tevékenységének megkezdésétől számított legfeljebb két éven belül az alapítóktól vagy a részvényesektől származó olyan javak megszerzése mellett dönt, amelyeknek értéke a jegyzett tőke legalább egytizedével egyenlő, a tranzakciót a közgyűlésnek előzetesen jóvá kell hagynia. Az előzetes jóváhagyás hiányában kötött jogügylet semmis.[268] A tőkeegyesítő társaságok esetében az említett rendelkezés előírásai a bérleti és leasing ügyletekre is kiterjednek.[269] Rendkívüli ügyvezetési tevékenységként értelmezhető továbbá az is, ha a vezető tisztségviselő által a társaság nevében megkötni kívánt szerződés másik részes fele az ügyvezető házastársa vagy negyedik fokig terjedő rokona.[270] A Ttv. által megállapított korlátra akkor is figyelemmel kell lenni, hogyha a jogügylet megkötésére olyan egyszerű társasággal (*societate simplă*) vagy társasággal kerül sor, amelynek igazgatótanácsi tagja vagy igazgatói funkcióját az előbb említett személyek valamelyike látja el, vagy ha e

[266] Ttv. 70[1]. cikk
[267] GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 393.
[268] Megjegyzendő, hogy a normaszöveg az alapítók és részvényesek, valamint a közgyűlés kifejezéseket használja, ami arra enged következtetni, hogy e rendelkezés csak a tőkeegyesítő társaságok esetében alkalmazandó. Ennek ellenére a szabály a társaságok bejegyzésére vonatkozó rendelkezések között került elhelyezésre, amiből viszont az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó a szóban forgó rendelkezés alkalmazási területét ki kívánta terjeszteni a személyegyesítő társaságokra, illetve a korlátolt felelősségű társaságra is.
[269] Ttv. 150. cikk (1)–(2) bekezdés.
[270] Ttv. 150. cikk (4) bek, I. tagmondat.

személyek egyedül vagy közösen a szóban forgó társaság jegyzett tőkéjének legkevesebb 20%-val rendelkeznek.[271] Előzetes közgyűlési jóváhagyástól függ a részvénytársaság igazgatótanácsa vagy igazgatósága által megkötött olyan jogügylet is, amely a társaság vagyonát képező valamely dolog elidegenítésére, bérbeadására, cseréjére, vagy ennek terhére történő biztosíték létesítésére irányul, és az ügylet értéke meghaladja a társaság aktívumai könyvelési értékének felét.[272]

A vezető tisztségviselő képviseleti joga eltérő alapító okirati vagy közgyűlési határozat hiányában nem átruházható. Ez a megbízási szerződés alapját képező, a társasági jogban még erőteljesebben érvényesülő felek közti bizalomból következik, ami miatt a társaság és a vezető tisztségviselő közötti megbízási jogviszony *intuitu personae* jellegű. A képviseleti jog átruházásának szankciója a helyettesítő képviselő, valamint a harmadik személy között létrejött jogügylet negatív hatásainak a társasággal szembeni hatálytalansága. Ha a szóban forgó jogügylet a társaság szempontjából jövedelmező, a társaság sikerrel igényt tarthat a jogügyletből eredő hasznokra.[273] A képviseleti jog átruházásának tárgyában a szakirodalomban leszögezték, hogy a képviseleti jog alapját képező megbízás átruházásának tilalma a megbízás teljes egészére vonatkozik, így a megbízás részleges és időszakos átruházása lehetséges.[274]

A vezető tisztségviselők terhére a Ttv. is meghatároz néhány kötelezettséget. Ezek közül némelyik kötelezettség teljesítéséhez a vezető tisztségviselőnek képviseleti joggal is rendelkeznie kell.

A Ttv.-ben azonosítható kötelezettségek közül néhány fontosabb kötelezettség: a társaságalapításhoz szükséges alaki követelmények teljesítése; aláírási címpéldány benyújtása a társaság képviselője/képviselői által; a társaság alapításával összefüggő dokumentáció átvétele és megőrzése; tevékenysége során a társaság mindenkori érdekeinek szem előtt tartása; a törvény által előírt nyilvántartások megfelelő vezetése és naprakészen tartása; a társaság mérlegének, valamint nyereség- és veszteségszámláinak

[271] Ttv. 150. cikk (4) bek, II. tagmondat. E megkötés figyelmen kívül hagyható, ha a szerződést kötő fél a társaság egyik leányvállalata.
[272] Ttv. 153[22]. cikk.
[273] BODU, Sebastian [2014]: *i. m.,* I. kötet, 164.
[274] BODU, Sebastian [2014]: *i. m.,* I. kötet, 176.

elkészítése; az osztalékfizetés törvényességének betartása; a közgyűléseken/taggyűléseken, illetve az igazgatótanács vagy igazgatóság ülésein való részvétel; az alapító okiratba foglalt kötelezettségek teljesítése; a közgyűlési/taggyűlési határozatok végrehajtása stb.[275]

1.5. A társaság és az ügyvezető közötti jogviszony jogi természete

Az értekezés I. részében már szó volt arról, hogy a román társasági jogban vita tárgyát képezte a vezető tisztségviselőt társasághoz kapcsoló jogviszony természete, és ezért a társaságon belüli jogállásával összefügésben a jogi szakirodalomban a XIX. század végétől kezdődően több különböző felfogás is kialakult. A jelentős elméletek bemutatására már sor került, így itt most csak a rendszerváltás óta újraéledt diskurzusra is utalva térek ki a jogviszonyt érintő felvetésekre.

A klasszikus kereskedelmi jogi felfogás szerint a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony egyszerű polgári jogi megbízásnak minősült.[276] Ennek alternatívájaként van, aki a gondnokhoz hasonló törvényes képviselet elméletét támogatja.[277] Ezeken kívül megjelent olyan álláspont is, amelyik az ügyvezetőt egyszerű társasági szervnek, azaz a harmadik személyek vonatkozásában felmerülő viszonyokban szükséges *interface*-nek tekinti.[278] Van, aki szerint az ügyvezető és társaság között munkaviszony áll fenn,[279] illetőleg van olyan elmélet, ami az ügyvezetői jogviszonyt *sui generis* jogviszonyként értékeli azzal, hogy tartalmát elsősorban törvény rögzíti, és a tagok/részvényesek szerepe csak másodlagos.[280] Végül a legújabb megközelítés szerint a vezető tisztségviselő

---

[275] PĂUN, Ciprian: *Dreptul afacerilor. Teoria. Profesioniștii. Impozitarea*, Universul Juridic, București, 2015, 84–85.
[276] GEROTA D. D.: *Curs de societăți comerciale,* Fundația Culturală Regală Regele Mihai I, Bukarest, 1928, 85.
[277] CĂRPENARU, Stanciu D. [2014]: *i. m.*, 217.
[278] DAVIS, S.; BAIAS, Fl.: *Răspunderea civilă a administratorului societății comerciale,* Dreptul, 1992/8., 16. CATANĂ, Radu N.: *Dreptul societăților comerciale. Probleme actuale privind societățile pe acțiuni. Democrația acționarială,* Sfera, Kolozsvár, 2007, 166.
[279] CĂRPENARU, Stanciu D. [2014]: *i. m.*, 217. A megbízási és munkaszerződés egymástól való elhatárolásáról lásd STĂNCIULESCU, Liviu; NEMEȘ, Vasile: *Dreptul contractelor civile și comerciale în reglementarea noului Cod civil,* Hamangiu, Bukarest, 2013, 260–262. DINCĂ, Răzvan: *Contracte civile speciale în noul Cod civil,* Universul Juridic, București: 2013, 202–203. A munkaszerződés romániai szabályozásáról lásd VALLASEK Magdolna: *Román munkajog. Az egyéni munkaszerződés,* Forum Iuris, Kolozsvár: 2017, 23–70.
[280] CĂRPENARU, Stanciu D. [2014]: *i. m.*, 217.

voltaképpen bizalmi vagyonkezelő, ami azon a megfontoláson alapul, hogy az ügyvezető más vagyonát kezeli.[281]

Az aktuális jogszabályi környezetben a probléma vizsgálatának kiindulópontját – a szakjog elsődlegességének elve alapján (*lex specialis derogat lex generalis non derogat*) – a Ttv. 72. cikke képezi, amelynek első fordulata a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszonyt a megbízásra vonatkozó rendelkezésekre alapítja azzal, hogy a vezető tisztségviselő kötelezettségeinek és felelősségének vonatkozásában a megbízás szabályait rendeli alkalmazni. A Ttv. más szabályai is a vezető tisztségviselő jogállásának kontraktuális, megbízáson alapuló jellegét erősítik.[282]

Hasonlóan a Ttv. rendelkezéseihez, az Rptk. szabályai is a vezető tisztségviselő jogállásának szerződéses jellegét tükrözik. A már hivatkozott 209. cikk (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a jogi személy és ügyvezető szerveit alkotók közötti viszonyokat analóg módon a megbízásra vonatkozó rendelkezések szabályozzák, ha a törvény, az alapító okirat vagy az alapszabály másként nem rendelkezik". Látható tehát, hogy a vezető tisztségviselő társasággal szembeni jogállásának tárgykörében a jelenlegi jogszabályi környezetet a kontraktualista elmélet dominálja.[283]

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a vezető tisztségviselő jogállásának szerződéses jellege csak a társasággal szemben érvényesül, mivel a társaság harmadik személyekkel szemben az ügyvezető szerv által nyilvánul meg. Ez más megfogalmazásban azt jelenti, hogy a társaság és a külvilág közti hidat, folyosót az ügyvezető szerv – mint a törvény által e célra kijelölt szervezeti egység – teremti meg. Ily módon azt lehet mondani, hogy a vezető tisztségviselő a külvilág számára a társaság törvényes képviselőjeként jelenik meg.

Idáig tehát az derül ki, hogy a vezető tisztségviselő és a társaság közötti jogviszony természete kettős: befele kontraktuális, kifele törvényen alapuló.

---

[281] TEC, Lavinia: *Examenul jurisprudenței în materia reprezentării societății și răspunderii civile a administratorilor față de societate,* Revista Română de Drept al Afacerilor, 2016/4., 35.
[282] Vö. Ttv. 132. cikk (4) bek., 137[1]. cikk (3)-(4), 152. cikk (2) bek. Lásd még ANGHENI, Smaranda: *i. m.*, 131.
[283] TODICĂ, Carmen: *Statutul… i. m.,* 204.

A Ttv. 72. cikkének második fordulata azt írja elő, hogy a vezető tisztségviselő kötelezettségeinek és felelősségének tekintetében a Ttv. szabályait is alkalmazni kell. A hivatkozott rendelkezés azonban nem tér ki arra, hogy a törvényi előírások alkalmazására milyen körülmények között kell hogy sor kerüljön. Ezért a problémakör további árnyalásra szorul.

A Ttv. 72. cikkének előírásából két következtetés vontható le: egyrészt az, hogy a vezető tisztségviselő kötelezettségei és felelőssége a megbízási szerződésben rögzítendők, másrészt pedig az, hogy az említett kötelezettségek és felelősség tekintetében a Ttv. szabályai is alkalmazandók. Így e körülményből következően és arra hivatkozással, hogy a közrend e sajátos jogviszony bizonyos aspektusai tekintetében kógenciát kíván, a szakirodalomban az a – szinte teljesen egyöntetű – álláspont alakult ki, hogy a vezető tisztségviselőt társasághoz kapcsoló megbízási jogviszony kettős természetű, vagyis a jogviszonyban megjelenő kötelezettségek egyaránt eredhetnek szerződésből és törvényből.[284]

A Ttv. 72. cikkéből továbbá az sem derül ki, hogy a vezető tisztségviselő és társaság között fennálló megbízási jogviszony magában foglalja-e a képviseleti jogot vagy sem. E kérdés szintén szakmai vitákat eredményezett. A szakirodalomban ugyanis megjelent olyan nézet is miszerint a képviseleti jogot nélkülöző vezető tisztségviselői megbízási jogviszony tulajdonképpen bizományi jogviszony, amelynek keretén belül a „bizományos", vagyis a vezető tisztségviselő saját nevében, de a társaság érdekében jár el.[285] Ez az álláspont teljes mértékben elutasításra került. A többségi álláspont abba az irányba tolódott, hogy a vezető tisztségviselő és társaság között fennálló megbízási

---

[284] Vö. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 255. TODICĂ, Carmen: *Statutul… i. m.,* 208. Ezzel ellentétes álláspontért lásd BODU, Sebastian: *Legea societăților comentată și adnotată,* Rosetti International, București, 2017, 298. Megjegyzendő, hogy az említett szerző a vezető tisztségviselői jogviszony kettős természetét nem kifejezett módon utasítja el, hanem az általános polgári jogi megbízási szerződés és az általa „ügyvezetői szerződésnek" (*contract de administrație*) nevezett szerződések összehasonlításakor tesz erre utalást azzal a megállapítással, hogy a törvényből eredő kötelezettségek a vezető tisztségviselő és társaság közötti szerződés természetén nem változtatnak, hanem csak jellegzetességeit építik. Másrészről viszont ő is elismeri, hogy a vezető tisztségviselői jogállás egyes aspektusait a törvénynek kell szabályoznia.

[285] Vö. ROȘU, C.: *Natura juridică a raporturilor dintre administrator și societatea comercială,* Dreptul, 2002/4., 86–90. Álláspontom szerint a vezető tisztségviselő bizományoskénti megítélése teljes mértékben lerontaná az amúgy is meglehetősen nehezen meghatározható álképviselő fogalmát, s így számos, főként fizetésképtelenségi vagy csődeljárásban folyó kárfelelősségi jogvita kimenetelét befolyásolná.

jogviszony vitathatatlan, ezért irreleváns, hogy a vezető tisztségviselőt külön képviseleti joggal felruházták-e vagy hatásköre csak a társaság ügyeinek társaságon belüli vitelére (vagyis az üzletvezetésre) korlátozódik.[286] Ez a nézet a megbízás azon általános jellemvonására támaszkodik, miszerint a képviseleti jog a megbízásnak nem lényegi eleme, hanem csak természete, kiegészítője.[287]

1.5.1. Jogviszony-kettőződés (funkcióhalmozás)

A fentiekből kiderül tehát, hogy a vezető tisztségviselő és társaság közötti belső, megbízási típusú jogviszony kettős természetű, amelyben kötelezettségek szerződésből és törvényből egyaránt keletkezhetnek.

A vezető tisztségviselő–társaság közötti viszonyrendszer másik rendkívül fontos problémakörét az a kérdés képezi, hogy lehet-e a vezető tisztségviselőnek munkavállalói minősége is egyben. Ebben a kérdésben a román szabályozás nem egységes, nincs általános szabály, társasági formánként eltérések vannak.

A részvénytársaság esetében a Ttv. egyértelműen és minden kétséget kizáróan megtiltja, hogy az igazgatók, igazgatótanácsi tagok és felügyelőbizottsági tagok e minőségükkel párhuzamosan munkavállalói minőséggel is rendelkezzenek.[288] Ezen túlmenően a Ttv. azt is előírja, hogy amennyiben valamely vezető tisztségviselő kinevezésére/megbízására a munkavállalók köréből kerül sor, annak munkaviszonya a megbízás idejére jog erejénél fogva felfüggesztésre kerül.[289] A Ttv. 152. cikke tételesen szabályozza a részvénytársaság igazgatóinak adojogi és társadalombiztosítási helyzetét. E tekintetben a Ttv. 152. cikk (2) és (3) bekezdése rögzíti, hogy amennyiben az igazgatók a megbízási szerződés alapján javadalmazásban részesülnek, úgy a javadalmazásnak adójogi és társadalombiztosítási szempontból – analógia útján – a munkabérrel azonos a besorolása. A Tvt. említett rendelkezései lényegében utaló normák az Adórtövénykönyvről szóló 2015. évi 227. törvény 76. cikk (2) bekezdés f) és o) pontjaira, amelyek rögzítik egyfelől, hogy a megbízási jogviszonyban álló igazgatóknak, valamint a kétszintes irányíátsú rendszerben

[286] ANGHENI, Smaranda: *i. m.*, 131.
[287] Vö. DINCĂ, Răzvan: *i. m.,* 226. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 266. TODICĂ, Carmen: *Statutul… i. m.*, 214–215.
[288] Vö. Ttv. 137[1]. (3) bek., 152. cikk (1) bek, 153[2]. cikk (6) bek, 158[8]. cikk (1) bek.
[289] Ttv. 137[1]. (3) bek.

megszervezett részvénytársaság igazgatósági tagjainak, felügyelőbizottsági tagjainak és menedzsereinek, másfelől pedig a társasági ügyvezetőknek és igazgatótanácsi tagoknak a javadalmazása egy tekintet alá esik a munkabérből származó jövedelemmel.

Más a helyzet viszont a személyegyesítő társaságoknál és korlátolt felelősségű társaságoknál. Utóbbi esetében a törvény közvetett módon engedi meg a vezető tisztségviselői és munkavállalói minőségek kumulálását azzal, hogy a 197. cikk (4) bekezdésében kimondja, hogy a részvénytársaságok ügyvezetésére vonatkozó szabályok a korlátolt felelősségű társaság esetében nem alkalmazhatók. Következésképpen a korlátolt felelősségű társaságok ügyvezetői alkalmazotti/munkavállalói minőséggel is rendelkezhetnek.[290] A személyegyesítő társaságok esetében semmilyen erre irányuló rendelkezés nincs, így bárminemű tiltás hiányában az ügyvezetők munkaviszonyban is állhatnak a társasággal.[291]

1.6. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hatályos román magánjogban

A vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hatályos román jogban több szempont szerint is osztályozható.

A szankció jellegétől függően a vezető tisztségviselő felelőssége lehet vagyoni és nem vagyoni.[292]

A szerint, hogy a vezető tisztségviselő kivel szemben tartozik felelősséggel, polgári jogi felelőssége lehet: a) rendes felelősség (*răspundere ordinară/obișnuită*) – amikor a társasággal szemben felel; b) kivételes felelősség (*răspundere excepțională*) – amikor, harmadik személyek irányába tartozik felelősséggel; c) rendkívüli felelősség (*răspundere extraordinară*) – amikor a vezető tisztségviselő a társaság hitelezőivel szemben felel, de fizetésképtelenségi eljárás keretében.[293]

---

[290] Vö. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.,* 492. BODU, Sebastian [2015]: *Tratat… i. m.*, II. kötet, 243–244. NOCA, Monica: *Calitatea de salariat și administrator al societății cu răspundere limitată*, [http://www.juridice.ro/202417/calitatea-de-salariatsi-administrator-al-societatii-cu-raspundere-limitata.html], (Letöltve: 2018.06.24.).
[291] CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 492.
[292] TODICĂ, Carmen: *Răspunderea… i. m.*, 23.
[293] STANCA, Ioana Alina: *Administrarea societăților pe acțiuni*, Hamangiu, București, 2009, 267.

A vezető tisztségviselő társasággal szemben fennálló polgári jogi felelőssége lehet közvetlen (*răspundere directă*), közvetett (*răspundere indirectă/de regres*) vagy garanciális (*răspundere de garanție*), illetve egyéni vagy egyetemleges.[294]

A vezető tisztségviselő vagyoni felelősségének tekintetében e helyütt azt szükséges kiemelni, hogy alapvetően az ügyvezetés során szándékos vagy gondatlan magatartás (mulasztás, hanyag eljárás) tanúsításából eredő károk megtérítését célozza. Ebben az összefüggésben a vezető tisztségviselő vagyoni felelősségének egyszerre van reparációs és represszív célja.

A vezető tisztségviselő nem vagyoni felelősségének szankciórendszerét a Ttv. rögzíti. Ilyennek minősül például a vezető tisztségviselő visszahívása alkalmatlanság, a megbízás hibás teljesítése vagy valamely törvényi kötelezettség megszegése miatt. A visszahívás a törvény erejénél fogva bekövetkezik, amennyiben a vezető tisztségviselő ellen kártérítés iránti kereset előterjesztésére kerül sor. Nem vagyoni felelősségnek tekinthető továbbá a Ttv. 73[1]. cikk (1) bekezdésében előírt tényállás megvalósulása miatti *jogvesztés* (*decădere*) is.[295]

Megjegyzendő, hogy az esetek többségében a vagyoni és nem vagyoni felelősségi alakzatok átfedésben vannak egymással, így a károkozó magatartást tanúsító vezető tisztségviselő vagyoni felelősségének megállapítása mellett általában a nem vagyoni felelőssége is megállapításra kerül. Ennek fordítottja viszont nem áll fenn. A gyakorlatban az a tapasztalat, hogy a vezető tisztségviselő nem vagyoni felelősségének megállapítását (és az ennek megfelelő szankció kiszabását) nem követi kártérítés iránti kereset megindítása.[296]

---

[294] CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 531.
[295] A Ttv. 73[1]. cikk (1) bekezdése alapján „[a]zok akik a 6. cikk (2) bekezdése szerint nem lehetnek alapítók, ügyvezetők, igazgatók, felügyelő bizottsági és igazgatósági tagok, cenzorok vagy pénzügyi könyvvizsgálók sem lehetnek, ha pedig megválasztották őket, elesnek jogaiktól." A Ttv. 6. cikk (2) bekezdése szerint „[n]em lehet alapító az, aki cselekvőképtelen, vagy akit bizalom semmibevétele révén elkövetett vagyon elleni bűncselekmény, korrupciós bűncselekmény, sikkasztás, okirat-hamisítás, adócsalás, a pénzmosás megelőzéséről és szankcionálásáról, valamint a terrorizmus finanszírozása érdekében foganatosított intézkedések megelőzéséről és leküzdéséről szóló, utólagos módosításokkal és kiegészítésekkel újra közzétett 2002. évi 656. törvényben foglalt bűncselekmények, vagy az e törvényben foglalt bűncselekmények miatt jogerős bírósági határozattal kiegészítő büntetésként eltiltottak az alapítói minőség gyakorlásának jogától."
[296] STANCA, Ioana Alina: *i. m.*, 244.

1.6.1. A polgári jogi felelősség szabályozása az Rptk. rendszerében

A hatályos Rptk. rendszerében a polgári jogi felelősség két formáját szabályozza a jogalkotó: a szerződésen kívüli (deliktuális) felelősséget, valamint a szerződéses felelősséget. Az I. részben láttuk, hogy a XIX. század második felétől kezdődően a magánjogi felelősség egyazon fogalom két aspektusát jelölte, azaz a korabeli jogalkotó a szerződéses és szerződésen kívüli felelősség vonatkozásában francia mintára egyazon koncepcióból indult ki.

Az Rptk. 2011-ben történt hatálybalépésével a felelősségi rezsim koncepcionális alapjai nagy változásokon nem estek át, azonban az Rptk. szövege erőteljesen szétválasztja a kontraktuális és extrakontraktuális felelősség jogszabályi alapját.[297] Ennek megfelelően a deliktuális felelősség jogalapját az Rptk. 1349. cikke képezi, amely szerint mindenki köteles betartani azokat a magatartási szabályokat, amelyeket a törvény vagy a hely szokása megkövetel, és tartózkodnia kell attól, hogy tettével vagy mulasztásával mások jogait vagy jogos érdekeit sértse. Aki ítélőképessége birtokában e kötelezettséget megszegi, felel minden okozott kárért, és köteles a kárt teljes mértékben megtéríteni. Törvényben meghatározott esetekben a személy köteles megtéríteni más személy cselekménye, az őrizetében álló vagyontárgy vagy állat, valamint az épület romjai miatt felmerült károkat.

A szerződéses felelősség jogalapját az Rptk. 1350. cikke képezi. E szerint mindenki köteles teljesíteni szerződésben vállalt kötelezettségeit. Aki e kötelezettségét indokolatlanul nem teljesíti, felel a másik félnek okozott kárért, és – törvényben meghatározott feltételek mellett – köteles e kárt megtéríteni. Ha törvény eltérően nem rendelkezik, egyik fél sem háríthatja el a szerződéses felelősség szabályainak alkalmazását a számára előnyösebb szabályok alkalmazása érdekében.

A két felelősségi forma közül a deliktuális felelősség szabályai képezik a felelősségi rezsim főszabályait, következésképpen minden olyan kárkötelmi jogviszonyra, amely nem szerződéses jogviszonyból származik, a deliktuális felelősség szabályait kell alkalmazni. Ha azonban a felmerült kárnak szerződésen alapuló jogviszony képezi az

[297] VERESS Emőd: *Román polgári jog. A kötelmek általános elmélete,* Forum Iuris, Kolozsvár, 2023, 48.

alapját, a szerződéses felelősség szabályait kell alkalmazni. Ezzel a jogszabályi konfigurációval a román jogalkotó voltaképpen a *non cumul* szabályát állítja fel, amely alól egyetlen kivételt az az eset képez, amikor a szerződésszegés bűncselekményt is megvalósít. Ilyen esetben a károsultnak opciós joga keletkezik a tekintetben, hogy eldöntheti, hogy a szerződésen kívüli vagy a kontraktuális felelősség szabályai szerint kíván kártérítési igénnyel fellépni a károkozóval szemben.[298]

1.6.2. A polgári jogi felelősség alkotóelemei a hatályos román magánjogban

Az előbb hivatkozott rendelkezésekből kiviláglanak a polgári jogi felelősség megállapításához szükséges alkotóelemek. Ezek felelősségi formától függetlenül a következők: jogellenes magatartás, kár, ok-okozati összefüggés a kár és a jogellenes magatartás között, vétkesség.

1.6.2.1. Jogellenes magatartás

A jogellenes magatartás természetes és jogi személy által egyaránt megvalósulhat, és állhat aktív cselekményben, illetőleg öltheti mulasztás alakját. A jogellenes magatartás deliktuális felelősség esetében a tárgyi jog valamely szabályának a megsértését jelenti. Nem szabad azonban arra gondolni, hogy jogellenes magatartás csak akkor forog fenn, ha valamely élethelyzetre alkalmazandó tételes előírás megsértésére kerül sor, ugyanis az Rptk. 1349. cikk (1) bekezdése általános jelleggel, alapelvi éllel köti ki, hogy mindenkinek „tartózkodnia kell attól, hogy tettével vagy mulasztásával mások jogait vagy jogos érdekeit sértse”. Az idézett kitétel maga is tárgyi jogi előírás, ennek megszegése önmagában jogellenes, feltéve, hogy a magatartást tanúsítótól eltérő jogalanynak kára keletkezik. A hatályos román polgári jog tehát a károkozás általános tilalmának megszegését jelöli meg a jogellenes magatartás megnyilvánulásának általános formájaként. Extrakontraktuális felelősség esetében a jogellenes magatartás kritériumát a felperesnek kell bizonyítania.

[298] MENYHÁRD Attila; VERESS Emőd: *Kontraktuális felelősség a magyar és a román polgári jogban,* Magyar Jog, 2020/5., 289.

Szerződéses felelősség esetében jogellenes magatartásnak maga a szerződésszegés minősül. Szerződésszegésről kizárólag érvényesen megkötött szerződésből[299] származó kötelezettség nem teljesítése esetén beszélhetünk. A nem teljesítés kétféleképpen értelmezhető. Tág értelemben a kötelem nem teljesítését, nem megfelelő teljesítését és késedelmes teljesítését egyaránt jelentheti. Szűk értelemben azonban a nem teljesítés a szó szoros értelmében vett nem teljesítésre korlátozódik.[300]

A szerződésszegés mint jogellenes magatartás bizonyítása vonatkozásában a kötelem tárgyának jellegét kell figyelembe venni. A *dare* vagy a *non facere* típusú kötelmek tekintetében a bizonyítás általában nem ütközik nehézségekbe. Ennél problémásabb azonban a *facere* típusú kötelmek esetében történő bizonyítás. Ezek esetében azt kell megvizsgálni, hogy eredménykötelemről vagy gondossági kötelemről van-e szó.[301] Amennyiben eredménykötelemről van szó, úgy a nem teljesítés tényének bizonyítása indirekt módon történik annak demonstrálásával, hogy a kötelezett által vállalt eredmény nem valósult meg. A gondossági kötelem esetében a bizonyítás nehezebb, ugyanis ebben az esetben a jogosultnak vagy azt kell bizonyítania, hogy a kötelezett egyáltalán nem cselekedett, vagy pedig azt, hogy nem tett meg minden tőle telhetőt, illetve a vállalt cél elérése érdekében felhasznált eszközök nem voltak elégségesek vagy megfelelőek, így ebből kifolyólag a kitűzött eredmény nem valósult meg.[302]

1.6.2.2. Kár

Mindenekelőtt azt szükséges rögzíteni, hogy a román kártérítési jog a teljes kártérítés elvén nyugszik, amelynek tételes jogalapját a deliktuális felelősség esetében egyrészt az Rptk. 1349. cikk (2) bekezdése képezi. E rendelkezés szerint „[a]ki ítélőképessége birtokában e kötelezettséget megszegi, felel minden okozott kárért, és köteles a kárt teljes mértékben megtéríteni.” A teljes kártérítés elve szövegszerűen visszaköszön továbbá az Rptk. 1385. cikk (1) bekezdéséből is, amely rögzíti, hogy „[h]a törvény eltérően nem

---

[299] Vezető tisztségviselő esetében ez tulajdonképpen az alapító okiratba/alapszabályba foglalt megbízási szerződést jelenti.
[300] POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florin; VIDU, STELIAN, Ioan: *i. m.*, 241–242.
[301] E két típusú kötelem megkülönböztethetőségének megkönnyítése érdekében a román jogalkotó az Rptk. 1481. cikkének (3) bekezdésében néhány szempontot is meghatározott. A felsorolás nem taxatív, csak iránymutatás, „mankó” jellege van. A szempontok részletesebb elemzését lásd BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2012]: *i. m.,* 1662–1664.
[302] POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florin; VIDU, STELIAN, Ioan: *i. m.*, 242.

rendelkezik, a kárt teljes egészében meg kell téríteni." A teljes kártérítés elve a polgári jogi felelősség teljes egészét áthatja.[303]

Szerződéses felelősség esetében a teljes kártérítés elvét az Rptk. 1531. cikk (1) bekezdése mondja ki. E szerint a jogosult a teljesítés elmaradása miatt elszenvedett kára egészének megtérítését követelheti. A kár magában foglalja a hitelező által ténylegesen elszenvedett veszteséget és az elmaradt haszont. A kár mértékének meghatározásakor figyelembe kell venni a jogosult azon észszerű kiadásait is, amelyek a kár csökkentésére vagy elkerülésére irányultak. A károsultat jogellenesen ért kár fogalmának két fő alkotóeleme tehát a ténylegesen felmerült kár (*damnum emergens*), valamint az elmaradt haszon (*lucrum cessans*), de a feleknek és adott esetben a bíróságnak jogosulti oldalon figyelembe kell vennie a kármegelőzés vagy kárenyhítés miatt felmerült további költségeket is. A hatályos román magánjogban kárnak lényegében azt a hátrányt kell tekinteni, amit a károsult a károkozó magatartása következtében elszenved. A kár egyaránt lehet vagyoni és nem vagyoni.

A kárnak személyesnek kell lennie, vagyis a jogosult vagyonában kell bekövetkeznie,[304] illetve további feltétel, hogy legyen biztos. A kár biztos jellege a kár létének bizonyosságára és a kár mértékének megállapíthatóságára utal.[305] A kárnak továbbá értékelhetőnek kell lennie és meg nem térítettnek.[306]

A kár fogalmával kapcsolatban ki kell még térni az előreláthatóság kérdésére, ugyanis szerződéses felelősség esetében a kármértékkel összefüggésben komoly jelentősége van annak, hogy a szerződésszegő károkozó a szerződéskötéskor mit látott vagy mit láthatott észszerűen előre. Az előreláthatóságot az Rptk. 1534. cikke rögzíti, kimondva, hogy a kötelezett nem teljesítés esetén csak a szerződés megkötésének időpontjában előrelátott vagy előre látható károkért felel, kivéve, ha a nem teljesítés szándékos vagy súlyos gondatlanságának köszönhető. Ez utóbbi esetben is a kártérítés csak a kötelezettség nem teljesítésének közvetlen és szükségszerű következményeként felmerülő kárra terjed ki.

---

[303] GHINOIU, Decebal-Adrian: *Art. 1531. Repararea integrală.* In: BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2014]: *i. m.*, 1723.
[304] BODU, Sebastian [2015]: *i. m.*, II. kötet, 375.
[305] POP, Liviu [2020]: *Tratat… i. m.*, 217.
[306] POP, Liviu [2020]: *Tratat… i. m.*, 228–231.

Ezzel kapcsolatban a szakirodalomban rögzítették, hogy „[a] román jogban a *dolus* deliktuális jelleget kölcsönöz a szerződésszegésnek, azaz visszatérünk a deliktuális felelősség fő sodrásába, ezért az előreláthatósági korlát elveszti a célját és a teljes kártérítés elve fog érvényesülni. Romániában a súlyos gondatlanság is szándékosságnak minősül (*culpa lata dolo aequiparatur*).”[307]

1.6.2.3. Okozati összefüggés

A kártérítési kötelezettség megnyílásához mind a deliktuális, mind a kontraktuális felelősség esetében elengedhetetlen feltétel a kár és a jogellenes magatartás közötti ok-okozati összefüggés, vagyis az, hogy a károsult által elszenvedett kár a károkozó jogellenes vagy szerződésszegő magatartásának legyen a következménye.

A deliktuális felelősség körében az ok-okozati összefüggés vonatkozásában a szakirodalom az ok és a feltételek egységének elméletét (*teoria unității indivizibile dintre cauză și condiții*) fogadja el.[308] Az elmélet azon a felismerésen alapszik, hogy valamely következmény általában nem vezethető vissza egyetlen meghatározott és izolált okra, hanem a kár bekövetkezéséhez több ok összjátéka vezet. Így a jogellenes magatartás vagy esemény nem önmagában és elszigetelten vezet kárhoz, hanem olyan külső körülmények környezetében, amelyek anélkül, hogy a káros hatást előidéznék, elősegítették a hatás létrejöttét, megkönnyítve az ok-okozati folyamat megszületését, felgyorsítva és elősegítve annak fejlődését, vagy súlyosbítva annak negatív következményeit. Egy absztrakt lehetőség, a jövő puszta eshetősége így konkrét és tényleges lehetőséggé változott, amely ráadásul a káros vagy társadalmilag veszélyes hatás megvalósulásához vezetett, az ok-okozati körülménnyel együtt osztatlan egységet alkotva, amelyen belül az ilyen körülmények az okkal való kölcsönhatás révén szintén ok-okozati jelleget nyernek.[309]

---

[307] MENYHÁRD Attila; VERESS Emőd: *i. m.*, 293.
[308] POP, Liviu [2020]: *Tratat… i. m.,* 271–274. VERESS Emőd: *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor,* C.H. Beck, Bukarest, 2023, 163. Zamșa, Cristina Elisabeta: *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor,* Hamangiu, Bukarest, 2023,171. BOILĂ, Lacrima-Rodica: *Art. 1357. Condițiile răspunderii.* In: BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTINOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2014]: *i. m.,* 1502. ADAM, Ioan: *Trata de drept civil. Obligațiile. Responsabilitatea civilă extracontractuală. Faptul juridic civil,* II. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2021, 413–414.
[309] ELIESCU, Mihail: *Răspunderea civilă delictuală,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bukarest, 1972, 131. Az ok-okozati összefüggéssel kapcsolatos elméletek magyar nyelvű összefoglalását lásd VERESS Emőd [2023]: *Román… i. m.*, 55–58.

A szerződéses felelősség körében az oksági kapcsolatot tételesen az Rptk. 1533. cikke tartalmazza. A normaszöveg második mondata rögzíti, hogy még a főszabálytól eltérő szándékos vagy súlyos gondatlanságon alapuló szerződésszegés esetében is a kártérítés csak a nem teljesítés közvetlen és szükségszerű következményeként felmerülő kárra terjed ki. Szerződéses viszonyból származó kárfelelősség esetén ugyanis a szerződéskötéskor előrelátható károk képezhetik a megtérítés tárgyát, az előre nem látható károkat tehát oksági szempontból a jogalkotó túlságosan távoli okozatnak tekinti, ezért azokat csak szándékos vagy súlyosan gondatlan szerződésszegés esetében vonja a megtérítendő károk körébe, amennyiben a szerződésszegés közvetlen és szükségszerű következményeinek tekinthetők. Ennek megállapítását a jogalkotó széleskörű bírói mérlegelés tárgyává teszi.

1.6.2.4. Vétkesség

A hatályos román felelősségi jog továbbra is a klasszikus felfogásnak hódol, s ekként mind a szerződéses, mind a deliktuális felelősség vétkességen alapul. A vétkesség (*vinovăție*)[310] fogalmát az Rptk. 16. cikke általános jelleggel rögzíti. E szerint, ha törvény eltérően nem rendelkezik, a személy csak a szándékos vagy gondatlan magatartásáért felel. Az Rptk. e rendelkezése alapján szándékos a magatartás, amikor az azt tanúsító előre látja magatartásának eredményét, és vagy törekszik ennek elérésére, vagy – bár nem törekszik rá – belenyugszik ezen eredmény bekövetkezésének lehetőségébe. Gondatlan a magatartás, amikor az azt tanúsító előre látja magatartásának eredményét, de nem törekszik ennek elérésére és alaptalanul abban bízik, hogy az nem következik be, vagy nem látja előre magatartásának eredményét, noha előre kellett volna látnia. Súlyosan gondatlan az, aki olyan hanyag vagy meggondolatlan magatartást tanúsított, amelyet a legkevésbé körültekintő személy sem tanúsítana saját érdekeivel szemben. Amikor a törvény valamely magatartás joghatásait annak gondatlan jellegétől teszi függővé, a feltétel akkor is teljesül, ha a magatartás szándékos volt.

[310] Megjegyzendő, hogy az Rptk. terminológiája e tekintetben (is) meglehetősen következetlen és normaértelmet zavaró, ugyanis a vétkesség fogalmára nemcsak a 16. cikk címében megjelenő *vinovăție* fogalmat használja, hanem számos szöveghelyen vétkesség értelemben a *culpă* szó köszön vissza. A *culpă* szó szerint gondatlanságot jelent, tehát a vétkesség egyik formáját jelöli. A román büntetőjogban a *culpă* kizárólag gondatlanságot jelent, az Rbtk. ebből a szempontból következetes.

A vétkesség a magatartás belső, pszichológiai értelemben vett oldala. Úgy is mondhatnánk, hogy a jogalany hozzáállása a saját, külvilág irányába is megnyilvánuló magatartásához, valamint magatartása következményeihez. A vétkesség jelentősége a károkozó magatartás tanúsításának pillanatában bír relevanciával.

Deliktuális felelősség esetében a károkozó vétkességét a károsultnak kell bizonyítania, ami meglehetősen nehéz helyzeteket szülhet. Megjegyzendő, hogy a román jog számára nem ismeretlen a vétlen felelősség intézménye sem. A más személy magatartása, az őrizetében álló vagyontárgy vagy állat, valamint az épület romjai miatt felmerült károk miatti felelősséget a hatályos román jog objektív alapokon kezeli. Ezekben az esetekben a vétkességnek nincs jelentősége.

Szerződéses felelősség esetében a kötelezettnek a szándékosan vagy gondatlanságból okozott kárt egyaránt meg kell térítenie, viszont a deliktuális felelősség vétkességi kritériumától eltérően az Rptk. 1548. cikke előírja, hogy a kötelezett vétkességét a szerződésszegés egyszerű tényénél fogva vélelmezni kell. Megdönthető vélelemről van szó, tehát a szerződésszegő kimentheti magát a kártérítési felelősség alól, ha vétlenségét bizonyítani tudja (exkulpáció). Ebben az összefüggésben értelmezési és elhatárolási problémák a gondossági kötelmek esetében merülhetnek fel. Ezen kötelemtípus esetében ugyanis a szerződésben megjelölt eredmény elmaradása önmagában nem eredményez kártérítési felelősséget. Gondossági kötelemben kártérítési felelősséget az elvárható gondosság nem teljesítése eredményez, ami megnyilvánulhat például passzívitás, de akár túlcselekvés[311] formájában is. Az eredménykötelem és gondossági kötelem megkülönböztetése a román jogban azért jelentős, mert a vétkességi vélelem csak eredménykötelem esetében áll fenn, gondossági kötelem esetében a bizonyítási kötelezettség a károsultat terheli.

1.6.3. Az ügyvezető polgári jogi felelősségének természete

A felelősség jogi természetének – amint a korábbiakban láttuk – egyrészt bizonyítási szempontból van nagy jelentősége, ugyanis a kontraktuális felelősség rendszerében a

[311] Például, ha valaki megbízottként gondatlanul többet tesz vagy mond, mint ami az adott körülmények között szükséges lett volna, és ezzel kimutathatóan hátrányos üzleti pozíciót idéz elő.

vezető tisztségviselő jogellenes magatartása és vétkessége – a felelősség megállapíthatóságának többi feltételétől eltérően – állhat törvényi vélelem alatt is. Ezzel szemben a deliktuális felelősség feltételrendszere megköveteli a károsulttól, hogy a polgári jogi felelősség összes alkotóelemét bizonyítsa. A probléma megoldásának másik gyakorlati jelentősége a kártérítés mértékéhez kötődik. Míg deliktuális felelősség esetében a teljes kártérítés elve maradéktalanul érvényesül, addig szerződésszegés esetén a főszabály az, hogy a megtérítendő károk köre a szerződéskötés pillanatában előrelátható károkra korlátozódik.

A román társasági jogirodalomban mai napig éles vita tárgyát képezi a kérdés, még annak ellenére is, hogy a társaság és vezető tisztségviselője közötti jogviszony vonatkozásában mind a szakirodalomban, mind pedig a joggyakorlatban egyfajta konszenzus alakult ki. A román társasági jogi szabályozás a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszonyt kettős (vegyes) természetű megbízási szerződésre alapítja, ami azt jelenti, hogy a szerződés tartalmát elsődlegesen a felek (a társaság és a vezető tisztségviselő) állapítják meg, amelybe *ex lege* törvényben előírt kötelezettségek is beágyazódnak.

Ebből következően a román szakirodalom legnagyobb része logikusan arra az álláspontra jutott, hogy a felelősség természetének megállapításakor az egyedüli szempont, amit vizsgálni kell, az a kötelezettség forrása. Ez azt jelenti, hogy amennyiben egy szerződésben, pontosabban jogügyletben (ez alatt főként társasági szerződést, alapító okiratot, alapszabályt és közgyűlési határozatot kell érteni) előírt kötelezettség megszegésére kerül sor, a vétkes vezető tisztségviselő a szerződési felelősség szabályai szerint vonható felelősségre. Ha viszont valamely törvényben előírt kötelezettség megszegésére kerül sor, a felelősségre vonás a deliktuális felelősség kritériumainak megfelelően történik. A felelősség kettős természete mind a társasággal, mind pedig harmadik személyekkel szemben fennáll.[312]

[312] SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990. Analize și comentarii pe articole*, Hamangiu, București, 2009, 214. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 256. GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 433. TODICĂ, Carmen: *Răspunderea juridică civilă a administratorului societății comerciale,* Editura Universitară, București, 2012, 27. NÁSZ Csaba Béla: *Drept societar,* Universul Juridic, Bukarest, 2019, 177–178.

A vezető tisztségviselő vegyes tartalmú jogviszonyából kiindulva a szakirodalomban kérdésként merült fel, hogy mi történik akkor, ha valamely jogszabályi előírásból származó kötelezettséget szerződésbe foglalnak. A kérdés ilyen esetben ugyanis az, hogy a szerződésbe foglalt, de amúgy törvényből eredő kötelezettség szerződéses kötelezettséggé változik-e vagy sem. Ezzel összefüggésben van olyan szakirodalmi álláspont, miszerint a szerződésbe foglalt, de alapvetően törvényből eredő kötelezettség jogi természete megváltozik, így az ilyen kötelezettségszegés miatti felelősséget a kontraktuális felelősség szabályai szerint kell megállapítani.[313] A kérdésfelvetés központi eleme a szerződési szabadság, azonban a kérdésfelvetés nem tűnik észszerűnek, mert a kógens jogszabályi előíráson alapuló kötelezettség mögötti jogalkotói megfontolás a közrend, közérdek vagy a jóerkölcs védelme. A kógens szabályban rögzített kötelezettség lényege éppen az, hogy ezáltal a jogalkotó, a jogalanyok cselekvési és döntési szabadságát korlátozva, magatartásukat meghatározott cél érdekében egyirányúsítja. Noha a kógens szabályból származó kötelezettséget a szerződésbe a felek szövegszerűen beemelhetik, ennek természete nem változik meg. A diszpozitív előírásokból eredő kötelezettségek esetében a kérdésfelvetés okafogyott.

A társasági vezető tisztségviselő duális felelősségszerkezetét a szakirodalom egy része nem osztja. A szakirodalom ezen része azon az állásponton van, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége a társasággal szemben mindig kontraktuális.[314]

A vezető tisztségviselőt társasággal szembeni kontraktuális felelőssége a Ttv. részvénytársaságok ügyvezetéséről szóló részében elhelyezett 144[1]. cikk (1) bekezdésére támaszkodik, amely kimondja, hogy „az igazgatótanács tagjai megbízásukat a jó ügyvezető körültekintése és gondossága szerint teljesítik.” A Ttv. tehát a jó ügyvezető (*bun administrator*) absztrakt emberképét állítja a felelősség megállapításához szükséges vétkesség zsinórmértékéül.[315] A Ttv. 144[1]. cikk (2) bekezdése pedig azt mondja ki, hogy a vezető tisztségviselő a jó ügyvezető gondosságával jár el, ha az üzleti döntés

[313] TODICĂ, Carmen: *Răspunderea…. i. mi.*, 28.
[314] Vö. SCHEAUA, Marius: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990 comentată și adnoatată,* Rosetti, Bukarest, 2002, 110. Vö. VERESS Emőd: *The Duty of Care in Romanian Company Law*, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2022/3., 77. Vö. BODU, Sebastian [2022]: *Răspunderea… i. m.*, 57–61.
[315] BODU, Sebastian: *Răspunderea administratorului față de societate,* Revista Română de Drept al Afacerilor*,* 2015/4., 21–23.

meghozatalának pillanatában észszerű módon hihette azt, hogy megfelelő információk alapján, a társaság érdekében cselekszik. A két előírásból az világlik ki, hogy a vezető tisztségviselő voltaképpen gondossági kötelem kötelezettje, tehát felelőssége a társasággal szemben szerződéses.

Csakhogy egyrészt tekintettel kell lenni arra a körülményre, hogy a hivatkozott jogszabályi rendelkezés részvénytársaságok ügyvezetésére vonatkozó szabályok között került elhelyezésre. A Ttv. korlátolt felelőségű társaságokról szóló részében elhelyezett 197. cikk (4) bekezdése a részvénytársaság ügyvezetésére irányadó szabályokat kizárja a kft.-re alkalmazandó normák köréből, következésképpen a Ttv. 144^{1}. cikkben foglalt gondossági mérce a részvénytársaságtól eltérő társasági formára nem alkalmazandó.

Másrészt túlzó általánosításnak tűnik az, hogy a vezető tisztségviselőt minden esetben gondossági kötelem terheli, ugyanis maga a törvény állapít meg eredménykötelmeket. Ilyen eredménykötelemnek minősülnek például a Ttv. 73. cikkének (1) bekezdésében foglalt kötelezettségek legalább egy része (például a tagok által teljesített vagyoni hozzájárulás valós jellegéért való felelősség, a kifizetett osztalékok valódisága miatti felelősség, a törvény által előírt nyilvántartások léte és szabályos vezetése), vagy azok, amelyek a mérleg, valamint a nyereség- és veszteségszámlák elkészítésére irányulnak. Eredménykötelemnek minősül – véleményem szerint – a Ttv. 70. cikkének (2) bekezdése által előírt kötelezettség is – miszerint a vezető tisztségviselőnek minden közgyűlésen, valamint igazgatótanácsi és vezető szervi ülésen részt kell vennie – hasonlóan a cégjegyzéshez használt aláírási címpéldány kereskedelmi jegyzékhivatalhoz történő benyújtásához. Megítélésem szerint e kötelezettségek mindegyike eredménykötelezettség, ugyanis például a közgyűlésen/igazgatósági ülésen való részvétel esetén a törvény sehol nem tesz utalást arra, hogy a vezető tisztségviselőnek milyen mértékben kell aktívnak lennie, csak annyit ír, hogy meg kell jelennie. Nyilvánvalóan az e kötelezettségeknek való meg nem felelés a súlyos vétség kategóriájába esik, hacsak erőhatalom (*forța majoră, vis maior*) vagy valamilyen kényszerítő körülmény (*caz fortuit*) be nem következik.

A szerződéses felelősség jogi alátámasztására viszont megfelelő alapot szolgáltat az Rptk. 1272. cikke, amely szerint „az érvényesen megkötött szerződés nem csak arra kötelez,

ami kifejezetten elő van írva, hanem mindazon következményekre is, amelyeket a kötelezettség jellege szerint a felek közötti gyakorlat, a szokásjog, a törvény vagy a méltányosság megkíván." E rendelkezés alapján a törvényből eredő kötelezettségek is a vezető tisztségviselői megbízási szerződés részét képezik. A kontraktuális felelősséggel összefüggő álláspont irányába hajlok. A vezető tisztségviselői felelősség természetét érintő vita eldöntésében azonban a végső szó a jogalkotóé.

1.6.4. Az ügyvezető társasággal szembeni felelőssége

Láttuk, hogy az ügyvezetés tulajdonképpen kötelezettséghalmaz, amely jogokat is magában foglal a részkötelezettségek teljesítése érdekében. A sorrend e tekintetben kardinális, ugyanis az ügyvezetés – noha hatalmi pozíciónak tűnik – inkább kötelezettség, mint jog. Az ügyvezetés csak annyiban jog, amennyiben az a társaság hétköznapjainak megszervezését, pontosabban e szervezés módját érinti, azonban a társaság prosperálása iránti igényből következően a társaság üzletvezetése nem maradhat el, az ügyvezetőnek kötelessége minden tőle telhetőt megtennie azért, hogy a vállalkozás sikeréhez fűzött remények megvalósuljanak. Ez nem csak a társaság és részvényesei/tagjai szempontjából fennálló érdek, hanem – különösen a jelentős tőkét egyesítő vállalatok okán – egyben társadalmi, nemzetgazdasági, társadalmi érdek is. Ekként tehát az ügyvezető a tágabb értelemben vett „vagyonkezelő" funkcióját látja el jól meghatározott ügykörben, jól körülhatárolt speciális célból és a jogszabályokban meghatározott keretek között. Következésképpen, ha a társaság ügyvezetője folyamatosan passzív marad, könnyen lehet, hogy kötelezettséget szeg. Az, hogy e kötelezettségszegés a jogi felelősség megállapításának alapjául szolgálhat-e, attól függ, hogy a felelősség megállapításához szükséges egyéb feltételek (kár, vétkesség, okozati összefüggés) teljesülnek-e. Egy egyszemélyes kft. esetében például elképzelhetőnek tartom, hogy az ügyvezető, aki egyben tag is, a társaságot mint jogalanyisággal felruházott célvagyont nem kezeli, azzal szemben passzív marad, és ezért a kft. nyereséget nem termel, amelynek folyományaként a vagyon értéke csökken (inflálódik). Ilyen esetben úgy vélem, hogy az ügyvezetési kötelezettség nem teljesítése nem jelent jogellenes magatartást, ezért a felelősség megállapításának lehetősége már e ponton szertefoszlik. Ilyen esetben a passzivitás akkor lenne jogellenesnek tekinthető, ha ez oly mértékű lenne, amely pl. a számviteli és adószabályok megsértését is magában foglalva költségvetési hiányt (kárt) okoz, amely

esetben általában a vezető tisztségviselő szabálysértési vagy bűntetőjogi felelősségének megállapítására kerül sor.

A vezető tisztségviselő társasággal szembeni polgári jogi felelőssége háromféle lehet: közvetlen (ha a kárt a társaságnak a vezető tisztségviselő okozza), közvetett (ha a vezető tisztségviselő harmadik személynek okozott kárt, amely a társasággal szemben keresetet indított) és garanciális/mögöttes (ha a vezető tisztségviselő más személy magatartásáért tartozik felelősséggel).

1.6.4.1. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni közvetlen felelőssége

A vezető tisztségviselő felelőssége vétkességen alapszik. A vétkesség mértékének megállapításánál és megállapításának módjánál alapul vett feltételrendszer tekintetében a szakirodalomban konszenzus van.

A Ttv. 144[1]. cikkének (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az igazgatótanács tagjai megbízásukat a jó ügyvezető gondossága és körültekintése szerint kötelesek teljesíteni. A szabályból tehát az tűnik ki, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége objektív mérce szerint, a vezető tisztségviselő általános felkészültségétől és magatartásától függetlenül kerül megállapításra.[316] A jó ügyvezető kritériuma tehát olyan absztrakt, tapasztalattal és specifikus tudással rendelkező emberi magatartási modellt jelöl, amely nem veszi figyelembe a személyes értékeket és adottságokat, amelyek szubjektív kritériumok.[317] Következésképpen a vezető tisztségviselő a szerződés megszegése miatt nem csak súlyos vétkesség (*culpa lata*) miatt felel, hanem már enyhe vétkesség (*culpa levis*) esetén is sikerrel felelősségre vonható.[318] Ez azonban nem azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselőnek – funkciója gyakorlása során – mindig maximális gondosságot és körültekintést kell tanúsítania, hanem azt, hogy az éppen aktuális körülményeknek megfelelő, olyan észszerű magatartást tanúsít(ott), amelyből nyilvánvalóan az derül ki, hogy a társaság érdekében járt/jár el, cselekszik/cselekedett.[319] A kontraktuális felelősség vétkességi rendszerétől eltérően a deliktuális felelősség rendszerében a károkozó

[316] BODU, Sebastian [2015]: *Răspunderea... i. m.,* 25.
[317] TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.*, 36.
[318] BODU, Sebastian [2015]: *Tratat... i. m.,* II. kötet, 243–244.
[319] SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea... i. m.,* 418.

magatartást tanúsító személy (ügyvezető) a vétkesség legenyhébb (*culpa levissima*) fokáért is sikeresen felelősségre vonható.[320]

Korábban szó volt arról, hogy a részvénytársaság ügyvezetésére vonatkozó szabályok a többi társasági forma esetében nem alkalmazandók. Ettől eltérően a szakirodalomban az az elfogadott álláspont, hogy a jó ügyvezető kritériumrendszere minden társasági formára kiterjeszthető, mivel az Rptk. 1480. cikke bevezette a jó tulajdonos (*bonus pater familias*) általános felelősségi mércéjét, amely minden jogi személy ügyvezetőjének esetében irányadó. Az Rptk. 213. cikke úgy rendelkezik, hogy a jogi személy ügyvezető szerveinek tagjai a jogi személy érdekében a jó tulajdonost (vagy jó gazdát) jellemző gondossággal és körültekintéssel kell hogy eljárjanak. A két kritérium között erőteljes tartalmi különbség nem mutatható ki, a kettő egymás mellé állításából az derül ki, hogy bár különböző megnevezések alatt, ugyanazt a dolgot jelölik. Tovább erősíti e tételt az Rptk. 2018. cikkének (1) bekezdése is, amely a visszterhes megbízási szerződésben megbízottként eljáró fél felelősségét rendezi. Amennyiben azonban a megbízás ingyenes, a megbízott felelőssége enyhébb. Ez utóbbi esetben a megbízottnak a saját ügyeiben általánosan tanúsított magatartásának megfelelően kell eljárnia. Látható tehát, hogy a személyegyesítő társaságok ügyvezetőinek felelősségi szintje a megbízási szerződés visszterhes vagy ingyenes jellegének függvényében változik.[321]

1.6.4.2. A vezető tisztségviselő egyetemleges felelőssége

A vezető tisztségviselők felelőssége lehet egyetemleges és egyéni.[322] Az Rptk. kötelmi jogi könyvének általános részében foglalt 1445. cikk a kötelezetti egyetemlegességet a kontraktuális felelősség körében nem vélelmezi. Az 1446. cikk azonban kivételt képez a nem vélelmezett egyetemleges felelősség szabálya alól, amennyiben vállalkozási tevékenység gyakorlásában szerződött kötelezettségek kötelezettjeiről van szó. A deliktuális felelősség rendszerében az Rptk. 1382. cikke akként rendelkezik, hogy a kárt

---

[320] POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florian; VIDU, Stelian Ioan: *i. m.*, 451.
[321] CĂRPENARU, Stanciu D. [2012]: *Tratat... i. m.,* 224. E tekintetben azonban eltérő vélemények is vannak a szakirodalomban, amelyek különbséget tesznek a két objektív mérce (jó ügyvezető – jó tulajdonos) között és a személyegyesítő, illetve korlátolt felelősségű társaságok ügyvezetőinek felelősségét kevésbé szigorú vétkességi kritérium szerint ítélik meg. A megkülönböztetés indokául a személyegyesítő és korlátolt felelősségű társaságok alapvetően kisebb gazdasági volumenét hozzák fel. Vö. BODU, Sebastian [2017]: *Legea... i. m.,* 988–990.
[322] PIPEREA, Gheorghe: *Drept comercial. Întreprinderea,* C.H. Beck, București, 2012, 129.

okozó cselekedetért felelős személyek egyetemlegesen felelnek a károsulttal szemben a kártérítés tekintetében.

A Ttv. konkrét kötelezettségek esetére írja elő az egyetemlegességet. Ilyen kötelezettségnek minősül a Ttv. 71. cikkének (3) bekezdésében fogalt kötelezettség (ha a vezető tisztségviselő jogtalanul másra ruházza a képviseleti jogot), valamint a Ttv. 73. cikkének (1) bekezdésében előírt kötelezettségek (befizetések valóssága, a kifizetett osztalékok valóssága, az előírt nyilvántartások megléte és annak helyessége, a törvény vagy alapító okirat által előírt kötelezettségek szigorú teljesítése). A részvénytársaságokra vonatkozó szabályok további előírásokat tartalmaznak az egyetemleges felelősség körében.[323]

Az Ttv. 73. cikkének előírásaiból kifolyólag kérdésként merült fel, hogy az abban foglalt egyetemleges felelősségi alakzatok taxatív felsorolásáról van-e szó, vagy a felsorolásnak csak irányadó jellege van. A bírói gyakorlat és a szakirodalom egy része e körben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vezető tisztségviselők felelősségének egyetemlegessége tekintetében az általános szabályokat kell alkalmazni, tehát egyetemleges felelősségről csak a törvényben előírt esetekben lehet szó.[324] A szakirodalom egy másik része azon az álláspontón van, hogy az egyetemleges felelősségi alakzatok tételes felsorolása csak példa jellegű, amelyek mellett más alakzatok is szóba jöhetnek.[325] Van olyan vélemény is, amely szerint függetlenül attól, hogy a vezető tisztségviselőknek együttesen kell-e eljárniuk vagy külön, minden társasági forma esetében egyetemlegesen felelnek.[326] Álláspontom szerint hitelezővédelmi megfontolásból az egyetemleges ügyvezetői felelősség hatékonyabb jogi megoldás, amely erőteljes garanciát jelent a hitelezői érdekek

---

[323] Vö. Ttv. 144². cikk (4)-(5) bekezdés. A vezető tisztségviselők felelősek a közvetlen elődjeik cselekedetiért/ügyleteiért, amennyiben tudomásuk van valami rendellenességről, de azt nem jelentik a cenzoroknak vagy adott esetben a belső könyvvizsgálóknak vagy könyvvizsgálóknak. A hivatkozott rendelkezés (5) bekezdése indirekt módon az igazgatósági tagok felelősségének egyetemlegességét mondja ki azzal, hogy mentesíti a felelősség alól azt az igazgatótanácsi tagot, amelyik az igazgatótanács valamely döntésével vagy mulasztásával szembeni ellenvetését az igazgatótanács döntéseinek jegyzékébe bejegyezte, és erről értesítette a cenzorokat, a belső könyvvizsgálókat vagy könyvvizsgálókat.

[324] Vö. Legfelsőbb Bíróság, 2000/2763. döntés. In: CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 257. Megjegyzendő, hogy 1991-től 2003-ig a mai Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék (*Înalta Curte de Casație și Justiție*) megnevezés helyett a Legfelsőbb Bíróság (*Curtea Supremă de Justiție*) megnevezés volt alkalmazandó.

[325] TURCU, Ion; BOTINĂ, Mădălina: *Dreptul afacerilor întreprinderii,* I. kötet, C.H. Beck, București, 2013, 193.

[326] Vö. BODU, Sebastian: *Tratat... i. m.*, II. kötet, 347.

tiszteletben tartására nézve. Úgy gondolom azonban, hogy a hatályos rendelkezések tükrében túlzóak azok az álláspontok, amelyek minden esetben az egyetemleges felelősséget hangoztatják. A Ttv. szabályozási rendszeréből ugyanis az vezethető le, hogy az egyetemleges és egyéni felelősségi alakzatok között maga a törvény tesz különbséget (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*) az egyetemleges felelősségi alakzatok tételes felsorolásával, megjelölésével. Másrészt, mivel a Ttv. az Rptk-hoz képest szakjognak minősül, s rendelkezései így elsőbbséget élveznek (*specialia generalibus derogant*) és szűken értelmezendők, az Rptk. kötelezetti egyetemlegességre vonatkozó általános rendelkezései – az egyetemlegesség vélelmezésének tilalma miatt (1.445. cikk) – csak akkor alkalmazhatók, ha a törvény vagy az alapító okirat az együttes ügyvezetéssel összefüggő (adott) kötelezettségek tekintetében ezt kifejezetten előírja. Az Rptk. 1446. cikke pedig – amely szerint a kötelezettek (adósok) közötti egyetemlegességet vélelmezni kell, ha olyan szerződéses kötelezettség vállalására kerül sor, amely vállalkozási tevékenység gyakorlásával áll összefüggésben – csak eltérő törvényi rendelkezés hiányában alkalmazható. Mint látható, a Ttv. – ami szakjog az Rptk.-hoz képest – az egyetemleges és egyéni felelősség között különbséget tesz, amely különbségtétel véleményünk szerint az Rptk. 1446. cikkében előírt törvényi eltérésnek minősül.[327]

1.6.4.3. A vezető tisztségviselő garanciális (közvetett) felelőssége

Bizonyos esetekben a társaság vezető tisztségviselőjének felelőssége garanciális (közvetett/mögöttes) jellegű. Ilyen eset az, amikor a vezető tisztségviselő a társaság alkalmazásában, foglalkoztatásában álló személyek (mint pl. az igazgatók, a munkavállalók vagy a korábbi vezető tisztségviselők) magatartásáért tartozik felelősséggel.

A vezető tisztségviselő mögöttes felelősségét a Ttv. a 144^2. cikk (2) bekezdésében szabályozza, ami elvi éllel kimondja, hogy a vezető tisztségviselő felel a társasággal szemben az igazgatók vagy az alkalmazott személyzet által teljesített ügyletek miatt felmerülő károkért, amennyiben a kár nem következett volna be, ha ellátta volna a funkciója által megkövetelt ellenőrzési teendőit. A hivatkozott norma szövegéből tehát az

[327] Vö. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 257., 534.

derül ki, hogy az igazgatótanács tagjai (egységes irányítású rendszerben működő részvénytársaság esetében) felelnek az igazgatók és az alárendelt személyek károkozó magatartásáért.[328] E rendelkezés a dualista irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaságok esetében nem alkalmazandó. Más társasági formákban a vezető tisztségviselő mögöttes felelőssége elsősorban az alkalmazott személyzet károkozó tevékenységéért áll fenn.[329]

A vezető tisztségviselő közvetett felelőssége saját vétkességén alapul, vagy azért mert elmulasztotta ellenőrzési kötelezettségét gyakorolni, vagy azért mert – noha gyakorolta – nem megfelelő módon teljesítette.[330] Ezért fontos hangsúlyozni, hogy a vezető tisztségviselő nem egyetemlegesen felel az igazgató vagy alárendelt személyzet károkozó magatartásából származó károkért, mivel az egyetemlegesség nem vélelmezhető, kifejezett törvényi előíráson kell alapulnia.[331] Ellenben a vezető tisztségviselőnek lehetősége van szavatosként perbe hívni (*chemare în garanție*) a károkozó igazgatót és/vagy alkalmazottat, ami azon a jogalkotói előfeltevésen alapszik, hogy a károkozás nem a vezető tisztségviselő közvetlen magatartásának következménye, hanem azé, akinek ellenőrzését elmulasztotta, vagy akinek alaptalanul megbízott az ügylet megkötésére vagy a művelet végrehajtására való alkalmasságában.[332]

---

[328] A szakirodalomban olyan álláspont is van, amely szerint a Ttv. 144^2. cikk (2) bekezdése más társasági formák esetében is alkalmazható. Lásd TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.,* 227–228. Megjegyzendő azonban, hogy az említett szerző álláspontját a Konstancai Ítélőtábla egy 2008-ban hozott döntésére alapozza. 2014-ben azonban a Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék a 2591-es számú döntésében leszögezte, hogy a Ttv. 144^2. cikk (2) bekezdése a korlátolt felelősségű társaság esetében nem alkalmazható. Részletekért lásd Conștanța-i Ítélőtábla, kereskedelmi, tengeri és folyami, közigazgatási és adójogi kollégium, 2008/623/COM. döntés (www.idrept.ro); Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék, II. polgári jogi kollégium, 2014/2591. döntés (www.scj.ro)

[329] CĂRPENARU, Stanciu D. [2014]: *Tratat... i. m.,* 227.

[330] A szakirodalomban nem egységes a megközelítés arra vonatkozóan, hogy a vezető tisztségviselő közvetett felelősségét önálló felelősségnek vagy másodlagos felelősségnek kell-e tekinteni olyan körülmények között, hogy e felelősségi alakzat a vezető tisztségviselő saját vétkességén alapszik. A felelősség másodlagos jellegét hangoztatók közül lásd pl. SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990 analize și comentarii pe articole*, Hamangiu, București, 2007, 420. TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.,* 226. Ellentétes állásponton van. BODU, Sebastian [2015]: *Tratat... i. m.,* II. kötet, 351.

[331] CĂRPENARU, Stanciu D. [2014]: *Tratat... i. m.,* 227.

[332] Például elképzelhető, hogy a vezető tisztségviselő mögöttes felelőssége megállapítást nyerjen amiatt, hogy a részvénytársaság vezérigazgatója a részvénytársaság szempontjából előnytelen szerződési feltételeket (pl. biztosítékok kérésének elmulasztása) tartalmazó megállapodást köt a társaság beszállítóival. Hasonlóan elképzelhető a vezető tisztségviselő mögöttes felelősségének megállapítása akkor is, ha a társaság termelési igazgatója olyan gyártási műveletet hagy jóvá, amelynek eredményeként hibás

A vezető tisztségviselő társasággal szemben fennálló közvetett felelősségének egyik alakzata az igazgatók általi károkozás miatti felelősség esete. A vezető tisztségviselő ezen felelősségének megállapíthatóságához feltétlenül szükséges annak bizonyítása, hogy a kár nem következett volna be, ha a vezető tisztségviselő megfelelően teljesíti ellenőrzési kötelezettségét. Következésképpen e felelősségi forma alóli mentesülés annak demonstrálásával lehetséges, hogy a kár akkor is bekövetkezett volna, ha a vezető tisztségviselő maradéktalanul eleget tesz ellenőrzési kötelezettségének. A szakirodalomban rögzítették, hogy ilyen esetben a felelősség megállapítása iránti kereset megindítására *culpa in vigilando* miatt kerül sor,[333] tehát az ellenőrzési kötelezettség elmulasztása képezi a felelősség alapját.

A Ttv. a vezető tisztségviselő társasággal szemben fennálló felelősségének körében azt a felelősségi tényállást is rögzíti, amelyben a vezető tisztségviselő az e tisztség betöltésében őt megelőző vezető tisztségviselő által okozott károkért tartozik felelősséggel. A Ttv. 144^2. cikk (4) bekezdése akkor alkalmazandó, ha a vezető tisztségviselőnek tudomása van a közvetlenül előtte e tisztséget betöltő vezető tisztségviselők által elkövetett szabálytalanságokról és e rendellenességekről nem tájékoztatja a cenzorokat vagy a könyvvizsgálókat. A károkozó magatartás és a(z aktuális) vezető tisztségviselő mögöttes felelőssége közötti kapcsoló elem tehát a vezető tisztségviselő tudomása a nem általa elkövetett rendellenességekről, illetve e rendellenességekről való tájékoztatás elmulasztása, amely miatt a rendellenességek elkövetésében – büntetőjogi kifejezéssel élve – „bűnrészesnek minősül". E felelősségi tényállásban a vezető tisztségviselő egyetemlegesen felel az őt megelőző korábbi ügyvezetővel. A Ttv. 144^2. cikk (2) bekezdésében rögzített tényállástól ez abban különbözik tehát, hogy a vezető tisztségviselő egyetemlegesen felel az őt megelőző vezető tisztségviselővel, illetve, hogy a szabály a dualista irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság esetében is alkalmazható. Észre kell venni továbbá, hogy a törvény semmilyen határidőt nem állapít meg a tájékoztatási kötelezettség teljesítésére. Ebben a vonatkozásban az a szakirodalmi álláspont alakult ki, hogy a vezető tisztségviselő a tájékoztatási kötelezettséget a

termékek kerülnek a piacra, ami miatt romlik a társaság jó hírneve vagy leesik a részvényeinek a tőkepiaci árfolyama stb.

[333] BODU, Sebastian [2015]: *Răspunderea... i. m.,* 29.

funkcióba lépést követően haladéktalanul, vagy ha ez nem lehetséges, akkor észszerű időn belül teljesítenie kell.[334]

1.6.5. Az ügyvezető harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége

A társaság jogi személy, vagyis önálló, saját vagyonnal és szervezeti struktúrával rendelkező jogalany, szervezeti egységeit pedig a törvény írja elő. A törvény a társaság kötelező szerveiként a legfőbb szervet (közgyűlés), az ügyvezető szervet és adott esetben a felügyelő szervet írja elő.[335] Bármely a törvény által előírt szervezeti egység hiánya a társaság törvényszék általi feloszlatását vonhatja maga után.[336]

A társaság cselekvőképességet az ügyvezető szerve által szerez, a társaság jogait és kötelezettségeit pedig rendszerint a vezető tisztségviselők gyakorolják és látják el. A társaság és vezető tisztségviselője között vegyes tartalmú megbízási szerződés jön létre, ezért az ügyvezető jogállására, kötelezettségeire és felelősségére a Ttv. szabályai, valamint – hézagpótló jelleggel – az Rptk. megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezései alkalmazandók.[337] A vezető tisztségviselő felelősségének természete – az uralkodó felfogás szerint – mind a társaság irányába, mind pedig harmadik személyekkel szemben kettős: szerződéses vagy deliktuális.

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségének tekintetében abból kell kiindulni, hogy a társaságot harmadik személyekkel szemben szerveinek ügyletei kötelezik, tehát a betudás elve érvényesül. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ezáltal e szervek (vagy ezek tagjai) mentesülnek a felelősség alól.[338]

A román jogban a társasági vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége a társaság működése során két jogi normából eredeztethető.

---

[334] TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.,* 229.
[335] Az Rptk. jogi személyekre vonatkozó szabályai csak a vezető szervről (*organ de conducere*) és ügyvezető szervről (*organ de administrare*) tesznek említést, azonban a Ttv. részvénytársaságra és korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó előírásai már a felügyelő szervet a társaság mint jogi személy szervezeti egységei között említik.
[336] A társaság törvényszék általi feloszlatásának eseteit és feltételeit a Ttv. 237. cikke szabályozza.
[337] Ttv. 72. cikk.
[338] POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florian; VIDU, Stelian Ioan: *i. m.*, 462.

1.6.5.1. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni szerződéses felelőssége

Egyrészt a Ttv. 55. cikkét kell alkalmazni, ami főszabályként azt írja elő, hogy a társaság harmadik személyekkel szemben a szervei által kötött ügyletek révén akkor is kötelezett marad, ha ezek a társaság tevékenységi körén kívül esnek, kivéve, ha a társaság bizonyítja, hogy a harmadik személynek tudomása volt vagy – az adott körülmények alapján – tudnia kellett volna a tevékenységi kör túllépéséről vagy arról, hogy az így megkötött ügyletek az illető szervek törvény által előírt hatáskörein kívül esnek. Az alapító okirat közzététele önmagában nem képezheti bizonyítékát annak, hogy a harmadik személy a hatáskör átlépésről tudott.

Látható, hogy a Ttv. erőteljes hitelezővédelmi megfontolásból elsődlegesen a társaság felelősségét tágítja abban az értelemben, hogy harmadik személlyel szemben a társaság még akkor is kötelezett marad, ha szerveinek tagjai az általuk kötött ügyletekkel túlmentek a társaság tevékenységének keretein és/vagy a megbízás keretein.

A román jogalkotó ezzel együtt megteremti annak is a lehetőségét, hogy a hatáskörét túllépő vagy azzal visszaélő vezető tisztségviselő által a társaság terhére kötött ügyletből kihátráljon. Ennek érdekében a társaságra rója annak bizonyítását, hogy a károsult harmadik személy tudta, vagy a körülményekből adódóan tudnia kellett volna, hogy a vezető tisztségviselő a társaság tevékenységi köre szabta kereteken és/vagy a megbízásban foglalt korlátokon túllépve járt el.[339] A társaságnak voltaképpen a harmadik személy rosszhiszeműségét kell bizonyítania, ellenben a kereskedelmi nyilvántartásban közzétett alapító okirattól eltérő bizonyító eszközökkel.

Észre kell venni, hogy a Ttv. idézett normaszövege az *ügylet* szót tartalmazza. Álláspontom szerint a normaszöveg egyértelműen a társaság és harmadik személy közötti szerződéses viszonyt kívánja kifejezésre juttatni, jelezve, hogy esetleges felelősség esetén a szerződéses felelősség szabályait kell alkalmazni.

Megjegyzendő továbbá, hogy a Ttv. a hatáskörén túllépő vezető tisztségviselő és harmadik személy között létrejött jogügylet érvényességét a jóhiszemű harmadik személyek védelme érdekében nem érinti. Amennyiben a társaság a harmadik szerződő

[339] SCHIAU, Ioan: *Drept comercial*, Hamangiu, București, 2009, 245.

fél rosszhiszeműségét sikerrel bizonyítja, a vezető tisztségviselő és rosszhiszemű harmadik személy között létrejött szerződés a társasággal szemben hatályát veszti. Következésképpen a vezető tisztségviselő így a rosszhiszemű harmadik személlyel kötött szerződés kötelezettjévé válik.

1.6.5.2. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni deliktuális felelőssége

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni deliktuális felelősségének a jogalapját az Rptk. 219. cikke képezi. Az Rptk. 219. cikk (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a jogi személy szervei által tanúsított bármely jogszerű vagy jogsértő magatartás magát a jogi személyt kötelezi, feltéve, hogy a magatartás összefügg a tisztségből fakadó feladatkörrel vagy a tisztség céljával." Az Rptk. 219. cikk (2) bekezdése pedig kimondja, hogy „aki jogsértő magatartást tanúsít, mind a jogi személlyel, mind pedig harmadik személlyel szemben önállóan és egyetemlegesen felel." Az ilyen körülmények között tanúsított jogszerű vagy jogellenes magatartásért az azt tanúsítók egyetemlegesen felelnek mind a jogi személlyel szemben, mind pedig harmadik személyekkel szemben. A rendelkezésből könnyedén levezethető, hogy a vezető tisztségviselő e tényállás alapján csak akkor vonható felelősségre, ha a károsult személy a deliktuális felelősség feltételei mellett azt is bizonyítja, hogy a vezető tisztségviselő magatartása összefüggésben állt a tisztségéből eredő feladatkörrel vagy annak céljával. Ha e feltétel nem teljesül, a társaság nem vonható felelősségre.[340]

A hivatkozott rendelkezésből továbbá az is kiderül, hogy két, egyidejű jogviszonyról van szó: az egyik a társaság és a kárt szenvedett harmadik személy közötti jogviszony, a másik pedig a jogi személy szerveinek tagjai és a kárt szenvedett harmadik személy közötti jogviszony.[341] Következésképpen a károsult harmadik személynek opciós joga keletkezik a tekintetben, hogy mely elkövetői körrel szemben érvényesíti kártérítési igényét. Három lehetőség áll fenn az elkövetők fizetőképességének függvényében: a károsult perelheti a jogi személyt [az Rptk. 219. cikk (1) bek. alapján], perelheti a jogi személy szerveinek tagját (vagy tagjait, mely esetben egyetemlegesen felelnek) annak saját magatartása miatt (az Rptk. 1357. cikke alapján), és perelheti a jogi személyt, valamint szerveinek tagját/tagjait egyszerre – amely esetben a felelősség a jogi személy és ügyvezető között

[340] *Uo.*
[341] *Uo.*

egyetemleges – az Rptk. 219. cikk (2) alapján.[342] Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a károsult a társasággal szemben kezdeményez kártérítési pert, a társaság nem hivatkozhat a vezető tisztségviselő vétkességére, ugyanis a vezető tisztségviselő a társaság szerve, a jogi személy maga. Következésképpen *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*. Így tehát a társaság egyedüli lehetősége a visszkereseti jogának vezető tisztségviselővel szembeni gyakorlása marad.[343] Továbbá, az Rptk. ezen rendelkezései alapján a társaság visszkeresetének jogalapja a szerződéses felelősségre vonatkozó 1350. cikk.

A társaság visszkereseti jogának jogalapját illetően a szakirodalomban nincs konszenzus. A szerzők egy része a társaság visszkereseti jogának jogalapjaként az Rptk. 1384. cikkének előírásait tekintik, amely a más cselekedetéért való deliktuális felelősség körében a kirendelt (*prepus*) által elkövetett jogellenes cselekményből eredő károk károsultnak történő megtérítése után nyújt lehetőséget a kirendelő (*comitent*) arra, hogy az elkövetőtől visszakövetelje a károsult harmadik személynek kifizetett kártérítési összeget.[344] Más szerzők viszont azon az álláspontonvannak, hogy a társaság visszkereseti jogának alapját az Rptk. törvényen alapuló jogátruházást (*subrogatio, subrogație legală*) szabályozó 1596. cikkének c) pontja képezi. Eszerint automatikusan (jog szerint) jogátruházás történik annak javára, aki másokkal együtt vagy másokért felel, és érdekelt a tartozás megszüntetésében. Ezen elképzelés azon a megállapításon alapszik, hogy a társaság, a károsult személy által elszenvedett kár megtérítése után – mint jótálló – ennek jogosulti pozíciójába lépve igényt érvényesíthet a kárt okozó vezető tisztségviselővel szemben.[345] Álláspontom szerint az utóbbi megközelítés a helyes, mivel a Ttv. 55. cikke egyrészt jogügyletekről és nem cselekményekről beszél, másrészt pedig a társaság és vezető tisztségviselője közötti jogviszony a Ttv. 72. cikke szerint megbízási szerződésen alapul. A társaság visszkereseti jogának alapjául az Rptk. 1384. cikke csak akkor szolgálhat, ha a vezető tisztségviselő károkozó magatartásából eredő

[342] PIPEREA, Gheorghe: *i. m.,* 231. BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.) [2012]: *i. m.,* 249–250. TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.,* 237.
[343] Vö. Legfőbb Semmítő- és Ítélőszék, 2008/2006. sz. döntés. In: TERZEA, Viorel: *Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență,* II. kötet, Universul Juridic, București, 2014, 207.
[344] POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florian; VIDU, Stelian Ioan: *i. m.*, 462.
[345] TODICĂ, Carmen: *Răspunderea... i. m.,* 233. CĂRPENARU, Stanciu D.; PIPEREA, Gheorghe; DAVID, Sorin: *i. m.*, 533.

kárkövetkezmény szerződésen kívüli kötelezettség megszegése miatt állt be, ami kizárólag az Rptk. 219. cikkének (1) bekezdésében foglalt tényállás esetében lehetséges.

2. FEJEZET

MAGYARORSZÁG

2.1. Szabályozási környezet

Az új Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2014. március 15-i hatálybalépése új jogszabályi keretbe foglalta a magyar magánjogot. A Ptk. talán legjelentőseb újítása az, hogy a korábban külön törvényben szabályozott társasági jogot magába olvasztva egy, a románhoz képest valamivel erősebb monista magánjogi rendszert hozott létre. A gazdasági társaságok szabályanyaga tehát a Ptk. Harmadik Könyvében foglal helyet, amely A jogi személy címet viseli. A Harmadik Könyv nem csak a gazdasági társaságok jogát olvasztotta magába, hanem általában a jogi személyekre vonatkozó szabályanyagot. Így a gazdasági társaság mellett a Ptk. a jogi személyek körében szabályozza az egyesületet, az egyesülést, az alapítványt, valamint a szövetkezetet, és ezen felül magánjogi jogviszonyokban magát az államot is.

A Ptk. Harmadik Könyve hét részre oszlik. Az első rész a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokat tartalmazza, ezt követi az egyesület szabályanyaga, majd rendre a gazdasági társaságoké, a szövetkezeté, az egyesülésé, az alapítványé, és szintén a Harmadik Könyvben kapott helyet az állam polgári jogi jogviszonyokban való részvételének szabályozása is.

A gazdasági társaság szabályanyaga tartalmilag szintén két részre osztható: a társaságok közös szabályaira, valamint az egyes társasági formák részletszabályaira. A gazdasági társaságok közös szabályait a jogi személyek általános szabályai foglalják keretbe. A gazdasági társaságokra vonatkozó szabályozás így egyazon jogforrás keretében, vagyis a Ptk. rendszerében voltaképpen három szinten került elhelyezésre.[346] Ezek közül az első szintre a jogalkotó a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokat helyezte. Ezek a szabályok főként akkor irányadók, ha a második és harmadik szinten elhelyezkedő

[346] Megjegyzendő viszont, hogy a térsaságokra a hatályos magyar jogrendszerben nem csak a Ptk. tartalmaz előírásokat, hanem különböző részletszabályokat számos más külön törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet tartalmaz. E jogforrások rendelkezéseinek az elemzése meghaladja a jelen értekezésben kitűzött célok kereteit. Mivel összehasonlító jogi munkáról van szó, a külön jogszabályokban foglalt rendelkezések elemzése szükségessé tenné egy ugyanilyen elemzés román jog alapján történő elkészítését. Ez messzemenően szétfeszítené e dolgozat egységét és túlmutatna a bevezetőben lefektetett célkitűzéseken.

részletszabályok adott kérdést nem rendeznek. A jogi személyekre vonatkozó általános szabályok tehát pótlólagos szabályokként minden jogi személyre alkalmazandók.[347] A Ptk. jogi személyekre vonatkozó szabályainak második szintje a gazdasági társaságok közös szabályainak a foglalata, míg végül a harmadik szabályozási szint az egyes társaságokra vonatkozó részletszabályokat öleli fel. A jogalkotó tehát a Ptk. jogi személyek könyvében *az általánostól a konkrétig* szabályozási megoldást választotta.

Sárközy Tamás szerint a jelenlegi szabályozási konfiguráció előnyeként tekinthető, hogy a társasági jogban is erősödött a civil autonómia, valamint szorosabb kapcsolat alakult ki a társasági jog, a szerződési jog, illetőleg az öröklési és családjog között.[348] A társasági jog, valamint az öröklési és családjog szorosabb viszonyára vonatkozóan a Ptk.-ból példaként az üzletrészeknek a házastársi vagyonbéli sorsát rendező 3:172. §-t,[349] valamint az üzletrész öröklésének és jogutódra szállásának kérdésével foglalkozó 3:170. §-t[350] említi. A Ptk. hátrányaként értékeli ugyanakkor, hogy a társasági jog jogági sajátosságai az új Ptk. rendszerében némileg feloldódnak, valamint azt, hogy kikerültek a szabályanyagból olyan elemek, amelyek korábban a társasági jog szerves részét képezték.

---

[347] Vö. Ptk. 3:3. §. Lásd még SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személyek általános szabályainak jelentősége a gazdasági társaságok jogában.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági társaságok – Cégtörvény,* HVG-Orac, Budapest, 2014, 24. FAZAKAS Zoltán: *A közkereseti társaság az új Polgári Törvénykönyvben.* In: GONDOSNÉ DR. PUSZTAHELYI Réka: *Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben,* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013, 92. JUHÁSZ László: *Gazdasági társaságok tisztségviselői ellen kártérítés iránt indított perek.* In: GÁL Judit (szerk.): *Társasági jogi perek 2018,* HVG-Orac, Budapest, 2018, 300–301.

[348] SÁRKÖZY Tamás (2014): *A jogi személyek… i. m.*, 22.

[349] Ptk. 3:172. § (1) bekezdése szerint „[h]a a tag az üzletrészét házastársi közös vagyonból szerezte, a bíróság a házassági vagyonjogi perben a nem tag házastárs kérelmére, e törvény és a társasági szerződés üzletrész-átruházásra vonatkozó rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával juttathat társasági üzletrészt vagy üzletrészhányadot; ebben az esetben az üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jog, valamint a törzsbetét teljes mértékben történő szolgáltatására vonatkozó feltétel nem érvényesül." A (2) bekezdés kimondja, hogy „[a]z (1) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell abban az esetben is, ha a házastársi közös vagyon megosztásáról a házastársak az üzletrész vonatkozásában megállapodtak."

[350] Ptk. 3:170. § (1) bekezdése alapján „[a] tag halála esetén örököse, a jogi személy tag átalakulása, egyesülése, szétválása vagy jogszabály alapján az üzletrésze tekintetében bekövetkezett jogutódlása esetén a jogutód - az örökösi minőség vagy a jogutódlás igazolása mellett - kérheti az ügyvezetőtől a tagjegyzékbe való bejegyzését." A (2) bekezdés alapján „[a]z ügyvezető megtagadhatja az örökös vagy a jogutód bejegyzését, ha a társasági szerződés által erre feljogosított személyek a társasági szerződésben meghatározott feltételek szerint az üzletrész magukhoz váltásáról az örökös vagy a jogutód bejegyzési kérelmének hatályossá válásától számított harminc napos, jogvesztő határidőn belül nyilatkoznak, és az üzletrész forgalmi értékét az örökösnek vagy a jogutódnak kifizetik. Semmis a társasági szerződés olyan rendelkezése, amely harminc napnál hosszabb határidőt állapít meg."

Szintén hátránya az új szabályozási megoldásnak, hogy számos kérdés tekintetében külön törvény megalkotására kényszeríti a jogalkotót.[351]

Azon kívül, hogy a társasági jog bekerült a Ptk.-ba, a törvénymű másik nagy újítása az, hogy a Harmadik Könyv szabályanyagát a Ptk. 3:4. §-a által – annak (3) bekezdésébe foglalt korlátok között – a diszpozitivitás vezérli. Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlatban úgy foglaltak állást, hogy a Ptk. ezen szabályozási megoldása olyan jogalkotói szándékra utal, amely akként kíván változtatni a gazdasági társaságokra és más jogi személyekre vonatkozó szabályozás kiindulópontján, hogy a kógens szabályok helyett a diszpozitív, eltérést engedő rendelkezések váltak elsődlegessé. Mivel a diszpozitivitás elvének főszabállyá tétele a Ptk. jogi személyekre vonatkozó Harmadik Könyvének valamennyi rendelkezését érinti, ezért e szabályok – a szerződésekre vonatkozó szabályozáshoz hasonlóan – modelljellegűvé váltak.[352] Megemlítendő még, hogy szintén a Ptk. újításainak a körébe tartozóként értékelik a társaság működése alatti felelősségáttörés intézményesítését, amit a Ptk. 3:2. § (2) bekezdése rögzít.[353]

2.2. A hatályos magyar „társasági törvény" által szabályozott társaságok

A hatályos Ptk. 3:89. § (1) bekezdése négy társasági formát szabályoz: a közkereseti társaságot, a betéti társaságot, a korlátolt felelősségű társaságot, valamint a részvénytársaságot. A magyar társasági jog történeti fejlődési ívét folytatva a jogalkotó a betéti részvénytársaságot továbbra sem vette fel a Magyarországon alapítható gazdasági társaságok körébe.

A Ptk. 3:1. § (4) bekezdése kimondja, hogy „[j]ogi személy törvényben meghatározott típusban, törvény által nem tiltott tevékenység folytatására és cél elérése érdekében alapítható és működtethető." A Ptk. 3:88. § (1) bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy „[a] gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások,

---

[351] SÁRKÖZY Tamás (2014): *A jogi személyek… i. m.*, 22. A társasági jog jelenlegi szabályozásával összefüggő egyes kérdésekről, valamint a társasági jog általános értékeléséről lásd még SZEGEDI András: *Miért kell a társasági jogot időről időre megújítani?,* Erdélyi Jogélet, 2022/2., 9–11.
[352] BDT 2015. 3272.
[353] AUER Ádám: *Felelősségáttörés és felelősségátvitel, különös tekintettel a köztulajdonban lévő gazdasági társaságokra.* In: BARTA Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel,* Patrocinium, Budapest-Miskolc, 2018, 211.

amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik." E két szabály együtt a gazdasági társaságok jogi személyiségét mondja ki. Így az előbb felsorolt társasági formák jogi személyek, aminek hangsúlyozása azért szükséges, mert – szakítva a német-osztrák hagyományokkal – a Ptk. rendszerében immár a közkereseti társaság, valamint a betéti társaság jogi személyiségét is elismeri a jogalkotó. Amint az értekezés I. részében láttuk, a Kt. a társaságok jogi személyiségét nem mondta ki. Mindössze annyit mondott, hogy a társaságok cégnevük alatt jogokat szerezhettek, kötelezettségeket vállalhattak és önállóan perben állhattak. Az új Ptk. előtti társasági jogi jogforrás, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény sem mondta ki a közkereseti társaság és betéti társaság jogi személyiségét.[354]

Megjegyzendő továbbá, hogy társasági formákat a Ptk.-n kívüli jogforrások is tartalmaznak. A következők említhetők: 2003. évi XLIX. törvény az európai gazdasági egyesülésről, valamint a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény és a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény jogharmonizációs célú módosításáról;[355] 2004. évi XLV. törvény az európai részvénytársaságról;[356] 2006. évi LXIX. törvény az európai szövetkezetről.[357] Ezeken kívül említést kell még tenni az állami vállalatokról, pontosabban a köztulajdon alapján gazdálkodó szervezetekről, amelyek kizárólag a Ptk.-ban szabályozott gazdasági társasági formában, ezen belül részvénytársaságként vagy korlátolt felelősségű társaságként működhetnek.[358] Az állami tulajdonban álló gazdasági társaságokra

---

[354] SÁRKÖZY Tamás (2014): *A jogi személyek… i. m.*, 22.

[355] A törvény 1. § (3) bekezdése az európai gazdasági egyesülés szervezetére a Ptk. 3:371-372. §-ait és a 3:373. §-át, a vezető tisztségviselőivel szembeni kizáró okokra és összeférhetetlenségére a Ptk. 3:22. §-ának és 3:115. §. §-ának rendelkezéseit, a tag kizárására vonatkozóan pedig a Ptk. 3:107-108. §-ait rendeli megfelelően alkalmazni.

[356] A törvény az európai részvénytársaság (SE) ügyvezetésére kétféle irányítási rendszert rögzít. A 9-10. §§ az SE egységes irányítási rendszerével kapcsolatos szabályokat tartalmazzák, amely esetben az SE ügyvezető szerve az igazgatótanács. A SE nem egységes irányítási rendszerének lehetőségét a törvény a 11-12. §§ tartalmazzák. Nem egységes irányítási rendszerben szervezett SE ügyvezető szerve az igazgatótanács.

[357] A jogszabály a magyarországi székhelyű szövetkezet (SCE) ügyvezetését az SE-hez hasonlóan kétféle irányítási rendszerben rögzíti. A SCE nem egységes irányítási rendszerére vonatkozó szabályokat a törvény 6-7. §§ tartalmazzák. Nem egységes irányítási rendszerben a SCE-t igazgatóság irányítja. Az igazgatóság tagjai vezető tisztségviselők. A SCE egységes irányítási rendszerére vonatkozó szabályok a törvény 8-9. §§-ban kaptak helyet. Egységes irányítási rendszerben megszervezett SCE ügyvezetését igazgatótanács látja, amelynek tagjai vezető tisztségviselők.

[358] SÁRKÖZY Tamás: *Az állami vállalatok jogi helyzete Magyarországon.* In: SZIKORA Veronika (szerk.): *Állami vállalatok nemzetközi összehasonlításban,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2019,

elsődlegesen a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény rendelkezései irányadók, ezen kívül pedig az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény. Az állami tulajdon alapján működő gazdasági társaságok irányításával összefüggő részletkérdéseket a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről szóló 2009. évi CXXII törvény tartalmazza.[359] E társasági formákkal, valamint ezek vezető tisztségviselőinek a jogállását és felelősségét érintő kérdésekkel a jelen értekezés keretei között a továbbiakban nem foglalkozom.

2.3. A vezető tisztségviselő fogalma a hatályos jogban

A Ptk. nem tartalmazza a vezető tisztségviselő általános fogalmának tételes meghatározását, ellenben minden jogi személy esetében a vezető tisztségviselő kifejezés jelenik meg.

A Ptk. jogi személyekre vonatkozó általános szabályai szerint vezető tisztségviselő az, aki a jogi személy irányításával kapcsolatos azon döntéseket meghozza, amelyek nem tartoznak a tagok (legfőbb szerv) vagy alapítók döntési hatáskörébe.[360] A Ptk. rendszerében vezető tisztségviselő nagykorú személy lehet. Minthogy a törvényszöveg tartalmazza a *nagykorú* kitételt, ebből következik, hogy vezető tisztségviselő csak olyan természetes személy lehet, akinek cselekvőképességét a tevékenysége ellátásához szükséges körben nem korlátozták.[361] Noha nem minden jogi személy típus esetében,[362] de a Ptk. általános szabályai lehetővé teszik, hogy a jogi személy vezető tisztségét más jogi személy töltse be. Ilyen esetben a vezető tisztséget betöltő jogi személy köteles kijelölni azt a természetes személyt, aki a vezető tisztségviselői feladatokat a vezető

---

452. AUER Ádám (2018): *Felelősségáttörés… i. m.,* 213. A közhasznú társaságokról átfogóan lásd BOGNÁR Piroska: *A közhasznú társaságok,* HVG-Orac, Budapest, 2001.

[359] A törvény 3. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy „[a] köztulajdonban álló gazdasági társaságok közül a zártkörűen működő részvénytársaságnál igazgatóság választására – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak abban az esetben kerül sor, ha ezt a társaság jelentősége, mérete, működésének jellege indokolja." A (2) bekezdés pedig kimondja, hogy „[h]a az (1) bekezdésben meghatározott zártkörűen működő részvénytársaságnál igazgatóság nem működik, az igazgatóság jogait – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a Gt. 247. §-a szerint vezérigazgató gyakorolja." A törvény 4. § (1) bekezdése továbbá kötelezővé teszi felügyelőbizottság létrehozását. A szervezeti működés tekintetében a jogalkotó a kétszintes irányítási rendszerben megszervezett egyszemélyi vezetést részesíti előnyben. AUER Ádám (2018): *Felelősségáttörés… i. m.,* 214.

[360] Ptk. 3:21. § (1) bekezdés.

[361] Ptk. 3:22. § (1) bekezdés.

[362] Pl. az alapítvány kuratóriumának tagja csak természetes személy lehet. Ez a törvény eltérést nem engedő szabályából következik. Vö. BDT 2016. 3573.

tisztséget betöltő jogi személy nevében ellátja. A törvény kimondja, hogy a vezető tisztséget betöltő jogi személy által a vezetői feladatok ellátására kijelölt természetes személyre a vezető tisztségviselőkre vonatkozó szabályokat is alkalmazni kell.[363] A vezető tisztségviselő – vagy adott esetben a vezető tisztséget betöltő jogi személy által kijelölt természetes személy – az ügyvezetési feladatait személyesen,[364] a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni.[365]

Gazdasági társaságok esetében a Ptk. az egyes jogi személy típusoknál külön nevesíti, hogy kit kell vezető tisztségviselőnek tekinteni, ezért egyrészt a jogi személyek Ptk.-beli háromszintes szabályozási megoldása, másrészt pedig a felelősségi szabályok személyi hatálya miatt ezek bemutatása célszerű.

A Ptk. a közkereseti társaság esetében fenntartja azt a klasszikus megközelítést, miszerint a közkereseti társaság személyegyesítő jellegéből fakadóan a társaság legfőbb szervének és ügyvezető szervének a személyi összetétele nem különül el egymástól.[366] Ennek megfelelően a közkereseti társaság ügyvezetését a tagok közül kijelölt vagy megválasztott egy vagy több ügyvezető látja el. Kijelölés vagy választás hiányában valamennyi tag ügyvezető. A Ptk. semmisnek tekinti a társasági szerződés olyan rendelkezését, amely ügyvezetővé olyan személyt jelöl ki, aki nem tagja a társaságnak, vagy lehetővé teszi ilyen személy ügyvezetővé választását.[367] Török Tamás szerint közkeresti társaság esetében is lehetőség van arra, hogy a tagok testületi ügyvezetést határozzanak meg.[368]

A betéti társaság esetében az új Ptk. eredetileg azt írta elő, hogy az ügyvezetést csak a társaság beltagja láthatja el, azaz kültag vezető tisztségviselő nem lehetett. Első ránézésre és kizárólag a normaszöveg nyelvtani értelmezése alapján e szabály kógensnek volt tekinthető. Ennek ellenére a kommentárirodalmi álláspontok egységesek voltak a tekintetben, hogy a Ptk. 3:156. § a benne megjelenő *nem* tagadó szó ellenére eltérést

[363] Ptk. 3:22. § (2) bekezdés.
[364] Ptk. 3:22. § (3) bekezdés.
[365] Ptk. 3:21. § (2) bekezdés.
[366] FAZAKAS Zoltán (2013): *A közkereseti… i. m.,* 104.
[367] Ptk. 3:144. §.
[368] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 336.

engedő szabály volt.[369] A megfogalmazott álláspontok között található olyan megfogalmazás is, amely szerint – vélhetően éppen a nem túl szerencsés szövegezés miatt – a szabály csak *látszólag kógens*, utalva ezzel a Ptk. 3:4. §-ában foglalt diszpozitivitási generálklauzulájának e körben történő alkalmazási lehetőségére, ami a nyelvtani értelmezéstől eltérően arra az eredményre vezetett, hogy kültag is betölthette a betéti társaság vezető tisztségét.[370] Szintén a kommentárirodalomban található az előzőekhez képest kritikusabb álláspont is, miszerint „[f]igyelemmel a Ptk. 3:4. § (3) bekezdésében foglaltakra [...], akár kültag is lehetne ebből következően a társaság vezető tisztségviselője, ugyanakkor ez az értelmezés [...] súlyos jogbizonytalanságot okozna."[371] Ezzel együtt ez az álláspont sem vitatta a Ptk. 3:156. §-ának diszpozitív jellegét. A jogalkotó a 2021. évi XCV. törvénnyel azonban módosította a Ptk. említett rendelkezését, így e megújított szövegváltozattal tételesen is szakított a korábban fennállott tradícióval, miszerint kültag vezető tisztséget csak szűk körben meghatározott esetekben tölthetett be. A normaszöveg aktuális változata mindössze annyit ír, hogy „[a] kültag kijelöléssel vagy választással válik a társaság vezető tisztségviselőjévé." A módosított szövegváltozattal összefüggésben Kisfaludi András úgy foglalt állást, hogy e szabályozási megoldás nem kiegyensúlyozott, mivel a beltag vezető tisztségviselő döntései a kültagot nem érintik, viszont kültag vezető tisztségviselő esetén a beltagnak mögöttes helytállási kötelezettsége keletkezik a kültag vezető tisztségviselő döntéseiből eredő társasági kötelezettségekért.[372] Véleményem szerint a 2006. évi Gt. rendelkezései e körben kiegyensúlyozottabbak voltak, mivel tételesen kimondásra került, hogy mely esetekben volt jogosult a kültag üzletvezetésre és a társaság képviseletére.[373] Ezzel együtt szerintem a jogalkotónak a Kt.

---

[369] Vö. NOCHTA Tibor: *A betéti társaság.* In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014, 569. Vö. KISFALUDI András: *A betéti társaság.* In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *i. m.,* I. kötet, 368.

[370] GÁL Judit: *A betéti társaság.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021, 323.

[371] BOÓC Ádám: *A betéti társaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy. Az új Ptk. magyarázata II/IV.,* HVG-Orac, Budapest, 2013, 180.

[372] KISFALUDI András: *A Ptk. 3:156. §-ához fűzött kommentár*. In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Wolters Kluwer, [2023. évi Jogtár-formátumú kiadás].

[373] A 2006. évi Gt. főszabály szerint szintén nem tette lehetővé a kültag számára, hogy a társaság üzletvezetését vagy képviseletét ellássa, ellenben e szabály diszpozitív volt. Ekként kültag a Gt. 109. § (1) bekezdése szerint a társaság üzletvezetését csak társasági szerződés ez irányú kifejezett rendelkezése alapján volt jogosult ellátni. Ezen felül a Gt. 110. § (2) bekezdése alapján a kültagot a társaság üzletvezetésére és képviseletére jogosultnak akkor kellett tekinteni, ha az utolsó beltag vagy kültag kiválásától számított hat hónapos jogvesztő határidőn belül a társaság betéti vagy közkereseti társaságkénti

vonatkozó rendelkezéseihez kellett volna visszanyúlnia, ugyanis azok kimondták, hogy ha a kültag a társaság részére ügyleteket anélkül kötött, hogy határozottan kijelentette volna, miszerint cégvezetői vagy meghatalmazotti minőségben jár el, a megkötött ügyletekért beltagként felelt.[374] Arra a kérdésre viszont, hogy e rendelkezést a gazdasági élet szereplői milyen mértékben fogadták/fogadják be, és hogy a beltagok az új szabályból eredő többletkockázatot vállalni fogják-e, kialakult gyakorlat hiányában még nem lehet érdemi választ adni. A betéti társaság ügyvezetésével összefüggésben Török Tamás úgy foglalt állást, hogy a tagok akár testületi ügyvezetést is meghatározhatnak.[375]

Korlátolt felelősségű társaságban főszabály szerint az ügyvezetés ellátására egy vagy több ügyvezető jogosult. A tisztség betöltéséhez nem szükséges a tagi minőség. Az ügyvezető képviseleti jogának korlátozása, megosztása és nyilatkozatának feltételhez vagy jóváhagyáshoz kötése harmadik személyekkel szemben nem hatályos. Amennyiben a társaságnak több ügyvezetője van, úgy az ügyvezetők önállóan jogosultak az ügyvezetés körében eljárni. Ha a társasági szerződés úgy rendelkezik, hogy valamennyi tag jogosult az ügyintézésre és képviseletre, vezető tisztségviselőnek azokat a tagokat kell tekinteni, akik megfelelnek a vezető tisztségviselőkre vonatkozó rendelkezéseknek.[376] Fontos rögzíteni, hogy a Ptk.-nak a korlátolt felelősségű társaság ügyvezetésére vonatkozó szabálya eltérést engedő norma, ezért ez alapján a tagok akár akként is rendelkezhetnek, hogy a társaságot több ügyvezető testületi formában, nevezetesen igazgatóság révén

---

törvényes működés feltételeinek megteremtését a cégbíróságnak bejelentették. Ebben az esetben a kültag a bejelentés megtételének időpontjáig volt a társaság üzletvezetésére és képviseletére jogosult. A Gt. 110. § (2) bekezdése a jogvesztő határidő eredménytelen elteltének az esetére is kitért, amely esetben úgy rendelkezett, hogy a kültagot is a társaság üzletvezetésére és képviseletére jogosultnak a végelszámoló kijelöléséig kellett tekinteni. Ez a szabály a hatályos Ptk. rendszerében a 3:158. §-nál található. A 2006. évi Gt.-vel, valamint a hatályos Ptk.-val szemben a 1997. évi Gt. 102. § kógens módon tiltotta a korlátozottan felelős kültag számára az üzletvezetést és képviseletet. A jogalkotó e szabályt arra a megfontolásra alapozva alakította ki, hogy nem szerencsés az, ha olyan tag vesz részt üzletvezetés körébe tartozó döntések meghozatalában, aki a döntések következményeiért nem vállal felelősséget. Lásd WELLMANN György: *A betéti társaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Társasági törvény, cégtörvény 2006*, HVG-Orac, Budapest, 2006, 218. Lásd még KISFALUDI András: *A társasági jog*, DominiCard Bt., Budapest, 1996, 109–111. Az 1988. évi Gt. hatálya alatt a törvény 97. §-a alapján a társaság tevékenységében történő személyes közreműködésre csak beltag volt köteles, a társasági szerződés azonban arra kültagot is feljogosíthatta. A törvény kifejezetten előírta viszont, hogy a kültag a társaság üzletvezetésére nem volt jogosult, és az ettől eltérő szerződéses kikötés semmit. Az 1988. évi Gt. alapján kialakult joggyakorlatban például rögzítették, hogy a betéti társaság kültagja a társaság üzletvezetői tevékenységét nem láthatja el, de egyes üzletvezetői résztevékenységeket – a társasági szerződésben vállalt személyes közreműködése keretében igen. Vö. BH 1995. 114.

[374] Vö. Kt. 141. § (3) bekezdés.

[375] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 336.

[376] Vö. Ptk. 3:22. § és 3:115. §.

irányítsa. Ezt a lehetőséget a joggyakorlat is visszaigazolta, rögzítve, hogy nincs akadálya annak, hogy egy korlátolt felelősségű társaság a belső szervezeti felépítését úgy határozza meg, hogy operatív irányító szerve nem egyszemélyi vezető tisztségviselő (ügyvezető), hanem igazgatóság.[377]

A részvénytársaságnál különbséget kell tenni aszerint, hogy a részvénytársaság zártkörűen működik-e vagy nyilvános részvénytársaságként.

Zártkörűen működő részvénytársaság esetében – ha az alapszabály másként nem rendelkezik – az ügyvezetést testületként az igazgatóság látja el. A zártkörűen működő részvénytársaság tekintetében a Ptk. ügyvezetésének alapmodelljeként (főszabály) így a testületi vezetést jelöli meg. Az igazgatóságnak mint a zártkörűen működő részvénytársaság ügyvezető szervének[378] legalább három taggal kell rendelkeznie. Az igazgatóság minimális taglétszámára vonatkozó szabály kógens, de a taglétszám felső határa tekintetében a Ptk. korlátozást nem tartalmaz. Az igazgatóság tagjai a társaság vezető tisztségviselői,[379] akik vonatkozásában a Ptk. szövege akként rendelkezik, hogy természetes személyek lehetnek. Ezzel összefüggésben a szakirodalomban felmerült a – megítélésem szerint vitatott – kérdés, hogy e természetes személyre vonatkozó törvényszövegbéli kitételt kógensen vagy eltérést engedően kell-e értelmezni. A kérdést illetően megfogalmazott álláspontok közül több is abba az irányba mutat, hogy a Ptk. 3:22. § (2) bekezdése alapján, valamint egyrészt arra a körülményre való tekintettel, hogy a Ptk.-ban a többi társasági forma vezető tisztségviselőire nézve ilyen kitétel nem található, másrészt pedig arra, hogy eltérés esetén semmisséget előíró szabály szintén nincs, a zártkörűen működő részvénytársaság igazgatóságának tagja jogi személy – az általa kijelölt természetes személy útján – akkor lehet, ha az alapszabály ekként rendelkezik.[380] Véleményem szerint az imént említettekre való tekintettel, ha társaság

[377] BDT 2015. 3275. Az ügy részleteinek összefoglalását lásd [https://jogaszvilag.hu/cegvilag/igazgatosag-a-kft-elen/], (letöltve: 2023. augusztus 27-én).
[378] Ptk. 3:282. § (3) bekezdés.
[379] Veszprémi Törvényszék G.40.043/2015/9. KISFALUDI András: *A Ptk. 3:282. §-ához fűzött kommentár*. In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Wolters Kluwer, [2023. évi Jogtár-formátumú kiadás].
[380] BODOR Mária (2014): *A részvénytársaság… i. m.,* 870. SÁRKÁNY Rita: *Részvénytársaság.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény… i. m.,* 430. SÁNDOR Tamás; VEZEKÉNYI Ursula: *A részvénytársaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági… i. m.,* 208. Ellentétes álláspontot van GÁL Judit: *A részvénytársaság szervezete.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Polgári jog… i. m.,* 311. TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 334–336.

alapszabálya ezt kifejezetten előírja, jogi személy is lehet a zártkörűen működő részvénytársaság igazgatóságának tagja.

A Ptk. a zártkörűen működő részvénytársaság esetében lehetővé teszi, hogy a részvényesek a testületi ügyvezetés alapmodelljétől eltérjenek és ennek megfelelően a társaság irányítását az igazgatóság jogait gyakorló vezérigazgatóra bízzák.[381] Az alapmodelltől való eltérésre a társaság alapításakor az alapszabályban lefektetett tételes előírás útján van lehetőség, a társaság fennállása alatt viszont ennek eldöntésére a közgyűlésnek van kizárólagos jogköre.[382]

A nyilvánosan működő részvénytársaság esetében az ügyvezetés megszervezésére két lehetőséget kínál fel a Ptk. E kettő közül az alapmodell a német mintájú kétszintes vagy dualista irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság, amelynek lényege, hogy az operatív vezetést ellátó *igazgatóság* mellett a menedzsmentet ellenőrző *felügyelőbizottság* is működik. A Ptk. lehetővé teszi, hogy amennyiben az alapszabály így rendelkezik – a társaság ügyvezetését igazgatóság és felügyelőbizottság helyett egységes irányítási rendszert megvalósító *igazgatótanács* lássa el. Az angolszász *one-tier* vagy *board system* mintára megszervezett részvénytársaság lényege tulajdonképpen az, hogy a felügyelőbizottság hatáskörét is maga az igazgatótanács látja el. Az egységes irányítási rendszerben megszervezett nyilvánosan működő részvénytársaságban tehát az irányítási és ellenőrzési funkciók nem válnak el egymástól. A Ptk. szerint az igazgatóságra vonatkozó szabályokat az igazgatótanácsra is megfelelően alkalmazni kell.[383] E ponton fontos megjegyezni, hogy a Ptk. a nyilvánosan működő részvénytársaság esetében nem teszi lehetővé vezérigazgató kinevezését, mindenképpen testületi ügyvezetést kíván. Az igazgatótanácsnak legalább öt természetes személy[384] taggal kell rendelkeznie, akiknek a többségétől a Ptk. megköveteli, hogy függetlenek legyenek.[385] A taglétszám minimumára,

---

[381] Ptk. 3:283. §.
[382] BODOR Mária: *A részvénytársaság… i. m.,* 871.
[383] Ptk. 3:285. §.
[384] Ptk. 3:285. § (1) bekezdés.
[385] Ptk. 3:285. § (2) bekezdés. A Ptk. 3:285. § (3) bekezdése alapján, ha a részvénytársaság elismert vállalatcsoporthoz tartozó ellenőrzött társaság, az igazgatótanács tagjai többségének függetlenségére vonatkozó előírást nem kell alkalmazni. A függetlenség normatív meghatározását a Ptk. 3:287. § (1)-(2) bekezdései tartalmazzák, amelyek szerint: függetlennek minősül az igazgatótanács tagja, ha a részvénytársasággal az igazgatótanácsi tagságán és a társaság szokásos tevékenységébe tartozó, az igazgatótanácsi tag szükségleteit kielégítő ügyleten alapuló jogviszonyon kívül más jogviszonyban nem áll. Nem minősül függetlennek az igazgatótanács tagja, ha a) a részvénytársaság munkavállalója vagy volt

valamint az igazgatótanácsi tagi függetlenségre vonatkozó szabályoktól eltérni nem, illetve csak szigorúbb előírásokkal lehet.[386] A zártkörűen működő részvénytársaság igazgatóságánál említett kérdésfelvetés, miszerint vitatott, hogy jogi személy lehet-e igazgatósági tag, véleményem szerint az igazgatótanácsi tagság körében is felmerül. Az ott említettek miatt álláspontom szerint az igazgatótanács tagja is lehet jogi személy azzal, hogy a függetlenséget előíró szabályt a jogi személyre, illetve az általa kijelölt természetes személyre is alkalmazni kell.

A Ptk. a vezető tisztségviselő fogalmától eltérően a cégvezető fogalmát tételesen definiálja, ezért – a jogtörténeti részben írtakra is tekintettel – célszerű röviden ez utóbbiról is szót ejteni, ugyanis a Ptk. rendelkezéseinek nem kellően éles szemű olvasása során nem nehéz arra a téves következtetésre jutni, hogy a cégvezető a vezető tisztségviselőével azonos felelősséggel bír.

A Ptk. 3:113. § (1) bekezdése szerint „[a] társaság legfőbb szerve a vezető tisztségviselők munkájának segítése értekében egy vagy több cégvezetőt nevezhet ki. A cégvezető feladatait munkaviszonyban látja el. A cégvezető olyan munkavállaló, aki a vezető tisztségviselő rendelkezései alapján irányítja a társaság folyamatos működését.[387] E cikk (3) bekezdése továbbá akként rendelkezik, hogy „[a]z általános hatáskörű cégvezető mellett a gazdasági társaság legfőbb szerve vagy felhatalmazása alapján az ügyvezetés a társaság telephelyein és fióktelepein tevékenykedő korlátozott hatáskörű cégvezetőket is kinevezhet.” A törvényi definícióból az derül ki, hogy a cégvezető a társaság olyan

---

munkavállalója, e jogviszonyának megszűnésétől számított öt évig; b) a részvénytársaság vagy vezető tisztségviselői számára és javára ellenérték fejében szakértői vagy más megbízási jogviszony alapján tevékenységet folytat; c) a részvénytársaság olyan részvényese, aki közvetve vagy közvetlenül a leadható szavazatok legalább harminc százalékát birtokolja vagy ilyen személynek közeli hozzátartozója vagy élettársa; d) közeli hozzátartozója vagy élettársa a részvénytársaság nem független vezető tisztségviselőjének vagy vezető állású munkavállalójának; e) a részvénytársaság eredményes működése esetén igazgatótanácsi tagsága alapján vagyoni juttatásra jogosult, vagy az igazgatótanácsi tagságért járó díjon kívül bármilyen javadalmazásban részesül a részvénytársaságtól, illetve a részvénytársasághoz kapcsolt vállalkozástól; f) az igazgatótanács nem független tagjával egy másik gazdasági társaságban olyan jogviszonyban áll, amely alapján a nem független tagnak irányítási, ellenőrzési joga van; g) a részvénytársaság könyvvizsgálója vagy a könyvvizsgáló társaság tagja, illetve alkalmazottja e jogviszony megszűnésétől számított három évig; h) vezető tisztségviselő vagy vezető állású munkavállaló egy olyan gazdasági társaságban, amelynek független igazgatótanácsi tagja egyben a nyilvánosan működő részvénytársaság vezető tisztségviselője.

[386] Vö. Ptk. 3:286. § (1) bekezdése III. mondat, Ptk. 3:286. § (2) bekezdése II. mondat, 3:287. § (3) bekezdés.

[387] BDT 2008. 1890. Lásd még AUER Ádám: *Cégvezető*. In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd (szerk.): *Társasági jogi lexikon*, Dialóg Campus, Budapest, 2019, 82.

munkavállalója, aki az ügyvezetésben működik közre, az ügyvezetéssel összefüggő feladatok ellátásában segédkezik. Minthogy ez így van, a jogalkotó a Ptk. 3:113. § (2) bekezdésében azt írja elő, hogy „[a] cégvezetőre a vezető tisztségviselőkkel kapcsolatos kizáró és összeférhetetlenségi okokat megfelelően alkalmazni kell." Ez más megfogalmazásban azt jelenti, hogy cégvezető csak az lehet, akivel szemben semmilyen, a vezető tisztség viselését kizáró ok nem áll fenn.[388] A Civilisztikai Kollégiumvezetők 2014. május 21-23-ai Országos Tanácskozásának 3. állásfoglalása szerint a Ptk. 3:113. § (1) bekezdésének második mondatában foglalt szabály kógens.[389] Az ügyvezetés és képviselet fogalmának a meghatározása ugyanis kívül esik az alapítók, a tagok magánautonómiáján, a diszpozitív felhatalmazás erre nem vonatkozik, ezért ettől a szabálytól nem térhetnek el.

A cégvezető a vezető tisztségviselők munkájának segítése érdekében kinevezett munkavállaló, aki a Ptk. 3:116. § (1) bekezdése alapján a gazdasági társaságot – a vezető tisztségviselő mellett vagy helyett – írásban cégjegyzés útján képviseli. A Ptk. 3:116. § (2) bekezdés szerint az ügyvezetés a cégvezető számára általános képviseleti jogot biztosíthat. Ha ez fennáll, a cégvezető a társaság cégjegyzésére önálló képviseleti joggal rendelkezik, akit így a cégnyilvántartás közhitelessége értelmében a jogi személy képviseletére jogosult személynek kell tekinteni. Ezért – amint erre a Kúria eseti döntésében rámutatott – a gazdasági társaság képviseletére jogosult személy részéről a jogi képviselő részére adott meghatalmazás szabályszerű.[390] Ezek alapján rögzítendő, hogy a cégvezető nem minősül vezető tisztségviselőnek,[391] felelősségére munkajogi felelősség szabályait kell alkalmazni. A cégvezető – a vezető tisztségviselővel szemben – nem önálló módon látja el feladatait, hanem a vezető tisztségviselő irányítása alatt.

A vezető tisztségviselő fogalmát illetően, a fentiek alapján az a minimáldefiníció állítható fel, hogy a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság azon szerve, amely a törvény előírásaiból fakadóan, megbízási szerződés alapján vagy munkaviszonyban olyan, a társaság irányításával kapcsolatos döntéseket hivatott a társaság nevében és érdekében

[388] Vö. Ptk. 3:22. §.
[389] Ugyanígy GADÓ Gábor: *A gazdasági társaságok közös szabályai az új Ptk.-ban.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági társaságok… i. m.,* 70.
[390] Kúria Pfv. 20.602/2019/9.
[391] BH 2003. 331.

testületi, együttes vagy egyéni (önálló) formában meghozni, amelyek nem tartoznak a társaság legfőbb szerve (így a tagok/részvényesek vagy az alapítók) hatáskörébe, s amely semmilyen esetben sem azonos a kizárólag munkaviszony keretében foglalkoztatható cégvezetővel.

2.4. A társaság és a vezető tisztségviselő közötti jogviszony létrejötte és természete

A vezető tisztségviselői felelősség előfeltétele, hogy a társaság és a vezető tisztséget betöltő személy között a vezető tisztségre vonatkozó feladatok ellátására irányuló jogviszony álljon fenn. „[F]elelősségről csak akkor beszélhetünk, ha a jogviszony fennáll, és ez mint ténykérdés, mint előkérdés vizsgálandó a felelősség körében is. Nem létező jogviszonyt nem lehet megsérteni."[392] A vezető tisztségviselői felelősség körében így a jogviszonyt érintő hatályos szabályozásra, valamint az azzal összefüggő szakirodalmi álláspontokra szükséges kitérni. Ezt már csak azért is, mert a Ptk. 2014. évi hatálybalépését követő időszakban élénk jogirodalmi vitát generált annak eldöntése, hogy az említett szöveghely alapján a munkaviszonyban álló vezető tisztségviselő felelőssége körében az Mt. vagy a Ptk. alkalmazandó elsőbbséggel. A vezető tisztségviselői jogviszonnyal összefüggő vitás kérdés magját, okát a Ptk. megváltozott felelősségi szabályai képezik.[393]

A Ptk. a vezető tisztségviselővel összefüggésben számos szöveghelyen a *megbízatás* és *megbízás* fogalmakat használja. E váltakozó, következetlen szóhasználat ellenére a vezető tisztségviselői jogviszony vonatkozásában következtetni lehet arra, hogy a társaság és vezető tisztségviselő közötti jogviszony Ptk. szerinti alapmodellje valamiféle megbízási – vagy ahogy a szakirodalomban általában megjelenik: megbízási típusú – jogviszony. Azért csak *valamiféle,* mert a Ptk. 3:112. § (1) bekezdésének nyelvtani értelmezése határozottan abba az irányba mutat, hogy a jogalkotó a vezető tisztségviselői jogviszony két típusát különbözteti meg: a megbízási jogviszonyt *vagy*[394] a

---

[392] CSEHI Zoltán (2015): *A vezető... i. m.,* 20.
[393] TERCSÁK Tamás (2022): *Az ügyvezető… i. m.,* 101–102.
[394] A Ptk. 3:112. § (1) bekezdésének mondatszerkezetére, szóhasználatára is érdemes tekintettel lenni, ugyanis szerintem jelzésértékű, hogy a jogalkotó előbb a megbízást nevesíti, majd a munkaszerződésre mint jogviszonyt keretbe foglaló alternatívára a *vagy* kötőszóval vezet át. A normaszövegben megjelenő *vagy* kötőszó formál logikai jelentőséggel bír, diszjunktív feltételt hoz létre és így – nyelvtani értelmezés szerint – kizárja a jogviszony-kettőződést vagy többszörözést. Ezt az értelmezést viszont a bírói gyakorlat nem tekinti irányadónak. Leszögezték ugyanis, hogy ha ugyanaz a személy gazdasági társaságnál egyéb

munkaviszonyt. Ez alapján a vezető tisztségviselő és gazdasági társaság között fennálló jogviszony szerződéses természetű. A szöveghely alapján egyértelmű, hogy a jogalkotó a felekre bízta annak meghatározását, hogy a vezető tisztségviselő konkrétan melyik jogviszony keretében fogja ellátni a tisztségéből eredő feladatokat.[395] Csakhogy a jogviszony meghatározása nem ilyen egyszerű, ugyanis az ezt érintő feszültségek nem oldhatók fel egyszerűen csak azzal a Ptk. 3:112. § (1) bekezdésére alapozott kijelentéssel, hogy ha a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony megbízási szerződésen alapul, akkor annak értelemszerű következménye a Ptk. szabályrendszerének alkalmazása, de ha a felek abban állapodnak meg, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony keretét munkaszerződés adja, akkor a Munka törvénykönyvét kell alkalmazni.

A vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony tekintetében a kiindulópontot nem a Ptk. 3:112. § (1) bekezdése képezi. Következésképpen a vezető tisztségviselői jogviszony nem az említett normaszövegben nevesített szerződéseken fog alapulni,[396] hanem a Ptk. 3:21. § (3) bekezdése szerinti előíráson. Ez utóbbi rendelkezés szerint a társaság és vezető tisztségviselője közötti jogviszony a társaság általi kinevezéssel, megválasztással vagy kijelöléssel, valamint ezeknek a vezető tisztségviselő általi elfogadásával jön létre.[397] Ez nem meglepő, ugyanis a gazdasági társaság jogalanyisága származtatott, állami elismerésen, bírósági nyilvántartásba vételen alapul,[398] ami a vezető tisztségviselői jogviszonyra, főként annak létrejöttére is hatással van. A társaság jogi

---

jogviszony keretében ellátott ügyvezetői tisztsége mellett eltérő (pl. kútkezelői) feladatra szóló munkaviszonyban áll, utóbbi jogviszonyában a munkáltatói jogkört nem a taggyűlés gyakorolja. Vö. EBH 2001. 462.

[395] GÁL Judit: *A gazdasági társaságok közös szabályai.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény… i. m.*, 293.

[396] PAPP Tekla 2014: *A jogi személy általános szabályai.* OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014, 414.

[397] Vö. KISFALUDI András: *A jogi személy ügyvezetése*. In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *i. m.*, I. kötet, 231. Csehi Zoltán a vezető tisztségviselői jogviszonyt „*sui generis, önálló jellegzetességeket mutató megbízási jogviszony*[ként]" írja le. Lásd CSEHI Zoltán (2015): *A vezető... i. m.,* 14–15. Sárközy Tamás professzor szerint a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony faktikus jellegű, azonban hangsúlyozza azt is, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony vagy megbízási jogviszony, vagy munkaviszony. Lásd SÁRKÖZY Tamás (2014): *A jogi személyek… i. m.*, 36. Ugyanerről és a vezető tisztségviselő felelősségét szabályozó Ptk.-ba foglalt rendelkezések Mt.-vel szembeni *lex specialis* jellegéről lásd még SÁRKÖZY Tamás: *Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségétől,* Gazdaság és Jog, 2015/2., 3–4. A vezető tisztségviselő általi tisztség-elfogadás történhet ráutaló magatartással is. Lásd NOCHTA Tibor: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban,* Dialóg-Campus, Budapest-Pécs, 2005, 152.

[398] PAPP Tekla [2014]: *A jogi személy általános… i. m.,* 398.

fikció lévén, vele szemben magától értetődő törvényi kívánalom, hogy vezető tisztségviselővel rendelkezzen.[399] A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról, és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 84. §-a alapján a vezető tisztségviselő hiánya a társaság megszűnését is előidézheti, ugyanis a vezető tisztségviselő megléte a társaság törvényes működésének feltétele.[400]

A Ptk. 3:5. § f) pontja a létesítő okirat kötelező tartalmi elemei körében rögzíti a jogi személy első vezető tisztségviselője feltüntetésének kötelezettségét. A Ptk. 3:21. § (3) bekezdése ráerősít arra, hogy a jogi személy első vezető tisztségviselőit a jogi személy létesítő okiratában kell kijelölni, illetve hozzáteszi, hogy a kijelölést a vezető tisztségviselőnek el kell fogadnia.[401] A vezető tisztségviselői jogviszony jogalapja így a Ptk. 3:21. § (3) bekezdése.

A Ptk. 3:21. § (3) bekezdésének, valamint a Ptk. 3:112. (1) bekezdésének egymás mellé állításával felmerülhet a kérdés, hogy utóbbit akként kell-e értelmeznünk, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony kijelölés–elfogadás útján történő létrehozásával egyidőben a feleknek megbízási vagy munkaszerződést is kötniük kell. Ezzel összefüggésben véleményem szerint helyes az a szakirodalmi álláspont, miszerint a Ptk. 3:112. § (1) bekezdése nem értelmezhető önálló szerződés megkötésére irányuló jogalkotói felszólításnak.[402] Így a két rendelkezést együtt, de nem szükségszerűen egyidőben kell alkalmazni. Következésképpen lehetőség van arra, hogy a felek megálljanak a Ptk. 3:21. § (3) bekezdésénél és így a vezető tisztségviselői jogviszonyt a kijelölés-elfogadás[403]

---

[399] TERCSÁK Tamás (2022): *Az ügyvezető… i. m.,* 71.

[400] Például a Ctv. 76/A § alapján a cégnyilvántartásba bejegyzett gazdasági társaság vezető tisztségviselője (cégvezetője), felügyelőbizottságának tagja vonatkozásában a cégbíróság a Ptk. 3:22. § (4) és (5) bekezdésben meghatározott kizáró okok fennállásának ellenőrzése céljából a cég bejegyzését követően évente adatigényléssel fordul a bűnügyi nyilvántartó szervhez. Ha az adatigénykés annak megállapítására vezet, hogy a vezető tisztségviselővel szemben az említett kizáró okok fennállnak, a cégbíróság törvényességi eljárást kezdeményezhet, amelynek keretében, ha arra jut, hogy a cég (társaság) törvényes működése pl. vezető tisztség betöltésére alkalmas személy hiányában nem állítható helyre, a céget megszüntetheti. Egy másik példa, ha korlátolt felelősségű társaság esetén a cégbíróság a maga szerez tudomást arról, hogy a vezető tisztségviselő megbízási ideje lejárt és új ügyvezető kinevezésére nem került sor. PAPP Tekla: *A gazdasági társaságok törvényes működésének biztosítékai.* In: PAPP Tekla (szerk.): *Társasági jog,* Lectum Kiadó, Szeged, 2011, 214.

[401] Nochta Tibor az így létrejött megbízási típusú jogviszonyt „*kvázi megbízási szerződés*[nek]" nevezi. Lásd NOCHTA Tibor (2005): *A magánjogi felelősség… i. m.,* 151–152.

[402] *Uo.,* 103.

[403] Pál Lajos a Ptk. 3:21. § (1) bekezdésben előírt kinevezést, kijelölést és megválasztást csak a társaság törvényben rögzített és kötelezően érvényesülést kívánó akaratalakítási módozatának tekinti. Lásd PÁL

mechanizmusa szerint létrehozott állapotban hagyják, amely esetben a jogviszony tartalma a törvényben foglalt kógens és modellszabályok (ezesetben akaratpótló) szerint alakul. Ha azonban a felek részletezni kívánják a jogviszony tartalmát, akkor a Ptk. 3:112 § (1) bekezdés alapján lehetőségük van megbízási vagy munkaszerződést kötni, és a törvény eltérést nem engedő normáira figyelemmel a társaság és vezető tisztségviselő belső viszonyát a felek akaratán álló tartalommal feltölteni. Ez az a mozzanat, amikor kijelenthetővé válik, hogy amennyiben a felek a vezető tisztségviselő jogviszonyának tartalmi elemeit bővítendő megbízási szerződést kötnek, úgy a Ptk. megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezései lesznek irányadók, ha pedig munkaszerződés megkötésére kerül sor, akkor az az Mt. szabályainak alkalmazásához vezet. Bármelyik esetről is legyen azonban szó, a Ptk. Harmadik Könyvébe foglalt rendelkezéseket nem lehet megkerülni. Következésképpen mind a megbízási jogviszonyból, mind pedig a munkaviszonyból következő szabályoknak mögöttes jellege lesz a harmadik könyvben foglalt rendelkezésekhez képest.

Azt a jogalkotási megoldást, miszerint a vezető tisztségviselői jogviszony alapjául munkaszerződés is szolgálhat, a szakirodalomban többen kétkedve fogadták. Olyan álláspontok is megjelentek, amelyek egyenesen elhibázott jogalkotási megoldásnak tartják, hogy a Ptk. megengedi a vezető tisztségviselői jogviszony kereteinek munkaszerződéssel történő meghatározását.[404] E sorok írója is ez utóbbi álláspontot képviseli, ugyanis a jelenlegi szabályozás egy amúgy is megoldhatatlannak tetsző problémát állandósít, nevezetesen azt, hogy a munkaviszony tartalmi sajátosságai között szerepel – legalábbis fogalmi szinten mindenképp – az alá-fölérendeltség. A munkáltatónak ugyanis a törvényes és a munkaszerződésben lefektetett keretek között széleskörű utasítási joga van a munkavállalóval szemben. Ennek ellentmond a Ptk. Harmadik Könyvében elhelyezett szabály, amely a vezető tisztségviselő önállóságát mondja ki. A Ptk. 3:112. § (2) bekezdése úgy fogalmaz, hogy „[a] vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan

---

Lajos: *A vezető állású munkavállaló.* In: KOZMA Anna; LŐRINCZ György; PETHŐ Róbert; PÁL Lajos: *A Munka Törvénykönyvének magyarázata,* HVG-Orac, Budapest, 2016, 400.

[404] Vö. TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség... i. m.,* 334. FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 135–136. SÁRKÖZY Tamás: *A vezető tisztségviselő kártérítési felelőssége (még egyszer, de valószínűleg nem utoljára).* In: SZIKORA Veronika; TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére,* II. kötet, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2017, 220–221.

látja el. E minőségében a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve. A vezető tisztségviselőt a társaság tagja nem utasíthatja, és hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el." Ezzel összefüggésben a Ptk. Indokolása pedig olyképpen fogalmaz, hogy a „[v]ezető tisztségviselő önállóságát nem befolyásolja az, hogy megbízási vagy munkajogviszonyban látja el feladatát. Kétségtelen, hogy a munkajogviszony általában a munkáltató és a munkavállaló közötti alá-, fölérendeltségi viszonyt feltételez, azonban a munkajogi szabályok alkalmazása sem zárja ki azt, hogy egy vezető nagy önállósággal és teljes felelősséggel lássa el a munkakörébe tartozó feladatokat." [405] Álláspontom szerint jelzésértékű az Indokolásban megjelenő „[n]agy önállósággal […] lássa el […]" fordulat, ugyanis e szóhasználat éppen abba az értelmezési irányba mutat, hogy a munkaviszony vonatkozásában az alá-fölérendeltség ismérvétől eltekinteni nem lehet, noha az Mt. 42. § (2) bekezdés a) pontja[406] alapján a munkaviszonynak ma már nem fogalmi eleme a munkáltatói utasítás alapján történő munkavégzés, hanem e helyett a munkáltatói irányítás szókapcsolat jelenik meg a normaszövegben. Ezért az Mt. hatályos normaszövege alapján a tulajdonosi irányítás alapján történő munkavégzés is elképzelhető.[407]

Amiatt, hogy a Ptk. 3:112. § (2) bekezdése az önálló ügyvezetés kérdésében semmilyen utalást nem tesz az önállóság szintjére, fokára, csak meglehetősen mesterkélt módon lehetne következtetni arra, hogy a vezető tisztségviselő bizonyos mértékben a Ptk. szabályai alapján is utasítható. Ezzel összefüggésben az Indokolás azt rögzíti, hogy „[a] vezető tisztségviselő önállósága nem jelenti azt, hogy teljes mértékben függetleníthetné magát a társaság tagjai által kifejezésre juttatott társasági akarattól: a vezető tisztségviselő alá van rendelve nemcsak a jogszabályoknak, hanem a társaság létesítő okiratában és legfőbb szervi határozataiban foglaltaknak."[408] Itt azonban sajátos társasági jogi alá-fölérendeltségi – a Ptk. szóhasználatával élve *alávetettségi* – viszonyról van szó, ami semmiképpen sem azonosítható a munkáltató és munkavállaló viszonyának jellegadó

---

[405] *Indokolás*, 420. o. [https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf], letöltve: 2019. augusztus 10-én.
[406] A Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 42. § (1) bekezdése szerint „[a] munkaviszony munkaszerződéssel jön létre." A (2) bekezdés szerint „[a] munkaszerződés alapján a) amunkavállaló köteles a munkáltató irányítása szerint munkát végezni."
[407] LŐRINCZ György: *Újabb kérdések és viták a vezető tisztségviselő jogállásáról,* Gazdaság és Jog, 2017/9., 5.
[408] *Indokolás*, 420. [https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf], letöltve: 2019. augusztus 10-én.

tartalmi ismérvét képező alá-fölérendeltséggel. Utóbbi kapcsán a bírói gyakorlatban leszögezték, hogy a munkaviszonyra jellemző alá-, fölérendeltség és függőség fennállása esetén a jogviszony nem minősíthető megbízási jogviszonynak, azt a szerződő felek akarata sem vonhatja ki a munkajog szabályai alól.[409]

A vezető tisztségviselő és társaság között tehát *sui generis* társasági jogviszony áll fenn, amelynek alapmodellje a megbízás, létrehozó mechanizmusa a kijelölés-elfogadás, a jogviszony tartalmát pedig elődlegesen a Ptk. Harmadik Könyvébe foglalt szabályok töltik ki. A jogviszony kijelölés–elfogadás útján való létrejövetelét követő esetleges megbízási vagy munkaszerződéskötés[410] a jogviszonynak csak a kereteit határozza meg. Következésképpen bármelyik jogviszonytípusról is legyen szó, annak mindenképpen igazodnia kell a Ptk. Harmadik Könyvében foglalt szabályokhoz.[411] Más megfogalmazásban: „[e]l kell tehát határolni egymástól a társasági jogi megbízatást, a tevékenységkifejtés keretét adó megbízási, illetve munkaviszonytól. A két jogviszony – társasági jogi megbízatás és a munkaviszony vagy megbízási jogviszony – egymás mellett, párhuzamosan fut, amire a jogviszonyok létrehozásánál, megszűnésénél, továbbá az irányadó felelősségi szabályok megválasztása során is külön figyelmet kell fordítani."[412]

2.5. Az ügyvezetés fogalma

A Ptk. jogi személyekre vonatkozó általános szabályok között elhelyezett, s így a gazdasági társaságokra is irányadó 3:21. § (1) bekezdése utal arra, hogy legáltalánosabban miben áll az ügyvezetés fogalma. Ezért a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony természetének tisztázását követően szükségesnek látszik

---

[409] EBH 2002. 677.

[410] Az Mt. 42. § (1) bekezdése és 44. §-ának együtt olvasásából kiderül, hogy munkaviszony kizárólag írásba foglalt munkaszerződéssel jöhet létre.

[411] Tercsák Tamás álláspontja e tekintetben az, hogy a vezető tisztségviselő és társaság között esetlegesen létrejövő munkaviszony tartalmi elemeit szigorúan a társasági jogi előírásoknak megfelelően kell értelmezni, vagyis figyelmen kívül kell hagyni az alá-fölérendeltséget – mint a munkaviszony egyik lényegi ismérvét – a Ptk.-ba foglalt önállóság, azaz az önfelelősség elvének teljes értékű érvényesülése érdekében. TERCSÁK Tamás: *Vezető tisztségviselő jogállása, felelőssége*. In: PÁL Lajos (szerk.): *A vezető tisztségviselő jogállása és felelőssége,* HVG-Orac, Budapest, 2017, 109.

[412] BARTA Judit; FAZAKAS Zoltán József; MAJOROS Tünde; UJVÁRINÉ DR. ANTAL Edit: *Felelősség a társasági jogban.* In: BARTA Judit; BARZÓ Tímea; CSÁK Csilla (szerk.): *Magyarázat a kártérítési jogról,* Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 268–267.

röviden szót ejteni a vezető tisztséghez tartozó bázisfeladatkört keretfogalom formájában jelölő ügyvezetés fogalmáról is.

A Ptk. 3:21. § (1) bekezdése az ügyvezetést a jogi személy irányításával kapcsolatos döntések meghozatalával azonosítja. A normaszöveg pontosítja, hogy ügyvezetés alatt a jogi személy irányításával kapcsolatos döntéseknek mely körét kell érteni. Ezzel összefüggésben látni kell, hogy a Ptk. 3:21. § (1) bekezdése az irányítás fogalmát tágabb jelentéstartalommal ruházza fel, mint az ügyvezetés fogalmát, ugyanis ügyvezetés alatt a jogi személy irányításával kapcsolatos döntéseknek csak azt a részét tekinti, amelyeknek meghozatalára a jogi személy tagjai vagy alapítói elsődlegesen a törvény, másodlagosan – ahol a Ptk. ezt lehetővé teszi – a létesítő okirat erejénél fogva nem rendelkeznek kizárólagos hatáskörrel. A törvényszöveg grammatikai értelmezés szerinti tartalmából így kiviláglik, hogy irányítással kapcsolatos hatásköre a jogi személy legfőbb szervét alkotó tagoknak is van/lehet.[413] Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlatban a rögzítették, hogy a korlátolt felelősségű társaság taggyűlésének hatáskörébe csakis azon alapvető üzleti és személyi kérdésekben való döntéshozatal tartozik, amelyet a Ptk. vagy a társaság létesítő okirata a legfőbb szerv hatáskörébe utal. A társaság irányításával kapcsolatos minden egyéb döntés meghozatalára az ügyvezető rendelkezik hatáskörrel, amely hatáskör a társasági szerződés módosításának nem minősülő taggyűlési határozattal nem vonható el, ezekben a kérdésekben a taggyűlés kizárólag akkor dönthet, ha a létesítő okirat módosításával a tagok megfelelően bővítik a hatáskörét.[414]

Az ügyvezetés fogalma alá besorolt, vagyis a tagok vagy alapítók kizárólagos hatáskörébe nem tartozó döntések meghozatalára a Ptk. egy vagy több vezető tisztségviselőt vagy vezető tisztségviselőkből álló testületet jogosít. Az ügyvezetés fogalmát általánosan meghatározó normaszöveg alapján a vezető tisztségviselői tisztség tehát lehet egyéni vagy testületi jellegű.[415]

---

[413] TERCSÁK Tamás: *Az ügyvezető jogai, kötelességei, feladatai, hatásköre és jogállása*, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022, 22–23.
[414] ÍH 2017.147; BDT 2018. 3828.
[415] CSEHI Zoltán: *A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján*. In: CSEHI Zoltán; SZABÓ Marianna (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége,* Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015, 13. Lásd még KISFALUDI András (2014a): *A jogi személy... i. m.*, 230.

Hogy a kizárólagos tagi (legfőbb szervi), alapítói hatáskörbe tartozó irányítással kapcsolatos döntéseken túl konkrétan mely döntések képezik a jogi személy irányításával kapcsolatos és ekként az ügyvezetés fogalma alá sorolható döntések körét, azt esetről esetre kell vizsgálni, ugyanis általánosan kijelenthető, hogy a Ptk. rendkívül tágra szabott általános ügyvezetői hatáskör-meghatározása ellenére a vezető tisztségviselőnek a tevékenységével összefüggésben meghozott döntések nem mind tekinthetők az ügyvezetés fogalma alá tartozó döntésnek. Ha a vezető tisztségviselő minden döntése egyben az ügyvezetés fogalma alá tartozna, az túlzott terhet róna a vezető tisztségviselőre és egy esetleges felelősségre vonás esetén nagy valószínűséggel méltánytalan bírói megoldások előtt nyitna utat.[416] A normaszöveg alapján így az elhatároló kritérium az lehet, hogy a vezető tisztségviselő által meghozott döntés a jogi személy irányításával kapcsolatban áll-e. Ha erre a válasz nemleges, hiába lesz szó vezető tisztségviselő általi döntéshozatalról, vélhetően az nem az ügyvezetés fogalma alá sorolható döntésnek fog minősülni, így a vezető tisztségviselői felelősséget meghatározó normákban rögzített absztrakt tényállásokon kívüli kategóriákként lesznek értékelendők, és ekként kártérítési felelősség megállapítására nem a vezető tisztségviselői felelősség fogalomkörében és szabályai szerint szolgálnak alapul, hanem pl. a kártérítés általános szabályai szerint. A jogi személyek irányításával kapcsolatos döntések konkretizálása a vezető tisztségviselő felelősségének tekintetében különösen hangsúlyos problémaként merül fel. Mindezek mellett azt is észre kell venni, hogy a törvényszöveg az ügyvezetést csak a jogi személy (társaság) irányításával kapcsolatos döntésekkel azonosítja, ami megnyitja a kérdést, miszerint az ügyvezetés kizárólag csak döntéshozatalt vagy annál többet jelent. Véleményem szerint a Ptk. 3:21. § (2) bekezdésében foglalt *ügyvezetési tevékenység* megfelelő iránymutatásként szolgál arra, hogy az ügyvezetés fogalmába nem kizárólag döntések meghozatala tartozik, azonban a konkrét feladatok vonatkozásában további elhatárolási probléma merülhet fel a konkrét feladatokat ellátó vezető tisztségviselőt a társasághoz kapcsoló jogviszony jellege szerint.[417] Erre vonatkozóan a bírói gyakorlatban fellelhető támponként szolgálhat, hogy az üzletszerűen, nyereségérdekeltségen alapuló gazdasági tevékenységet folytató gazdasági társaság vezetője a menedzsment körében

[416] KISFALUDI András: *A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben.* In: CSEHI Zoltán; KOLTAY András; LANDI Balázs; POGÁCSÁS Anett (szerk.): *(L)ex cathedra et praxis. Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából,* Pázmány Press, Budapest, 2014, 316.
[417] *Uo.*, 320.

gazdálkodik a társaság vagyonával, ennek keretében szerződéseket köt, vagy az arra vonatkozó ajánlattól elzárkózik, kötelezettségébe tartozik továbbá a pénzmozgásokkal kapcsolatos, szükséges intézkedések megtétele is.[418]

A jogalkotó a Ptk. 3:29. § (1) bekezdése révén tovább bővíti az ügyvezetés fogalmát azzal, hogy a vezető tisztségviselői tevékenység kötelező elemének nyilvánítja a jogi személy képviseletét is. E tekintetben a Ptk. hivatkozott rendelkezése egyrészt azt mondja ki, hogy a jogi személy törvényes képviseletét a vezető tisztségviselő látja el, másrészt pedig rögzíti, hogy a képviseleti jog gyakorlására a vezető tisztségviselő önállóan köteles. A jogi személy törvényes képviseletére irányuló jogkör gyakorlásának korlátozása vagy feltételhez kötése a Ptk. 3:31. § alapján harmadik személyekkel szemben főszabály szerint hatálytalan. A képviseleti és ügyvezetési jogosultsággal összefüggésben a bírói gyakorlatban rögzítették, hogy a vezető tisztségviselő a megválasztásától és a megbízás elfogadásától kezdődően a társaság képviseletére, és nevében nyilatkozattételre akkor is jogosult, ha cégjegyzékbe még nem jegyezték be.[419]

Auer Ádám szavait idézve az ügyvezetés, az ügyvezetési tevékenység a következőképpen foglalható össze: „[a]z ügyvezetési tevékenység üzletviteli (munkáltatói jogkör gyakorlása, legfőbb szerv összehívása, levezetése és jegyzőkönyvkészítés, a határozatok nyilvántartásával kapcsolatos teendők etc.) és a gazdasági társaság képviseleti tevékenységre bontható."[420] Az ügyvezetés tehát kétoldalú tevékenység. Egyik oldalról a belső ügyintézési tevékenységet jelenti, amely jobbára a társaság hétköznapi ügyeinek vitelére, menedzsmentjére szorítkozik. Másik oldalról az ügyvezetés fogalomkörébe a képviselet tartozik, ami a társaságon kívülre sugározva biztosítja a társaság mint önálló jogalany gazdasági forgalomban történő részvételét.[421]

---

[418] BDT 2021. 4321.
[419] BDT 2013. 2847.
[420] AUER Ádám: *Ügyvezetési tevékenység.* In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd (szerk.): *Társasági jogi lexikon,* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 290–291.
[421] FÉZER Tamás: *Kárfelelősség a társasági jogban.* In: FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata,* CompLex, Budapest, 2010, [.epub kiterjesztésű e-book változat, oldalszám nélkül]. Lásd még FARKAS Csaba: *A gazdasági társaság szervezete.* In: PAPP Tekla (szerk.): *Társasági jog,* Lectum Kiadó, Szeged, 2011, 167–170.

2.6. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hatályos magyar magánjogban

A Ptk. hatálybalépése a vezető tisztségviselő jogállásával és polgári jogi felelősségével összefüggő kérdéseket, problémákat nem oldotta meg maradéktalanul, inkább csak új színezetbe helyezte, s immár a megújult szabályozási környezet fényében kerültek a jogtudományi vizsgálódások homlokterébe.

A társasági jog Ptk.-ba való integrálása a felelősségi kérdéseket még erőteljesebben „polgári jogiasította" és magasabb absztrakciós szintre emelte, a vezető tisztségviselő felelősségét pedig nagy mértékben szigorította azzal, hogy rögzítette, hogy a vezető tisztségviselő a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel.[422] Mindezekre tekintettel célszerűnek tűnik röviden ismertetni a polgári jogi felelősség általános szabályozási rendszerét, hogy majd ezt követően könnyebben tetten érhetőkké váljanak azok a sajátosságok, amelyek a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségét jellemzik.

2.6.1. A polgári jogi felelősség szabályozásának vázlata a Ptk. rendszerében

Az új Ptk. hatálybalépése előtt, vagyis az 1959-es Ptk. hatálya alatt a kontraktuális és a deliktuális felelősség egységes alapokon nyugodott. A korábbi Ptk. a polgári jogi felelősség alapjaként az extrakontraktuális felelősség szabályanyagát jelölte meg. E tudatos jogalkotói megoldás folyománya az volt, hogy a deliktuális felelősség szabályai a szerződésszegés miatti felelősség esetében is alkalmazandók voltak. A szerződésszegő fél így a felelősség alól kibújni akkor tudott, ha bizonyította, hogy az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsította. A jogszabályi szinten egységes alapokon álló felelősségi rezsim azonban a gyakorlat próbáját sok tekintetben nem állta ki, ami abban volt tetten érhető, hogy a bíróságok szerződésszegés esetében majdnem a végletekig emelt elvárhatósági mércét alkalmaztak. Részben erre tekintettel döntött úgy a jogalkotó, hogy az új Ptk. rendszerében a deliktuális és kontraktuális felelősség rendszere között

[422] JUHÁSZ László: *Gazdasági társaságok tisztségviselői ellen kártérítés iránt indított perek*. In: GÁL Judit (szerk.): *Társasági jogi perek 2018,* HVG-Orac, Budapest, 2018, 313.

élesebb határvonalat húz.[423] Az élesebb határvonal ellenére sincsenek viszont jelentős különbségek a két felelősségi rezsim között a deliktuális felelősség javára.[424]

A két felelősségi forma szétválasztásának vonatkozásában Vékás professzor némiképp árnyaltabban fogalmaz; nem jelenti ki egyértelműen, hogy a szerződéses felelősség teljesen kivált volna a deliktuális felelősség rendszeréből. Álláspontja szerint a kontraktuális és deliktuális felelősségi kategóriák között csak (alkotó)elemi szintű – a felelősség alóli kimentés szabályait és a megtérítendő kár mértékét érintő – eltérésekről beszélhetünk. „E két alapvető különbségen kívül a Ptk. megtartja a kártérítési jog egységét, egy utaló szabállyal (6:144 §) összekötve a két felelősségi mezőt. Ez azt jelenti, hogy a deliktuális felelősség szabályai határozzák meg a kár összetevőit a szerződésszegési kárfelelősségnél is [6:522 § (2) bekezdés], és egységes elvek vonatkoznak mindkét kárfelelősségi rendszerben a *károsult kármegelőzési, kárelhárítási és kárenyhítési* kötelezettségére [6:525 § (1) és (3) bekezdés]. Egységes a *káronszerzés tilalma* [6:522 § (3) bekezdés] és a *közös károkozók* felelősségére vonatkozó szabály (6:524 §) is.” [425]

Sárközy professzor a két felelősségi kategória elválasztásának viszonylagossága mellett érvel. E viszonylagosságot azzal magyarázza, hogy „a szerződésen kívüli károkozásért való felelősség megőrizte elsődlegességét, nemcsak a kártalanításnál, hanem a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségnek is mögöttes jogterülete a deliktuális károkért való kártérítési felelősség.”[426]

A két felelősségi konstrukció eltérő elvi háttere a károkozó eltérő tudatállapotában[427] ragadható meg. Ez azt jelenti, hogy míg a deliktuális felelősség esetében a károkozó

---

[423] MENYHÁRD Attila; VERESS Emőd: *i. m.*, 288.
[424] FUNGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 65.
[425] VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog. Általános rész,* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, 240. Lásd még VÉKÁS Lajos: *A szerződésszegés általános szabályai.* In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, 2. kötet, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 1533.
[426] SÁRKÖZY Tamás: *Fordulat a magyar kártérítési jogban – szerződés, deliktuális kár és sérelemdíj az új Ptk.-ban*. In: BENISNÉ Györffy Ilona (szerk.): *Harmincharmadik Jogász Vándorgyűlés,* Magyar Jogászegylet, Budapest, 2013, 209.
[427] „A döntő különbség tehát az, hogy a kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettségvállalás megszegése alapozza meg; és ez a feltétel a deliktuális kárfelelősség esetében hiányzik”. VÉKÁS Lajos: *A szerződésszegés általános szabályai.* In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *i. m.*, II. kötet, 1533. Lásd még WELLMANN György: *A szerződések általános szabályai az új Ptk.-*

kártérítési kötelezettségét megalapozó felelősség a Ptk. 6:519. §-a által előírt általános, „tételes tartalom nélküli", vagyis absztrakt módon rögzített károkozási tilalom megszegéséből ered (ami akár véletlenszerű is lehet), addig a kontraktuális felelősség esetében a kártérítési kötelezettséget egy olyan relatív szerkezetű jogviszony tartalmi elemét képező kötelezettség megszegése miatt megállapított felelősség nyitja meg, amely jogviszonyt a felek szándékosan, valamely cél/célok elérése miatt hozták létre, s amely jogviszony tartalmáról kvázi szabadon dönthettek. Ez utóbbi így azt is feltételezi, hogy a felek a szerződéses jogviszony létrehozásakor, a szerződéskötést követő, jövőben felmerülő esetleges kockázatokra, nem várt eseményekre is figyelemmel lehetnek, s mindezeknek tudatában a szerződés tartalmát akár ezekhez igazítva is meghatározhatják, ezért a legkevésbé sem indokolatlan a szerződésszegésért való felelősség, illetve az e felelősség alóli mentesülés feltételrendszerének a szigorítása.[428]

2.6.2. A polgári jogi felelősség alkotóelemei a hatályos magyar magánjogban

A Ptk. tiltja a jogellenes károkozást (6:518. §) és kimondja, hogy aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Ezt követően a Ptk. azzal folytatja, hogy a károkozó mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható (6:519. §). E két rendelkezés tulajdonképpen a magyar kártérítési jog magját képezi, ami egyben meghatározza a szerződésen kívüli felelősségi rezsim sarokkövét is. A hatályos magyar deliktuális felelősségi jog felróhatóságon alapszik. Ezek alapján a szerződésen kívüli felelősség megállapítására egyfelől csak akkor kerülhet sor, ha valamely jogalany (természetes vagy jogi személy) jogellenes magatartásával egy másik jogalanynak kárt okoz, a magatartás a károkozónak felróható, és a kár a károkozó magatartás következménye.

A szerződéses felelősség vonatkozásában a Ptk. 6:142. §-a azt rögzíti, hogy „[a]ki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható,

---

ban, [https://ptk2013.hu/szakcikkek/dr-wellmann-gyorgy-a-szerzodesek-altalanos-szabalyai-az-uj-ptk-ban-bh-201211-965-972-o/1587] (letöltve: 2019.08.13.)

[428] JUHÁSZ László: *Gazdasági... i. m.,* 313.

hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa." A kontraktuális felelősség általános tényállási elemei így: a szerződésszegő magatartás, a kár és a szerződésszegő magatartás, illetve a kár közötti ok-okozati összefüggés. Ez a deliktuális felelősség kritériumrendszeréhez képest lényeges eltérés, ugyanis a kontraktuális felelősség feltételei között nem jelenik meg a vétkesség/felróhatóság mint szükségszerűen bizonyítandó tényállási elem. Szerződésszegés miatti felelősség esetén a felróhatóság kritériuma helyébe a mentesülni nem tudás kritériuma lép, tehát a szerződéses felelősség negyedik feltétele az, hogy a károkozó ne tudja kimenteni magát a felelősség alól.[429] A szerződésszegést, a kárt, továbbá a kár és a szerződésszegés közötti okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania.[430] A kimentő felelősségi rendszer lényege, hogy a felelősség feltételeinek „egy részét a károsultnak kell bizonyítania, és ha a bizonyítás sikeres, akkor a károkozó megkísérelheti kimenteni magát a felelősség alól."[431]

A két felelősségtípus vonatkozásában fontos említést tenni arról, hogy a Ptk. tételesen a *non-cumul*[432] szabályát, amit a privátautonómia és a szerződéses szabadság védelmét kifejezésre juttató elvként aposztrofálnak,[433] ami ezzel együtt az 1959-es Ptk. hatálya alatt fennálló bizonytalanságokat is megszüntette. E körben arról van szó, hogy ha a szerződésszegéssel okozott kár egyben deliktuális felelősség megállapítására is alkalmas, akkor a jelenleg hatályos szabályok szerint ilyen esetben a károsult kártérítés iránti keresettel a károkozóval szemben főszabály szerint csak a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint léphet fel.[434] A Ptk. 6:145. §-ában foglalt szabály viszont lehetővé teszi, hogy a károkozóval (szerződésszegővel) szerződéses viszonyban álló közreműködővel (az 1959-es Ptk. szerint teljesítési segéd) szemben is kártérítési igényt érvényesítsen a károsult, ha úgy ítéli meg, hogy ez számára előnyösebb.

---

[429] VÉKÁS Lajos: *Szerződési... i. m.,* 241. Lásd még BARTA Judit: *A szerződésszegéssel okozott kárért fennálló felelősség*. In: BARZÓ Tímea, PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan,* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 420.
[430] EBH 2008. 1885.
[431] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető... i. m.,* 315.
[432] A *non-cumul* szabályról átfogóan lásd FUNGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 63–78. A magyar jogirodalomban meghonosodott szóhasználattal összefüggő kritikáért lásd MENYHÁRD Attila; VERESS Emőd: *i. m.*, 289–290.
[433] FUNGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 64.
[434] TŐKEY Balázs: *Szerződésen kívüli kötelmek. Károkozás és az egyéb kötelemkeletkeztető tények,* HVG-Orac, Budapest, 2020, 15. UJVÁRINÉ ANTAL Edit: *Felelősség a szerződésen kívül okozott kárért.* In: BARZÓ Tímea; PAPP Tekla: *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan,* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 264. UJVÁRINÉ ANTAL Edit [2017]: *Felelősségtan... i. m.*, 175.

Ez esetben azonban a károsult a szerződésszegő közreműködőjével szemben a szerződésen kívüli felelősség szabályai szerint léphet fel.[435] E tekintetben tehát a károsultnak választási lehetősége van a tekintetben, hogy a jogalkotó által felkínált két felelősségi rendszer közül, melyiknek a szabályai szerint kíván kártérítési igényt érvényesíteni.

2.6.2.1. Jogellenes magatartás

A Ptk. minden károkozást jogellenesnek nyilvánít. A károkozó magatartás megvalósulhat mulasztás vagy bármilyen aktív, tevőleges magatartás formájában. A mulasztás vonatkozásában tisztázandó, hogy nincs jelentősége annak, hogy a mulasztás jogszabályon vagy szerződésen alapul-e. Mulasztásról van szó akkor is, hogy a cselekvést az adott helyzet követeli meg.[436]

A károkozó magatartásnak kötelezően más jogalany jog által védett alanyi joga vagy érdeke ellen kell irányulnia, ugyanis az önkárosításra a károkozást tiltó főszabály nem tér ki. Kivételes és meghatározott körülmények fennforgása esetén az önokozta kár mégis relevánssá válik, viszont ekkor „a magatartás jogkövetkezményei nem polgári jogi kárfelelősségi alapon állnak be".[437] Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy amennyiben a károsult a kármegelőzési, kárenyhítési vagy kárelhárítási kötelezettsége teljesítése során, s ekként saját magatartása miatt szenved kárt, ez az önokozta kár körén kívül esik. Az ilyen károsulti magatartás (károsulti közrehatás) összemérendő a károkozó magatartásával, amely esetben sor kerülhet a kármegosztásra.[438]

Ahhoz, hogy a károkozás felelősség fakasztására alkalmas legyen, szükséges, hogy a jogellenesség feltétele is teljesüljön, amit a Ptk. külön szabályoz. A 6:520. § abból az előfeltevésből indul ki, hogy minden károkozás jogellenes. Nem áll fenn azonban a jogellenesség, ha a kárt a károkozó: a) a károsult beleegyezésével okozta; b) a jogtalan támadás vagy a jogtalan és közvetlen támadásra utaló fenyegetés elhárítása érdekében a támadónak okozta, ha az elhárítással a szükséges mértéket nem lépte túl; c) szükséghelyzetben okozta, azzal arányos mértékben; vagy d) jogszabály által

[435] UJVÁRINÉ ANTAL Edit [2019]: *Felelősség... i. m.,* 265.
[436] FUNGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 219.
[437] UJVÁRINÉ ANTAL Edit [2019]: *Felelősség... i. m.,* 265.
[438] *Uo.*

megengedett magatartással okozta, és a magatartás más személy jogilag védett érdekét nem sérti, vagy a jogszabály a károkozót kártalanításra kötelezi.

Szerződéses felelősség esetében a jogellenes magatartás maga a szerződésszegés.[439] A Ptk. 6:137. §-ba foglalt szerződésszegés-definíció szerint a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása, ami megnyilvánulhat nem teljesítés, nem megfelelő teljesítés vagy késedelmes teljesítés formájában. Látható tehát, hogy a szerződésszegés olyan jogintézmény, amelynek középpontjában egy szerződéses kötelezettség nem teljesítésének vagy nem szerződésszerű teljesítésének (pl. késedelmes vagy hibás teljesítés) objektív ténye áll, vagyis az, hogy a szerződés maga vagy annak valamely tartalmi eleme nem teljesül, s így a jogosultnak kára keletkezik. Nem számít tehát, hogy – a törvényben meghatározott mentő körülmények fennállásán túl – minek tudható be a szerződés megszegése/nem teljesítése, mert a szerződésszegés fennállásához elég, ha a szerződő fél nem jut hozzá a szerződésben meghatározott szolgáltatáshoz.[440] Megjegyzendő, hogy mivel a hatályos Ptk. rendszerében a kontraktuális felelősségre vonatkozó normaanyag a tulajdonátruházó (vagy másként: egyszeri teljesítésű) szerződésekre van modellezve,[441] komoly gondot okoz a szerződésszegés tényének értelmezése a nem eredménykötelmek tekintetében, vagyis a gondossági kötelmek vonatkozásában. Míg eredménykötelmek esetében az eredmény bármely okból történő elmaradása szerződésszegést valósít meg,[442] „[a]bban az esetben, ha a szerződés alapján a kötelezettet a gondos eljárás kötelezettsége terheli, a szerződést akkor szegi meg, ha a tevékenysége az elvárt gondosság mércéjének nem felel meg […]. Megbízási jellegű jogviszonyok (gondossági kötelmek) esetén abban az esetben, ha a kötelezett (megbízott) tevékenysége a szerződés alapján megkövetelt gondos eljárás követelményének megfelelt, szerződésszegést nem követett el, ezért a szerződésszegésért való felelősség alapvető feltétele sem valósul meg. Így nem kerül sor a szerződésszegésért való felelősség alóli kimentés feltételeinek vizsgálatára (Ptk. 6:142. §) sem. Abban az esetben, ha a kötelezett (megbízott) tevékenysége a szerződés alapján elvárt gondosság mércéjének nem felelt meg, a szerződést megszegte és a szerződésszegésért való

[439] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető... i. m.,* 316–317.
[440] *Indokolás,* 583. [https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf], (letöltve: 2019. augusztus 10-én).
[441] TŐKEY Balázs: *Megbízási... i. m.,* 311.
[442] Ptk. 6:137. §

felelősség feltételeinek vizsgálatára, köztük a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés feltételeinek a vizsgálatára kerül sor."[443] Következésképpen a felelősség megállapításához szükséges konjunktív feltételek vizsgálatakor mindenképpen a szerződésszegés tényének ellenőrzésével kell kezdeni. Konkrétabban: gondossági kötelem esetén az első megválaszolandó kérdés az, hogy fennáll-e a szerződés szerinti kellő gondosság ténye. Ha a válasz igen, a kötelezett mentesül a felelősség alól; azonban, ha a válasz nemleges, vizsgálni kell a többi felelősségi alkotóelemet is.[444]

2.6.2.2. Kár

A polgári jogi felelősségnek központi s egyben elengedhetetlen feltétele a kár. A kár az a hátrány, amit a károsult a károkozó jogellenes magatartása következtében szenved el. Fontos, hogy kár a Ptk. rendszerében csak vagyoni lehet, a nem vagyoni sérelem az új szabályozási rendszerben nem minősül kárnak. Így a kárnak a károsult vagyonában kell beállnia.

A magyar felelősségi jog a teljes kártérítés elvén nyugszik. A Ptk. 6:522. §-a szerint a károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni. A törvény szerint a károkozó a teljes kártérítés körében a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés, valamint az elmaradt vagyoni előnyt köteles megtéríteni. A kár fogalmába tehát mindkét klasszikus kárelem beletartozik, így a károkozónak a kártérítési kötelezettsége kiterjed mind a ténylegesen felmerült kárra (*damnum emergens*), mind pedig az elmaradt haszonra (*lucrum cessans*). Ezen felül a Ptk. kimondja, hogy a károkozó a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket is köteles megtéríteni. A törvény továbbá azt is rögzíti, hogy a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével, de csak akkor, ha ez az eset körülményeire tekintettel indokolt. Végül szükséges e körben említést tenni arról is, hogy a Ptk. viszonylag széleskörű mérlegelési jogot ad a bíró kezébe azzal, hogy különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén lehetővé teszi a kártérítés mértékének a teljes kárnál alacsonyabb összegben történő meghatározását.

---

[443] *Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye,* [https://www.kuria-birosag.hu/hu/ptk?tid%5B%5D=498&body_value=], (letöltve: 2023. augusztus 22-én).
[444] FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 137. Lásd még BARTA Judit [2019]: *A szerződésszegéssel... i. m.,* 420.

Szerződéses felelősség esetén a kár fogalma jelentősen eltér a szerződésen kívüli felelősség kár fogalmától, de szerződésszegés esetén is a teljes kártérítés elve a kiindulópont.[445] A Ptk. a szerződésszegésből eredő kár fogalmát pontosan behatárolja. E kártípusra a szolgáltatás tárgyában keletkezett kár (más szóval: tapadó kár) kifejezést használja.[446] Ezen felül előírja, hogy a szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előrelátható volt.[447] Látható tehát, hogy a Ptk. egy úgynevezett előreláthatósági korlátot vezetett be (ami nem azonos a 6:142. §-ban foglalt előreláthatósági előírással, ugyanis az körülményre és nem kárkövetkezményre vonatkozik), így próbálva meg ellenpontozni az amúgy meglehetősen szigorú kárfelelősség alóli mentesülés feltételrendszerét.[448] Következésképpen, a kár vonatkozásában a jogosultnak (károsultnak) bizonyítania kell egyrészt a (tapadó) kár meglétét és mértékét, másrészt pedig – a következménykárok tekintetében – az elmaradt vagyoni előny mértékét, valamint még azt, hogy e károk a szerződéskötés pillanatában előreláthatóak voltak. A teljes kártérítés elve maradéktalan érvényesülésére csak szándékos szerződésszegés esetében kerül sor.[449]

2.6.2.3. Okozati összefüggés

A polgári jogi felelősség megállapításának elengedhetetlen kelléke, hogy az okozott kár és a károkozó magatartás között oksági kapcsolat álljon fenn. Deliktuális felelősség esetében a magyar kártérítési jog az adekvát kauzalitás tanát alkalmazza, amely a releváns okok körét azokra szorítja, amelyeket a kártérítési szankció befolyásolni képes, s ezen keresztül a kártérítés prevenciós hatást fejthet ki.[450] Ezzel áll összefüggésben a Ptk. azon tételes előírása, amely a parttalanná váló kártérítéseknek kíván gátat szabni és kimondja,

---

[445] VÉKÁS Lajos: *A szerződésszegés... i. m.*, 1537.
[446] Ptk. 6:143. § (1) bekezdés
[447] Ptk. 6:143. § (2) bekezdés
[448] VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog... i. m.,* 240.
[449] VÉKÁS Lajos: *Szerződési… i. m.,* 247–249.
[450] TŐKEY Balázs: *Szerződésen kívüli kötelmek. Károkozás és egyéb kötelemkeletkeztető tények,* HVG-Orac, Budapest, 2020, 32.

hogy „[n]em állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia."[451]

Szerződéses felelősség esetében a kár és a jogellenes, azaz a szerződésszegő magatartás közötti ok-okozati összefüggés vonatkozásában az előbbi szabály nem alkalmazható. A szerződésszegés és kár közötti ok-okozati viszonyra a *conditio sine qua non* formulát alkalmazzák, ami voltaképpen a ténybeli okozatosságot jelenti. A formula szerint okként vehető figyelembe minden olyan előzmény, amely nélkül a kár nem következett volna be.[452] Az okozati összefüggés mint a felelősség egyik alkotóeleme releváns a kár mértékének meghatározásában is, ugyanis a szerződésszegőnek csak azokat a károkat kell megtérítenie, amelyek kauzális összefüggésben állnak a szerződésszegő magatartással. Fontos még megjegyezni, hogy az okozatosság szempontjából is figyelembe kell venni a korábban már említett előreláthatósági klauzulát, ami az ok-okozat – egyébként végtelenbe futó – láncolatának az észszerű keretek közé szorítását célozza.[453] Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlatban leszögezték, hogy jogilag relevánsnak azt az okot lehet tekinteni, amely szervesen összefügg az eredménnyel, ennek pedig feltétele az eredmény előreláthatóságának lehetősége.[454]

2.6.2.4. Felróhatóság

A felróhatóság tételes meghatározása a Ptk. 1:4. §-ban foglal helyet. E szerint „[h]a e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható." A hatályos magyar kártérítési jog az új Ptk. hatálybalépésével sem szakadt el az 1959-es Ptk. valamint annak 1977. évi novellája[455] által megkonstruált, és e jogforrásokból már ismertté vált szemléletmódtól, a *felróhatóság* fogalmával fémjelzett kritériumtól.

---

[451] Ptk. 6:521. §.
[452] FUNGLINSZKY Ádám: *i. m.*, 109. VERESS Emőd: *A szindikátusi szerződés,* HVG-Orac, Budapest, 2020, 253.
[453] FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 109–110.
[454] BDT 2013. 2893.
[455] 1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről.

A hatályos Ptk. 1:4. §-ában foglalt formula lényegében egy a teljes polgári jogot egészében átható alapelvet, az *elvárható magatartás elvét* rögzíti. E konstrukciónak a régi, azaz az 1959-es Ptk. előtti magánjogban közvetlen előzménye nem azonosítható.[456]

A felróhatóság szigorúbb, objektivizált magatartás-mérceként jelenik meg a károkozó vonatkozásában, ami ekként a polgári jogi felelősség általános alakzatát akkor aktiválja, ha a személy a társadalom által kifejezett, általánosan elvárt magatartástól eltérő, azaz felróható magatartást tanúsított.[457] A felróhatóság körében nincs jelentősége a károkozó személyes jegyeinek, a viszonyítási pont az *adott helyzet,* valamint az *általában elvárhatóság.* Következésképpen csak annak van jelentősége, hogy a felróhatóság fogalmát alkotó „sarokpontoktól" a károkozó milyen mértékben távolodott el eljárása során. Az elvárható magatartástól eltréni mulasztással és tevőleges magatartással egyaránt el lehet.

A szerződéses felelősség esetében a felróhatóságnak alapvetően nincs jelentősége, ugyanis a kontraktuális felelősség kvázi-objektív felelősségként került szabályozásra, amely alól a menekülő utat a Ptk. rendkívül szűk mezsgyében kínál. E körben a Ptk. 6:142. § második mondata három együttesen fennálló feltétel teljesültét követeli meg. Rögzíti, hogy a károkozó (szerződésszegő) mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést: a) ellenőrzési körén kívül eső; b) a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta; c) és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

2.6.3. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének természete

A vezető tisztségviselő társasággal szembeni polgári jogi felelősségének jogi természetét a hatályos Ptk. rendszerében nem övezi semmiféle kétség. Ez a jogalkotó következetességének és alaposságának köszönhető. A hatályos Ptk. alapján a vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségét a kontraktuális felelősség szabályai szerint kell megítélni.

---

[456] BENKE József: *Bevezetés a magyar magánjog általános elveibe,* HVG-Orac, Budapest, 2019, 122.
[457] UJVÁRINÉ ANTAL Edit [2019]: *Felelősség... i. m.*, 282. UJVÁRINÉ ANTAL Edit [2017]: *Felelősségtan... i. m.*, 59. FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 283–284.

Ami a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelősségét illeti, a Ptk. hatálybalépésekor a kérdést a szerződésen kívüli felelősség szabályai között elhelyezett 6:541. §-ban rendezte, ami akként rendelkezett, hogy „[h]a a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel." E felelősség eredetileg deliktuális felelősségi alakzat volt, ám a Ptk.-t módosító 2016. évi LXXVII. törvény 24. § c) pontjával e rendelkezést hatályon kívül helyezte.

Jelenleg a vezető tisztségviselő felelősségének harmadik személyekkel szemben fennálló közvetlen felelősségét a Ptk. 3:24. § (2) bekezdése rögzíti, amely azonban a felelősség formájáról nem rendelkezik. A Ptk. 3:24. § (2) bekezdése elsődlegesen azt mondja ki, hogy „[a] vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel." A normaszöveg második mondata a vezető tisztségviselő szándékos károkozásának esetét szabályozza, amely esetben a jogi személlyel egyetemlegesen felel a harmadik személy vagyonában keletkezett kárért.

2.6.4. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége

Mielőtt a vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének részleteiben elmélyülnénk, az átfogó kép érdekében szükségesnek tartom, hogy röviden kitérjek a vezető tisztségviselői felelősség szabályozásának hátterére, vagyis arra a tipikusan a társasági jog területén állandósult feszültségre, amely miatt a felelősségi szabályok létrejöttek.

E körben arról az alapvető társasági jogi problémáról van szó, hogy a tagi (tulajdonosi) és irányítási funkciók egymástól való elkülönülése miatt a társaság életében óhatatlanul előtérbe kerülnek a társaság hosszútávú vagy rövidtávú nyereségessége köré csoportosuló általános érdekek, amelyek egymással konfliktuózus helyzetbe kerülve a társaság vagyoni helyzetére vonatkozó hátrányos menedzseri döntések, intézkedések meghozatalához vezethetnek.[458] Ezt az érdekkonfliktust a közgazdaságtanban általában a *megbízó–ügynök* problémának nevezik, amelynek lényege az, hogy mivel az *ügynök* (esetünkben vezető

[458] SOBOR Dávid: *A vezetői felelősség preventív és reparatív funkcióinak érvényesülése a magyar és a francia társasági jogban*, Magyar Jog, 2014/6., 353.

tisztségviselő) tényked̈ésének, döntéseinek hatásai a *megbízó* (esetünkben elsődlegesen a társaság, közvetve a tagok/részvényesek) vagyoni helyzetére, életére vonatkozóan csapódnak le, az *ügynököt* arra kell ösztönözni, hogy mindenkor a megbízó érdekeit szem előtt tartva járjon el.[459] Kisfaludi András ezt úgy fogalmazta meg, hogy „[h]a az ügyvezetési tevékenységet erre szakosodott szakember úgy látja el, hogy nincs tulajdonosi érdekeltsége a jogi személyben, akkor az ügyvezetési döntések úgy születnek meg, hogy azokban nem jelenik meg természetes módon a tulajdonosi érdekeltség, nem válik motivációs szemponttá a döntésnek a tulajdonra gyakorolt hatása."[460]

Erre tekintettel a vezető tisztségviselőt érintő felelősségi szabályok célja az, hogy a társaság irányításában résztvevő személyekre vonatkozóan kellően erős visszatartó, de ugyanakkor a gazdasági, üzleti tevékenységek immanens részét képező kockázatokra és az ilyen tevékenység során észszerű kockázatvállalási szükséghelyzetre is figyelemmel lévő irányzékul szolgáljanak. E tekintetben tehát a vezető tisztségviselői felelősségi szabályokról általánosan az mondható el, hogy valamivel hangsúlyosabban követnek prevenciós célt, ami ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a preventív célzat mellől a reparációs cél elsziv́árogna.[461] Szintén Kisfaludi megfogalmazásában „[e]bben a helyzetben a felelősség intézménye azt a célt szolgálja, hogy a vezető tisztségviselő számára belsővé tegye döntéseinek negatív következményeit, azaz a felelősség intézményének korrekciós hatása révén tulajdonosi érdekeltség hiányában is kénytelen legyen viselni magatartása, ügyvezetési tevékenysége következményeit."[462]

Minthogy a vezető tisztségviselő nem rendelkezik szükségszerűen azokkal az ösztönzőkkel, amelyekkel a társaság tagjai/részvényesei rendelkeznek,[463] a Ptk. 3:21. § (2) bekezdése kimondja, hogy „[a] vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi

---

[459] ARMOUR, John; HANSMANN, Genry; KRAAKMAN, Reiner: *Agency Problems and Legal Strategies.* In: KRAAKMAN, Reiner; ARMOUR, John; DAVIES, Paul; ENRIQUES, Luca; HANSMANN, Henry; HERTIG, Gerard; HOPT, Klaus; KANDA, Hideki; PARGENDLER, Mariana; RINGE, Wolf-Georg; ROCK, Edward: *The Anathomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*, Oxford University Press, Oxford, 2017, 29. A megbízó–ügynök problémáról átfogóan lásd még JENSEN, Michael C.; MECKLING, William H.: *A vállalat elmélete: menedzseri viselkedés, ügynöki költség és tulajdonosi struktúra.* In: JENSEN, Michael C.: *Tulajdonosok és menedzserek. A vállalatirányítás természete,* Aliena Kiadó – Rajk László Szakkollégium, Budapest, 2008, 309–370.
[460] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető... i. m.,* 309.
[461] E tekintetben konkrétabban fogalmaz Sobor Dávid. Vö. SOBOR Dávid: *A vezetői felelősség... i. m.,* 350.
[462] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető... i. m.,* 309.
[463] KISFALUDI András (2014a): *A jogi személy... i. m.,* 230–231.

személy érdekének megfelelően köteles ellátni." Hasonlóképpen rendelkezik a Ptk. 3:112. § (2) bekezdése is, amelynek megfelelően „[a] vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján […] látja el." A vezető tisztségviselő működésének módjára vonatkozóan tehát a Ptk. tételesen előírja, hogy a vezető tisztségviselőnek az eljárása során elsődlegesen a társaság érdekeire kell tekintettel lennie, továbbá minden esetben tiszteletben kell tartania a jogszabályokat, a létesítő okiratban foglaltakat és a társaság legfőbb szerve határozatait. Ezen általános kötelezettség megszegése a vezető tisztségviselő kárfelelősségének egyik alapvető alakzata.[464] E szabályokban lényegében a társasággal szembeni hűség, lojalitás (*duty of loyalty*) kívánalma jut kifejezésre, jóllehet e fogalmat sem a magyar jogi szakirodalom, sem pedig a joggyakorlat nem tette magáévá. Ez azzal magyarázható, hogy a magyar (társasági jogi) szabályozás a vezető tisztségviselők, de amúgy a polgári jogi jogviszonyokban résztvevő jogalanyok helyes magatartásra való ösztönzését választotta kiindulási pontul azzal, hogy alapelvi szinten rögzíti a jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás követelményét, az általában elvárható magatartás elvét, valamint a joggal való visszaélés tilalmát. A magyar szabályozás tehát nem tartalmaz speciálisan a vezető tisztségviselőkre szabott gondossági kötelezettséget, hanem ezt az általános kontraktuális felelősségi szabályokból a társasági jogi szabályozásban foglalt speciális rendelkezésekkel összevetve kell a vezető tisztségviselőkre szabni.[465]

A szabályozással összefüggésben fontos még megjegyezni, hogy a felelősségi tényállások az egyszemélyi felelősséget modellezik. A hatályos normaanyag nem tartalmaz speciális felelősségi szabályokat arra az esetre, ha több vezető tisztségviselő látja el az ügyvezetést vagy a társaság testületi ügyvezetést működtet. Így több vezető tisztségviselő vagy testületi ügyvezetés esetén a Ptk. általános szabályai alkalmazandók, amelynek során – ha különböző ügyvezetési feladatokat határoz meg a társasági szerződés – tekintettel kell

---

[464] Ptk. 3:112. § (2) bekezdés. A Ptk. – mintegy megerősítve a vezető tisztségviselői önállóságot – tételesen kimondja, hogy a vezető tisztségviselőt a társaság tagja nem utasíthatja, és hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el. Kivétel ez alól az egyszemélyes gazdasági társaság, mert a Ptk. 3:112. § (3) bekezdése lehetővé teszi az egyedüli tag számára, hogy az ügyvezetésnek utasítást adjon, az vezető tisztségviselőre pedig az utasítás végrehajtásának kötelezettségét rója. A bírói gyakorlatban rámutattak arra, hogy az ügyvezető károkozása elbírálásánál nincs jelentősége annak, hogy a vezető tisztségviselő egyben a társaság tagja-e, a felelősségre vonás a vezetői tisztséghez tartozó kötelezettségek megszegéséhez és nem az ügyvezető tagi mivoltához kapcsolódik. Vö. BDT 2018. 3959.; BDT 2019. 4011.

[465] AUER, Ádám; PAPP, Tekla: *The Solution of Hungarian Company Law in Connection with Duty of Care and Duty of Loyalty,* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2022/3., 50–51.

lenni az abban foglaltakra is annak meghatározhatósága érdekében, hogy kit terhel felelősség. Ha a társasági szerződés a vezető tisztségviselők között a feladatokat nem osztja meg, akkor felelősségük egyetemleges lesz, amely esetben a többek közös károkozására vonatkozó szabály[466] az irányadó.[467] Testületi ügyvezetés esetén a lehetőség van a döntés meghozatalában részt nem vevő vagy a szavazástól tartózkodó vezető tisztségviselő felelősségének kizárására vagy korlátozására, ám kizárólag a Ptk. 6:152. § által megszabott[468] keretek között. E lehetőséget a társasági szerződésnek kell tartalmaznia.[469]

A vezető tisztségviselőt és a társaságot egymáshoz kapcsoló jogviszony alapvetően szerződéses jellegű, ezért a Ptk. 3:24. § (1) bekezdése a vezető tisztségviselő jogi személlyel szemben fennálló kárfelelősségének vonatkozásában a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályait rendeli alkalmazni. A vezető tisztségviselőnek a társasági jogi rendelkezések alapján kell az ügyvezetési feladatait ellátnia, függetlenül attól, hogy munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban áll-e a társasággal. A Ptk.-ba inkorporált társasági jogi szabályozás így *lex specialis* jellegű. Ha másként lenne, az megbontaná a társasági jogi felelősségi rendszert, valamint további társasági jogi előírások figyelmen kívül hagyásához vezetne, lerontva például a vezető tisztségviselő önállóságára, mellérendeltségére, utasíthatatlanságára vonatkozó szabályokat.[470] A Ptk. a vezető tisztségviselő felelősségének szabályozása kapcsán nem tesz tehát különbséget a

---

[466] A Ptk. 6:524. § (1) bekezdése szerint „[h]a többen közösen okoznak kárt, felelősségük a károsulttal szemben egyetemleges. A (2) bekezdés szerint „[a] bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség alkalmazását, ha a károsult a kár bekövetkeztében maga is közrehatott, vagy ha az rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények fennállása miatt indokolt. Az egyetemleges felelősség alkalmazásának mellőzése esetén a bíróság a károkozókat magatartásuk felróhatósága arányában, ha ez nem megállapítható, közrehatásuk arányában marasztalja. Ha a közrehatás arányát sem lehet megállapítani, a bíróság a károkozókat egyenlő arányban marasztalja." A (3) bekezdés kimondja, hogy „[a] károkozók a kárt egymás között magatartásuk felróhatósága arányában, ha ez nem megállapítható, közrehatásuk arányában viselik. Ha a közrehatás arányát sem lehet megállapítani, a kárt a károkozók egymás között egyenlő arányban viselik." A (4) bekezdés alapján „[a] többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni abban az esetben is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna, vagy nem állapítható meg, hogy a kárt melyik magatartás okozta."

[467] AUER Ádám: *A vezető tisztségviselő felelőssége.* In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd (szerk.): *Társasági jogi lexikon,* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 315–316.

[468] A Ptk. 6:152. §-a akként rendelkezik, hogy „[a] szándékosan okozott, továbbá emberi életet, testi épséget vagy egészséget megkárosító szerződésszegésért való felelősséget korlátozó vagy kizáró szerződési kikötés semmis."

[469] AUER Ádám [2019]: *A vezető tisztségviselő... i. m.,* 316.

[470] BARTA Judit; FAZAKAS Zoltán József; MAJOROS Tünde; UJVÁRINÉ DR. ANTAL Edit: *Felelősség a... i. m.,* 269. Ugyanígy BODOR Mária: *A részvénytársaság... i. m.,* 871. Ellentétes álláspontért lásd például FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 136.

szerint, hogy a vezető tisztségviselő munkaviszonyban, vagy megbízási jogviszonyban áll-e a társasággal.

Minthogy a vezető tisztségviselő tevékenységének keretet adó polgári jogi konstrukció alapmodellje a megbízási szerződés,[471] ebből következik, hogy a vezető tisztségviselő alapvetően és főként *gondossági kötelem* kötelezettje.[472] Ez viszont nem fogható fel akként, hogy a vezető tisztségviselő számára a törvény speciális gondossági kötelezettséget róna. A megbízási típusú szerződésből mint alapmodellből csak az következhet, hogy a vezető tisztségviselő tevékenysége körében a hangsúly a konkrét eredmények elérésétől a jó eredmények elérésére való gondos törekvés irányába tolódik. A gondossági kötelem e körben csak általános, nem vezető tisztségviselőre specializált. Ebből következően és ebben az összefüggésben a vezető tisztségviselő felelőssége csak abban az esetben állapítható meg, ha akkor, amikor a társaság érdekében és/vagy nevében a megbízása alapján eljár, ezt nem kellő gondossággal és körültekintéssel teszi, azaz nem tesz eleget a Ptk. 1:4. § (1) bekezdése szerinti *adott helyzetben elvárható eljárás* törvényi kívánalmának. Ez megfordítva annyit jelent, hogy a vezető tisztségviselő alapvetően semmilyen tényleges végeredmény elérésére nem vállalkozik, hanem mindössze arra vállal kötelezettséget, hogy a jogi személy társaság érdekében eljárva és a társaság céljainak megfelelően, az éppen adott piaci/gazdasági körülményekhez igazodva, az ilyen

---

[471] SÁRKÖZY Tamás (2015): *Még egyszer... i. m.*, 3.

[472] Lásd NOCHTA Tibor: *A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján,* Gazdaság és Jog, 2013/6. 1. FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 136. CSEH Tamás: *A vezető tisztségviselő felelőssége és az üzleti kockázat,* Gazdasági és Jog, 2012/9., 3. BODZÁSI Balázs: *A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőre,* Gazdaság és Jog, 2013/6., 12. Osztovits András szerint a megbízási szerződés gondossági kötelem jellege eltérést nem engedő, kógens, ezért ilyen szerződés keretében valamely konkrét eredmény elérésének vállalása főkötelezettségként nem köthető ki érvényesen. Ez álláspontja szerint azért van így, mert a gondossági kötelem a megbízás mint jogintézmény jellegadó ismérvét tartalmazza. Lásd OSZTOVITS András: *Általános rendelkezések.* In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyv… i. m.,* III. kötet, 28. Álláspontom szerint a vezető tisztségviselői jogviszony gondossági kötelem jellege nem zárja ki a lehetőségét annak, hogy a vezető tisztségviselő a társasággal kötött megbízási szerződésben valamely konkrét eredmény elérését (is) vállalja. Erre egyrészt a Ptk. társasági jogi részét átható diszpozitivitás teremt lehetőséget, másrészt pedig – minthogy a Ptk. 3:24. § (1) bekezdése a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályait rendeli alkalmazni – ilyen típusú kötelezettség vállalására a szerződési szabadság elve is alapul szolgál. Hasonló álláspontért lásd TŐKEY Balázs: *A megbízási típusú szerződések.* In: FUGLINSZKY Ádám; TŐKEY Balázs: *Szerződési jog. Különös rész,* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, 310–312. Ezen kívül valamely konkrét eredmény kikötése értelmezhető a vezető tisztségviselő felelősségét kiterjesztő klauzulaként is (pl. a vezető tisztségviselő kifejezetten vállalja, hogy az üzleti év végére 4-5%-os árbevétel növekedést ér el az előző két év átlagához képest). Végül pedig említést kell tenni arról, hogy a megbízási szerződés jellegadó ismérvét képező gondossági főkötelem mellett mellékkötelezettségként gyakorta jelenik meg eredménykötelezettség is.

körülmények között általában elvárható gondossággal végzi tevékenységét, hozza meg (üzleti) döntéseit.[473] Ez jelenik meg a Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának 3/2016. (XI. 24.) kollégiumi véleményében is: a megbízási (gondossági) típusú visszterhes szerződés kötelezettjének szerződésszegése nem állapítható meg, ezért kártérítési felelősséggel sem tartozik, ha a kötelezett az ügy ellátása során úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A jelenlegi szabályozási környezet kapcsán azonban vitatható, hogy a Ptk. 1:4. § (1) bekezdésében foglalt adott helyzetben általában elvárható magatartás/eljárás a vezető tisztségviselő vonatkozásában miként értelmezhető/értelmezendő.

Két értelmezési irány lehetséges. A Ptk. 1:4. § (1) bekezdése a vezető tisztségviselő vonatkozásában egyrészt értelmezhető úgy, hogy a társaság irányítása során a vezető tisztségviselőnek egy átlagosan gondos, észszerűen gondolkodó hipotetikus személy magatartásával azonos magatartást kell tanúsítania, tekintet nélkül a vezető tisztségviselői tevékenység sajátosságaira, vagyis arra, hogy az elképzelt gondos személy vezető tisztséget tölt-e be vagy sem. Az említett szabály másik értelmezési iránya hangsúlyosan a normaszövegben lévő *adott helyzetben* szókapcsolatra fűzhető fel. Ebben az összefüggésben a normaszöveg a vezető tisztségviselők esetében azt kívánja kifejezésre juttatni, hogy a referenciaként alapul veendő elvárható magatartást egy szintén vezető tisztséget betöltő, s ekként a vezető tisztségviselők átlagos gondosságával, észszerűségével, felkészültségével stb. rendelkező hipotetikus személy tanúsítja. Ez az értelmezési irány az elsőhöz képest a vezető tisztségviselők fokozottabb gondosságát, magasabb felkészültségét tételezi. Álláspontom szerint e második értelmezési irány a helyes, ugyanis egyrészt ez illeszkedik az új Ptk. társadalomszemléletéhez, emberképéhez, amely „[a] jogaival öntudatosan és szabadon élő polgárban gyökerezik”,[474] valamint ahhoz, az általános jogalkotói célhoz, amely a kontraktuális felelősség szabályainak szigorításában érhető tetten. Ekként tehát az *általában elvárható magatartás* tartalmi elemei között mintha ott lappangana az a jogalkotói üzenet is, hogy a gazdasági élet szereplői és ezen belül a társasági vezető tisztségviselők körében az *adott helyzetben általában elvárható magatartás* viszonyítási pontját mindig a hasonló

[473] TÖRÖK Tamás [2007]: *Felelősség... i. m.,* 310.
[474] FAZAKAS Zoltán József: *A társasági szerződés, mint szerződés,* Iustum Aequum Salutare, 2020/3., 102.

helyzetben lévők általános és absztrakt cselekvési modellje kell hogy képezze, vagyis a Gt. 30. § (2) bekezdéséből ismert szóhasználattal élve az *ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható* magatartás az irányadó.[475] Tehát a Ptk. 1:4. § (1) bekezdésében megjelenő adott *helyzetben* kitételnek a vezető tisztségviselő esetében nem az általában vett gondos személy magatartásához kell igazodnia, hanem figyelemmel kell lenni arra az életkörülményre, élethelyzetre, amelynek paraméterei mentén a gondos magatartás absztrakt kívánalma konkréttá fordulva a vezető tisztségviselőre alkalmazhatóvá válik. Ebben az összefüggésben az *adott helyzet* fogalmának az értelemtartománya kétszintű: egyrészt magát a betöltött, vagyis a vezető tisztséget jelöli, másrészt pedig azt a konkrét élethelyzetet, amelyben a vezető tisztségviselő gondos eljárása a tisztségéből mint joghelyzetből fakadóan elvárható. Így a vezető tisztségviselői gondosság vizsgálatának a kiindulópontja minden esetben az lesz, hogy a konkrét körülmények fényében más vezető tisztségviselő miként járt volna el.

A vezető tisztségviselőt terhelő Ptk. szerinti fokozott gondossági kötelem kérdéskörével kapcsolatban így az a megállapítás tehető, hogy amennyiben a vezető tisztségviselő az adott helyzetben, vagyis az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható fokozott gondossággal járt el, úgy polgári jogi felelősségének megállapíthatósága nem merülhet fel. Ha a vezető tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondosság kritériuma nem teljesül, úgy az szerződésszegésnek minősül.

Arra a kérdésre, hogy a vezető tisztségviselőktől általában elvárható fokozott gondosság követelménye mikor teljesül, a vezető tisztségviselői tevékenység sajátosságaiból fakadóan nem egyszerű választ adni. Amint arra Cseh Tamás rámutat, nem jelent különösebb nehézséget a jogszabályokban, a társasági szerződésben, illetve a legfőbb szervi határozatokban foglaltak megszegése esetén a fokozott gondosság hiányának

---

[475] FÉZER Tamás: *Kárfelelősség... i. m.,* [.epub kiterjesztésű e-book változat, oldalszám nélkül]. Hasonló gondolat jelenik meg a Szegedi Ítélőtábla eseti döntésében is: az alperes a felróhatóság hiánya kapcsán arra hivatkozott, hogy a tőle elvárható módon járt el, amikor a gazdasági tevékenység folytatása érdekében a számviteli szabályokat megszegve használta fel a felperesi társaság pénzeszközeit. Polgári jogi szempontból – a törvény kifejezett rendelkezése folytán – azonban a felróhatóság hiányának mércéje nem a *tőle* elvárható – a jogellenes cselekményt (mulasztást) ténylegesen kifejtő személytől –, hanem az általában hasonló tevékenységet folytató személytől elvárható gondosság. Megállapítható, hogy az építőipari vállalatoktól (ügyvezetőitől) általában nyilvánvalóan elfogadhatatlan a kiadások (költségek) – és a bevételek – bizonylatolásának hiánya, a számviteli elvek figyelmen kívül hagyása. Az alperesi ügyvezető kártérítési felelősségének kimentése körében ezért a saját számviteli, adózási szabályokat megsértő eljárására sikeresen nem hivatkozhatott. Vö. Szegedi Ítélőtábla Gf.I.30.337/2010/3. számú határozata.

megállapításához jutni, azonban ugyanez nem mondható el akkor, amikor az üzleti kockázatok vállalásának felróhatósága áll a kérdés középpontjában.[476] Ez nem is meglepő, ugyanis a vezető tisztségviselői tevékenység középpontjában a társaság irányításával kapcsolatos döntések és intézkedések meghozatala áll, a vállalat-/társaságirányítás pedig alapvetően üzleti természetű tevékenység, ilyenként pedig rendkívül sokrétű.[477] A vezető tisztségviselő a társaság mindennapi operatív vezetését látja el, amely elsődlegesen a szervezeten belüli tevékenységek üzleti célokhoz igazított megszervezését és a tevékenység ellenőrzését foglalja magában, valamint emellett – az üzleti célok elérése érdekében – általában a társaság képviseletét is feltételezi. Mindezekre tekintettel a vezető tisztségviselői tevékenység sajátosságai közé tartozik, annak immanens eleme mind a nyereség, mind a veszteség lehetősége.[478] A vezető tisztségviselői megbízatás körében ellátandó feladatok, elvégzendő tevékenységek nem írhatók le egyértelműen és teljes pontossággal, de általánosan mértékadó Kisfaludi András álláspontja, miszerint a vezető tisztségviselői szolgáltatás mibenlétének, tartalmának a bizonytalansága nagy mértékben összefügg azzal a körülménnyel, hogy az elvégzendő tevékenység külső feltételei, a jogi személy működésének környezete állandó változásoknak van kitéve, s ezért a vezető tisztségviselő által meghozandó döntések funkciója az, hogy e döntések révén a jogi személy alkalmazkodjon a változó feltételekhez.[479] Ekként a vezető tisztségviselő tevékenységével szükségszerűen együtt jár a kockázat is, mi több, bizonyos mértékig a kockázatvállalás a vezető tisztségviselő feladatkörébe eső tényező; nem lehet nyereségre szert tenni bizonyos mértékű kockázat vállalása nélkül. Következésképpen a vezető tisztségviselő felelősségének megállapíthatósága egyrészt az általa vállalt kockázat mértékének a függvénye, olyan értelemben, hogy ha észszerűtlenül és indokolatlanul nagy kockázatot vállal, amelynek folyományaként a társaság vagyonában kár keletkezik, akkor kártérítésre kötelezhető.[480] A vezető tisztségviselő fokozott gondossága így a társaság aktuális gazdasági környezete, piaci helyzete függvényében is értékelhető/értékelendő. Ebben az összefüggésben a

---

[476] CSEH Tamás: *A vezető... i. m.,* 3.
[477] Véleményem szerint a társaságirányítást önmagában nem lehet üzleti tevékenységnek tekinteni. A társaságirányítás az üzleti tevékenység lebonyolításához adja meg a szükséges kereteket, az üzleti tevékenység megvalósulásának a támogató feltétele.
[478] CSEH Tamás: *A vezető... i. m.,* 3.
[479] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető... i. m.,* 317–318.
[480] *Uo.,* 320–321.

Legfelsőbb Bíróság elvi éllel mondta ki, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításához vezethet, ha a gazdasági társaság helyzetét, valamint a piaci környezetet teljes egészében tévesen mérte fel, és ezzel együtt előre láthatóan és kirívóan észszerűtlen kockázatot vállalt.[481]

Hogy hol húzódik/húzható meg a határvonal az észszerű és indokolt, azaz a normális, üzleti életben megszokott kockázatvállalás és az irracionálisan nagy, indokolatlan mértékű kockázatvállalás között, az ténykérdés, amit esetről esetre kell vizsgálni.[482] Ezzel összefüggésben – főként az angolszász jogrendszerekben kialakított megoldások európai térnyerésének következtében – a magyar jogrendbe is „beszivárgott" az úgynevezett *business judgement rule* szabálya, amelynek kritériumrendszere referenciapontként értelmezhető a vezető tisztségviselő gondatlanságának megállapításában.[483] Fézer Tamás szerint „[a] Business Judgement Rule – ellentétben a gondosság követelményével – nem arra szolgál, hogy a vezető tisztségviselőről megállapítsák valamely kötelezettségének megszegését vagy cselekvés elmulasztását, hanem a bíróságok kisegítő szabályként, úgynevezett első szűrőként alkalmazzák a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása során."[484]

A *business judgement rule* alapján a vezető tisztségviselő csak akkor tesz eleget a gondossági kötelem által támasztott posztulátumoknak, ha a kárt okozó üzleti döntés/intézkedés meghozatalakor okkal hihette, hogy a társaság érdekében jár el, illetve a meghozott döntés/intézkedés adekvát, észszerű információkon alapul. Más megközelítésben: a gondossági kötelem követelményeinek a vezető tisztségviselő akkor tesz eleget, ha jóhiszeműen és szakszerűen járt el, vagyis, ha döntését – például szakértők által adott – megalapozott információkra, elemzésekre stb. támaszkodva hozta meg. Tehát: a vezető tisztségviselő felelőssége sikerrel megállapítható, ha az okozott kár olyan üzleti döntés, intézkedés eredményeként keletkezett, amely mögött nem állt észszerű

---

[481] EBH 2011. 2417.
[482] FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 138.
[483] Az amerikai jogrendben a *business judgement rule* egy, a bírói gyakorlat által kialakított vélelem, amely a vezető tisztségviselők megalapozott és fokozottan gondos döntési mechanizmusát vetíti elő. E vélelem alkalmazása lényegében mentesíti a bíróságokat annak vizsgálata alól, hogy a társasági szervek üzleti döntéseit tartalmi szempontból mérlegeljék. Lásd CSEH Tamás: *A vezető... i. m.,* 7.
[484] FÉZER Tamás: *Monista vállalatirányítás a társasági jogban.* In: *Acta Conventus de Iure Civili, Tomus VII.*, A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa, Lectum, Szeged, 2007, 61.

és/vagy megfelelő minőségű információ, illetve a vezető tisztségviselő nem törekedett ilyen információk megszerzésére, vagy nem tanúsított az amúgy ilyen helyzetben elvárható olyan gondos magatartást, amelynek eredményeképpen észszerű és racionális üzleti döntést, intézkedést hozhatott volna.[485] Ekként felróható módon jár el a vezető tisztségviselő, ha úgy köt általa nem ismert idegen nyelven szerződést, hogy annak valós jogi tartalmáról nem győződik meg, úgy utal át külföldi illetőségű off-shore cégnek, mint szerződő félnek jelentős összeget, hogy a teljesítésnek vagy a teljesítés lehetetlenné válásának esetére semmilyen biztosítékot nem köt ki, a társaság mérleg adataiból megállapítható módon, kintlévőségei behajtásának lehetősége csekély, a szerződésszegésből eredő követelésének érvényesítése céljából pedig a szükséges intézkedéseket mindezek ellenére nem teszi meg.[486]

Amint már említettem: az, hogy a vezető tisztségviselő a társaság érdekét szem előtt tartva járt-e el, és így teljesítette-e a *business judgement rule* követelményeit, az ténykérdés, aminek kapcsán vizsgálni kell bizonyos külső, konjunkturális kérdéseket (is). Ezzel összefüggésben a joggyakorlatban leszögezték, hogy a vezető tisztségviselő által hozott rossz döntés – noha a cégnek kárt okoz – egyéb tényállási elem hiányában nem tekinthető jogellenes magatartásnak.[487] Szintén a joggyakorlatban került rögzítésre, hogy a veszteséges gazdálkodás nem szükségszerűen alapozza meg a vezető tisztségviselő felelősségét. E tekintetben a Szegedi Ítélőtábla eseti döntésében arra mutatott rá, hogy azt, hogy a vezető tisztségviselő a társaság – és ezen keresztül a társaság tagjai, adott esetben a »kisrészvényesek« – érdekében járt-e el vagy sem, az észszerű gazdasági kockázat szempontjai szerint lehet megítélni. Önmagában a tévesnek bizonyult gazdasági döntés vagy veszteség nem alapozza meg felelősségét. Az észszerű, vagy legalábbis elfogadható gazdasági kockázat felvállalása akkor sem eredményez kárfelelősséget, ha az üzlet veszteségessé válik, miután az a piaci gazdálkodással együtt járó természetes kockázatviselés körébe esik. A vezető tisztségviselővel szemben kártérítési felelősség akkor állapítható meg, ha olyan irracionális, észszerűtlen üzleti kockázatot vállal, amely a társaság (és így a befektetők) érdekének nyilvánvalóan nem felel meg, és vagyoni

[485] FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.*, 137–138.
[486] EBH 2011. 2417.
[487] BH 2004. 372.

hátrányt okoz.[488] Észre kell venni, hogy a bíróság fogalomhasználata a vezető tisztségviselő által vállalt és a felelősségét meg nem alapozó kockázat minősítését illetően valamelyest esetleges. Az *észszerű* és *elfogadható* kockázat tekintetében véleményem szerint jelentős különbségek lehetnek. Az észszerű kockázatvállalás az adott körülmények fényében alapvetően helyes döntés meghozatalát feltételezi. Ezzel szemben az elfogadható kockázatvállalás esetében erőteljesebben jelenik meg egyfajta véletlenszerűség vagy szubjektív elem. Az eddigiekkel szemben a tartósan hátrányos üzletpolitika folytatása több, mint rossz üzleti döntés, az ugyanis döntések láncolatát jelenti, ami felelősségfakasztó vezető tisztségviselői magatartásnak minősíthető.[489] Az ügyvezetővel szemben támasztott elvárható gondosság megszegésének és a társaság érdekei elsődlegességével össze nem egyeztethetőnek minősítette a bíróság az indokolatlan kockázattal járó kölcsönügylet létrejöttével kapcsolatos ügyvezetői magatartást, majd az ebből eredő követelés behajtásának elmulasztását.[490]

Szintén nem illik a felvázolt gondos eljárás fogalomkörébe az, ha a kft. képviseletében eljáró ügyvezető olyan személynek nyújt kölcsönt, aki a személyi adatai ismeretének hiányában nem azonosítható, sem ő, sem a vagyona nem lelhető fel és ezért vele szemben a követelés behajthatatlan.[491]

A Ptk. eddig említett rendelkezéseiből az a következtetés vonható le, hogy a vezető tisztségviselő számos kötelezettség megszegése esetén felelősségre vonható. Ilyen kötelezettségnek minősül az, ha eltérést nem engedő jogszabályi előírásnak nem tesz eleget; ha megbízásának és képviseleti jogának kereteit meghaladó módon jár el; nem tartja tiszteletben a társasági szerződés előírásait; figyelmen kívül hagyja vagy elmulasztja végrehajtani a társasági legfőbb szerv határozatait; nem határolja el egymástól magánügyleteit és a társaság ügyleteit; úgy köt kockázatos ügyleteket, hogy azok sikeressége esetén a nyereséget saját hasznára fordítja, sikertelenség esetén viszont az ügyletből eredő (többlet)költségeket a társaság terhére rója; tisztességtelen piaci megállapodásokat köt vagy ilyenek megkötésében segédkezik; osztalékot fizet anélkül,

[488] BDT 2004. 959.
[489] FÉZER Tamás: *Kárfelelősség... i. m.,* [.epub kiterjesztésű e-book változat, oldalszám nélkül].
[490] BDT 2021. 4321.
[491] BH 2011. 288.

hogy ennek feltételei fennállnának; nem jelent csődöt annak ellenére, hogy a fizetésképtelenségi helyzet fennáll stb.[492]

A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szemben fennálló felelősségének természetével, jogi jellemvonásaival összefüggésben kijelenthető, hogy ez vagyoni, saját magatartásért való, teljes, elsődleges, alapvetően felróhatóságon alapuló és szerződési felelősségi alakzat.[493]

2.6.4.1. Kimentési feltételek

A kimentési feltételek teljesülésének vizsgálatára csak akkor kerülhet sor, ha megállapítást nyert, hogy a vezető tisztségviselő a szerződését megszegte.[494] A szerződésszegés ténye, ezen kívül a kár, valamint a kár és a szerződésszegés közötti okozati összefüggés fennállásának a bizonyítására a károsult, azaz a társaság köteles. Ha e felelősségi tényállási elemeket a társaság sikeresen bizonyította, a károkozó vezető tisztségviselő megkísérelheti kimenteni magát a felelősség alól a Ptk. 6:142. § második mondatában foglaltak bizonyításával, amennyiben a megbízás visszterhes.

A vezető tisztségviselő és társaság közötti megbízási szerződés lehet ingyenes vagy visszterhes. Ingyenes megbízás esetén a Ptk. 6:147. § (1) bekezdése úgy szól, hogy „aki szolgáltatás teljesítését ingyenesen vállalja, a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárért akkor felel, ha a jogosult bizonyítja, hogy a kötelezett a kárt szándékos szerződésszegéssel okozta, vagy elmulasztotta a tájékoztatást a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságairól, amelyet a jogosult nem ismert. Látható tehát, hogy ingyenes szerződés esetén a vezető tisztségviselő csak akkor tehető felelőssé, ha a társaság mint károsult bizonyítja, hogy a vezető tisztségviselő a kárt szándékosan okozta, vagy elmulasztotta a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságáról való tájékoztatás-nyújtást, amit a társaság mint jogosult nem ismert.[495] A Ptk. 6:147. § (2) bekezdése az ingyenes megbízásból eredő kárfelelősség másik tényállását írja le. Eszerint aki a szolgáltatás

---

[492] NOCHTA Tibor [2013]: *A vezető... i. m.*, 4.
[493] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség... i. m.,* 346. AUER Ádám [2019]: *A vezető tisztségviselő... i. m.,* 317.
[494] A bírói gyakorlatban létezik olyan határozat, amely szerint nincs olyan eljárási jogi rendelkezés, amely a bíróság részére előírná az egyes feltételek bizonyításának sorrendiségét. Vö. BH 2007.4.124.
[495] E körben észre kell venni, hogy a törvényszövegben a *„nem ismert”* szófordulat szerepel. Ennek kapcsán kérdésként merül fel, hogy a hivatkozott jogi norma tartalma csak a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságainak jogosult általi nem ismeretét tételezi-e, amelyeket egyszerűen nem ismert, vagy azokat is, amelyeket nem is *ismerhetett*.

teljesítését ingyenesen vállalja, köteles a jogosult vagyonában a szolgáltatással okozott kárt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható. E rendelkezésből az ingyenes szerződések körében elkövetett szerződésszegés egy súlyosabb jogkövetkezménye olvasható ki, ami azon az elgondoláson alapul, hogy az ingyenesség ebben az összefüggésben kisebb jelentőséggel bír.[496] A szakirodalomban leszögezték, hogy a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kár a gazdasági társaság és vezető tisztségviselő közötti jogviszony esetében nem értelmezhető, ugyanis az tevékenység kifejtésére irányuló szolgáltatás, márpedig a tevési szolgáltatásra vonatkozó szerződéseknek nincsen tárgya. Ezért e jogviszonyban „[c]sak a Ptk. 6:147. § (2) bekezdésében írt mentesülési szabálynak van relevanciája. A vezető tisztségviselő ugyanis csak a gazdasági társaság vagyonában tud kárt okozni, ebben az esetben azonban a törvény – helyesen – már kimentő (exkulpációs) bizonyításiteher-eloszlást alkalmaz."[497] Következésképpen a felelősség alóli mentesülés lehetősége csak akkor áll nyitva, ha megállapítható, hogy a károkozás (szerződésszegés) a vezető tisztségviselőnek felróható.

Más a helyzet viszont a visszterhes megbízás esetében, ugyanis a Ptk. 6:142. §-ának második mondata már akként rendelkezik, hogy a szerződésszegő vezető tisztségviselő csak akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa. Fontos megjegyezni, hogy a Ptk. elvi éllel mondja ki a visszterhesség vélelmét.[498] Következésképpen a Ptk. 6:142. §-nál rögzített kimentési feltételek mellett, a szigorúbb szerződési felelősség alóli mentesülés céljából azt is bizonyítani kell, hogy a vezető tisztségviselő megbízása ingyenes volt.

Ami az első, vagyis az *„ellenőrzési körén kívül eső"* feltételt illeti, azt kell kiemelni, hogy ez a mentesülési feltételrendszer központi eleme.[499] Az Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye rögzíti, hogy az új Ptk. szerződésszegési szabályai a szerződésszegésért való felelősséget a korábbi, 1959. évi Ptk.-hoz képest objektív alapokra helyezi,

---

[496] VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog... i. m.*, 247.
[497] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség... i. m.,* 355.
[498] Ptk. 6:61. §-a szerint „[a] szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha a szerződésből vagy a körülményekből más nem következik – ellenszolgáltatás jár."
[499] MENYHÁRD Attila; VERESS Emőd: *i. m.*, 294.

kockázattelepítési szabályt tartalmaz. A világos jogalkotói cél az, hogy a szerződésszegésért való felelősség alóli kimentés szintje szigorúbb legyen, a szerződésen kívüli károkozás felróhatósági alapú kárfelelősségénél. Az „ellenőrzési körön kívül" fordulat a jogalkotói törekvés fényében helyesen a vis maior tartalmi elemként értelmezendő, és semmiképpen nem lehet mérhető a „gondos ellenőrzés" vagy a felróhatóság mércéjével. A szerződésszegésért való felelősség szabályai a „belső" *vis maior* esetén nem teszik lehetővé a felelősség alóli mentesülést A szerződésszegő fél a kártérítési felelősség alól csak akkor mentesülhet, ha az elháríthatatlan körülmény az ellenőrzési körén kívül esik. Önmagában az a körülmény, hogy a szerződést megszegő fél az adott körülményt nem képes befolyásolni, illetve nem képes arra hatást gyakorolni, nem eredményezi azt, hogy a körülmény ellenőrzési körön kívül esőnek kell tekinteni. Ebből következően ellenőrzési körbe eső lehet az olyan „belső" objektív körülmény is, amely a szerződésszegő által nem befolyásolható, és amely a gondos ellenőrzéssel sem volt elhárítható.[500] A szerződésszegés kimentési szabályai tehát nem felróhatósági alapon teszik lehetővé a mentesülést. Ezért a károkozó belátási képességének korlátozott volta vagy hiánya sem minősül mentesülési oknak, ugyanis ez ellenőrzési körbe eső „belső" körülmény. Így megállapítható a vezető tisztségviselő felelőssége és kártérítés megfizetésére kötelezhető az át nem adott vagyon tekintetében.[501]

Az ellenőrzési körön kívüliség elsődlegesen tehát a *vis maior* eseteket jelenti, ezen felül pedig olyan külső tényezőket foglal magában, amelyeket a károkozó sem előre látni, sem pedig befolyásolni nem tudott. Ilyen például egy háború, gazdasági embargó, vagy egy közlekedési útvonal (pl. reptér) lezárása abban az esetben, ha a vezető tisztségviselőnek nincs lehetősége új útvonalat keresni. Ezekkel ellentétben ellenőrzési körén belülinek tekinthető például a társaság alkalmazottainak magatartása (amit a vezető tisztségviselő álláspontom szerint még a legnagyobb szervezetek esetében, ha nem is közvetlenül, de közvetett módon befolyásolni tud), üzemi és folyamatszervezési zavarok még akkor is, ha ezek mögött halál, betegség vagy más objektív ok áll.[502] A magam részéről a sztrájk is a vezető tisztségviselő ellenőrzési körébe tartozó tényező, amennyiben a sztrájk a

[500] Szegedi Ítélőtábla Gf.III.30.015/2021/4.
[501] PJD 2021. 26.
[502] VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *i. m.*, II. kötet, 1535. Hasonló példákért lásd még CSÉCSY Andrea: *A szerződés teljesítése.* In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* III. kötet, Opten, Budapest, 2014. 350.

társaságon belüli, nyilvánvalóan rossz körülmények folyománya, annak ellenére, hogy a társaság gazdasági helyzete és/vagy piaci pozíciója jobb munkavállalói körülmények biztosítását tenné lehetővé.

A Ptk. hatályba lépését követően a 6:142. §-ban foglalt kimentési feltételek közül a vezető tisztségviselő esetében az igazán nagy problémát az *előreláthatóság* kérdésköre okozta, ugyanis tartós jogviszonyról lévén szó, nem egyértelmű, hogy a vezető tisztségviselőnek milyen mértékben kell „jövőbe látónak" lennie. A Ptk. az előreláthatóság kezdő időpontját a szerződéskötés időpontjában határozza meg, ami a vezető tisztségviselő esetében a vezető tisztségviselő és a társaság közötti jogviszony létrejöttének felel meg, ami értelemszerűen a tisztség vezető általi elfogadásának momentumát jelenti.[503]

Azt figyelembe véve, hogy a szerződéskötés és a szerződésszegést okozó körülmény között akár évek is eltelhetnek, a vezető tisztségviselő könnyedén kimentheti magát a felelősség alól,[504] ami álláspontom szerint egyrészt visszaélésekhez vezethet, másrészt nem illeszkedik a kontraktuális felelősségi rendszer szigorítását célzó jogalkotói szándékhoz.

A gondossági kötelemben a gondosság egyfajta jogi állandónak tekinthető, amelynek az azt megalapozó jogügylet keletkezésének időpontjától e jogügylet megszűnéséig fenn kell állnia.[505] Ellentétben az előreláthatóság feltétele körül kialakult álláspontokkal, amelyek szinte kivétel nélkül a vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony létrejöttének (szerződés megkötésének) pillanatához kötik az előreláthatóság feltételét, és tekintettel a vezető tisztségviselői jogviszony sajátosságaira, álláspontom szerint az előreláthatóságot e jogviszony különböző tartalmi elemeinek megvalósításához kell kötni, s így e feltételt „csúszó feltételként" kell kezelni. Ha ugyanis nem így tennénk, két nagyon szélsőséges és egymással szöges ellentétben álló eredményre jutnánk. Az egyik eredmény a vezető tisztségviselő felelősség alóli mentesülésének a teljes ellehetetlenülése

[503] Ptk. 3:21. § (3) bekezdés.
[504] BARTHA Judit; MAJOROS Csilla: *A vezető tisztségviselő társasággal szembeni és harmadik személynek okozott károkért való felelősségének neuralgikus kérdései,* Miskolci Jogi Szemle, 2015/2., 7.
[505] Legalábbis erre utal az a tétel miszerint a vezető tisztségviselő az ügyvezető tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni [Ptk. 3:21. § (2) bekezdés], illetve az is, hogy a vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan látja el [Ptk. 3:112. § (2) bekezdés].

lenne (mivel nem várható egy tartós jogviszonyba való belépéskor a jogviszonnyal járó kockázatok, s így az esetleges károkozó magatartások teljes feltérképezése), a másik pedig ennek az ellentéte.[506] Egyik véglet sem lehetett a jogalkotó célja, ezért e rendelkezés a vezető tisztségviselők vonatkozásában lényegében alkalmazhatatlannak tűnik. Márpedig *actus interpretandus est potius ut valeat quam pereat.*

A dilemma megoldására megjelent egy olyan álláspont, amely szerint „[…] nincs jelentősége annak, hogy a vezető tisztségviselői megbízatás milyen régen keletkezett a szerződésszegéshez képest, azaz, a hosszabb idő elteltével egyre könnyebben hivatkozható, hogy a jogviszony létrejöttekor a szerződésszegésre vezető körülmény nem volt előre látható, mert a Ptk. jogi személy részben a szerződések általános szabályaihoz képest megjelenik egy többletkívánalom, a vezető tisztségviselőnek mindenkor a jogi személy érdekének megfelelően [3:21. § (2) bekezdés], illetve a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége [3:112. § (2) bekezdés] alapján kell eljárnia, és ezt folyton szem előtt kell tartania. Nem elegendő tehát a három konjunktív kimentési ok fennállásának bizonyítása, a vezető tisztségviselő esetében ehhez szükséges az is, hogy a vezető tisztségviselő bizonyítsa, hogy a jogi személy, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége szerint járt el. Ezzel összefüggésben, a vezető tisztségviselő hiába hivatkozna arra (akár több év elteltével), hogy a megbízatásakor az adott ok, mely a szerződésszegésre vezetett nem volt előrelátható, mert mindig ott a további kritérium, a jogi személy, gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége."[507] Álláspontom szerint ez nem összeegyeztethető azzal a fentebb vázolt állítással, miszerint a szerződésszegés tényének vizsgálata előkérdés. Azon álláspontokat tartom elfogadhatónak, amelyek szerint a gondossági kötelemben a szerződésszegés tényének vizsgálatakor éppen azt kell vizsgálni, hogy a kötelezett (esetünkben a vezető tisztségviselő) az általában elvárható gondosságot tanúsította-e, amely elvárás szoros összefüggésben áll a gazdasági társaság érdekének elsődlegességével. Nem lehet arra a következtetésre jutni a szerződésszegés kérdésében, hogy a vezető tisztségviselő az általában elvárható gondosságot tanúsította, miközben nem a társaság érdekének elsődlegessége szerint járt el. A szerződésszegéssel

[506] Vö. BODZÁSI Balázs [2013]: *A jogi személyek... i. m.*, 11.
[507] BARTHA Judit; MAJOROS Csilla: *i. m.*, 9.

összefüggő előkérdés megválaszolásához tehát e tényezőket mind figyelembe kell venni, s csak ez után merülhet fel az előreláthatóság vizsgálata.

Az előreláthatósággal kapcsolatos értelmezési dilemma véleményem szerint továbbra is fennáll. Éppen ezért azok az álláspontok tűnnek a legelfogadhatóbbaknak, amelyek az előreláthatóság feltételét rugalmasan, a vezető tisztségviselő feladatkör sajátosságaihoz mérten értelmezik. E körben Csehi Zoltán álláspontja tűnik a legészszerűbbnek. Nézete szerint „[é]rtelemszerűen kizárt [a vezető tisztségviselői jogviszony létrejöttének időpontjához] kötni az előreláthatóságot […], hiszen mindaz a tudattartalom, amely a vezető tisztségviselői viszony kezdetekor, annak elvállalásakor ezen személy tekintetében fennállt, később jelentősen módosulhat és változhat, sőt, maga a vezető tisztségviselő alakíthatja ki azokat az új jogviszonyokat, amelyekből a jogi személyt később kár érheti. Így a fenti szabály csak nehezen és kellően rugalmas alkalmazással szolgálhat a vezető tisztségviselői felelőssége kimentése alapjául, mert ez utóbbi tartós és folyamatos jogviszonyon alapul, a lehetséges károsodások eseteit a jogi személy esetében pedig elsődlegesen magának a vezető tisztségviselőnek kell feltérképeznie és tudnia, hiszen ő a jogi személy vezetője. Ennek az időpontja pedig nem az ő kinevezésének, megválasztásának az időpontja, hanem az adott ügylet [vagy döntés hatásainak s.n.] megismerhetőségének és az adott ügyben történő eljárásának a kezdeti időpontja lehet csak.”[508]

Ezzel összefüggésben fontos még megjegyezni, hogy a Ptk. szerinti előreláthatatlanság fennállását nem csak az adott jogviszonyban vezető tisztségviselőként résztvevő személy előrelátási képessége alapján kell figyelembe venni és értékelni, hanem általában, egy hasonló helyzetben észszerűen gondolkodó vezető tisztséget betöltő személy előrelátó képessége alapján is. Ez azt jelenti, hogy nem elég, ha a felelősség alól mentesülni kívánó vezető tisztségviselő bizonyítja, hogy a maga részéről a bekövetkezett kár nem volt előrelátható; az előreláthatatlan körülményeket objektív alapokra kell helyeznie, tehát azt

[508] CSEHI Zoltán [2015]: *A vezető... i. m.*, 30. Bodzási Balázs álláspontja szerint az ilyen típusú értelmezés *contra legem,* ezért szerinte „az előreláthatóság vizsgálata során abból kellene kiindulni, hogy az adott társaság adott vezető tisztségviselőjének általában milyen típusú döntésekkel kell számolnia. Ennek során vissza kellene nyúlni az alapelvek között található általános mércéhez, az adott helyzetben általában elvárhatósághoz (1:4. §). A vezető tisztségviselő ennek alapján akkor mentesülhetne a felelősség alól, ha bizonyítaná, hogy a károkozás az adott helyzetben általában elvárható mérce mellett nem volt előrelátható.” Vö. BODZÁSI Balázs [2013]: *A jogi személyek... i. m.*, 11.

is bizonyítania kell, hogy a szóban forgó körülményeket hasonló helyzetben, más vezető tisztségviselő sem látta volna előre.

A kimentési okok harmadik feltétele, hogy *ne legyen elvárható*, hogy a vezető tisztségviselő a szerződésszegést okozó körülményt elkerülje, vagy a szerződésszegésből eredő kárt elhárítsa. E tekintetben a Ptk. 1:4. § (1) bekezdésének rendelkezése az irányadó, amely szerint a Ptk. eltérő rendelkezése hiányában a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. E kitételnek az álláspontom szerint helyes értelmezését fentebb már bemutattam, ezért erre e helyütt nem térek vissza. Amire azonban e harmadik mentesülési feltétel kapcsán szükséges tekintettel lenni, az az, hogy a Ptk. 6:142. § szerinti elvárhatóságot a szerződésszegéssel okozott kár bekövetkezésekor tanúsított magatartás vonatkozásában kell vizsgálni. Ebből következik, hogy a károkozó akkor sem nyugodhat bele a szerződésszegésbe, ha a szerződésszegésre vezető körülmény ellenőrzési körén kívül esett és a szerződéskötéskor nem volt előrelátható. Az elvárhatóság is abban ölt konkrét formát, hogy a vezető tisztségviselőnek az első két feltétel teljesülése esetén is meg kell kísérelnie a kár elkerülését vagy a bekövetezett kár elhárítását.[509]

2.6.4.2. A felmentvény

A vezető tisztségviselő felelőssége kapcsán szükséges kitérni a felmentvény intézményére is. A Ptk. 3:117. § (1) bekezdése szerint „[h]a a társaság legfőbb szerve a vezető tisztségviselő kérésére a beszámoló elfogadásával egyidejűleg az előző üzleti évben kifejtett ügyvezetési tevékenység megfelelőségét megállapító felmentvényt ad, a társaság a vezető tisztségviselő ellen akkor léphet fel az ügyvezetési kötelezettségek megsértésére alapozott kártérítési igénnyel, ha a felmentvény megadásának alapjául szolgáló tények vagy adatok valótlanok vagy hiányosak voltak.” E szakasz (2) bekezdése kimondja továbbá, hogy a „[h]a a vezető tisztségviselői jogviszony két egymást követő, beszámolóval foglalkozó ülés között megszűnik, a vezető tisztségviselő kérheti, hogy a legfőbb szerv következő ülésén döntsön a felmentvény kiadásáról.”

[509] KISFALUDI András [2014b]: *A jogi személy vezető… i. m.,* 326.

A felmentvény lényege az, hogy értékelje a vezető tisztségviselő teljesítményét és megállapítsa, hogy tevékenységét a társaság érdekének elsődlegessége alapján végezte.[510] A felmentvényt az éves beszámolóval egyidejűleg a legfőbb szerv szabályosan elfogadott legfőbb szervi határozat útján adhatja a vezető tisztségviselő kérésére.[511] Eltérően a Gt. 30. § (5) bekezdésébe foglalataktól,[512] nincs jelentősége annak, hogy a felmentvény lehetőségét a társaság létesítő okirata tartalmazza-e, a felmentvény megadásáról a legfőbb szerv szabadon dönthet.[513] Megjegyzendő továbbá, hogy a vezető tisztségviselő kérheti a felmentvény megadását, azonban a legfőbb szervet erre nem kényszerítheti, a kérésnek a legfőbb szerv vonatkozásában nincs kötelező ereje.[514] A felmentvény hatálytalanná válik, ha megadását követően jogerős bíróság ítélet alapján megállapítást nyer, hogy az éves beszámoló alapját képező adatok, tények hiányos és/vagy valótlanok voltak.[515]

2.6.5. A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége

A vezető tisztségviselők által kötött ügyletek, végrehajtott jogcselekmények elsősorban a társaságot mint jogi személyt jogosítják és kötelezik. Ebből következően, ha a gazdasági társaság vezető tisztségviselője a gazdasági társaság tevékenységi körében jár el, és ilyenkor a jogi személlyel szerződéses vagy szerződésen kívüli jogviszonyban álló harmadik személynek kárt vagy jogilag védett érdek sérelmét okozza, a polgári jogi felelősségi (kártérítési) jogkövetkezmények főszabály szerint a jogi személlyel szemben alkalmazhatók.[516] Ez a betudás elvének az érvényesülése, ami azt követően aktiválódik, hogy a társaságok a cégnyilvántartásba jogerősen bejegyezték.[517]

---

[510] KOBL Tamás: *A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira,* Batthyány Műhelytanulmányok, 2016/1., 74.
[511] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 359–360.
[512] A 2006. évi Gt. 30. § (5) bekezdése akként rendelkezett, hogy „[a] társasági szerződés előírhatja, hogy a társaság legfőbb szerve évente tűzze napirendjére a vezető tisztségviselők előző üzleti évben végzett munkájának értékelését, és határozzon a vezető tisztségviselők részére megadható felmentvény tárgyában. A felmentvény megadásával a legfőbb szerv igazolja, hogy a vezető tisztségviselők az értékelt időszakban munkájukat a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességét szem előtt tartva végezték. A felmentvény hatálytalanná válik, ha utólag a bíróság jogerősen megállapítja, hogy a felmentvény megadására alapul szolgáló információk valótlanok vagy hiányosak voltak."
[513] GÁL Judit [2021]: *A gazdasági társaságok… i. m.,* 297.
[514] *Uo.*
[515] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 359.
[516] BDT 2023. 4631. BDT 2009. 3. Lásd még KISFALUDI András [2017]: *Anyagi jogi és… i. m.,* 326.
[517] AUER Ádám [2019]: *Vezető tiszségviselő… i. m.,* 317.

Ezzel együtt azonban – a harmadik személyek érdekeit (is) védendő – a jogalkotó az új Ptk. hatálybalépésekor szükségesnek látta egy olyan norma megalkotását is, amely a társaság jogainak és érdekeinek védelmén túl más személyek jogainak és érdekeinek védelmét is célozza. A Ptk. hatályba lépésekor a betudás elvét áttörő szabály a Ptk. 6:541. §-a volt, amely akként rendelkezett, hogy „[h]a a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel." A szabály megalkotását azok az eseti döntések indokolták, amelyeknek középpontjában a társaság jogalanyiságával való súlyos visszaélés esetei állnak. A bírói gyakorlat – Kemenes István nyomán – a *felelősségáttörés*[518] fogalmával illette azokat az eseteket, amikor közvetlenül működő társaság vezető tisztségviselője felelősségének megállapítására került sor, mert csalárd módon, a társaság mögé megbújva, a társaságot kihasználva akár bűncselekmény elkövetésével a társaság nevében harmadik személyeket károsított meg és a társaságnak nem volt elegendő vagyona a kár megtérítésére.[519] Ebben az összefüggésben az szabály megalkotásának lényege az volt, hogy a vezető tisztségviselő vagyona mellé egy másik kielégítési alap lépjen be egyetemlegesen.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvénnyel a jogalkotó módosította és hatályon kívül helyezte a Ptk. több rendelkezését is. A hatályon kívül helyezett rendelkezések körében található az eddig elemzett 6:541. § is. A módosító törvény 30. §-a azonban kimondja, hogy a Ptk. e törvénnyel hatályon kívül helyezett 6:541. §-át akkor kell alkalmazni, ha a kár 2016. július 1. napja előtt következett be, és a kárt a Ptk. hatálybalépését követően tanúsított károkozó magatartás – ideértve a mulasztást is –, illetve folyamatosan tanúsított károkozó magatartás esetén a Ptk. hatálybalépését követően megkezdett magatartás okozta.[520]

---

[518] A felelősségáttörés fogalmáról bővebben lásd PAPP Tekla: *Felelősségátvitel, felelősségáttörés – Quo vadis ius societatum.* In: In: GONDOSNÉ DR. PUSZTAHELYI Réka: *Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben,* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013, 176–179.

[519] BARTA Judit; FAZAKAS Zoltán József; MAJOROS Tünde; ÚJVÁRINÉ Antal Edit: *Felelősség… i. m.,* 278. OROSZ Árpád: *Felelősség más személy által okozott kárért.* In: In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* IV. kötet, Opten, Budapest, 2014, 179.

[520] T/10528. számú törvényjavaslat indokolással – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról, 12. [https://www.parlament.hu/irom40/10528/10528.pdf], (Letöltve: 2023.05.20.).

A módosítást követően tehát a Ptk. 6:541. §-át a jogalkotó hatályon kívül helyezte,[521] illetve a 3:24. §-át kiegészítette.

A Ptk. 3:24. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy „[a] vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta." Így a problémakör valamelyest új megvilágításba került és a megváltozott szabály értelemezése ekként némi bizonytalanságra adhat okot. Erre Kisfaludi András hívja fel a figyelmet kifejtve, hogy a Ptk. módosítását követően a törvény 3:24 cikkében foglalt előírásokból nem derül ki egyértelműen, hogy a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségének mi a jogi természete. Vagyis a Ptk. vonatozó rendelkezéseiből nem – legalábbis nem egyértelműen – vezethető le, hogy harmadik személyekkel szemben a vezető tisztségviselő a deliktuális vagy a kontraktuális felelősség szabályai szerint vonható-e felelősségre. Ennek okán elképzelhető a szabálynak egy olyan értelmezése is, amely szerint a vezető tisztségviselő szerződésszegés esetén is egyetemleges felelősséggel tartozhat a társaság által okozott károkért.[522] A bírói gyakorlatban még nem található olyan határozat, amely a Ptk. 3:24. § (2) bekezdésében foglalt felelősségi alakzatot szerződéses felelősségnek minősítette volna. Következésképpen továbbra is helytálló az a minősítés, miszerint a Ptk. 3:24. § (2) bekezdése szerinti felelősség elsődleges, szubjektív jogalapú, enyhe fokozatú és deliktuális típusú.[523]

2.6.6. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni személyes felelőssége

Amiatt, hogy a jelenleg hatályos szabályozási környezetben a vezető tisztségviselő felelősségét több törvény tényállás szabályozza, valamint a bevezetőben írottakra is tekintetettel, szükséges kitérni a vezető tisztségviselő belső felelőssége mellett a társaság

[521] A Ptk. jelenleg hatályon kívül helyezett 6:541. § értelmezésével kapcsolatban lásd CSEHI Zoltán [2015]: *A vezető tisztségviselő… i. m.,* 42–50.
[522] KISFALUDI András: *A Ptk. 3:24. §-hoz fűzött kommentár.* In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* Wolters Kluwer, Budapest, 2020, 268. KISFALUDI András [2017]: *Anyagi jogi és… i. m.,* 328.
[523] AUER Ádám [2019]: *Vezető tisztségviselő… i. m.,* 317.

alapítása során fennálló felelősség kérdésére is, majd ezt követően a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén felmerül fontosabb felelősségi tényállásokra.

2.6.6.1. A vezető tisztségviselő felelőssége a társaság bejegyzése előtt

A Ptk. 3:12. § (1) bekezdése a jog személy létesítése vonatkozásában külön kötelezettséget állapít meg a jogi személy képviseletének ellátására kijelölt személy terhére. A normaszöveg kimondja, hogy a létesítendő jogi személy nyilvántartásba való bejegyzése iránti kérelmének benyújtására a jogi személy képviseletére kijelölt személy köteles. E kötelezettség teljesítésének elmulasztása esetére a törvény kártérítési felelősség szankcióját tűzi. A Ptk. 3:12. § (2) bekezdése tételesen rögzíti, hogy a jogi személy bejegyzése iránti kérelem benyújtásának elmulasztásából vagy késedelméből, valamint a hiányos vagy hibás bejelentésből eredő károkért a képviselő az alapítókkal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel. A törvény azonban nem pontosítja, hogy e körben kit tekint a jogi személy képviselőjének, így akár a Ptk. 3:5. § f) pontjának megfelelően meghatározott első vezető tisztségviselő helyett a jogi képviselő is lehet a bejelentési kötelezettség, valamint ennek nem teljesítése esetén felmerülő szerződéses kártérítési felelősség címzettje. Ezzel összefüggésben két nézet alakult ki. Az egyik nézet szerint a létesítő okiratban meghatározott vezető tisztségviselő a jogi személy képviselőjévé csak a jogi személy nyilvántartásba vételét követően válik, következésképpen a bejegyzési kérelem benyújtására külön szükséges valakit kijelölni.[524] A másik álláspont szerint – amelyhez magam is csatlakozom – a bejegyzés iránti kérelem benyújtására képviselőként kijelölt személy fogalma alatt a Ptk. 3:5. § f) pont szerint a jogi személy létesítő okiratában első vezető tisztségviselőként meghatározott személyt kell érteni.[525]

A jogi személy társaság alapítóinak a Ptk. lehetőséget az alapítóknak arra, hogy előtársasági formába működjenek. Erre vonatkozóan a Ptk. 3:101. § (1) bekezdés első mondata kimondja, hogy „[a] gazdasági társaság a létesítő okirat közjegyzői okiratba foglalásától vagy ügyvédi vagy kamarai jogtanácsosi ellenjegyzésétől kezdődően a

---

[524] TÖRÖK Gábor: *A jogi személy létesítése.* In: Sárközy Tamás (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy,* HVG-Orac, Budapest, 2013, 48.
[525] PÁZMÁNDI Kinga: *A jogi személy létesítése.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021, 201. PAPP Tekla [2014]: *A jogi személy általános… i. m.,* 399.

létrehozni kívánt társaság előtársaságaként működhet." A törvény továbbá rögzíti, hogy üzletszerű gazdasági tevékenységet az előtársaság csak a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtását követően folytathat, ezért az előtársasági jelleget a társaság iratain és jognyilatkozatain fel kell tüntetni. Az előtársasági jelleg feltüntetésének elmaradása esetén az előtársaság által tett jognyilatkozatot az alapítók által együttesen tett jognyilatkozatnak kell tekinteni, de csak akkor, ha a nyilvántartó bíróság a társaságot nem jegyzi be. Ha viszont a társaságot a nyilvántartó bíróság bejegyzi, az előtársasági létszakasz automatikusan megszűnik,[526] és az e létszakaszban kötött jogügyleteket a gazdasági társaság saját jogügyleteivé válnak.

A vezető tisztségviselői felelősség szempontjából az előtársasági létszakasznak akkor van jelentősége, ha a társaságot a bíróság nem jegyzi be vagy adott esetben a társaság a nyilvántartásba-vételi kérelmét visszavonja. Ezekre az esetre a Ptk. 3:101. § (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy a gazdasági társaság nyilvántartásba vételének jogerősen elutasításáról való tudomásszerzést követően az előtársaság a működését késedelem nélkül köteles megszüntetni. Az előtársaság működésének haladéktalan megszüntetésére irányuló kötelezettség nem teljesítésével okozott károkért az előtársaság vezető tisztségviselői a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felelnek. A Ptk. rögzíti továbbá, hogy az előtársaság működésének megszűnése esetén a megszűnésig vállalt kötelezettségeket a létrehozni kívánt társaság rendelkezésére bocsátott vagyonból kell teljesíteni. Ekként a vezető tisztségviselő felelőssége elsődleges, szubjektív jogalapú, rendes fokozatú és kontraktuális típusú.[527]

Az ebből ki nem egyenlíthető követelésekért az alapítók harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen kötelesek helytállni. Ha a létrehozni kívánt gazdasági társaságnál a tag felelőssége a társaságot terhelő kötelezettségekért korlátozott volt, és a tag helytállása ellenére ki nem elégített követelések maradtak fenn, e tartozásokért harmadik személyek irányában a létrehozni kívánt gazdasági társaság vezető tisztségviselői korlátlanul és

[526] NOCHTA Tibor: *A gazdasági társaságok közös szabályai.* In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014, 506.
[527] AUER Ádám [2019]: *Vezető tisztségviselő… i. m.,* 316.

egyetemlegesen kötelesek helytállni. Ez alapján a vezető tisztségviselőt mögöttes, rendes fokozatú és objektív jogalapú helytállás terheli.[528]

2.6.6.2. A vezető tisztségviselő felelőssége a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén

A térsaság jogutód nélküli megszűnésének több módja van, amelyekhez külön eljárások kapcsolódnak. Általánosan az mondható el, hogy a társaság jogutód nélküli megszűnését a megszűnésre vezető valamely ok indítja meg, viszont a társaság mint önálló jogalany csak akkor szűnik meg, ha a bíróság a cégnyilvántartásból törli. A cégnyilvántartásból való törlés előfeltétele, hogy a társaság vagyoni viszonyainak lezárására irányuló megfelelő eljárás lefolytatásra kerüljön.[529] A társaság jogutód nélküli megszűnése történhet végelszámolás,[530] valamint kényszertörlés[531] vagy felszámolás[532] útján.

A társasági jogutód nélküli megszűnése esetén több alanyi kör érdekei sérülhetnek. Ezért a Ptk. általános korrekciós szabályokat rögzít a társaság jogutód nélküli megszűnésével érintett jogalanyok védelmében. E korrekciós szabályok címzettje a társaság vezető tisztségviselője,[533] a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén elsődleges érintett jogalanyok körét pedig a társaság tagjai/részvényesei képezik.

A tagok/részvényesek védelmét a Ptk. a 3:117. § (3) bekezdésében a vezető tisztségviselőkre terhelt felelősség révén törekszik ellátni. Az említett normaszöveg szerint a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése után a társaság vezető tisztségviselőivel szembeni kártérítési igényt a törlés időpontjában tagsági jogviszonyban állók érvényesíthetik. A tag a kártérítési igényt a társaság megszűnésekor felosztott vagyonból őt megillető rész arányában érvényesíthet. A vezető tisztségviselő felelősségének e korlátja részben tekintettel van a felelősség elválasztás kritériumára, valamint a káronszerzés tilalmára, illetőleg arra, hogy kizár legyen egy esetlege

---

[528] *Uo.*
[529] UJVÁRINÉ ANTAL Edit: *A gazdasági társaságok jogutód nélküli megszűnése.* In: MAJOROS Tünde (szerk.): *Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben,* Patrocinium, Budapest, 2016, 243.
[530] A végelszámolás szabályait a Ctv. 94–115/A. §-i tartalmazzák.
[531] A kényszertörlési eljárást a Ctv.116–118/D. §-i szabályozzák.
[532] A felszámolási eljárás részletszabályait a Cstv. tartalmazza.
[533] AUER Ádám [2019]: *Vezető tisztségviselő… i. m.,* 316.

párhuzamos igényérvényesítés.[534] A kártérítési igényt a társaság nyilvántartásból való törlésétől számított egyéves jogvesztő határidőn belül lehet előterjeszteni.

A társaság jogutód nélküli megszűnése által érintettek másik csoportját a társaság hitelezői alkotják. A társaság hitelezőinek az érdekeit a Ptk. általánosan azt törekszik védeni, hogy amennyiben a társaság megszűnését követően a hitelezőknek kielégítetlen követeléseik maradnak, úgy a vezető tisztségviselővel szemben kártérítési igénnyel léphetnek fel.[535] Ezzel összefüggésben a Ptk. 3:118. §-a kimondja, hogy ha gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint léphetnek fel, de csak akkor, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ezt a szabályt a társaság végelszámolással történő megszűnése esetén nem kell alkalmazni. Az itt említett rendelkezéssel összefüggésben a szakirodalomban akként fogalmaztak, hogy a Ptk. ezen „[f]elelősségi szabálya a felszámolási eljárásban és a kényszertörlési eljárásban teljesedik ki, amelynek szabályait a Cstv. 33/A. §-a és a Ctv. 118/B. §-a tartalmazza."[536]

[534] NOCHTA Tibor [2014]: *A gazdasági társaságok… i. m.,* 529.
[535] AUER Ádám [2019]: *Vezető tisztségviselő… i. m.,* 316.
[536] UJVÁRINÉ ANTAL Edit: *A gazdasági társaságok jogutód… i. m.,* 245. E problémakör tovább részletezésére ezért a III. részben kerül sor.

3. KOMPARATÍV ÖSSZEGZÉS

Az értekezés e II. részében a vezető tisztségviselői jogviszonnyal és felelősséggel összefüggő hatályos szabályozást, valamint a releváns szakirodalmi álláspontokat törekedtem bemutatni a mintául választott két ország vonatkozásában.

Mindkét ország esetében egyértelműen kijelenthető, hogy a társasági vezető tisztségviselő jogállását és felelősségét érintő kérdések az elmúlt években tulajdonképpen krónikus problémaként folyamatosan a szakirodalmi viták és fejtegetések homlokterében voltak, és valószínűleg még hosszú ideig ott is maradnak. Ennek álláspontom szerint az egyik oka mindkét vizsgált jogrendszerben a szabályozási környezet „frissessége", abban az értelemben, hogy Magyarország esetében alig, Románia esetében pedig alig több, mint tíz év telt el a magánjogi szabályozást gyökeresen megváltoztató polgári törvénykönyvek hatálybalépésétől.

A szabályozási környezet vonatkozásában jelentős különbségként érétkelhető, hogy míg Magyarországon a Ptk. a szuper monista szabályozási rendszert választotta, s a társasági jogot integrálta, addig Romániában a társasági jog külön jogforrásban foglal helyet, noha 2011-től a román magánjog is a monista utat választotta.

Bár nincs nagy jelentősége, a két országban alapítható társasági formák vonatkozásában is különbség mutatkozik. Magyarország társasági joga négy társasági formát ismer el, Románia viszont ötöt. Mindkét ország joga elismeri a közkereseti társaságot, a betéti társaságot, a korlátolt felelősségű társaságot és a részvénytársaságot. Betéti részvénytársaság a vizsgált országok közül csak Romániában alapítható.

Jelentősek viszont a különbségek a két ország általános felelősségi szabályozása vonatkozásában, különösen a szerződéses felelősség tekintetében. Míg Románia magánjogi felelőssége alapvetően egységes koncepcionális alapon, de kétirányba ágazva került szabályozásra, és ezért a szerződéses, valamint szerződésen kívüli felelősség feltételrendszerei viszonylag nagy átfedésben vannak egymással, addig Magyarország magánjogi felelősségi jogát erőteljesebb dualizmus jellemzi. Míg Romániában a polgári jogi felelősségi rendszer egységesen vétkességen alapszik, addig ugyanez Magyarország

esetében nem mondható el. Magyarországon a szerződésen kívüli felelősség rendszere felróhatóságon alapszik, a szerződéses felelősség pedig kvázi objektív alapokon áll.

A polgári felelősség szükségszerű alkotóelemei tekintetében a különbségek szintén szembeötlőek, különösen az ok-okozati összefüggés, a vétkesség és a kár fogalma tekintetében. Magyarországon a deliktuális felelősség esetében az oksági viszonnyal összefüggő uralkodó tan az adekvát kauzalitás elve, a szerződéses felelősség esetében pedig a *sine qua non* formula érvényesül. Ezzel szemben Romániában voltaképpen egységesen az ok és feltételek egységének tana került elfogadásra. Mindkét ország deliktuális felelősségi rendszere a teljes kártérítés elvén nyugszik, és mindkét ország némileg eltérően szabályozza a kártérítés mértékét szerződéses felelősség esetén. E körben a magyar jogalkotó a kár fogalmát tapadó és következménykárra bontja, a teljes kártérítés elvét pedig főszabály szerint csak a tapadó károk vonatkozásában engedi érvényesülni. A következménykárok vonatkozásában az előreláthatósági klauzula csak szándékos szerződésszegés esetében válik inaktívvá. Ezzel szemben Romániában a kár fogalma egységes, de a román jogalkotó is csak a szerződéskötés időpontjában előrelátható károkra szorítja a kártérítés mértékét. Kivételt képez ez alól, ha a szerződésszegés szándékos vagy súlyos gondatlanság következménye. Ilyen esetben a teljes kártérítés elve úgy érvényesül, mint deliktuális felelősség esetén.

Noha mindkét jogrendszerben számos kérdés lengi körül a vezető tisztségviselők jogállását és polgári jogi felelősségét, e dilemmák tárgya a két országban nem azonos.

Magyarországon a dilemmák egy csoportjának a középpontjában a Ptk. és Mt. egymáshoz való viszonya áll, ami a vezető tisztségviselői felelősség szempontjából is meghatározó jelentőségű. A szakirodalom egy része a Ptk. szabályainak *lex specialis* jellegét emeli ki, elsőbbséget adva a Ptk.-nak a Munka törvénykönyvéhez képest, míg a szakírók másik részének az álláspontja éppen ennek a fordítottja. Romániában az Rptk. és a román Munka törvénykönyve egymáshoz való viszonya nem generál jelentős szakirodalmi és jogértelmezési vitákat. Romániában viszont folyamatosan előtérbe kerül a társaság és vezető tisztségviselője közötti jogviszony természete, de e tekintetben a mértékadó szakirodalomban, illetőleg a joggyakorlatban konszenzus figyelhető meg.

A vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony vonatkozásában viszont hasonlóságként értékelhető, hogy mindkét jogrendszer a megbízási szerződést jelöli meg a jogviszony alapjául.

A vezető tisztségviselő polgári felelősségének természete tekintetében újból markáns különbségek érhetők tetten. Míg Romániában a vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségének jogi természete körül intenzív tudományos vita zajlik, addig Magyarországon a kérdés egyértelmű szabályozásnak örvend. Magyarországon a vezető tisztségviselő a társasággal szemben a szerződésszegés miatti felelősség szabályai szerint felel. Romániában a domináns álláspont – a társasági vezető tisztségviselő vegyes tartalmú megbízása margójára – a felelősség kettős természetét vallja a megszegett kötelezettség forrásának a függvényében.

Mindkét jogrendszer beemelte az angolszász jogrendszerekből ismert *business judgement rule* szabályát. Különbség van viszont a két ország szabályozása között a tekintetben, hogy míg Magyarországon a szabály társasági formára tekintet nélkül egységesen alkalmazandó, addig a román jogban e szabály csak a részvénytársaság vezető tisztségviselői esetében bír relevanciával. A román jogban így egyfajta standardok közötti szintkülönbség figyelhető meg aszerint, hogy rt. vagy kft. vezető tisztségviselőjéről van-e szó. Míg az rt. vezető tisztségviselője esetében a jó ügyvezető, vagyis a gondos, körültekintő menedzser kritériuma a mérce, addig a kft. ügyvezetőjének a jó gazda gondosságával kell eljárnia. Másként megfogalmazva a román jogra jelenleg két stand párhuzamos alkalmazása jellemző: a részvénytársaságok esetében a gondossági kötelezettség és az üzleti ítélőképesség, a korlátolt felelősségű társaságok esetében pedig a jó gazda mércéje. E két standardot a magyar jogi valóság fogalmaival úgy lehetne leírni, hogy míg az rt. esetében az adott helyzetben általában az elvárhatóság a vezető tisztégviselőkhöz idomul (tehát úgy kell eljárnia, ahogy az adott helyzetben egy észszerűen gondolkodó vezető tisztségivelő eljárnak), addig a kft. esetében az adott helyzetben általában elvárhatóság a zsinórmérték.

A vezető tisztségviselői felelősség vonatkozásában külön kiemelendő, hogy a Ptk. kontraktuális felelősségi rendszere az azonnali teljesítésű szerződésekre modellezett felelősségi rendszer, ezért a jogalkotó által célzott szigorítás csak részben, az ilyen típusú

szerződések esetében érhető tetten. A vezető tisztségviselő belső felelőssége tekintetében – a gondossági kötelemnek minősülő jogviszony miatt – továbbra is a felróhatóságon nyugvó felelősségi rezsim él, jóllehet az előreláthatósági klauzula mint kimentési feltétel meglehetősen objektivizálttá teszi. Tovább bonyolítja a helyzetet az is, hogy az előreláthatósági előírás tartós jogviszonyokra meglehetősen nehézkesen értelmezhető. Ez pedig azt eredményezi, hogy alkalmazása csak végletekbe menően lehetséges, ami távol áll a jogalkotó által kitűzött céltól, nevezetesen a kockázatok észszerű elosztása feltételrendszerének maradéktalan megvalósulásától, mi több, jogbizonytalanságot keletkeztet. Következésképpen az előreláthatóság feltételének erőltetett, a jogszabályszövegnek ellentmondani látszó értelmezést kell adni e végletekbe menő értelmezési lehetőségek mérséklése céljából, vagyis a szabály észszerű keretek között való alkalmazása érdekében. Azt is érdemes következtetésként leszögezni e tekintetben, hogy a dilemma tényleges megoldása csak észszerű és jól átgondolt jogalkotói beavatkozással volna lehetséges, amire értékelhető bírósági gyakorlat hiányában szerintem a közeljövőben nem fog sor kerülni. Eddigi kutatásaim alapján az a tapasztalatom, hogy a román társasági jogi szakirodalom a vezető tisztségviselő szerződéses felelőssége kapcsán az előreláthatóság kérdését jelentéktelennek tekinti.

Végül a vezető tisztségviselő felelősségének harmadik személyekkel szembeni polgári jogi felelősségére szükséges kitérni. E körben a két vizsgált jogrend társasági joga hasonló alapokon nyugszik, ugyanis mindkét országban a főszabály az, hogy a társaság önálló és a tagoktól elkülönült jogalanyisága miatt a társasági szervek (vezető tisztségviselő) ügyleteit és cselekményeit a jogi személynek kell betudni. Ezzel együtt azonban mindkét jogrendben van tételes jogi előírás arra, hogy meghatározott körülmények fennállta esetén a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége megállapítható legyen. Romániában a vezető tisztségviselőnek harmadik személlyel szemben szerződéses és deliktuális felelőssége egyaránt van. A szerződéses felelősség tényállását a Ttv. tartalmazza, a deliktuális felelősség tényállását pedig az Rptk. Deliktuális felelősség esetében a jogi személy a vezető tisztségviselővel egyetemlegesen felel a károsulttal szemben. Magyarországon a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelőssége 2016-ig egyértelműen deliktuális alapon volt megítélhető, azt követően viszont olyan vélemény is megjelent, mely szerint a hatályos normaszöveg értelmezhető akként is, hogy a vezető tisztségviselő

szerződésszegés esetén is egyetemleges felelősséggel tartozhat a társaság által okozott károkért. Romániában a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége nem csak szándékos magatartás esetén állapítható meg, hanem gondatlanság esetén is. Ehhez képest Magyarországon a Ptk. csak szándékos károkozás esetén teszi lehetővé a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségének megállapítását.

További fontos eltérés a két ország vezető tisztségviselőt érintő felelősségi szabályozása tekintetében, hogy Romániában sem a Ttv., sem az Rptk. nem tartalmaz részletszabályokat az előtársasági létszakasz során felmerülő esetleges kártérítési felelősségre vonatkozóan. Ezzel szemben a hatályos magyar Ptk. e kérdést is rendezi.

Az Rptk. hatálybalépése számos változást hozott a társasági vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége jogi természetének megítélése kapcsán. A változások iránya alapvetően jó, azonban hangsúlyozni kell, hogy számos „elvarratlan szál” maradt, amely egyrészt hitelezővédelmi szempontból, másrészt – tágabb kitekintésben – a jogbiztonság szempontjából aggályos. A problémák jórészének gyökere megítélésem szerint abban áll, hogy az Rptk. egy olyan társasági törvény anyajoga („mostohaanya-joga”) lett, amely sok szempontból mára már meghaladottá vált. Az értelmezési problémák gyökerének másik ágát a következetlen, szerteágazó fogalomhasználat képezi.

III. RÉSZ
AZ ÜGYVEZETŐ FELELŐSSÉGE A TÁRSASÁG FIZETÉSKÉPTELENSÉGE MIATT

1. FEJEZET
ROMÁNIA

1.1. Az alkalmazandó szabályozás rendszere a román jogban

Romániában a fizetésképtelenség elsődleges jogforrása a *fizetésképtelenség megelőzéséről és a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 2014. évi 85. törvény*.[537] A törvény olyan kollektív eljárás létrehozását célozza, amely az adós tartozásainak (passzív vagyonának) fedezésére irányul, és amennyiben lehetőség van rá, úgy az adós vállalkozás tevékenységének helyreállítására.[538]

A fizetésképtelenség előidézése miatt beálló vezető tisztségviselői felelősséget elsődlegesen a törvény 169–173. cikkei szabályozzák. Ezek közül e kutatás fő (de nem kizárólagos) elemzési egységét a 169. cikk anyagi jogi rendelkezései képezik. Az Ftv.-ben helyet foglaló szabályok kiegészülnek az Rptk. szerződésen kívüli felelősség szabályaival, valamint a Ttv. előírásaival.[539]

1.2. Az Ftv. felelősségi szabályának személyi hatálya és egyes fogalmak tisztázása

Minthogy a kiindulópontot a két ország fizetésképtelenség előidézése miatti felelősségi szabályai képezik, szükséges azokat a bennük foglalt releváns fogalmakat is tisztázni, amelyek a vonatkozó normák személyi és tárgyi hatályára vonatkoznak. A fogalomtisztázás a fizetésképtelenséget előidéző személyi kör vonatkozásában különösen

[537] Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență. A jogszabályra a továbbiakban fizetésképtelenségi törvényként vagy Ftv.-ként fogok hivatkozni.
[538] Ftv. 2. cikk. A törvény egyébként anyagi és eljárásjogi szabályokat egyaránt tartalmaz.
[539] A Ttv. előírásaival összefüggésben különösen a Ttv. 73. cikk (1) és (1^1) bekezdésében foglalt tényállások relevánsak, ugyanis kérdéses, hogy ezek milyen összefüggésben állnak az Ftv. 169. cikkével.

fontos, ugyanis az alkalmazandó normák személyi hatálya rendszerint jóval tágabb annál, mint amit a társasági jog a vezető tisztségviselő fogalma alatt ért.

Amint a címből már kiderülhetett, e vizsgálódás tárgyát képező problémakör főszereplője elsődlegesen a vezető tisztségviselő.

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésének előírásai szerint a csődbíró (*judecătorul sindic*) a vagyonkezelő (*administrator judiciar*) vagy a felszámoló (*lichidator*) kérelmére elrendelheti, hogy a fizetésképtelenné vált jogi személy adós tartozásainak egy részét vagy teljes egészét a társaság *vezető és/vagy felügyelő szervei*nek *tagjai*, valamint bármely más olyan személy viselje, aki az adós fizetésképtelenségének kialakulásához hozzájárult.

1.2.1. A vezető és/vagy felügyelő szervek fogalma

Mint már említésre került, a román társasági jog a vezető tisztségviselő fogalmát nem ismeri, helyette az ügyvezető (*administrator*) fogalmával operál. A román társasági jog háttérjogának[540] minősülő Rptk. viszont a jogi személy ügyvezető és vezető szerveit jelöli meg olyan gyűjtőfogalomként, ami a jogi személyek irányítását ellátó személyek teljes körét magában foglalja, függetlenül attól, hogy az érintett személyek a jogi személy szervezetrendszerében testületileg vagy egyénileg jogosultak-e eljárni. Ebből az következik, hogy a román jogban a jogi személy irányítását ellátó egyetlen természetes személy is a jogi személy szervének minősül. Amire e ponton fontos figyelemmel lenni az az, hogy a jogi személy ügyvezető szerve (*organ de administrare*) nem azonos a vezető szervvel *(organ de conducere)*. Előbbi a jogi személy jogainak gyakorlására és kötelezettségeinek teljesítésére hivatott,[541] utóbbi viszont a jogi személy közgyűlésére, legfőbb döntéshozó szervére utal (noha ez tételesen ekként sehol sem jelenik meg). A két fogalom közötti határvonal az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében viszont feloldódik, ugyanis a norma a jogi személy adós *vezető szervei*nek és *felügyelő szervei*nek[542] tagjairól beszél,

---

[540] Lásd a Ttv. 291. cikkét.
[541] Rptk. 209. cikk.
[542] A felügyelő szervek tagjai vonatkozásában nincs szükség fogalomtisztázásra, ez alatt az Ftv. a kétszintes irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság felügyelőbizottságának a tagjait érti. Vö. a Ttv. 153., 153^{1}. cikk (1)–(2) bekezdés, 153^{2}. cikk (1) bekezdés, 153^{6}. cikk (1) bekezdés, 153^{8}. cikk (1) bekezdés. Az egyszintes irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság esetében az igazgatótanács felügyeleti jogkört csak akkor lát el, ha az operatív (végrehajtó) irányítást igazgatókra (*director*) ruházta. Vö. Ttv. 143.

tehát *ügyvezető szerv*, *ügyvezető* és hasonló tartalmú kifejezést nem használ. A román jogirodalomban és joggyakorlatban konszenzus van abban a tekintetben, hogy az említett normaszövegben szereplő *vezető és/vagy felügyelő szervek tagjai* szókapcsolat tágan értelmezendő, amely egyaránt magában foglalja a fentebb bemutatott ügyvezetőket (*de iure* ügyvezetők), az egyszintű irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság végrehajtó igazgatóit (*director executiv*), a pénzügyi könyvvizsgálókat, valamint a cenzorokat.[543]

1.2.2. A „bármely más olyan személy" fogalma

Az Ftv. korábban hivatkozott 169. cikk (1) bekezdése alapján elmondható, hogy a rendelkezés személyi hatálya a korábban bemutatott és egységesen vezető tisztségviselőnek nevezett személyek mellett egy másik, tételesen meg nem határozott személyi körre is kiterjed, nevezetesen azokra a személyekre, akik a tásaság fizetésképtelenné válásához hozzájárultak. E körbe lényegében véve három személyi kör sorolható: az ún. látszólagos ügyvezetők (*administrator aparent*), a *de facto* ügyvezetők *(administrator de fapt)*, valamint az árnyékvezetők (*administrator din umbră*).

E fogalmak a román jogban nincsenek definiálva. Ugyanakkor fontos e fogalmakat nem összemosni az álképviselet fogalmával. Minthogy a látszólagos ügyvezető, a *de facto* ügyvezető, valamint az árnyékvezető fogalma első ránézésre azonosítható az álképviselő fogalmával, a fogalomtisztázást célszerű az álképviselet szabályai irányából indítani, majd ezt követően a társasági jogi szabályokra is kitérni.

Az Rptk. 1309. cikke úgy rendelkezik, hogy „[a] képviselői minőségben eljáró, de meghatalmazással nem rendelkező vagy a jogkörének kereteit túllépő személlyel kötött

---

cikk (4) bekezdés. Az Ftv. felelősségi rendelkezéseinek alkalmazása kapcsán az igazgatók vonatkozásában a bírói gyakorlatban rögzítették, hogy amennyiben a csődbe jutott társaság végrehajtó igazgatói (a jogesetben az ún. CTO-król van szó) a jogszerűen kinevezett ügyvezetőkéhez hasonló magatartást tanúsítanak, úgy az Ftv. 169. cikkének hatálya alá tartoznak. Ugyanebben az eseti döntésben világított rá a bíróság arra is, hogy ha az egyszintes irányítási rendszerben megszervezett részvénytársaság igazgatótanácsa végrehajtó igazgatókat nevezett ki, akkor az igazgatótanács a felügyelőbizottság szerepét tölti be, és ezért a hatáskörátruházás miatt végrehajtó igazgatói jogállással rendelkező személyek felelnek a társaság eszközeinek elégtelensége miatt beálló csődhelyzetért. Craiovai Ítélőtábla, 2006/1494. döntés (www.sintact.ro).

[543] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *Codul insolvenței comentat,* Universul Juridic, București, 2017, 481.

szerződés a képviselt és a harmadik személy között nem vált ki joghatást. Ha viszont a képviselt magatartása alapján a szerződő harmadik személy okkal feltételezhette, hogy a képviselő rendelkezik képviseleti jogkörrel és a jogkör keretén belül jár el, a képviselt a képviseleti jogkör hiányára a szerződő harmadik személlyel szemben nem hivatkozhat."

Az álképviselethez az e kérdéssel foglalkozó szakirodalmi álláspontok alapján két konjunktív feltétel teljesülésére van szükség: *a)* a szerződő harmadik személynek jogos tévedésben kell lennie, ami tulajdonképpen a jóhiszeműség követelményének teljesülését teszi szükségessé[544]; *b)* a képviselt magatartásának felróhatónak kell lennie, ami azt jelenti, hogy oly módon kell megnyilvánulnia, hogy a képviseleti jogkörrel összefüggésben a szerződő harmadik személy jogos tévedését megalapozza.[545]

A szakirodalomban leszögezték, hogy az álképviselet útján létrejött jogügylet csak a megbízó (képviselt) általi megerősítés révén válik teljes képviseleten alapuló jogviszonnyá, tehát a képviselt csak a megerősítést követően léphet fel a harmadik személlyel szemben. Megerősítés hiányában az álképviselőt deliktuális felelősség terheli a képviselttel (megbízóval) szemben. A joggyakorlatban álképviseletnek minősítették azt az esetet, amikor az ingatlan adásvételi előszerződést nem a társaság *de iure* ügyvezetője (elnöke) írta alá, hanem annak fia, aki ilyen ügylet megkötésére jogkörrel nem rendelkezett. Ezzel az esettel kapcsolatban került megállapításra az is, hogy melyek lehetnek azok a körülmények, amelyek az álképviselet alkalmazásához vezethetnek. A következő körülményeket azonosították: a jogügylet természete, a harmadik személy és a közvetítő (megbízott) szakmája, az állítólagos megbízó nevében levelezési lap vagy pecsét használata, a sürgősség, a megbízott hibája stb.[546]

Látható tehát, hogy az Rptk. képviseletre vonatkozó általános szabályai között a jogalkotó tételesen rendezte az álképviselet intézményét.

A társasági jogi szabályozás vonatkozásában is hasonló a helyzet. E tekintetben a kiindulópontot a Ttv. 54., 55., 72. és 144[2]. cikkei képezik. Főszabály szerint a vezető

---

[544] Az Rptk. 14. cikke szerint *„[a] jóhiszeműséget az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell."*
[545] DEAK, Francisk; MIHAI, Lucian; POPESCU, Romeo: *Tratat de drept civil. Contracte speciale,* vol. II., Universul Juridic, București, 2021, 249.
[546] MALAURIE, Ph.; AYNÉS, L.; GAUTIER, P.-Y.: *Contracte speciale,* Wolters Kluwer, București, 2009, 308.

tisztségviselőt az alapító (létesítő) okiratban kell kinevezni, de lehetőség van arra is, hogy erre a társaság alapítását követően legfőbb szervi határozat útján kerüljön sor. Az alapító okiratban való kinevezést a társaság első vezető tisztségviselői tekintetében kógens norma határozza meg, attól eltérni nem lehet. A jogszerű kinevezésnek nem érvényességi kelléke a kereskedelmi nyilvántartásba történő bejegyzés, azonban harmadik személlyel szemben a kinevezés hatályossá csak közzétételi alakiság teljesítésével válik.[547] Harmadik személyek jogainak védelme céljából a jogszabály előírja, hogy a társaság a saját védelmére nem hivatkozhat a nyilvántartásba vételhez fűződő rendellenességekre.[548] Látható tehát, hogy a *de iure* vezető tisztségviselővé válás érvényességi kellékei között csak a kinevezésre, illetve a kinevezés elfogadására irányuló egyszerű jognyilatkozatokra van szükség. Érvényességhez tapadó alaki követelményt a törvény tehát nem támaszt. Következésképpen a vezető tisztségviselői kinevezés nyilvántartásba vételének elmaradása a kinevezés jogszerűségét nem érinti.

A vezető tisztségviselő a tevékenységét vegyes tartalmú megbízási szerződés[549] keretében végzi, amelynek nem szükségszerű alkotóeleme a képviseleti jog, de nyilvánvalóan teljesjogú vezető tisztségviselőnek csak az tekinthető, aki rendelkezik a cégjegyzés jogával, tehát megbízása képviseleti jogot is magában foglal.

Ezek alapján a *látszólagos ügyvezető* fogalma alatt egyrészt azt az ügyvezetőt kell érteni, akinek tisztsége megszűnt, a tisztség megszűnésének tényét a kereskedelmi nyilvántartásba nem pedig jegyezték be, viszont ennek ellenére e minőségében továbbra is eljár. A tisztség megszűnése e körben bekövetkezhet a megbízatás lejártával vagy tisztségből történő visszahívással (megbízás visszavonásával). A látszólagos ügyvezető fogalomkörébe tartozik továbbá az az ügyvezetőként eljáró személy is, akit bár e

[547] Ttv. 54. cikk (1) bekezdés.
[548] Ttv. 54. cikk (2) bekezdés.
[549] Ttv. 72. cikke a megbízást mint a vezető tisztségviselő és a társaság közötti jogviszonyt keretbe foglaló szerződést utalás formájában rögzíti, és az Rptk. megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit rendeli megfelelően alkalmazni, noha a *megfelelően* kitétel a normaszövegben nem jelenik meg. Ennek ellenére nyilvánvaló, hogy a vezető tisztségviselő és a társaság közötti jogviszony sajátossága miatt a megbízási szerződésre vonatkozó szabályokat nem lehet maradéktalanul és kizárólagosan alkalmazni, és ezért a jogviszony tartalmi elemeiként jogszabályban meghatározott jogok és kötelezettségek is megjelennek. Ezért mondhatjuk azt, hogy a vezető tisztségviselői megbízás vegyes természetű.

tisztségbe kineveztek, a kinevezés tényét a kereskedelmi nyilvántartásba elmulasztották bejegyezni.[550]

A *de facto* vagy tényleges ügyvezető fogalma azon személyek körét jelöli, akik az ügyvezetői tisztségbe semmilyen módon nem kerültek kinevezésre, de ennek ellenére a társaság ügyeit illetően ügyvezetőként mutatkozva járnak el.[551]

A fogalom egyre pontosabb tartalma a joggyakorlatban fokozatosan alakult ki, és lényegében úgy foglalható össze, hogy a részvényesek, a tagok, illetve az ezektől eltérő személyek is felelősek lehetnek a társaság fizetésképtelenségének előidézéséért, ha bizonyított, hogy részt vettek a társaság irányításában, vagy ténylegesen irányították az adós üzleti tevékenységét.[552] Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében olvasható *„bármely más olyan személy”* fogalma leggyakrabban a korlátolt felelősségű társaság tagjai foglalja magában, amennyiben bizonyítást nyer, hogy az adós társaság ügyvezető szerv nélkül működött, és ezért a tagok voltak azok, akik a társaság ügyvezetését ténylegesen ellátták, a társaság nevében jogokat gyakoroltak és kötelezettségeket vállaltak.[553] A bírói gyakorlatban leszögezték, hogy a *de facto* ügyvezetővé váláshoz elégséges annyi, ha a *de iure* ügyvezetői minőséggel nem rendelkező személy a társasági döntések meghozatalába vagy a társaság gazdálkodásába beavatkozzon.[554] A *de facto* ügyvezető tehát jobbára részvényes vagy tag, de elképzelhető az is, hogy a társasággal semmilyen társasági jogi vagy más jogviszonyban nem álló személyek járnak el a társaság ügyeiben.

---

[550] BUFAN, Radu; DELI-DIACONESCU, Andreea; SĂRĂCURȚ, Mihaela (szerk.): *Tratat practic de insolvență,* vol. I., Hamangiu, București, 2022, 848. A részvénytársasági ügyvezető megbízásának lejártával kapcsolatos problémáról lásd PÁL Előd: *A részvénytársasági vezető tisztségviselő megbízásának megszűnése egy román jogegységi határozat tükrében*, Erdélyi Jogélet, 2020/1., 59–70.

[551] Egy 2016-ban közzétett román nyelvű publicisztika szerint az árnyékvezetők jelenléte egyre gyakoribb a romániai vállalati életben. A cikk szerzője szerint a jelenség a 2008-as gazdasági válság előtti időkre nyúlik vissza, de csak ezt követően vált még intenzívebbé a vállalatok árnyékmenedzsmentje, aminek az egyik háttérmozgatója főképpen a vezetői felelősség csökkentését célozza. A cikk szerint egy másik lehetséges oka az árnyékmenedzsment elterjedésének a rossz gazdasági helyzetet kihasználó hitelintézetek, amelyek tulajdonképpen átvették a különböző vállalatok irányítását, és bizonyos vezetői döntések kikényszerítésével a fizetésképtelenség felé vezették őket. Lásd *Atragerea răspunderii în insolvență a administratorilor de fapt* [https://www.bursa.ro/atragerea-raspunderii-in-insolventa-a-administratorilor-de-fapt-09881130], Letöltve: 2021.09.26-án.

[552] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 482.

[553] Kolozsvári Ítélőtábla, 2010/388. döntés (www.rolii.ro).

[554] Kolozsvári Ítélőtábla, II. polgári jogi kollégium, 2017/309. döntés (www.sintact.ro).

Az *árnyékvezető* fogalma alá az a személy tartozik, aki az ügyvezetői tisztségbe semmilyen módon nem került kinevezésre, valamint tartózkodik attól, hogy ügyvezetőként mutatkozzon, de ennek ellenére az adós vagy az adós irányítását ellátó személy az ő utasításai, instrukciói alapján jár el.[555] Az Ftv. 169. cikkének személyi hatálya tehát azokra is kiterjed, akik a társaság vezetésére olyan befolyást gyakoroltak, amely a társaság fizetésképtelenségét idézte elő.

Példaként említhető annak a hitelintézetnek az esete, amelyik az adós társasággal hitelszerződésen alapuló jogviszonyban áll, és azáltal kerül árnyékvezetői pozícióba, hogy olyan hitelfeltételeket szab, amelyek nagy mértékben korlátozzák a társaság ügyvezetésének döntési hatáskörét. Itt azonban nem maga a szerződéses kikötés az árnyékvezetővé válás előfeltétele, hanem a szerződésteljesítés során tanúsított olyan magatartás, ami túlmutat a jogosulti jogkörök szerződésszerű gyakorlásán és mérhető mértékben befolyásolja a kötelezett üzletmenetét, piaci magatartását.[556]

A román jogi szakirodalomban az ilyen eset jogi megítélése vitatott. Van olyan álláspont, amely szerint az Ftv. 169. cikkének hatálya nem terjed ki azokra a személyekre, akik közvetett módon befolyásolták az üzleti döntéseket, anélkül, hogy az adós társaság vezető tisztségviselőinek a helyébe léptek volna.[557] Habár a problémafelvetés megalapozott, véleményem szerint nem jelenthető ki teljes bizonyossággal, hogy egy, a vállalati döntésekre is hatást gyakorló szerződéses jogviszony fennállása önmagában kizárja annak a lehetőségét, hogy pl. egy hitelező a társaság fizetésképtelensége esetén árnyékvezetői értékelést kapjon. Álláspontom szerint esetről esetre kell vizsgálni, hogy a szerződési feltételek és a szerződés teljesítése során a szolgáltatást nyújtó által tanúsított magatartás milyen mértékben és formában *járult hozzá* (ha hozzájárult)[558] a társaság fizetésképtelenségéhez. Álláspontomat támogató érv, hogy a normaszöveg a *„bármely más olyan személy”* szókapcsolat vonatkozásában semmilyen többletfeltételt nem támaszt. A törvény tehát nem tesz különbséget az adós fizetésképtelenségéhez

[555] BUFAN, Radu; DELI-DIACONESCU, Andreea; SĂRĂCURȚ, Mihaela (szerk.): *i. m.*, 848.
[556] Ezt a példát a magyar szakirodalomban Török Tamás is említi. Lásd TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.*, 388.
[557] Ezzel részben ellentétes álláspontért lásd ILIE, Diana Maria: *Efectele insolvenței asupra mediului economic și social din România în contextul globalizării,* Universul Juridic, București, 2021, 120.
[558] Ti. az Ftv. 169. cikke a fizetésképtelenség előidézéséhez való hozzájárulást is felelősséget fakasztó tényállásként határozza meg.

hozzájáruló személy és az adós közötti jogviszony alapján vagy ennek természete szerint, ezért *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. Az sem zárja ki ennek a lehetőségét, hogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdése meghatározott magatartások tanúsításához köti a felelősségi szabály alkalmazhatóságát (ennek részletezésére az alábbiakban kerül sor), ugyanis a jogszöveg h) pontja minden olyan szándékos magatartást felelősségfakasztó magatartásként határoz meg, amely az adós társaság fizetésképtelenségének kialakulásához hozzájárult. Az Ftv. 169. cikk (2) bekezdése szerint az adós fizetésképtelenségének előidézésében potenciálisan vétkes személyeket a vagyonkezelőnek vagy adott esetben a felszámolónak kell beazonosítania.

Az imént felvázolt értelmezés a vállalatcsoportok esetében is alkalmazható. E tekintetben figyelemmel kell lenni a társasági törvény adta azon lehetőségre is, hogy a román jog hatálya alatt ügyvezetői tisztségbe jogi személy is kinevezhető, viszont az ilyen tisztséget betöltő jogi személy köteles legalább egy természetes személyt kijelölni az ügyvezetői jogkör gyakorlására.[559]

Egy másik példa az árnyékvezetés esetére az lehet, amikor a szülő formálisan a jogilag nagykorú, de nyilván még teljesen tapasztalatlan gyermekét teszi meg a társaság *de iure* ügyvezetőjének, viszont az irányítási funkciót – rajta keresztül ugyan, de – saját maga gyakorolja az „árnyékból". Ennek számok oka lehet: pl. eltiltás alatt áll vagy összeférhetetlenség miatt nem lehet a társaság *de iure* ügyvezetője. Nyilvánvalóan az is elképzelhető, hogy saját elhatározásából nem akar a társaság vezetője és/vagy tagja lenni.

Látható, hogy az Ftv. 169. cikkében megjelölt *„bármely más személy"* fogalma alá tartozó alanyi kör jelentős mértékben különbözik az Rptk. szabályai alapján álképviselőnek tekinthető jogalanyok körétől. Az Ftv. 169. cikkében megjelölt *„bármely más személy"* fogalmába illeszkedő látszólagos ügyvezető, *de facto* ügyvezető és árnyékvezető

[559] E tekintetben a francia Semmítőszék például úgy foglalt állást, hogy az a társaság, amely anélkül, hogy *de iure* vezető tisztségviselő lenne, egy neki alárendelt természetes személyen keresztül látta el az adós társaság ügyvezetését, árnyékvezetőnek minősül. A Semmítőszék így helybenhagyta a Versailles-i fellebbviteli bíróság ítéletét egy olyan ügyben, amelyben egy bank két igazgatót nevezett ki alkalmazottai közül egy társaság igazgatótanácsába. Ennek az esetjogi megoldásnak a román jogrendszerben is van relevanciája: azáltal, hogy a jogi személy az alkalmazottjain keresztül gyakorolta az vezető tisztségviselői jogkört, árnyékvezetőként felelősségre vonható. Az ügy román nyelvű összefoglalásáért lásd AL HAJJAR, Simona: *Răspunderea civilă a administratorilor debitorului aflat în insolvență.* Universul Juridic, București, 2012, 246–249.

fogalmak közötti különbség a következőképpen foglalható össze: az első, vagyis a látszólagos ügyvezető esetében voltaképpen a tisztség megszűnésére irányuló alaki fogyatékosság áll fenn; a *de facto* ügyvezető esetében a vezető tisztségviselői jogviszony soha nem jött létre, de az érintett jogalany ennek ellenére a társaság ügyeiben nem titkolt módon eljár; árnyékvezető esetében szintén hiányzik a vezető tisztségviselői jogviszony, továbbá szükséges, hogy az árnyékvezető elrejtse e minőségét, de a társaság irányítását közvetetten maga lással el vagy a társaság irányítására közvetlen befolyást gyakoroljon.

1.3. Az Ftv. felelősségi szabályának tárgyi hatálya

Az Ftv. 169. cikke felelősségi szabály, amelynek tárgyi hatálya tekintetében szükséges néhány alapvetést felállítani. Ezek körében elsősorban a felelősség jogi természetére vonatkozó uralkodó nézetekről kell szót ejteni.

1.3.1. Az Ftv.-ben rögzített felelősségi alakzat jogi természete

Az uralkodó nézet szerint a társaság ügyvezetői és a társaság vezetésében részt vevő más személyek a jogi személytől nem elkülönült jogalanyok, hanem a jogi személy szerveinek minősülnek. Ebből következően az ügyvezetők és a társaság irányításában résztvevő egyéb személyek felelősségének jogi természetét illetően – túl azon, hogy polgári jogi felelősségről van szó – három álláspont alakult ki: *1.* felelősségük deliktuális; *2.* felelősségük kontraktuális; *3.* felelősségük vegyes természetű, vagyis az esetnek megfelelően vagy deliktuális, vagy szerződéses.[560]

Álláspontom szerint az imént jelzett három nézet közül az utolsó a helyes, tételes jogi előírás – pontosabban jogszabályi különbségtétel – hiányában a vegyes természetű felelősségként történő minősítés áll stabil lábakon. Ennek ellenére a román bírói gyakorlat voltaképpen egységesen deliktuális felelősségként értékeli az Ftv. 169. cikkében megjelenő felelősségi szabályt.[561]

---

[560] Részletekről lásd SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990. Analize și comentarii pe articole,* Hamangiu, Bukarest, 2009, 214. CĂRPENARU, St. D.; PIPEREA, Gh.; DAVID, S.: *Legea societăților. Comentariu pe articole,* C.H. Beck, Bukarest, 2014, 256.; GEORGESCU, I. L.: *i. m.,* II. kötet, 433.; TODICĂ, Carmen: *Răspunderea juridică civilă a administratorului societății comerciale,* Editura Universitară Könyvkiadó, Bukarest, 2012, 27.
[561] BUFAN, Radu; DELI-DIACONESCU, Andreea; SĂRĂCURȚ, Mihaela (szerk.): *i. m.*, 849.

Az Ftv. 169. cikkében rögzített norma tehát alapvetően deliktuális felelősségi szabály, viszont az Rptk. 1349. cikkében megjelenő felelősségi generálklauzulához képest szűkebb körű. Éppen ezért a szakirodalomban *in abstracto* e felelősségi alakzatot a deliktuális felelősség *különös alakzataként* tartják számon. Különlegessége abban áll, hogy tételesen meghatározásra kerültek azok a magánjogi deliktumok, amelyeknek megvalósulása a korábban említett személyi kör polgári jogi felelősségét alapozhatja meg, természetesen a felelősség megállapításához szükséges egyéb feltételek (oksági viszony, vétkesség, kár stb.) teljesülése mellett. Ez annyit jelent, hogy e szabály alapján csak a benne foglalt jogellenes magatartások miatt bekövetkező károk vonatkozásában lehet fellépni.

Az Ftv. alapján azonban a szerződéses felelősség esete sem kizárt, azzal a megjegyzéssel viszont, hogy ez jóval ritkábban merül fel, megállapítására pedig tulajdonképpen csak akkor kerülhet sor, ha a felelősségfakasztó tény egy szerződéses jogviszony keretében valósult meg.[562] Erre a következtetésre a hatályos Ftv. elődjének, azaz a 2006. évi 85. törvény 138. cikk (1) bekezdésének alapján jutott a Bukaresti Ítélőtábla,[563] kimondva, hogy ha az ügyvezető kinevezésére alapító okiratban kerül sor és jogkörét nem menedzsment (vagy menedzseri) szerződés[564] alapján gyakorolja, akkor a hivatkozott jogszabályhely alapján deliktuális felelősség terheli. Az Ftv. 2006. évi változatának felelősségi generálklauzulája, valamint a jelenleg hatályos Ftv. felelősségi szabálya között e tekintetben nincs különbség, ezért az előbb említett ítélőtáblai döntés jelenleg is joggyakorlati viszonyítási pontként szolgálhat. Az Ftv. jelenleg hatályos szövegváltozata kapcsán a szakirodalomban olyan álláspont is létezik, amely szerint a felelősség természete kizárólag szerződéses.[565]

---

[562] E körben említést érdemel a Temesvári Ítélőszék, II. polgári jogi kollégium, 2016/522. döntése (www.portal.just.ro), amelyben a jogszabályi alapok nélkül újfent az a paradigma került kimondásra, miszerint az Ftv. 169. cikkében foglalt mechanizmus nem szerződésből eredő jogok érvényesítését célozza.
[563] Bukaresti Ítélőtábla, VI. kereskedelmi jogi kollégium, 101/2007. döntés (www.rolii.ro).
[564] A menedzsment szerződést (*contract de management*) a 1993. évi 66. törvény szabályozása, azonban a jogszabály hatálya csak azokra a vállalatokra terjed ki, amelyeknek tulajdonosi szerkezetében az állam legalább 50%-os tulajdonhányaddal rendelkezik.
[565] Vö. BODU, Sebastian: *Răspunderea civilă a administratorilor și managerilor societăților comerciale*, Rosetti International, București, 2018, 233–241.

1.3.2. Az Ftv. 169. cikkében előírt felelősség megállapításának feltételei

Az Ftv.-ben foglalt felelősségi szabályra alapított kereset sikeréhez teljesítendő feltételek vonatkozásában mind a jogirodalomban, mind a bírói gyakorlatban egyetértés van afelől, hogy a klasszikus felelősségi tanok alapján normatív szintre emelt anyagi jogi felelősségi alkotóelemeknek maradéktalanul fenn kell állniuk. A polgári jogi felelősség jogi tényálladéki elemei a következők: jogellenes magatartás, kár, a jogellenes magatartás és a kár közötti okozati összefüggés, vétkesség. E négy tényálladéki elem tételesen az Rptk. 1357. cikk (1) bekezdésében került rögzítésre, amely szerint „*[a]ki másnak szándékosan vagy gondatlanul jogellenesen kárt okoz, köteles a kárt megtéríteni*."

A fizetésképtelenséggel összefüggésben a bírói gyakorlat a jogellenes magatartást és a vétkességet olykor egyetlen feltételként kezeli, amit a *vétkes magatartás* (*faptă culpabilă*) kifejezéssel illet,[566] máskor pedig két egymástól elkülönülő tényállási elemként, említést téve az adós társaság fizetésképtelenségének előidézésében való vétkességről és a törvényben felsorolt magatartások fennállásáról.[567]

A szerződéses és deliktuális felelősség közötti különbség eljárásjogi természetű, azon belül pedig a bizonyítási teherrel van összefüggésben. Míg deliktuális felelősség esetén a felperesnek kell bizonyítania a felelősség megállapításához szükséges összes elemet, addig a szerződéses felelősség esetében a vétkességet főszabály szerint vélelmezni kell.[568]

Minthogy az Ftv. 169. cikkének rendelkezéseivel a jogalkotó a polgári jogi felelősség, pontosabban a deliktuális felelősség egy különös alakzatát hozta létre, a *különös*séget szükséges jobban kidomborítani. Az előzőekben ismertetett aspektusok melletti különbségeket a könnyebb áttekinthetőség érdekében az alábbi összefoglaló táblázat tartalmazza:

Deliktuális felelősség az Rptk. rendszerében	Deliktuális felelősség az Ftv. 169. cikke alapján
Az okozati összefüggésnek a jogellenes magatartás és a kár között kell fennállnia.	Az okozati összefüggésnek az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében felsorolt valamelyik jogellenes

[566] Bukaresti Ítélőtábla, V. kereskedelmi jogi kollégium, 2003/1575. döntés. In: LUPAȘCU, Dan (szerk.): *Curtea de apel București. Practica judiciară comercială 2003-2004*, Brilliance, Bukarest, 2005, 269–270.
[567] Konstancai Törvényszék, II. polgári jogi kollégium, 2016/180. ítélet, (www.rolii.ro).
[568] Rptk. 1548. cikke szerint „[sz]erződésen alapuló kötelemben a kötelezett vétkességét a nemteljesítés egyszerű tényénél fogva vélelmezni kell."

	magatartás (akár több is egyszerre) és az adós társaság fizetésképtelensége között kell fennállnia.
Bármely jogellenes (károkozó) magatartás megalapozhatja.	Csak az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében felsorolt jogellenes magatartás valamelyike vagy ezek közül több megvalósulása alapozhatja meg.
A személyi hatály általános mind a károkozói, mind a károsulti oldalon; bárki lehet károkozó, és bárki lehet károsult.	A személyi hatály mind a károkozói, mind pedig a károsulti oldalon meghatározott. Károkozó csak az adós társaság vezető és/vagy felügyelő szervének a tagja lehet, károsult pedig elsődlegesen maga a társaság s csak áttételesen az adós társaság hitelezői.
A felelősség megállapítása csak a károsult felperes esetében vált ki joghatást.	A felelősség megállapítása *erga omnes* hatályú az adós társaság azon hitelezői vonatkozásában, akik a hitelezői listára időben felvetették magukat.
A felelősség megállapítása következtében megnyíló kártérítési kötelezettség a károkozó által okozott teljes kárra kiterjed (*damnum emergens* + *lucrum cessans* + a kárenyhítés/kármegelőzés miatt felmerülő összes költségre). A teljes kártérítés elve érvényesül.	A csődbírónak mérlegelési jogköre van arra nézvést, hogy a társaság fizetésképtelenségének előidézésében felelős személyt a társasági passzívum teljes egészének megtérítésére vagy csak egy részére kötelezi-e. Nem a teljes kártérítés elve érvényesül.
Főszabály szerint a kár beálltát vagy észlelését követő 3 évben lehet megállapítási keresetet indítani.	Keresetindításra kizárólag a fizetésképtelenségi eljárás megindulásának időpontja és az eljárás lezárásának időpontja között van lehetőség.
Többes károkozás esetén a kártérítési kötelezettség egyetemleges.[569]	Az Ftv. 169. cikkében foglalt felelősségi norma lehetőséget teremt az egyetemlegességből való szabadulásra, amennyiben a vezető és/vagy felügyelő szervek valamely tagja a fizetésképtelenséget előidéző jogügylet megkötése vagy az ilyen jogellenes magatartás tanúsítása vonatkozásában ellenvetéssel élt, vagy az ilyen jogügylet megkötésére vagy jogellenes magatartás tanúsítására irányuló döntés meghozatalakor nem volt jelen, és a tény (vagyis az ellenvetés és/vagy hiányzás) feljegyzését kérte.[570]

1.3.3. Az Ftv. 169. cikkében foglalt jogellenes magatartások

Amint már korábban szó volt róla, az Ftv. 169. cikkének (1) bekezdése a társaság fizetésképtelenségének előidézésére vagy a fizetésképtelenséghez való hozzájárulás formáit absztrakt magatartások felsorolásával konkretizálja. Ebből *látszólag* az következik, hogy a felsorolt magatartásokon kívüli egyéb károkozás esetében az Ftv. 169. cikkére keresetet alapítani nem lehet. A törvény a következő jogellenes magatartásokat sorolja fel: a) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy a saját vagy más személy érdekében használta a jogi személy vagyontárgyait vagy hiteleit; b) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy termelési, kereskedelmi vagy

[569] Rptk. 1382. cikk.
[570] Ftv. 169. cikk (4)-(5) bekezdés.

szolgáltatási tevékenységeket végezett személyes érdekeinek kielégítése céljából, mindezt a jogi személy leple alatt; c) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy személyes érdekből olyan tevékenység folytatását rendelte el, amely nyilvánvalóan a jogi személy általi kifizetések megszüntetéséhez vezetett; d) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy fiktív könyvelést vezetett, egyes számviteli dokumentumokat eltűntetett vagy eltűnni hagyott, vagy nem a törvény előírásai szerint vezette a könyvelést;[571] e) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy a jogi személy vagyonának egy részét jogellenesen elrejtette, vagy a társaság passzívumát fiktív módon megnövelte; f) a fizetésképtelenség előidézéséhez hozzájáruló személy a jogi személy számára történő alapok megszerzése céljából olyan eszközöket használt, amelyek alkalmasak a jogi személy általi kifizetések megszüntetésének késleltetésére;[572] g) a kifizetések megszüntetését megelőző hónapban fizettek vagy kifizetést rendeltek valamely hitelező előnyben részesítése mellett, a többi hitelező kárára; h) minden más, szándékosan tanúsított magatartás, amely hozzájárult az adós jogi személy fizetésképtelenné válásához, és amelyet a fizetésképtelenségi törvényben foglalt rendelkezéseknek megfelelően állapítottak meg.

Kiemelendő, hogy az utolsó előírás valójában nyitott tényállás, ezért a normaszövegben foglalt magatartások listája nem taxatív. A felelősséget fakasztó magatartások kimerítő felsorolását csak az Ftv. 2006. évi szövegváltozatának 138. cikke tartalmazta, amit a román jogalkotó a 2014. évi Ftv.-ben módosított. Egyelőre homályos, hogy a „*minden más, szándékosan tanúsított* [jogellenes] *magatartás*" szókapcsolat normatív tartalma alatt mit kell érteni, ugyanis első pillantásra ez azt a látszatot kelti, hogy az Rptk.-ban rögzített általános deliktuális felelősségi szabály, valamint erre rávetítve az Rptk. 219. cikk (2) bekezdése a felelősség megállapítására irányuló kereset tekintetében önálló jogalapként szolgálhat. E norma egy másik lehetséges értelmezési iránya a Ttv. 73. cikkében[573] foglalt magatartások alkalmazására utal vissza, ami már nem áll távol a

[571] A törvény e körben rögzíti, hogy amennyiben a számviteli dokumentumokat nem adják át a vagyonkezelőnek vagy a felszámolónak, mind a vétkességet, mind a cselekmény és a kár közötti okozati összefüggést vélelmezni kell, amely vélelem megdönthető.
[572] Ilyen például az, ha a társaság a piacinál sokkal magasabb kamatteher mellett köt hitelszerződést, ami miatt a társaság csődhelyzetbe kerül.
[573] A Ttv. 73. cikke úgy rendelkezik, hogy az ügyvezetők egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben: a) a tagok által teljesített befizetések valósságáért; b) a kifizetett osztalékok valós voltáért; c) a törvény által előírt nyilvántartások meglétéért és helyességéért; d) a közgyűlési határozatok pontos teljesítéséért; e) a

valóságtól, ugyanis a Ttv. említett cikkének (2) bekezdése kifejezetten rögzíti, hogy az (1) bekezdésében foglaltak megvalósulása esetén a hitelezők (azaz harmadik személyek) az ügyvezetővel szemben keresettel fellépni csak a táraság fizetésképtelensége miatt megindult eljárás kertében jogosultak. Utóbbi esetben tehát lényegében arról lehet szó, hogy az Ftv. magába olvasztja a Ttv. 73. cikk (1) bekezdésében foglalt tényállásokat is. A jelenleg legelfogadottabb álláspont az, hogy a lista ezen utolsó pontja lényegében a jogalkotó előrelátásának a bizonyítéka a rendkívül gyorsan fejlődő üzleti viszonyok sajátosságaira, ami előfeltétele lehet olyan szándékos magatartások tanúsításának, amelyek a társaság fizetésképtelenségéhez vezetnek. A jogalkotó tehát ezzel nem kíván visszatérni a polgári jogi felelősség általános szabályainak alkalmazásához, hanem mindössze annyit rögzít, hogy a felsorolásban szereplő magatartásokon kívül is tanúsítható olyan, amelyik a társaság fizetésképtelenségéhez vezet, és ami ez okból a norma személyi hatálya alá tartozó személyek felelősségét fakaszthatja.

A lista ezen utolsó pontja lényegében a jogalkotó előrelátásának a bizonyítékaként értékelhető a rendkívül gyorsan fejlődő üzleti viszonyok sajátosságaira, ami előfeltétele lehet olyan szándékos magatartások tanúsításának, amelyek a társaság fizetésképtelenségéhez vezetnek. A jogalkotó tehát ezzel nem kíván visszatérni a polgári jogi felelősség általános szabályainak alkalmazásához, hanem mindössze annyit rögzít, hogy a felsorolásban szereplő magatartásokon kívül is tanúsítható olyan, amely a társaság fizetésképtelenségéhez vezet, és ami ez okból a norma személyi hatálya alá tartozó személyek felelősségét fakaszthatja.

Megjegyzendő viszont, hogy a normaszöveg a *fizetésképtelenséghez hozzájárulás* fogalmát alkalmazza, ami rendkívüli mértékben kitágítja a norma alkalmazási körét. Következésképpen, ebben a szövegformában e norma számos spekulációhoz és

---

törvény és az alapító okirat által megkövetelt kötelezettség szigorú teljesítéséért. E rendelkezés (1^1) bekezdése azt mondja ki, hogy ha a társaság nehézségekkel küzd, akkor a vezető tisztségviselőknek tekintettel kell lenniük legalább a társaság hitelőzinek, a társaságban részesedéssel rendelkező személyek, valamint más érdekelt személyek érdekeire. Ezen felül a jogszabály megkívánja, hogy a vezető tisztségviselők a fizetésképtelenség elkerülése és a hitelezők, az alkalmazottak, továbbá a részesedéssel rendelkezők és más érdekelt személyek által elszenvedett veszteségek minimálisra csökkentése céljából észszerű és adekvát intézkedéseket hozzanak. Végül az említett rendelkezés előírja, hogy tartózkodniuk kell minden olyan szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartástól, amely a vállalkozás életképességét fenyegeti. A 72. cikk (2) bekezdése rögzíti továbbá, hogy az ügyvezetők felelősségének megállapítása iránti kereset megindítására a társaság hitelezői is jogosultak, de e jog gyakorlására csak az Ftv. által szabályozott eljárás megnyílása esetén gyakorolhatják.

jogalkalmazói visszaéléshez is elvezethet, ami különösen aggályos helyzeteket szülhet egy olyan gazdasági környezetben, amelyben a verseny „túlfűtött", és amelyben a társaságirányításban érintett személyek számos esetben rendkívül gyors, lényegében spontán döntések meghozatalára kényszerülnek. Ekként pedig még nagyobb dogmatikai törést generál a polgári jogot már régóta terhelő azon kérdés kapcsán is, hogy hogyan értelmezendő a *szándékosság* fogalma; ennek ugyanis a román polgári jogban a joggyakorlati paraméterei még nem kellően kristályosak.

Az alábbiakban az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében felsorolt absztrakt tényállások bírói megítélését mutatom be.

1.3.3.1. A társaság vagyontárgyainak vagy hitelének az ügyvezető saját vagy más érdekében történő használata...

A norma a társaság vagyontárgyainak vagy hiteleinek saját célra történő használata mellett ezek más személy érdekében történő használatára is kiterjednek. A más személy érdekét szolgáló társasági vagyontárgyak és/vagy hitelek használata tehát pont úgy felelősségfakasztó magatartás, mint a saját célra történő használat.

A bírói gyakorlatban rögzítették, hogy e tényállás alapján a vezető tisztségviselő felelősségét nem lehet megállapítani akkor, ha a vezető tisztségviselőt csalás bűntette miatt elítélték, de a csalás, valamint a társaság fizetésképtelensége közötti okozati összefüggés nem áll fenn. A bíróság itt nem azt mondja, hogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjában foglalt jogellenes magatartás hiánya miatt nem lehet a vezető tisztségviselő felelősségét megállapítani, hanem azt, hogy a norma hipotézisében modellezett magatartás és a társaság fizetésképtelensége között oksági viszonynak kell fennállnia. Látni kell azt is, hogy az itt tárgyalt magatartás bűncselekményként is értékelhető, ami viszont nem zárja ki a polgári jogi felelősségre vonás lehetőségét.[574]

A társaság *vagyontárgyainak és/vagy hiteleinek használata* szókapcsolatban szereplő fogalmak kapcsán néhány észrevételt szükséges tenni.

[574] E ponton látszik szükségesnek megjegyezni azt, hogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésében felsorolt absztrakt tényállások több esetben egyben büntetőjogi normák tárgyát is képezik, noha nem mindig azonos megnevezés alatt.

A ’használat’ fogalmának normatív tartalma tekintetében a szakirodalomban leszögezték, hogy ez olyan aktív magatartás tanúsítását jelenti, amely a társaság vagyontárgyaira irányul. A magatartás tevőleges (aktív) jellege az, ami határvonalat képez a joggal (hatalommal) való visszaélés[575] és a társaság vagyontárgyaival való visszaélés között. A joggal való visszaélés passzív magatartás formájában is megvalósulhat, példának okáért úgy, hogy: az ügyvezető a jogi személy követeléseinek behajtása tekintetében az adós jogi személyben fennálló személyes érdeke miatt nem intézkedik; ismétlődő jelleggel észszerűtlenül hosszú fizetési haladékot biztosít olyan adósok számára, amelyekhez érdeke fűződik. A joggal való visszaélés mint passzív magatartás, illetve a vagyontárgyak használata egyaránt az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjában foglalt tényállásba tartozik.[576]

A vagyontárgy[577] vonatkozásában a szakirodalomban leszögezték, hogy ez alatt a társaság (aktív) eszközei értendők, vagyis azok az ingók és ingatlanok, testi és testetlen dolgok (ideértve a követeléseket, valamint a készpénzt is), amelyek a társaság könyvelésébe eszköz oldalon kerültek bevezetésre, függetlenül a jogcímtől (leasing, tulajdon, bérlet stb.).

Ami viszont a normaszövegben szereplő ’hitelek’ (*credite*) fogalmat illeti, ez részletesebb magyarázatot igényel, ugyanis jelentése kettős. A társaság hitele tág értelemben a piaci szereplők társaságba, pontosabban ennek tőkéjébe (tőkeerőjébe), jó hírnevébe, termékeibe, árpolitikájába, üzleti tervébe, tevékenységébe stb. vetett bizalmát jelenti, ami önmagában és alapvetően nem minősül vagyoni értelemben vett eszköznek.[578] A hitel fogalom tágabb jelentése lényegében a társaság fizetőképességét jelenti.[579]

---

[575] Az Rptk. 15. cikkének rendelkezése szerint „[e]gyetlen jogot sem lehet más személy sérelmére vagy megkárosítása céljából, illetve túlzott és észszerűtlen módon, a jóhiszeműséggel ellentétesen gyakorolni.”
[576] TURCU, Ion [2008]: *i. m.*, II. kötet, 232.
[577] A román polgári jog a *bun/bunuri* kifejezést használja, aminek a szó szerinti magyar megfelelője a *jószág/javak* lenne, azonban normatív tartalmát tekintve a fogalom egyezést mutat a magyar Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 5. pontjánál meghatározott vagyontárgy fogalommal. Részletekről lásd NÓTÁRI Tamás, PÁL Előd: *i. m.*, 54–55.
[578] BODU, Sebastian [2018]: *Răspunderea… i. m.*, 246. Hasonló álláspontot fogalmaz meg AL HAJJAR, Simona: *i. m.*, 133–134. Lásd még TURCU, Ion [2008]: *i. m.*, II. kötet, 234–335. A hitel fogalmának jelentésköréről részletesen lásd RIZOIU, Radu: *Garanții civile*, Hamangiu, București, 2022, 23–29.
[579] BUFAN, Radu; DELI-DIACONESCU, Andreea; SĂRĂCURȚ, Mihaela (szerk.): *i. m.*, 850.

Az Ftv. itt elemzett rendelkezésében megjelenő ’hitel’ fogalom másik, szűkebb jelentése a társaság által felvett bankhitelre vonatkozik, ami a román jogban kölcsönszerződésnek minősül. A kölcsönszerződés a reálszerződések körébe tartozik, ezért az ilyen szerződés alapján folyósított pénzösszeg (vagy más helyettesíthető dolog) az adós tulajdonába kerül. Számviteli szempontból a kölcsönösszeget a társaság könyvelésében az eszköz oldalon kell szerepeltetni azzal, hogy forrásoldalon a kölcsönösszeggel megegyező tartozás kerül bejegyzésre. A kamatokat pedig költségként kell szerepeltetni. Mindebből az következik, hogy a társaság hiteleinek saját vagy más érdekében történő használata lényegében a társaság vagyontárgyainak használatát jelenti, a vagyontárgy és hitel fogalma közötti különbségnek ebben a vonatkozásban jogi jelentősége tehát nincs.[580] A társaság hitelének használata körében a szakirodalomban további olyan jogellenes magatartásokat is azonosítottak, mint pl. a társaság tőkeerejének saját célra történő felhasználása kölcsönügylet biztosítása érdekében (pl. a társaság nevében biztosítéki céllal aláírt váltó kiállítása vagy valamely vagyontárgy zálogosítása); tagi kölcsön nyújtása (ha a tag egyben ügyvezető is) a társaságnak úgy, hogy a kölcsönnyújtást valós gazdasági körülmények nem indokolják (cél: a piacinál magasabb kamat megszerzése).

A Maros Megyei Törvényszék eseti döntésében[581] például arra az álláspontra helyezkedett, hogy a társaság vezető szerveinek passzivitása a társaság partnereivel szemben fennálló pénzbeli követelések behajtása tekintetében megalapozza a vezető szerv tagjainak felelősségét, ha a követelés elévül, ugyanis ezáltal a társaságot illető pénzeszközök használatából eredő előnyök a társasággal szerződéses viszonyban álló partnereknél valósulnak meg, ami a más személy érdekében történő társasági vagyontárgyak és/vagy hitelek használatának tényállását meríti ki. A Bukaresti Ítélőtábla a kereseti jog elévülése vonatkozásában azonban úgy foglalt állást, hogy az elévülés önmagában nem alkalmas az ügyvezető felelősségének megállapításához, ugyanis a jogszabály azt a kívánalmat támasztja, hogy az ügyvezető passzív magatartásából eredő kereseti jog elévülése és az adós társaság fizetésképtelensége között okozati összefüggés álljon fenn. Ha nem bizonyítható, hogy az elévülés okozta a fizetésképtelenséget, vagy

[580] BODU, Sebastian [2022]: *Răspunderea… i. m.*, 246.
[581] Maros Megyei Törvényszék, kereskedelmi jogi kollégium, 2323/2005. döntés. In: CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 484.

legalább hozzájárult a társaság fizetésképtelenségéhez, az ügyvezető felelősségét nem lehet megállapítani.[582]

A Gyulafehérvári Ítélőtábla úgy foglalt állást, hogy az adós társaság vezető szerve tagja által a társaság követeléseinek behajtása tekintetében tanúsított passzív magatartása nem illeszkedik az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjában rögzített tényállásba, mert az e rendelkezés alapján történő felelősség megállapításához a passzív magatartást tanúsító ügyvezető azon *szándék*ának bizonyítására is szükség van, hogy a követelés kötelezettjét előnyben kívánta részesíteni.[583]

A Szilágy Megyei Törvényszék pedig azt állapította meg, hogy ha a fizetésképtelen állapotba került társaság ügyvezetője a társaság egyes vagyontárgyait visszterhes szerződés útján családtagjaira ruházza, de a vételár behajtását elmulasztja, e magatartás kimeríti az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjának hipotézisét, és megalapozza a szóban forgó ügyvezető felelősségét.[584]

Szintén az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjában foglalt tényállást valósítja meg az ügyvezető, ha nem nyújtott be olyan okiratot, amelynek tartalmából kiderülhetne a társaság tulajdonát képező vagyontárgyak társasági vagyonból történő kikerülésének módja, és az elidegenítésből (az érintett vagyontárgyak értékesítéséből) származó ellenszolgáltatás tárgya (pl. pénzösszeg) sem a társaság számláin nem azonosítható, sem pedig a társaság könyvelésébe nem került rögzítésre.[585] Egy másik jogesetben a bíróság meg nem döntött vélelem alapján jutott arra az álláspontra, hogy az adós társaság ügyvezetőjének polgári jogi felelőssége megállapítható, kiemelve, hogy a társaság tulajdonából azonosíthatatlan módon kikerülő vagyontárgyak a társaság eszközeinek csökkenéséhez vezetnek, ami végső soron hozzájárult a társaság fizetésképtelenné válásához, és ha az alperes a társaság tulajdonából kikerült vagyontárgyak kikerülésének jogszerűségét könyvelési dokumentumokkal igazolni nem tudja, akkor feltételezhető,

[582] Bukaresti Ítélőtábla, V. kereskedelmi jogi kollégium, 129/2010. döntés. In: NEAGU, Luiza: *Procedura insolvenței. Răspunderea membrilor organelor de conducere,* Hamangiu, București, 2011, 171.
[583] Gyulafehérvári Ítélőtábla, 515/2009. döntés (www.sintact.ro).
[584] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 485.
[585] Bukaresti Ítélőtábla, VI. kereskedelmi jogi kollégium, 126/2010. döntés. In: NEAGU, Luiza: *i. m.*, 165.

hogy a vagyontárgyakat a saját vagy más érdekében használta.[586] A Bukaresti Ítélőtábla azt fejtette ki, hogy az adós társaság vagyontárgyainak saját vagy más személy érdekében történő használata e jogellenes cselekmény oly módon történő elkövetését feltételezi, amely a szóban forgó bármely vagyontárgy természetes rendeltetésétől eltérő, csalárd, azaz öncélból való használatának formájában ölt testet.[587] Ehhez a problémakörhöz kapcsolódóan egy másik ügyben a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ha a társaság kasszájából felvett pénzösszegtől eltérő olyan vagyontárgyak elvételére került sor, amelyeket a felszámolási eljárás során értékesítettek, akkor az ügyvezető felelősségének megállapítása nem lehetséges, ugyanis ez a kétszeres kártérítés, azaz a káronszerzés tilalmába ütközne. A káronszerzés tilalmát pedig azért sértené – fejti ki a bíróság –, mert a szóban forgó vagyontárgyak értékesítésével a társaság vagyonában dologi behelyettesítésre került sor, ami kártérítési felelősségre vonatkozó szabályok szempontjából az okozott kár természetben történő megtérítésével egyenértékű. A bíróság kifejti továbbá, hogy a társaság fizetésképtelenségét és végső vagyoni helyzetét egymástól elkülönítve kell kezelni, ugyanis az, hogy az elvett vagyontárgyak elvétele bár elvezethetett vagy hozzájárulhatott a társaság fizetésképtelenné válásához, ez nem összetévesztendő a hitelezői igények kielégítését ellehetetlenítő elégtelen társasági vagyoni helyzettel. Lényegében a bíróság a fizetésképtelenség és a túladósodás fogalmai között tesz markáns különbséget, kimondva, hogy a fizetésképtelenség bekövetkezése ellenére, ha a társaság ügyvezetői természetben visszaszolgáltatják a saját érdekből használt vagyontárgyakat, aminek következtében az adós társaság aktív eszközállománya a hitelezői igények kielégítése szempontjából megfelelő mértékűvé válik, az ügyvezetői felelősség megállapítására kár hiányában nem kerülhet sor.[588]

---

[586] Marosvásárhelyi Ítélőtábla, kereskedelmi jogi, közigazgatási jogi és adójogi kollégium, 282/2010. döntés. In: NEAGU, Luiza: *i. m.*, 168. Ebben a tekintetben megjegyzendő, hogy a megdönthető vélelem kérdését az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontja rögzíti, tehát a bíróság a két tényállást rögzítő szabály együtt alkalmazásával juthatott a fenti következtetésre.
[587] Bukaresti Ítélőtábla, V. kereskedelmi jogi kollégium, 239/2010. döntés. In: NEAGU, Luiza: *i. m.*, 178.
[588] Bukaresti Ítélőtábla, VII. kereskedelmi jogi kollégium, 657/2007. döntés. In: PIVNICERU, Mona-Maria; SUSANU, Claudia-Antonela; SUSANU, Mihai: *Procedura insolvenței. Practica judiciară 2006-2009*, Hamangiu, București, 2009, 355–356.

1.3.3.2. A jogi személy leple alatt termelési, kereskedelmi vagy szolgáltatás nyújtására irányuló tevékenység saját érdekből történő végzése...

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés b) pontjában foglalt joggyakorlati példát nem igazán lehet találni. Az egyik szakirodalmi nézet szerint az e jogszabályhelyen rögzített tényállás polgári jogi következményei akkor merülhetnek fel, ha a normában foglalt absztrakt tényállás büntetőjogi felelősség megállapítására alkalmas módon valósult meg, azaz bűncselekményt képez. A szóba jöhető bűncselekményeket az 1990. évi 30. törvény 272. cikk (1) bekezdés a) és b) pontjai tartalmazzák.[589]

A másik[590] – álláspontom szerint helyes – értelmezés szerint az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés b) pontja a korlátolt felelősség áttörésének (*lifting/piercing the corporate veil*)[591] a jogalapja, aminek nem szükségszerű feltétele valamilyen bűncselekmény elkövetése. E következtetésre tételesen rögzített normatív alap ugyan nincs, de a törvényszövegben szereplő 'jogi személy leple alatt' fordulatból könnyedén levezethető. Ezt támogatja a Ttv. 237[1]. cikk rendelkezése is, amelyre az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés b) pontja alkalmazásakor mindenképpen figyelemmel kell lenni.

A Ttv. 237[1]. cikk (1) bekezdése szerint azon társasági formák esetében,[592] amelyek a tagnak korlátolt felelősséget biztosítanak, a tagot a korlátolt felelősség a társaság

---

[589] A Ttv. 272. cikk (1) bekezdése szerint „6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő az az alapító, ügyvezető, vezérigazgató, igazgató, felügyelőbizottsági vagy igazgatósági tag, vagy a társaság azon törvényes képviselője, aki: a) a társaság kárára és saját magának vagy más személyeknek történő haszonszerzés céljából, a társaság nevében más társaságok részvényeit úgy szerzi meg, hogy tudja, hogy e részvények ára nyilvánvalóan magasabb, mint ezek tényleges ára, vagy az általa birtokolt részvényeket úgy adja el a társaságnak, hogy tudomása van arról, hogy e részvények ára nyilvánvalóan alacsonyabb, mint ezek tényleges ára; b) rosszhiszeműen használja a társaság javait vagy hitelét, a társaság érdekeivel ellentétes célból, vagy saját maga vagy olyan más társaság előnyben részesítése céljából, amelyhez közvetlenül vagy közvetve érdeke fűződik; [...]. (2) Nem minősül bűncselekménynek az (1) bekezdés b) pontjában előírt cselekmény, ha ezt az ügyvezető, igazgató, igazgatósági tag vagy a társaság törvényes képviselője a társaság és valamely e társaság által ellenőrzött más társaság, vagy a társaság és egy efelett közvetlenül vagy közvetetten ellenőrzést gyakorló társaság közötti államkincstári művelet során követte el. (3) Nem minősül bűncselekménynek a (1) bekezdés c) pontjában előírt cselekmény, ha ezt olyan társaság követi el, amely alapítói minőséggel rendelkezik, és a kölcsönt az egyik ellenőrzött vagy közvetlenül vagy közvetetten ellenőrzést gyakorló társaság nyújtja."

[590] BODU, Sebastian: *i. m.*, 247–252.

[591] Ennek angol nyelvű összefoglalásáért lásd SZENDREI Tamás: *Behind the corporate veil – Liability of shareholders in Europe,* [https://rlw.juridice.ro/19935/behind-the-corporate-veil-liability-of-shareholders-in-europe.html] (megtekintés ideje: 2022.02.16.)

[592] A törvény csak a társaság tagjára tesz utalást, ami a norma személyi hatályával összefüggésben értelmezési nehézséghez vezet, ugyanis míg a részvénytársaság és a betéti részvénytársaság tulajdonosát a Ttv. részvényesnek (*acționar*) nevezi, addig a többi társasági formában tulajdonosi minőséggel rendelkező személyt tagnak (*asociat*). Ezért a szakirodalomban olyan álláspont is napvilágot látott, amely szerint a Ttv.

feloszlatása és adott esetben felszámolása alatt is megilleti, amiből következik, hogy a tag felelőssége a társaság feloszlatása vagy felszámolása esetén is a társaság alaptőkéjéhez való hozzájárulása (apport) mértékéig terjed [Ttv. 237[1]. cikk (2) bekezdés]. A Ttv. 237[1]. cikk (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy „[a]z a tag, aki a hitelezők kijátszása céljából visszaél korlátolt felelősségével és a társaság elkülönült jogi személyiségével, korlátlanul felel a feloszlatott, illetve felszámolt társaság nem teljesített kötelezettségeiért". A rendelkezés (4) bekezdése pedig úgy szól, hogy a tag felelőssége „[...] korlátlanná válik különösen akkor, ha a tag úgy rendelkezik a társaság vagyontárgyaival, mintha ezek a sajátjai lennének, vagy ha a társaság vagyonát saját vagy harmadik személyek hasznára csökkenti, noha tudja vagy tudnia kéne, hogy ilyen módon a társaság nem lesz képes teljesíteni a kötelezettségeit".

Minthogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésének bevezető szövege a 'bármely más személy' szófordulatot is tartalmazza – amely fogalomnak a normatív tartalma korábban már kifejtésre került –, az a konklúzió vontható le, hogy az ügyvezetőnek a termelési, kereskedelmi vagy szolgáltatás nyújtására irányuló azon tevékenysége miatti felelősségének megállapításához, amelyet a jogi személy leple alatt, saját érdekből végzett, az is szükséges, hogy az ügyvezető e minősége mellett tagi minőséggel is rendelkezzen. Ha ugyanis az ügyvezető tagi minőséggel nem rendelkezne, akkor az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés a) pontjában foglalt tényállást, vagyis a társaság vagyontárgyaival való visszaélés tényállását valósítaná meg. Ennek következménye pedig az lenne, hogy a megtérítendő kár mértéke a ténylegesen okozott kárra szorítkozna, miközben a korlátolt felelősség áttörése miatt beálló felelősség esetében az ügyvezető-tag a társaság teljes tartozásáért felel. E tényállás esetében teljesen irreleváns, hogy *de iure* vagy *de facto* ügyvezetőről (árnyékvezetőről) van-e szó, tehát e norma alkalmazásához az is elégséges,

---

237[1]. cikke *de lege lata* kizárólag a korlátolt felelősségű társaság tagjára vonatkozik. Lásd CĂRPENARU, St. D.; PIPEREA, Gh.; DAVID, M. [2014]: *i. m.*, 801–809. Véleményem szerint teleologikus értelmezés útján ez az értelmezés vitatható. A szabály 2006. évben történt bevezetésének célja éppen a hitelezővédelem erősítése volt azon társaságokkal szemben, amelyek esetében az alaptőkében résztvevő tagok/részvényesek alacsony száma miatt nagy a kockázata a társasági vagyon és a tagok/részvényesek személyes vagyona keveredésének. A Ttv. 4. cikke főszabályként a társaság legalább két tag általi alapítását követeli meg, kivételként pedig a kft. esetében lehetővé teszi az egyszemélyes társaságalapítást is. Látható, hogy a részvényesek kis száma (minimum kettő) a részvénytársaságot is jellemezheti, ahol a vagyonkeveredés kockázata pont úgy fennforog, mint a kft. esetében. Ekképpen tehát a Ttv. 237[1]. cikkének helyes értelmezéséhez a norma célját szükséges figyelembe venni, és ezért a törvényszövegben szereplő tag kifejezést a részvénytársaság részvényesére is alkalmazandóként kell értelmezni.

ha a szankcionálni rendelt magatartást megvalósító jogalany csak tagi minőséggel rendelkezik.

További fontos aspektusa az itt tárgyalt kérdéskörnek a Ttv. 237[1]. cikk (4) bekezdése, amely leszögezi, hogy az ügyvezető-tagnak a társasági vagyon csökkenését (vagyonkimentés, fedezetelvonás) eredményező magatartása nem csak akkor alapozza meg felelősségét, ha a vagyoncsökkenés az ügyvezető-tag saját hasznára történt, hanem akkor is, ha harmadik személy hasznára. Lényeges, hogy a jogszabály nem kívánja meg, hogy a harmadik személy a társasági vagyon elvonásában az ügyvezető-tag „cinkosa" legyen. Az ügyvezető-tag személyes felelőssége tehát akkor is megállapítható, ha a vagyonkimentés nem a saját hasznát szolgálta. E megoldásnak minden bizonnyal az erősebb és hatékonyabb hitelezővédelem áll a hátterében, ami más hitelezővédelmi eszközzel is szabadon kombinálható. Így, ha a harmadik személynek, akinek a vagyonkimentés a hasznát szolgálta, tudomása volt arról, hogy ez a társaság túladósodását eredményezi, vagy arról, hogy így a társaság túladósodott állapota tovább súlyosbodik, akkor *actio pauliana*[593] útján a hitelező vele szemben is felléphet. E tekintetben lényeges, hogy a hitelező nem kártérítést igényelhet, hanem csak az elidegenítésre irányuló ügylet vele szembeni hatálytalanságának megállapítását, aminek eredményeképpen az elidegenített vagyontárgy vagy az ebből származó pénzösszeg kiadását követelheti, illetve arra végrehajtást vezethet.

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés b) pontjának alkalmazására csak a társaság feloszlatása vagy adott esetben felszámolása esetén kerülhet sor, ami a Ttv. 237[1]. cikk (3)-(4) bekezdéseiből olvasható ki. Az Ftv. erre a körülményre semmiféle utalást nem tesz, ezért a Ttv. rendelkezéséből kiindulva a két jogszabály rendelkezését együtt kell olvasni. Ebből pedig az következik, hogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés b) pontját kizárólag a társaság csődje miatti felszámolási eljárás esetén lehet alkalmazni, az újjászervezési eljárás nem tartozik a normában rögzített tényállás alkotóelemei közé.

[593] A vonatkozó szabályokat az Rptk. 1562–1565. cikkei tartalmazzák, amelyek közül az 1562. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a harmadik személy tudomását csak visszterhes ügylet esetén kell bizonyítani, e tudomásnak pedig az adós túladósodása előidézésére vagy ennek súlyosbodására kell irányulnia. A visszavonási keresetről részletekért lásd VERESS Emőd [2021]: *Román... i. m.*, 322–324.

Végül pedig ami az okozati összefüggést illeti, a jogszabály azt kívánja meg, hogy jogellenes magatartás okozata a társaság csődje legyen.[594]

1.3.3.3. Személyes érdekből olyan tevékenység folytatásának elrendelése, amelyik nyilvánvalóan a jogi személy általi kifizetések beszüntetéséhez vezetett...

A cselekmény e hipotézisbe való besorolása olyan helyzet megállapítását követeli meg, amelyben az adós a pénzügyi nehézségek ellenére folytatta tevékenységét, amely végül a kifizetések beszüntetéséhez és fizetésképtelenséghez vezetett.

Ez nem tévesztendő össze a vélelmezett fizetésképtelenség[595] esetén történő tevékenység folytatásának elrendelésével, mivel az Ftv. 66. cikk (1) bekezdés alapján a törvényszékhez kérelemmel fordulni csak a fizetésképtelen adós köteles (a fizetésképtelenség beálltától számított 30 napos határidőn belül), aki e kérelem jóváhagyásával az Ftv. hatálya alá kerül. Ha azonban a fizetésképtelenség küszöbön áll,[596] az adós társaságnak nincs bejelentési kötelezettsége.

Például, ha a társaság ügyvezetője a tevékenység folytatása mellett dönt, hogy ügyvezetői tevékenységéért járó javadalmazását felvehesse, noha a nyersanyagárak rendkívüli emelkedése miatt a társaságnak nagyon magas napi veszteségei keletkeznek, e magatartás – a bírósági gyakorlat alapján – ügyvezetői felelősséget csak akkor fakaszt, ha a számviteli szabálytalanságokon túlmenően az is megállapítást nyer, hogy a tevékenység folytatásával összefüggésben életképes menedzseri stratégia nem létezett, és a gazdasági tevékenység folytatása kockázatokkal járt együtt, ami végül az adós fizetésképtelenségéhez vezetett.[597] Ezzel szemben egy másik ügyben a bíróság úgy foglalt állást, hogy az adós társaság ügyvezetőinek felelőssége csak akkor merülhet fel, ha bizonyítást nyer, hogy a fizetésképtelenséget az ügyvezetők saját hasznukra végzett tevékenységgel okozták. A szakirodalomban ezekre az esetekre vonatkozóan az az elvi álláspont fogalmazódott meg, hogy amikor nem bizonyított, hogy az alperes ügyvezető

---

[594] BODU, Sebastian [2018]: *Răspunderea… i. m.*, 251.
[595] Az Ftv. 5. cikk (1) bekezdés 29. pont a) alpontja szerint a fizetésképtelenséget vélelmezni kell, ha az adós a tartozását ennek esedékességétől számított 60 napos határidőn belül nem fizette ki.
[596] Az Ftv. 5. cikk (1) bekezdés 29. pont b) alpont szerint fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet akkor áll fenn, ha bebizonyosodik, hogy az adós az esedékes tartozásait az esedékesség időpontjában rendelkezésére álló pénzeszközökkel nem fogja tudni kifizetni.
[597] Bukaresti Ítélőtábla, VI. kereskedelmi jogi kollégium, 1046/2002. döntés (www.sintact.ro).

saját érdekéből olyan tevékenység folytatását rendelte el, amely a jogi személyt nyilvánvalóan a kifizetések beszüntetésére kényszerítette, a felelősség megállapítása iránti keresetet a bíróságnak mint megalapozatlant kell elutasítania.[598]

Az ügyvezető nem vonható felelősségre azon az alapon, hogy az eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztésére nem került sor, ugyanis ez a fizetésképtelenség bekövetkezésének időpontját követő magatartásként merül fel. Ennek oka egyrészt az, hogy az Ftv. 169. cikkének rendelkezései a polgári jogi felelősség olyan alakzatát szabályozzák, amely az ügyvezetői magatartás fizetésképtelenségi állapot kialakulása előtti időpontra értelmezhető. Ugyanehhez kapcsolódik az a jogszabályi kívánalom is, miszerint az ügyvezető magatartásának szükségszerűen a társaság fizetésképtelenségéhez kell vezetnie.[599]

A 169. cikk (1) bekezdés c) pontja vonatkozásában szintén a bírói gyakorlatban rögzítették, hogy e tényállás alkalmazhatóságához két feltételnek kell teljesülnie: egyrészt arra van szükség, hogy a vezető tisztségviselő személyes érdeke kimutatható legyen; másrészt az adós társaság küszöbön álló *túladósodása* (sic!) nyilvánvaló kell hogy legyen. Így nem elegendő az, ha a társaság ügyvezetője *túladósodott* (sic!), hanem azt is bizonyítani kell, hogy az adós társaság tevékenységének folytatását személyes érdeke érvényesítése céljából rendelte el.[600] Megjegyzendő, hogy a bíróság elmulasztott különbséget tenni a fizetésképtelenség, illetőleg a túladósodás fogalmai között, holott e két fogalom normatartalma nem azonos, a két szó egymásnak nem szinonimája.

1.3.3.4. Fiktív könyvelés vezetése, a számviteli bizonylatok eltüntetése vagy a könyvelés nem jogszabályoknak megfelelő módon történő vezetése...

A számvitel megszervezésére és vezetésére vonatkozó szabályokat nagyrészt az 1991. évi 82. törvény, valamint ennek végrehajtási szabályai tartalmazzák. A fiktív könyvelés, a számviteli bizonylatok eltüntetése vagy a jogszabályoknak megfelelő könyvelés elmulasztása egyrészt kimerítheti az Ftv. 169. cikk (1) bekezdésének d) pontjában foglalt

[598] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 487. A szerzők a Bukaresti Törvényszék VII. kereskedelmi jogi kollégiumának a 2046/2005. döntésére hivatkoznak, amely döntés azonban sosem lett közzétéve.
[599] Bukaresti Ítélőtábla, VI. kereskedelmi jogi kollégium, 246/2010. döntés. In: NEAGU, Luiza: *i. m.*, 191.
[600] Bukaresti Ítélőtábla, VI. kereskedelmi jogi kollégium, 794/2009. döntés. In: NEAGU, Luiza: *i. m.*, 194.

tényállást, de csődbűncselekményeket, illetve adójogi bűncselekményeket is megvalósíthat.

A jelenleg hatályos Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontja vonatkozásában abból kell kiindulni, hogy mivel a számviteli szabályok megsértése önmagában károkozásra alkalmas magatartásként nem jellemezhető, a jogszabályoknak megfelelő könyvvitel elmulasztása – mint felelősségfakasztó tényálladéki elem – mellett annak bizonyítása is szükséges, hogy az ilyen magatartás (jogsértés) a társaság fizetésképtelenségéhez, vagyis a kifizetések megszűnéséhez vezetett. Ezzel összefüggésben a Szucsávai Ítélőtábla eseti döntésében azt mondta ki, hogy mivel a jelenleg hatályos Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontjának korábbi időállapota szerinti szöveghelyen rögzített[601] jogellenes magatartás, valamint a társaság fizetésképtelensége között szükségszerű okozati összefüggést nem lehet megállapítani, az okozati összefüggés kontextusában a bizonyítási teher az e jogalapra hivatkozó felet terheli. Az ügy tényállása szerint az adós társaság korábbi ügyvezetője a pénzügyi beszámolókat a fizetésképtelenség okainak megállapítása érdekében nem adta át, noha e kötelezettségének teljesítésére felhívást kapott. A bíróság úgy foglalt állást, hogy habár a számvitel megszervezésére és vezetésére vonatkozó bizonyos szabálytalanságok megállapíthatók, és ezzel a jogellenes magatartás meglétéhez kétség nem fér, ez a felelősség megállapításához nem elegendő, s így bizonyítani szükséges, hogy a fizetésképtelenség az említett jogellenes magatartás következménye.[602]

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontjának II. és III. mondatai rögzítik, hogy *a számviteli dokumentumok felszámolónak vagy csődgondnoknak történő át nem adása* esetén mind a vétkességet, mind a jogellenes magatartás és kár közötti okozati összefüggést vélelmezni kell. A vélelem megdönthető, ami bármely törvényes bizonyítási eszközzel megvalósítható.

Az adós társaság fizetésképtelenségéhez hozzájáruló személyek felelősségének ezen esetét illetően meg kell jegyezni, hogy a vétkesség, valamint a jogellenes magatartás és a

[601] Lásd A fizetésképtelenségi eljárásról szóló 2006. évi 85. törvény 138. cikk (1) bekezdés d) pontját.
[602] Szucsávai Ítélőtábla, kereskedelmi jogi, közigazgatási és adójogi kollégium, 406/2008. döntés (www.sintact.ro).

kár közötti okozati összefüggés fennállására vonatkozó vélelem csak az Ftv. 2014. évi hatálybalépését követően megavalósított jogellenes magatartások tekintetében áll fenn.

A jelenleg hatályos normaszöveg kissé zavaros a kár fogalmának tekintetében, ugyanis az Ftv. 169. cikk (1) bekezdése az okozati összefüggés bizonyítását nem a jogsértés és a kár között kívánja meg, hanem a jogsértés, valamint a társaság fizetésképtelenségének kialakulása között. Ezzel szemben az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontjának II. mondata a fizetésképtelenség fogalma helyett a kár fogalmát használja. Ekként tehát felmerül a kérdés, hogy a fizetésképtelenség kialakulása e tényállásban konkrét kárként kezelendő-e.

A kérdés megválaszolásához először is tisztázni kell, hogy az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontja három jogellenes magatartást nevesít: 1. fiktív könyvelés vezetése; 2. egyes számviteli dokumentumok eltűnésének előidézése; 3. a könyvelés törvénynek meg nem felelő módon történő vezetése. Az itt vizsgált rendelkezés II. mondatában helyet foglaló „*a számviteli dokumentumok felszámolónak vagy csődgondnoknak történő át nem adása"* szófordulat tehát a normában foglalt jogellenes magatartástípusok bizonyítását kívánja segíteni. Ezért az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés d) pontja az ugyanezen rendelkezés (1) bekezdésében meghatározottakhoz képest nem eltérő feltételeket támaszt, hanem többletkívánalomként rögzíti, hogy a jogellenes magatartás és a fizetésképtelenségi állapot közötti okozati összefüggés fennállásának bizonyítása mellett konkrét kár bizonyítására is sor kerüljön, és miután e tényálladéki elemek bizonyítást nyertek, csak ezt követően folyamodhat a bíróság a vétkességre és okozati összefüggésre vonatkozó vélelem alkalmazásához.[603]

1.3.3.5. A jogi személy aktív eszközei egy részének elvonása vagy elrejtése, vagy a jogi személy tartozásainak fiktív módon történő növelése...

A jogi személy *aktív eszközeinek elvonása* (*deturnarea activelor*) lényegében ezek rendeltetésének megváltoztatását jelenti. A társaság aktív eszközeinek *elrejtését* a szó szoros értelmében kell érteni, ami a vagyontárgyak és/vagy vagyoni jogok oly módon történő elvonását jelenti, amely ezek rendeltetésének megváltoztatásától abban tér el, hogy ügyvezetői (vagy árnyékvezetői) rendelkezés alapján *de facto* kiválnak a társaság

[603] Bukaresti Ítélőtábla, V. polgári jogi kollégium, 420/2017. döntés (www.sintact.ro).

vagyonából, amelynek részét képezték. E körben nincs jelentősége annak, hogy e vagyonból kikerült javak és vagyoni jogok végül előkerülnek-e. A lényeg, hogy ezek elrejtése kimeríti az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés e) pontjának hipotézisét. A tartozások (passzívum) fiktív módon történő növelése általában valótlan vagyoni kötelezettségek vállalása formájában valósulhat meg, amelyek a társaság könyvelésében is megjelennek. Ilyen kötelezettségvállalásra lehet példa az, amikor a társaság fiktív tartozásokat, tartozatlan pénzeszközöket szerepeltet a könyvelése forrás oldalán, amelyeket végül le nem szállított vagyontárgyak vagy nem teljesített szolgáltatásokkal „ellensúlyoznak", de e vagyontárgyak vagy szolgáltatások a társaság vagyonleltára alapján nem léteznek.[604]

A joggyakorlatban leszögezték, hogy mivel a társaság vagyonában azonosíthatatlan vagyontárgyak szerepelnek, ebből az következik, hogy az alperes (ügyvezető) okozta a társaság fizetésképtelenségét, ugyanis a számviteli dokumentumok hiánya és e dokumentumok átadásának megtagadása az adós társaság vagyonával történő csalárd gazdálkodás tényét jelzik.[605] Szintén a bíróság állapította meg, hogy az alperes – banki ügyletek intézésére szorítkozó – cégjegyzési (aláírási) joga alapján, a számlakivonatok szerint több alkalommal vett fel pénzösszegeket anélkül, hogy azokat bármilyen módon igazolta volna, és anélkül, hogy bizonyította volna az alapító okiratban ügyvezetőként megjelölt személy erre irányuló utasításának meglétét. Az alperes tehát nem bizonyította a felvett pénzösszegek rendeltetését, nevezetesen azt, hogy azokat teljes egészében az adós társaság javára, vagyis tartozásainak kiegyenlítésére használták, így az adós társaság számlájáról felvett pénzösszegek eltulajdonítása kimeríti az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés e) pontjában foglalt tényállást.[606]

1.3.3.6. A jogi személy számára történő pénzeszközök megszerzése céljából olyan károsító eszközök használata, amelyek alkalmasak a kifizetések megszüntetésének késleltetésére...

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés f) pontjánál rögzített szabály a *minősített szándék* többletkívánalmát támasztja. Ez azt jelenti, hogy a pénzeszközök megszerzésére szolgáló károsító eszközök (*mijloace ruinătoare*) alkalmazása tekintetében az ügyvezetői vagy

[604] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 490.
[605] Prahovai Törvényszék, 214/2016. ítélet (www.rolii.ro).
[606] Szucsávai Ítélőtábla, II. polgári jogi kollégium, 20/2017. döntés (www.rolii.ro).

árnyékvezetői magatartásnak kifejezetten arra kell irányulnia, hogy a társaság általi kifizetések beszüntetésére minél későbbi időpontban kerüljön sor. Következésképpen ahhoz, hogy az ügyvezetői felelősség megállapítása az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés f) pontja alapján történjen, két feltétel együttes fennállására van szükség. Egyrészt fenn kell állnia a pénzeszközök megszerzésére szolgáló károsító eszközök használatát megvalósító jogellenes magatartásnak, másrészt viszont az ilyen magatartást tanúsító személy vétkességének az előbb említett minősített szándék formájában kell felmerülnie.

A bírói gyakorlatban az itt tárgyalt jogellenes magatartásra példa az, amikor az ügyvezető a társaság nevében a piaci feltételeknél szigorúbb feltételekkel, a szokásosnál jóval magasabb kamatlábbal folyamodik kölcsönhöz, és e szigorú feltételek a vállalkozás fizetésképtelenségéhez vezetnek.[607]

1.3.3.7. A kifizetések megszüntetését megelőző hónapban fizettek vagy kifizetést rendeltek valamely hitelező előnyben részesítése mellett, a többi hitelező kárára…

Ez a szabály azt hivatott szankcionálni a felelősség intézményén keresztül, ha a kifizetések megszűnését megelőző hónapban az adós társaság nevében a fizetésképtelenséghez hozzájáruló személyek indokolatlanul részesítenek előnyben egyes hitelezőket a többi hitelező hátrányára.

Az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés g) pontja csak azokban az esetekben alkalmazható, amikor az adós társaság ügyvezetője rosszhiszeműen részesít előnyben – a többi hitelező szemszögéből – diszkrecionálisan kiválasztott hitelezőket. A rosszhiszeműség a szándékossággal azonos, tehát e szabály alapján kizárólag szándékos előnyben részesítés fakaszt felelősséget. Következésképpen, ha bizonyítható, hogy az adós társaság nevében eljáró személynek (ügyvezetőnek) nem volt tudomása a társaság fizetésképtelenségéről, akkor a szóban forgó személy felelőssége az Ftv. 169. cikk (1) bekezdés g) pontja alapján nem megállapítható.[608] Az Rptk. 14. cikke szerint a jóhiszeműséget vélelmezni kell.

---

[607] Craiovai Ítélőtábla, kereskedelmi jogi kollégium, 182/2007. döntés (www.sintact.ro).
[608] CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *i. m.*, 491.

1.3.4. Kimentési feltételek a román jogban

Az Ftv. 169. cikk (5) és (6) bekezdései azokat a körülményeket rögzítik normatív szinten, amelyek fennállta esetén az ügyvezető nem vonható felelősségre. Az Ftv. 169. cikk (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a fizetésképtelenség bekövetkezése miatt nem vonhatók felelősségre a jogi személy vezető szervének azon tagjai, akik ellenezték a fizetésképtelenség állapotának bekövetkezéséhez vezető ügyleteket vagy cselekményeket, vagy nem voltak jelen a társaság fizetésképtelenségéhez vezető döntések meghozatalánál, amely tényt, valamint a meghozott döntéssel szembeni egyet nem értésüket a döntés meghozatalát követően nyomban jegyzőkönyvbe vetették.

Az Ftv. 169. cikk (6) bekezdése rögzíti továbbá, hogy nem állapítható meg az ügyvezető felelőssége, ha a kifizetések beszüntetését megelőző hónapban az adós társaság tartozásainak átütemezésére irányuló peren kívüli tárgyalások eredményeként a hitelezőkkel kötött megállapodás végrehajtása során jóhiszeműen teljesített kifizetéseket, feltéve, hogy a megállapodás az adós pénzügyi helyreállítását szolgálta, és nem volt célja a hitelezők megkárosítása és/vagy hátrányos megkülönböztetése. E rendelkezések a preventív konkordátum keretében létrejött megállapodásokra is alkalmazandók.

Az Ftv. speciális kimentési feltételei mellett alkalmazandók az Rptk. általános felelősség-elhárító szabályai is, amelyek között különösen a *vis maior* (erőhatalom), az előre nem látható kényszerítő körülmény, a jogos védelem, végszükség, valamint a károsult károkozásba való beleegyezése vagy a károsulti közrehatás említendők.

2. FEJEZET

MAGYARORSZÁG

2.1. Az alkalmazandó szabályozás rendszere a magyar jogban

A magyar jog a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségét a társaság fizetésképtelenség létállapotába kerülése miatt tulajdonképpen az intézményes felelősségátvitel[609] szabályozási rendszerén keresztül ragadja meg. E megoldás oka ugyanaz, mint Romániában: a vezető tisztségviselő mint a társaság törvényes képviselője, kizárólag a társasággal áll – alapesetben – megbízási típusú jogviszonyban (s így alapvetően gondossági kötelem kötelezettje), a társaság hitelezőivel azonban semmiféle jogviszonya nincs. Ezért a vezető tisztségviselőnek a társaság szervezeti leple alatt lehetősége nyílik olyan magatartás tanúsítására is, amelynek következményeként a társaság hitelezőinek jogai vagy jogos érdekei sérülnek. Ennek kockázatát csökkentendő, a felelősségátvitel lényege így az, hogy a vezető tisztségviselő esetleges kártérítési (polgári jogi) felelősségének hiánya – a korlátolt felelősség áttörése miatt – teljes felelősségé változzon, amennyiben az erre vonatkozó jogszabályban rögzített előfeltételek teljesülnek.[610]

A magyar jogban az intézményes felelősségátvitel elmélete és az ebbe csatlakozó fogalmak képezik a vezető tisztségviselő személyes vagyoni felelősségének kiindulópontját, noha a megoldás a rendszerváltást követően elsősorban a társaságok korlátolt felelősségével visszaélő tagokat/részvényeseket kívánta szankcionálni.[611] Az intézményes felelősségátvitel körébe tartozó tényállások tágabb körébe sorolhatóak a

---

[609] Az intézményes felelősségátvitel és felelősségáttörés fogalmainak egymástól való elhatárolásáról, valamint e fogalmak részletes elemzéséről lásd PAPP Tekla: *Felelősségátvitel, felelősségáttörés – Quo vadis ius societatum.* In: In: GONDOSNÉ DR. PUSZTAHELYI Réka: *Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben,* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013, 167–185.

[610] DR. TÖRÖK Tamás: *A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggő, a magyar jogirodalomban megjelent egyes jogkérdésekkel kapcsolatos álláspontok,* Forum Sententiarum Curiae, 2016/2, 23. Meg kell jegyezni, hogy az *intézményes felelősségátvitel* vagy *felelősségáttörés* fogalmát a magyar tételes jog egyáltalán nem használja, ilyen vagy ehhez hasonló kifejezés jogszabályszövegben nem jelenik meg.

[611] Ezzel kapcsolatban Török Tamás kifejti, hogy az intézményes felelősségátvitel intézménye már az 1885. évi XXXVII. tc., vagy másik nevén a Kereskedelmi törvénykönyv (Kt.) 189. § (2) bekezdésében feltűnik. Részletekről lásd DR. TÖRÖK Tamás: *i. m.*, 22. A felelősségátvitel intézményének történeti fejlődéséről lásd NOCHTA Tibor: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban,* Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2005, 90–95.

jogszerűtlen gazdálkodás (*wrongful trading*)[612] miatt felmerülő vezetői felelősségi alakzatok.[613]

Magyarországon az elsődleges, kifejezetten a gazdasági társaság fizetésképtelensége esetén alkalmazandó jogforrás a *csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény* (a továbbiakban: Cstv.). A vezetői felelősséget az említett jogszabály 33/A. §-a szabályozza, amely a román szabályozáshoz hasonlóan egyaránt tartalmaz anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat. A szabályozási rendszer ennek ellenére a magyar jogban számos vita és ellentmondás forrása, ugyanis a Cstv. mellett a *Polgári törvénykönyvről szóló 2014. évi V. törvény* (a továbbiakban: Ptk.) 3:118. §, valamint a *Cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény* (a továbbiakban: Ctv.)[614] is alkalmazandó jogforrásként merül fel. E rétegzett szabályozás logikai struktúráját a szakirodalomban a következőképpen foglalták össze: „[a] felelősség magját tehát a Ptk. tartalmazza, ehhez más törvények is kapcsolódnak ugyanakkor. A *wrongful trading* felelősség többletényállási elemeit és az igényérvényesítés menetét, vagyis anyagi és eljárás jogi jellegű normákat egyaránt tartalmaz a Ctv. 118/B. és 118/C. §§, amelyek a kényszertörlési eljárással összefüggő felelősségi normák, míg a Cstv. 33/A. § ennek ikerpárjaként a felszámolási eljáráshoz kapcsolódóan teremti meg a felelősségre vonás jogszabályi lehetőségét.”[615]

---

[612] A Cstv. 33/A. §-a – a hatályos Ptk.-t megelőző Gt.-vel összhangban – 2006. július 1-jétől vezette be a *wrongful trading* intézményét. A jogszabály azon ügyvezetők hitelezőkkel szembeni korlátlan felelősségét alapozta meg, akik a társaság vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évben. A vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaságuk érdekeinek elsődlegessége alapján voltak kötelesek ellátni, azonban, ha a társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül, akkor már a hitelezői érdekek elsődlegessége érvényesült. Erre még visszatérek.

[613] Érdekes módon annak ellenére, hogy a román szabályozás is lényegében véve a *wrongful trading* koncepciójára épül, e kifejezés a román szakírók látóterén kívül esik. Romániában 2006-ban került sor a társasági törvény átfogó módosítására, valamint szintén ebben az évben lépett hatályba a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 2006. évi 85. törvény. A Ttv.-t a 2006. évi 441. törvény módosította, ennek hatására került be az angolszász jogból származó *business judgement rule* elve mellett a *piercing/lifting the corporate veil* megoldása is. Előzőt a Ttv. 144[1]. cikk (2) bekezdése rögzíti, az intézményes felelősségátvitel lehetősége pedig a Ttv. 237[1]. cikkébe került beiktatásra. Ez utóbbi szabály fogyatékosságaival kapcsolatos okfejtést lásd a 62. lábjegyzetnél.

[614] A Ctv. felelősségi szabályát nem elemzem, kizárólag a Ptk. és a Cstv. irányadó rendelkezéseinek bemutatására szorítkozom.

[615] MAJOROS Tünde: *A vezető tisztségviselő felelősségének szabályai a magyar és a német csődjogban.* In: BARTA Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel,* Patrocinium, Budapest-Miskolc, 2018, 101.

Kisfaludi András a *wrongful trading* szabályozásával kapcsolatban kifejti, hogy e nem szándékolt módon többrétegűvé terebélyesedő szabályozás valódi alapgondolata a korábbi törvényben alkalmazott megközelítéstől való eltávolodás szükségességén alapul. A 2006. évi Gt. 30. § (3) ugyanis csak felhatalmazást adott arra, hogy *wrongful trading* szabályozását a jogalkotó külön törvény keretében kidolgozza. Ilyenként a 2006. évi Gt. csak a vezető tisztségviselők felelősségének a lehetőségéről beszélt, s nem tartalmazott valódi, kötelező erővel bíró normát. Ennek okán „a Ptk. megalkotásakor az volt az elgondolás, hogy a felelősség anyagi jogi feltételeit meghatározó és ezek alapján a felelősséget kimondó norma a Ptk.- ba kerül, míg az igényérvényesítés sajátos eljárási rendjét – amely amúgy is kívül esik a Ptk. szabályozási tárgykörén, hiszen a Ptk. tudatosan mellőzni kívánta az eljárásjogi normákat – más jogszabály, akár a Csődtörvény szabályozza. Ez a megoldás a korábbi helyzettel összevetve sokkal tisztább viszonyokat teremtett volna: egyrészt pótolta volna a felelősséget megállapító anyagi jogi normát, másrészt pedig egyértelművé tette volna, hogy milyen feltételek mellett áll be a felelősség, s hogyan történik ennek a felelősségnek az érvényesítése."[616] A Ptk. 3:118. §-ban foglalt felelősségi szabály álláspontja szerint megfelelő és teljes körű anyagi jogi alapja lehetne a vezető tisztségviselők társasági hitelezőkkel szembeni felelősségének, már csak azért is, mert a Ptk. nem tesz különbséget aszerint, hogy a társaság milyen eljárás szerint szűnik meg. E tekintetben a Ptk. csak a végelszámolás útján történő megszűnés estét rekeszti ki.[617]

A Ptk. és Cstv. említett rendelkezéseivel összefüggésben a vitás kérdés forrása néhány éven át az volt, hogy kizárólag a Ptk. rendelkezései alapján a vezető tisztségviselő ellen közvetlenül peres eljárás indítható-e, vagy erre csak Cstv. 33/A. §-ra hivatkozással van mód. A kérdés jogalkotói beavatkozással került eldöntésre, nevezetesen azzal, hogy a Cstv.-t módosító 2017. évi XLIX. törvény tételesen kikötötte, hogy ha a módosítás hatálybalépése után a vezető irányítása alatt álló társaság jogutód nélküli megszűnésére felszámolási eljárás keretében kerül sor, akkor a vezető tisztségviselők felelősségre vonása, illetőleg a kártérítési igény érvényesítése kizárólag a Cstv. 33/A. § alapján történhet. A módosító norma azt is rögzítette, hogy a környezet védelmének általános

[616] KISFALUDI András [2017]: *Anyagi jogi és… i. m.,* 332.
[617] *Uo.,* 333.

szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényben szabályozott vezető tisztségviselői felelősség megállapítására és a kárigény érvényesítésére ugyanezen mechanizmus szerint kerülhet sor. A módosítás tehát kikristályosította, hogy a Ptk. 3:118. §-át, valamint a Cstv. 33/A. §-át szigorúan egymással összefüggésben kell alkalmazni, mivel e két norma nem tekintendő egymástól elkülönülő jogcímeknek.[618]

A magyar szabályozás egyik legjelentősebb sajátossága az, hogy a kártérítési igény érvényesítése tekintetében a Cstv. egy kétlépcsős eljárási struktúrát iktat be. Az eljárás első szegmensében csak a felelősség megállapítására kerül sor (megállapítási per) az okozott kár összegével együtt. Ezt követi a felszámolási eljárás jogerős lezárása után a kár megtérítését célzó marasztalási per.[619]

2.2. A Ptk. és Cstv. személyi hatálya, valamint egyes fogalmak tisztázása

Fogalmi szempontból lényeges, hogy a Cstv. 33/A. §-a jóval tágabb jelentéstartalmú fogalmakkal operál. Az egyik ilyen tág jelentéstartalmú fogalom a gazdálkodó szervezet, amelynek értelemszerűen részét képezi a gazdasági társaság is. A másik meglehetősen tág fogalom a Cstv. 33/A. §-ában megjelenő *vezető* kifejezés.

Minthogy könnyedén felmerülhet az az eset, hogy a társaság vezető tisztségviselője csak névleg, formálisan, azaz *de iure* rendelkezik e minőséggel, azonban ténylegesen más személy látja el a társaság vezetését, szükségessé válik az alkalmazható/alkalmazandó felelősségi előírások címzettjeinek beazonosítása is. Ebben a vonatkozásban merül fel a vezető fogalma bemutatásának szükségessége.

---

[618] JUHÁSZ László: *A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve,* I. kötet, HVG-Orac, Budapest, 2022, 764. Ellentétes álláspontot fogalmazott meg Mohai Máté, aki szerint „[a] Ptk. 3:118. §-a a Cst. 33/A. § (1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem megállapítási, hanem marasztalási kereset előterjesztését teszi lehetővé." Vö. MOHAI Máté: *A vezető tisztségviselő felelősségének hitelezővédelmi aspektusairól,* Gazdaság és Jog, 2016/1., 11.

[619] JUHÁSZ László: *A vezető tisztségviselő által harmadik személyeknek okozott károkért való felelősség.* In: GÁL Judit (szerk.): *i. m.*, 339.

2.2.1. A Cstv. szerinti vezető fogalma

A vezető fogalma tágabb jelentésű, mint a vezető tisztségviselő fogalma,[620] utóbbi pedig az előző alá tartozik. A társasági jogi szabályokból megismert fogalomkészletéhez viszonyítva a fizetésképtelenségi eljárások felelősségi szabályainak sajátosan tág jelentéstartalmú fogalomkészlete nem meglepő, ugyanis a fizetésképtelenségi jog alanyi köre rendkívül sokszínű. E sokszínű alanyi körben a korábban már részletesen bemutatott vezető tisztségviselők mindössze az egyik célpontját képezik a fizetésképtelenségi jog felelősségi szabályainak.[621]

A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése a vezető tisztségviselő fogalmával összefüggésben azt írja elő, hogy a hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás alatt keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet *vezetői* voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezzel okozati összefüggésben a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból meghiúsulhat. A Cstv. e rendelkezése a vezető fogalmát alkalmazza, tehát a vezető tisztségviselőre vonatozó tételes meghatározást itt sem találunk. A Cstv. 3. § (1) bekezdés d) pontja viszont úgy rendelkezik, hogy a gazdálkodó szervezet vezetője cég esetében a bejegyzett vezető tisztségviselő (képviselő), ügyvédi irodánál, szabadalmi irodánál az iroda vezetője, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál az ügyvezető vagy az igazgatótanács tagja, magánnyugdíjpénztárnál a képviselő, alapítványnál és egyesületnél a bejegyzett vezető tisztségviselő, az Európai Unió más tagállamában bejegyzett

---

[620] A részvénytársaság ügyvezetését az igazgatóság látja el, ami három természetes személy tagból áll. Az igazgatóság jogait és feladatait testületként gyakorolja. [Ptk. 3:282. § (1), (3) bekezdés]. Zártkörűen működő részvénytársaság alapszabályának rendelkezése esetén az igazgatóság jogait vezető tisztségviselőként vezérigazgató gyakorolja [Ptk. 3:283. §]. Nyilvánosan működő részvénytársaság alapszabályának rendelkezése esetén igazgatóság és felügyelőbizottság helyett egységes irányítási rendszert megvalósító igazgatótanács működhet. Az igazgatótanács látja el az igazgatóság és a felügyelőbizottság törvényben meghatározott feladatait. Az igazgatóságra vonatkozó szabályait az igazgatótanácsra megfelelően alkalmazni kell [3:285. § (1)–(2) bekezdés]. Az igazgatótanács öt természetes személy tagból áll [3:286. § (1) bekezdés].

[621] FÉZER Tamás: *A wrongful trading szabályozásának felelősségi jogi következményei a fizetésképtelenségi eljárások során – összehasonlító perspektíva.* In: SZIKORA Veronika; FÉZER Tamás (szerk.): *Fizetésképtelenség és jogutód nélküli megszűnés. Tapasztalatok és reformjavaslatok,* Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2018, 88.

gazdálkodó szervezet esetében pedig a magyarországi nyilvántartásba bejegyzett, jognyilatkozat tételére jogosult személy, ilyen hiányában a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nevében a hatóságok előtt vagy a polgári jogi kapcsolatokban eljáró személy.

Látható tehát, hogy a gazdasági társaság csődje miatti felszámolási eljárás hatálya alá tartozó vezető fogalma rendkívül tág tartalommal bír. A román szabályozással szemben a magyar jogban ennek ellenére a vezető tisztségviselő az a gyűjtőfogalom, ami a jogi személyek irányítását ellátó személyek körét jelöli. A vezető tisztségviselő fogalmát a magyar jogalkotó következetesen alkalmazza a különböző normaszövegekben, így az, hogy a Cstv. a vezető kifejezést használja, jogértelmezési kihívásokat nem támaszt.[622]

2.2.2. Az árnyékvezető fogalma

A Cstv. a felelősségre vonható személyek tekintetében a vezető tisztségviselő fogalma alá tartozó személyi körnél tovább megy, kimondva, hogy a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. A jogszabály ezzel lényegében az intézményes felelősségátvitel szabályának alkalmazási hatóköre alá vonja az *árnyékvezetőket* is.

Észre kell venni, hogy a Cstv. semmiféle kritériumot nem határoz meg az árnyékvezető kilétének tekintetében. Ha a ténylegesen meghatározó befolyás gyakorlásának ténye bizonyítható, akkor az ilyen magatartást tanúsító bármely személy árnyékvezetői minőségben a Cstv. 33/A. §-a hatálya alá kerül. Nincs jelentősége annak, hogy természetes személyről vagy jogi személyről van-e szó (*ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*). A Kúria Polgári Jogi Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja a következő árnyékvezető-típusokat azonosította: a) az adós gazdálkodó szervezet többségi befolyással, de akár annál kisebb befolyással rendelkező tagja; b) olyan személy, aki ugyan nem tagja az adósnak, de a vezető tisztségviselőre, az adós

[622] Erre a következtésre jut a Kúria Polgári Jogi Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja is a 2016.El.II.JGY.G.2. számú, 2017. február 6-án elfogadott összefoglaló véleményében. Lásd *„A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye,* 13., https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeny_6.pdf, (letöltés ideje: 2021. október 10.).

tagjára, tagjaira rokoni (házastárs, élettárs, egyenesági vagy oldalági rokon) vagy üzleti kapcsolatok folytán olyan befolyással rendelkezik, ami miatt az adós döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást tud gyakorolni; c) a cégvezető; d) azon gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője, aki/amely tekintetében a Cstv. 3. § (1) bekezdés d) pontja előírja a vezetői minőség elnyeréséhez a nyilvántartásba történő bejegyzését, azonban ez akármilyen oknál fogva elmarad, de ténylegesen vezető tisztségviselőként tevékenykedik; e) döntési jogkörükben az ügydöntő felügyelőbizottság tagjai; f) a társaság részére hitelt folyósító pénzintézet; g) ha jogi személy látja el vezető tisztségviselői tisztséget az általa e funkció gyakorlására kijelölt személy.[623]

E szabályozási megoldás erőteljes hitelezővédelmi megközelítést tükröz.

2.3. A Ptk. 3:118. §-ának és Cstv. 33/A. §-ának tárgyi hatálya

A Ptk. 3:118. §-a akként rendelkezik, hogy ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, akkor a hitelezők a kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, amennyiben az ügyvezető a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a rendelkezés végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható.

A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerint a hitelező vagy – az adós nevében – a felszámoló a felszámolási eljárás alatt keresettel kérheti a 6. § szerint illetékes bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezzel okozati összefüggésben a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból meghiúsulhat. E bekezdés alkalmazásában a hitelezői érdekeket figyelmen

[623] FÉZER Tamás [2018]: *A wrongful trading… i. m.,* 88. *„A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége" tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye,* 13–14., https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeny_6.pdf, (letöltés ideje: 2021. október 10.).

kívül hagyó tevékenységnek minősül az is, ha a vezető elmulasztotta a környezetkárosodás megelőzésére, a környezetkárosítás abbahagyására, illetve a kármentesítésre vonatkozó, jogszabályban meghatározott kötelezettségeket, és ennek következtében a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése meghiúsulhat. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges.

A hivatkozott rendelkezésekből kiviláglik, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének alapját a hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyása képezi. A hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyásának mint teljesülendő feltételnek azonban nem általános jelleggel kell érvényesülnie, hanem csak a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának időpontjától. Következésképpen a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta előtt tanúsított magatartások nem tartoznak az itt tárgyalt szabályok tárgyi hatálya alá. Egyszerűbben: az elemzett rendelkezések tárgyi hatálya alá a jogszerűtlen gazdálkodás esetköre tartozik.

2.3.1. A jogszerűtlen gazdálkodás miatt beálló felelősség jogi természete

Mint láttuk, a Ptk. hatálybalépése a polgári jogi felelősség körében jelentős változásokat hozott. A jogalkotó a korábban teljesen egységes alapokon nyugvó felelősségi rendszert szétválasztotta, elkülönítve egymástól a kontraktuális és deliktuális felelősségi kategóriákat. Ennek következtében a vezető tisztségviselő a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben, míg harmadik személyekkel szemben – a Ptk. 3:118. § fényében – a szerződésen kívüli felelősség szabályai szerint, azaz deliktuális alapon.[624]

A szakirodalomban rögzítették, hogy a Cstv. 33/A. §-a útján a magyar jogrendszerbe egy speciális deliktuális felelősségi alakzat került bevezetésre, amely alapján a vezető tisztségviselő felelőssége önálló és másodlagos, de semmiképpen nem mögöttes. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a vizsgált jogszövegekben a felelősség szó sehol és semmilyen formában nem jelenik meg,[625] azonban mivel az intézményes felelősségátvitel lényege a vezető tisztségviselő és az árnyékvezető tekintetében abban érhető tetten, hogy

[624] FUGLINSZKY Ádám [2015]: *i. m.,* 210.
[625] JUHÁSZ László: *A vezető… i. m.,* 341.

törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén a vezető tisztségviselő felelősségének hiánya a társaság hitelezőivel szemben szankciós jelleggel teljes felelősségé alakul, e szabályokat felelősséget alapító szabályként kell értelmezni.[626] A felelősség felróhatóságon alapul.[627]

Minthogy deliktuális felelősségről van szó, logikusan következik, hogy a későbbiekben kifejtésre kerülő többletényállási elemek mellett a Ptk. által rögzített általános felelősségi feltételeknek is teljesülniük kell. Ezek a magyar jogban a következők: jogellenes magatartás, kár, okozati összefüggés a kár és a jogellenes magatartás között, valamint a magatartásnak felróhatónak[628] kell lennie. E tekintetben a Kúria úgy fogalmazott, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésében szabályozott tényállás kártérítési jellege miatt a törvényben meghatározott konjunktív tényállási elemek – az alperest legitimáló elemen túl, a fenyegető fizetésképtelenség bekövetkezése és az azt követően tanúsított, a hitelezői érdekek figyelembevételét sértő, jogellenes ügyvezetői magatartás, valamint az azzal okozati összefüggésben bekövetkező társasági vagyoncsökkenés – együttes megvalósulása az, ami megalapozza a felszámolás alá került gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselőjének kártérítési felelősségét.[629]

A felróhatóság vonatkozásában a magyar és román jog között különbség van. A román Ptk. rendszerében a deliktuális felelősség vétkességen alapul.

2.3.2. A jogszerűtlen gazdálkodás miatti felelősség megállapításának feltételei

Az említett normaszöveg alapján a Ptk. a jogszerűtlen gazdálkodás miatti felelősség megállapíthatóságához a következő előfeltételek teljesülését kívánja meg: a) a második mondat alapján a társaságnak – kizárólag felszámolás vagy kényszertörlés útján – jogutód nélkül kell megszűnnie; b) a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzetnek kell beállnia; c) a vezetői tisztségviselő a fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta

---

[626] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség... i. m.,* 23.
[627] *Uo.,* 24.
[628] A Ptk. a felróhatóságot általános jelleggel az 1:4. §-ban szabályozza. E szerint, ha a Ptk. „eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Felróható magatartására előnyök szerzése végett senki nem hivatkozhat. A másik fél felróható magatartására hivatkozhat az is, aki maga felróhatóan járt el."
[629] Kúria Gfv.30094/2020/8. számú precedensképes határozata felelősség megállapítása (vezető felelősségének megállapítása) tárgyában.

után nem vette figyelembe a hitelezői érdekeket; d) a társaság hitelezőjének a társaság megszűnése után kielégítetlen követeléssel kell rendelkeznie; e) a hitelező kielégítetlen követelése és a vezető tisztségviselő hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó, mulasztó magatartása között oksági viszonynak kell fennállnia.

2.3.2.1. A jogutód nélküli megszűnés feltétele

A hatályos Ptk. 3:118 § (2) bekezdése tételesen és félreértelmezhetetlenül kizárja az ügyvezető felelősségének megállapítását a végelszámolás keretében. A Ptk. 3:118 §, valamint a Cstv. 33/A. § alapján vezetői felelősség megállapítására kizárólag felszámolási eljárás keretében kerülhet sor.

2.3.2.2. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet

A felsorolt feltételek talán legsarkalatosabb elemét a *fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának* fogalma képezi, ugyanis csak ezt követően aktiválódik a vezető tisztségviselő azon különös kötelezettsége, amely a hitelezők érdekeinek figyelembevételére irányul. Fontos észrevenni, hogy *fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának* fogalmát a Ptk. nem határozza meg, nincs anyagi jogi előírásban rögzített definíciója. Ennek ellenére a fogalomnak van meghatározása, mégpedig furcsamód az elsősorban eljárásjogi relevanciával bíró Cstv. 33/A § (3) bekezdésében. A rendelkezés szerint a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták, vagy az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mellett látniuk kellett, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

A *fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának* fogalma kapcsán fontos megjegyezni, hogy ez nem azonos a *fizetésmegszüntetéssel/fizetésbeszüntetéssel.* A különbség a kettő között az, hogy utóbbi esetében a társaság már egyetlen jogosult irányában sem teljesít kifizetéseket. Következésképpen a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta esetében lehetséges, hogy a társaság egyes jogosultak irányába kifizetési kötelezettségeket teljesít, miközben más jogosultak vonatkozásában ugyanezt nem teszi

meg. Ilyen esetben a kifizetések nem teljesítése jogellenes magatartásnak minősül, ami értelemszerűen beindítja az intézményes felelősségátvitel mechanizmusát.[630]

A fenyegető fizetésképtelenség nem azonos a Cstv. 27. § (2) bekezdésében szabályozott fizetésképtelenséggel sem. A fenyegető fizetésképtelenségi helyzet bekövetkezéséhez nincs szükség a fizetésképtelenség bíróság általi megállapítására, mert a fenyegető fizetésképtelenség a Cstv.-ben megfogalmazott fizetésképtelenségi okok megvalósulását megelőzően bekövetkező állapot.[631] A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát mint feltételnek a teljesülését két oldalról kell vizsgálni. E tekintetben a bírósági gyakorlatban úgy foglaltak állást, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatóságához szükséges objektív feltétel akkor következik be, amikor a cég esedékes tartozásainak összege meghaladja a társaság likvid vagy likviddé tehető vagyonát, és ezt a helyzetet a tartozások átütemezésével, esetleg reálisan visszafizethető kölcsön felvételével vagy más módon nem hárították el. A szubjektív feltétel kapcsán azt kell vizsgálni, hogy az objektív feltétel bekövetkezéséről történő tudomásszerzés egy ilyen tisztséget ellátó személytől kellő gondosság tanúsítása esetén elvárható-e. A vezető tisztségviselő nem szakszerű, gondatlan eljárására, kompetenciahiányára alappal nem hivatkozhat. A vezető tisztségviselő feladata az adós gazdálkodó szervezet esedékes lejárt tartozásainak, a *cash flow*-kimutatásnak a figyelemmel kísérése. A vezető tisztségviselő a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezéséről tudomást szerezhet a lejárt, nem vitatott és ki nem fizetett tartozások fennállásából, az éves beszámoló adataiból.[632]

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének vizsgálata a Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében megadott fogalommeghatározásból következően vagyoni szemléletet igényel: a törvényi szabályozás középpontjában az esedékes tartozások és azokhoz tapadva a tartozások kiegyenlítésére alkalmas, avagy arra alkalmatlan adósi vagyon áll. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet akkor következik be, amikor az adós – likvid vagyon hiányában – nem képes az esedékes tartozásai kiegyenlítésére (objektív feltétel), és erről az adós vezető tisztségviselője tudomást szerzett, illetve kellő gondosság esetén tudomást kellett szereznie (szubjektív feltétel). A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet

[630] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség... i. m.,* 380–382.
[631] BH 2014.6.188.
[632] Fővárosi Ítélőtábla, 13.Gf.40.447/2016/3-III.

objektív feltétele akkor állapítható meg, ha az adós esedékes tartozásainak összege meghaladja a társaság likvid vagy likviddé tehető vagyonát.[633]

A szakirodalomban a bírói gyakorlat alapján összegezték, hogy „fenyegető fizetésképtelenség esetén nem az a döntő, hogy van-e a társaságnak olyan tartozása, amely alapján fizetésképtelennek minősülne, hanem az a lényeges, hogy *tartozását esedékességkor képes-e megfizetni.* Ha a tartozás megfizetésére az esedékességkor nem képes, mert nincs elegendő pénzeszköze, akkor bekövetkezik a fenyegető fizetésképtelenség, és ha ezt a vezetői előre látták vagy megfelelő gondosság mellett láthatták volna, ettől az időponttól kezdve beáll a felelősségük a hitelezőkkel szemben. A tartozás esedékességkor történő kielégítésének képessége likvid pénzeszköz meglétét feltételezi, vagyis nem elegendő, ha a társaság teljes vagyona – készpénzzé konvertálás esetén – fedezetet nyújtana a tartozások kielégítésére. A hangsúly az esedékességkor történő kielégítésen van, azaz van-e esedékességkor elegendő készpénz. Önmagában tehát az a körülmény, hogy a társaság könyv szerinti vagyona meghaladja esedékes tartozásait, nem bizonyítja azt, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet nem áll fenn. A vezetőknek folyamatosan figyelniük kell tehát a társaság esedékes, lejárt tartozásait és a *cash flow-kimutatást*."[634]

Bekövetkezik a fenyegető fizetésképtelenség, ha a termelőtevékenységet már nem folytató adós úgy nyújt kölcsönt egy kapcsolt vállalkozásnak, hogy a kölcsönadás időpontjában a vele szemben fennálló, felszámolói kérelmet is megalapozó követelések összege meghaladja a vagyonát. A társasági törvény nem ismeri a „névleges ügyvezető" fogalmát, így az az ügyvezető is felelősséggel tartozik a hitelezőket ért károkért, aki a gazdálkodó szervezet életében aktívan nem vesz részt.[635]

A hangsúly tehát az esedékesség pillanatában a teljesítéshez szükséges pénzeszközállomány meglétén van. Ha nincs megfelelő mennyiségű rendelkezésre álló pénzeszköz, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beáll, és a vezető tisztségviselő

---

[633] Kúria Gfv.30094/2020/8. számú precedensképes határozata felelősség megállapítása (vezető felelősségének megállapítása) tárgyában.
[634] BARTA Judit; FAZAKAS Zoltán József; MAJOROS Tünde; ÚJVÁRINÉ Antal Edit: *Felelősség a társasági jogban*. In: BARTA Judit; BARZÓ Tímea; CSÁK Csilla (szerk.): *Magyarázat a kártérítési jogról*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 283–284.
[635] BDT 2010. 2282.

közvetlen felelőssége a hitelezők irányába megnyílik. Következésképpen abból a körülményből, hogy a társaság könyv szerinti vagyona meghaladja az esedékessé vált tartozásai mértékét, nem lehet a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fenn nem állására következtetni. Ezért a vezető tisztségviselők akkor járnak el fel nem róható módon, ha folyamatosan figyelemmel kísérik a társaság esedékessé vált tartozásait, valamint a *cash flow*-kimutatást.[636]

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fogalma alkotmányjogi szempontból is bírálat tárgyát képezte a szakirodalomban. A megfogalmazott álláspont szerint a fogalom nem felel meg a normavilágosság elvének, ezért alaptörvény-ellenes.[637]

2.3.2.3. A vezető tisztségviselő a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után figyelembe veendő hitelezői érdekek feltétele

Észre kell venni, hogy a Ptk. 3:118. §-a szerint a vezető tisztségviselő kötelezettsége a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően nem arra irányul, hogy a hitelezők érdekét elsődlegesként kezelje, hanem arra, hogy figyelemmel legyen rájuk. A hatályos Ptk. e megoldása érdemi változást jelent a korábbi szabályozáshoz képest. A 2006. évi Gt. 30. § (3) bekezdésének első mondata ugyanis úgy rendelkezett, hogy a gazdasági társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően, a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni.

A hitelezők érdekeinek elsődlegessé válása a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően az angolszász jogrend csődjogi szabályozási megoldásaiból származott át a magyar jogba. A magyar jogban e normarendszer és szakirodalom a jogszerűtlen gazdálkodás fogalmán keresztül rögzítette a vezető tisztségviselő felelősségét a társaság fizetésképtelenségének előállása miatt. E felelősségi alakzat pedig preventív célzatot szolgál, aminek üzenete lényegében az, hogy a vezető tisztségviselőt a hitelezői érdekeket sértő indokolatlanul nagy gazdasági és/vagy jogi kockázat vállalásától eltántorítsa. Ez absztraktabb megfogalmazásban egyrészt annyit jelent, hogy a hitelezővédelemnek erőteljesebben kell érvényesülnie akkor, amikor a jogi személy mögé elbújna a jogellenes

[636] BDT 2013. 2881.
[637] TÖRÖK Tamás: *A vezető… i. m.,* 25.

és felróható magatartást tanúsító személy, másrészt pedig azt a célt szolgálja, hogy az eljáró személy általában a jó gazda gondosságával, a szervezet iránti lojalitással lássa el tagi, ügyvezetői feladatait. A 2006. évi Gt. szabályozási megoldását a szakirodalomban észszerűtlennek minősítették, mivel tényként kezelendő, hogy legtöbb esetben a vezető tisztségviselő egzisztenciális szempontból függ a társaságtól, ezért kevés tényszerű esélye volt annak, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően a vezető tisztségviselő döntésivel a hitelezők érdekeit az általa képviselt és ügyvezetett társaság érdekei elé helyezze.[638] Ezért a hatályos Ptk. 3:118. § szerinti megfogalmazás szerencsésebb, ugyanis jelenleg a vezető tisztségviselőnek olyan ügyvezető magatartást kell tanúsítania, amely alkalmas arra, hogy az általa ügyvezetett és fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetbe került társaság érdekeire is tekintettel legyen, miközben a társaság hitelezőinek érdekeit sem szorítja háttérbe. Habár a törvény nem definiálja egyértelműen azt, hogy mit jelent a *figyelembevétel,* álláspontom szerintem ez a társasági és hitelezői érdekek egymáshoz képest való egyensúlyban tartását jelenti.

A bírói gyakorlatban e tekintetben például úgy foglaltak állást, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben az adós gazdálkodása és ennek eredményeként a vagyonának csökkenése nem eredményezi automatikusan a vezető tisztségviselő felelősségének a megállapítását; erre csak a vezető tisztségviselő felróható magatartásának következtében beálló vagyoncsökkenés esetén van lehetőség. Ilyen felróható magatartás, ha a vezető tisztségviselő észszerűtlen döntést hoz, vagy olyan vagyoncsökkenésre kerül sor, amely gazdaságilag indokolatlan. Az adós könyvviteli nyilvántartásában behajthatatlanság vagy értékvesztés miatt a követelések fel nem tüntetése nem jelenti az azokról való lemondást, a követelés emiatt polgári jogilag nem szűnik meg, a felszámoló nem veszíti el a követelés érvényesítésének a lehetőségét. Ha a vezető a követelésekkel kapcsolatban nem tett olyan észszerűtlen intézkedést (például indokolatlanul elengedte azokat, jogokról mondott le, a hitelezői érdekeket sértő beszámításról döntött stb.), amely negatívan hatott az érvényesítésük vagy megtérülésük lehetőségére, mértékére, tényleges értékükre, a vezetői felelősség megállapítására nem kerülhet sor.[639] Egy másik döntésben a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Cstv.

[638] TÖRÖK Tamás [2015]: *Felelősség… i. m.,* 384.
[639] BH 2022.2.50.

33/A. § (1) bekezdése alapján nemcsak a szándékos, rosszhiszemű, kifejezetten a vagyonkimentésre irányuló magatartásra tekintettel állapítható meg a vezető tisztségviselő felelőssége, hanem akkor is, ha észszerűtlen, indokolatlan kockázatot vállalva folytatja a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben a társaság tevékenységét. Nem alapozza meg a vezető tisztségviselő felelősségét önmagában az, ha az adós gazdálkodási tevékenységét a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben is folytatja úgy, hogy észszerűtlen kockázatot nem vállal, a társaság megmentése érdekében tett indokolt intézkedései azonban nem vezetnek eredményre.[640]

Egyik eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy azzal, hogy a társaság egyik vezető tisztségviselője az ügyvezetői feladatokat a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésétől, a társaság nevében megkötött kölcsönszerződés létrejöttétől kezdődően sem látta el, megsértette a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésében előírt kötelezettségeket, pontosabban ügyvezetői feladatait nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látta el. Az ügyvezetői tevékenység el nem látása ugyanis nem tekinthető a hitelezői érdekeknek megfelelő magatartásnak. A tényállás szerint az ügyvezető részben tevőlegesen, részben mulasztással idézte elő azt, hogy a társaság vagyona csökkent. A hivatkozott jogszabályi rendelkezésnek megfelelően akkor járt volna el az ügyvezető jogszerűen, tehát fel nem róható módon, ha már a kölcsönszerződés megkötése előtt intézkedéseket tett volna a társaság vagyona terhére a hitelezői követelések kielégítése céljából, megakadályozva ezzel a perbeli kölcsönszerződés létrejöttét. Ilyen tényállás mellett a Cstv. 33/A. §-a szerinti felelősség megállapítása kapcsán irreleváns, hogy az ügyvezető tudott-e a társaság által kötött kölcsönszerződésről. Ha nem tudott, akkor is a terhére értékelendő, hogy nem észlelte, hogy a kölcsönnyújtás miatt a társaság vagyona tulajdonképpen nullára csökkent.[641]

Az is a hitelezői érdekek figyelembe nem vételének minősül, ha az ügyvezetői tevékenység gyakorlásának szándékos elmulasztása miatt az ügyvezető a lehetséges intézkedéseket nem tette és nem tehette meg. Ilyen intézkedésnek minősülhetett volna

[640] BH 2020.8.244.
[641] EBH 2011. 2326.

például a társaság legfőbb szervének összehívása a másik ügyvezető felelősségének megállapítására irányuló per kezdeményezése érdekében.[642]

Szintén a hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyásaként értelmezendő a környezetkárosítás megelőzését célzó intézkedések vezető általi elmulasztása, a környezetkárosító magatartás jogszabályi tilalom ellenére történő folytatása vagy a környezetkárosodás megelőzésére irányuló kötelezettség megszegése, amelyek miatt a hitelezői követelések kielégítése ellehetetlenül.

2.3.2.4. A társaság hitelezőjének a társaság megszűnése után kielégítetlen követeléssel kell rendelkeznie

E feltétel vonatkozásában nem merül fel értelmezési probléma. A feltétel lényege az, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására csak akkor van lehetőség, ha a hitelezőnek olyan kielégítetlen követelése marad, amely esetében a társaság vagyona nem nyújt fedezetet. A hitelező kártérítési igénye kizárólag a követelése mértékéig terjedhet, tehát tulajdonképpen a teljes kártérítés elvének érvényesülése nem merül fel.[643]

2.3.2.5. A hitelező kielégítetlen követelése és a vezető tisztségviselő hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó, mulasztó magatartása között oksági viszonynak kell fennállnia

E tekintetben is abból kell kiindulni, hogy amennyiben a gazdasági társaság vezető tisztségviselője a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztétől kezdve ügyvezetési feladatait nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látja el, személyes felelőssége megállapítható. A vezető tisztségviselő helytállási kötelezettsége azonban nem a ki nem elégített hitelezői követelések teljes összegére áll fenn, hanem csak olyan mértékben, amilyen mértékben a társasági vagyon a vezető tisztségviselő felróható eljárása folytán csökkent.[644]

---

[642] EBH 2011. 2326.

[643] Más kérdés az, ha a társaság ügyvezetője harmadik személynek szándékosan kárt okoz, s a károsult a Ptk. 3:24. § alapján indít keresetet mind a társaság, mind pedig az ügyvezető ellen. A Ptk. 3:24. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta."

[644] ÍH 2011. 164.

2.3.3. Kimentési feltételek a Cstv. 33/A. § alapján

Habár a Ptk. 3:118. § nem utal külön jogszabályi előírásra, e rendelkezések – amint már utaltam rá – a Cstv. 33/A. § előírásaival válnak teljes egésszé. A Ptk. a kimentési feltételek vonatkozásában semmilyen előírást nem tartalmaz, ellenben a Cstv. 33/A. § (4) bekezdése speciális felelősség alóli mentesülési szabályként került beiktatásra. Eszerint mentesül a felelősség alól a vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően nem vállalt az adós pénzügyi helyzetéhez képest indokolatlan üzleti kockázatot, illetve az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve (döntéshozó szerve) intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Az (5) bekezdés pedig azt írja elő, hogy amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően neki felróhatóan nem vagy nem megfelelően tett eleget a gazdálkodó szervezet éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés a)-d) pontja szerinti beszámolókészítési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, neki kell bizonyítania, hogy a vezetői tisztségének időtartama alatt nem következett be fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet, vagy ha ilyen körülmény fennállt, a vezetési feladatai ellátása során a hitelezők érdekeit is figyelembe vette. E szabály lényegében megfordítja a bizonyítási terhet azon esetekben, amikor az ügyvezető nem menthető okból nem tudja vagy nem akarja a társaság könyvelését, számviteli dokumentumait bemutatni. Ilyenkor azt kell vélelmezni, hogy a hitelezők érdekei sérültek.

Ez utóbbi tényállást érintően a bírói gyakorlatban azt állapították meg, hogy a felszámolás alá került gazdasági társaság ügyvezetője köteles elszámolni a felszámolás alá került társaság vagyonával. A tevékenységet lezáró mérleg aláírásával annak tartalmáért felelősséget vállal, elismeri az abban foglaltak valódiságát. Ha a vezető tisztségviselő a felszámolási eljárásban a gazdasági társaság tevékenységét lezáró mérlegben szereplő készpénzt nem adja át a felszámolónak, ezért helytállási kötelezettséggel tartozik. A

társaság működése során keletkezett esetleges veszteségért önmagában nem terheli felelősség, csak akkor, ha intézkedésével a társaságnak felróhatóan kárt okozott.[645]

Szintén a hitelezői érdeksérelem kérdésében a bíróság úgy foglalt állást, hogy a vezető tisztségviselő a tevékenységet lezáró mérleg aláírásával annak tartalmáért felelősséget vállal, elismeri az abban foglaltak valódiságát. Erre figyelemmel ilyen esetekben nem azt kellett bizonyítani, hogy a mérleg összeállítása során a számviteli fegyelmet mennyiben tartotta be, hanem azt, hogy ezt követően mi történt a mérlegben feltüntetett készpénzzel. A gazdasági társaság ügyvezetőjétől általában az elvárható mércéhez képest elfogadhatatlan a kiadások (költségek) és a bevételek bizonylatolásának hiánya, a számviteli elvek figyelmen kívül hagyása. Az ügyvezető a kártérítési felelősségének kimentése körében ezért a saját számviteli, adózási szabályokat megsértő eljárására sikeresen nem hivatkozhat. A konkrét jogesetben a vezető tisztségviselő alperes a felróhatóság hiánya kapcsán arra hivatkozott, hogy a tőle elvárható módon járt el, amikor a gazdasági tevékenység folytatása érdekében a számviteli szabályokat megszegve használta fel a felperesi társaság pénzeszközeit. Polgári jogi szempontból – a törvény kifejezett rendelkezése folytán – azonban a felróhatóság hiányának mércéje nem a „tőle" elvárható – a jogellenes cselekményt (mulasztást) ténylegesen kifejtő személytől –, hanem az általában hasonló tevékenységet folytató személytől elvárható gondosság. Megállapítható, hogy az építőipari vállalatoktól (ügyvezetőitől) általában nyilvánvalóan elfogadhatatlan a kiadások (költségek) – és a bevételek – bizonylatolásának hiánya, a számviteli elvek figyelmen kívül hagyása. Az alperesi ügyvezető kártérítési felelősségének kimentése körében ezért a saját számviteli, adózási szabályokat megsértő eljárására sikeresen nem hivatkozhat. A hazai jogi szabályozás alapjának tekintett pénzügyi-gazdasági viszonyoktól lényegesen eltérő külföldi munkavégzés kockázata a vállalkozóé, ez azonban nem mentesíti a vezető tisztségviselőt a törvényi kötelezettségének teljesítése alól. A számviteli törvény 165. § (1)-(2) bekezdése módot ad a vállalkozó mérlegét érintő gazdasági mozgások rögzítésének, nyilvántartásának különféle technikájára, így lehetőség van a pénzkifizetést a természetes személy által kiállított egyszerű bizonylattal is igazolni.[646]

[645] BDT 2008. 1767.
[646] BDT 2011. 2602.

3. KOMPARATÍV ÖSSZEGZÉS

Ebben a részben bemutatásra kerültek a román és a magyar fizetésképtelenségi/csődjogi felelősségi szabályok. A III. rész e két fejezetében a hangsúly elsősorban a szabályozási megoldáson, illetve azon jogellenes magatartások – főként bírósági gyakorlaton keresztül történő – bemutatásán volt, amelyek a gazdasági társaság fizetésképtelenségéhez vezetnek.

Láthattuk, hogy bár a két jogrendszer tételes szabályozási megoldása számos vonatkozásban eltér egymástól, a *wrongful trading* báziskoncepció, valamint a globalizált gazdaság következtében Magyarországra és Romániába beáramló praktikák miatt a jogsértések anyagi jogi szempontból való bírói értékelése tekintetében markáns különbségek nem mutathatók ki.

Hasonlóság a két ország fizetésképtelenségi szabályozása vonatkozásában, hogy mindkét rendszer e területen a társasági jogi felelősségi szabályok fogalomkészletéhez képest jóval tágabb fogalmakkal operál.

Különbségek a jogkérdések szintjén merülnek fel, valamint kirívó eltérések a felelősség megállapításának, valamint a kártérítési igény érvényesítésének eljárása tekintetében vannak. Az egyik legjelentősebb különbség, hogy míg a román jogalkotó tényálláshoz kötött szabályozási megoldást választott, addig a magyar jogalkotó az irányadó normaszövegek szintjén nem sorolta fel azokat a cselekményeket, amelyeket kifejezetten a társaság fizetésképtelenségét előidézőként nevesít. A magyar szabályozás absztraktabb, anyagi jogi szempontból pedig a norma középpontjában a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta foglal helyet, amelynek észlelésétől (vagy ha nem észlelte, de észlelnie kellett volna) kezdve a vezető tisztségviselő kötelezettsége az, hogy a hitelezői érdekek elsődlegessége szerint járjon el. Ehhez képest a román jog a fizetésképtelenség állapotába jutást jelöli meg olyan körülményként, amely a jogszabályban felsorolt magatartások vezető tisztségviselő általi megvalósítása miatt merült fel. A román fizetésképtelenségi törvény nem követeli meg a hitelezői érdekek előtérbe helyezését, azonban a társasági törvény utal arra, hogy ha a társaság nehézségekkel küzd, akkor a vezető tisztségviselőknek tekintettel kell lenniük legalább a hitelezők, a társaságban

részesedéssel rendelkezők és más érdekelt személyek érdekeire. A másik jelentős különbség a kártérítési igényérvényesítés vonatkozásában merül fel. Míg a magyar jog egy kétlépcsős igényérvényesítési mechanizmussal operál (megállapítási per + marasztalási per), addig a román jogban az igényérvényesítés egységesen történik.

KÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésemben a társasági vezető tisztségviselő jogállásával és polgári jogi felelősségével összefüggő elméleti és gyakorlati kérdéseket jártam körül.

Az értekezés első részében a téma történeti dimenzióján volt a hangsúly. A második és harmadik részben a hatályos jog fényében vizsgáltam a vezető tisztségviselő jogállását és polgári jogi felelősségét.

A mintául választott két ország társasági jogi és felelősségi jogi szabályozásai eltérő fejlődési pályán haladtak. Míg a román társasági (kereskedelmi) jog, illetőleg polgári jog a XIX. század második felében és a XX. század első felében erőteljesen olasz és francia ihletésű volt, addig a magyar kereskedelmi jog a német hagyományokból táplálkozott. Hangsúlyozni kell, hogy a vizsgált korszakban a mintául választott két ország közül csak Romániában létezett kodifikált kereskedelmi és polgári jog, azaz magánjog. Magyarországon egységes szerkezetbe foglalt és átfogó törvényi alapja csak a kereskedelmi jognak volt.

Ennek ellenére a jogtörténeti elemzés egyik legjelentősebb átfogó következtetése akként fogalmazható meg, hogy bár a választott témát érintő korabeli szabályozási környezet alapja és fejlődési íve a két országban egymáshoz képest eltérő volt, a gazdasági szükségletek kielégítésére mégis kvázi–azonos jogi megoldások születtek. A gazdasági szükségletek nagy mérvű hasonlósága és az ezekkel összefüggő problémákra adott jogi válaszok abba az irányba mutatnak, hogy – a részletszabályok szintjén megjelenő különbségek ellenére – a vezető tisztségviselői jogállás és kárfelelősség a választott két országban úgy járt be más-más utat, hogy közben lényegében párhuzamosan haladva egyazon állomásra érkeztek meg. Ennek fényében az első hipotézist, miszerint a mintául választott jogrendszerek társasági jogi szabályozásokra hatást gyakorló mintakódexei eltérőek, s ezért a vezető tisztségviselői kárfelelősség jogtörténeti fejlődése is más-más utat járt be, csak formálisan és ezért részlegesen tekintem igazoltnak. Formálisan abban az értelemben, hogy csak a tételes jogi előírások és egyes részletszabályok szintjén mutathatók ki jelentősebb különbségek. Ide kívánkozik a hatodik hipotézisre történő reflexió is, amely szerint a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi

felelőssége összefüggésben áll a társasági jogi szabályozás általános fejlődésével és változásaival, azonban a társasági jogi szabályozás, s így a vezető tisztségviselői magatartások jogi megítélése a negyedik ipari forradalom kihívásaival szemben tehetetlen.

A mintául választott két ország felelősségi jogáról kirajzolódott általános kép a XIX. század második fele és XX. század első fele közötti időszakban már érdekesebb. Míg a Román magánjog kodifikált magánjog volt, addig ugyanez a korabeli magyar magánjogról nem mondható el. Ennek ellenére a vizsgált korszakban mindkét jogrend polgári jogi felelősségi rezsimje vétkességen, a teljes kártérítés elvén és a károkozás általános tilalmának elvén alapult, aminek okaként a közös tőről származás jelölhető meg. Mindkét ország felelősségi joga voltaképpen – noha a magyar áttételesen az Optk közvetítésével – a francia mintát vette alapul, s így mind a román, mind a magyar magánjogi felelősség egységes koncepcionális bázisból sugározta ki a szerződéses és deliktuális felelősségi formákat. Az egységes koncepcionális bázis leglényegesebb gyakorlati következménye az volt, hogy mindkét felelősségi forma feltételrendszere tulajdonképpen azonos volt. Ugyanez a hasonlóság viszont nem mondható el a két ország hatályos felelősségi jogi szabályozásáról. Ma jelentős különbségek érhetőek tetten a mintául választott két ország felelősségi jogai között. Ezért a második hipotézist igazoltnak tekintem.

A harmadik és negyedik hipotézisre együtt reflektálok. A harmadik hipotézisem az volt, hogy a mintául választott két ország hatályos joganyaga alapján a felelősség kérdésében a fő mozgató elv a betudás elve, ugyanis a társaságnak szükségképpeni szerve a vezető tisztségviselő, s ezért utóbbi magatartását a társaság saját magatartásának kell tekinteni. Következésképpen a jogi személy gazdasági társaság önálló felelősségéből nem következik okszerűen a vezető tisztségviselő önálló polgári jogi felelőssége, hanem ez utóbbi sajátos jogi feltételek és körülmények fennállta esetén állapítható meg. A negyedik hipotézis pedig az volt, hogy a betudás elvéből következően a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének szabályozása és az ez alapján kialakult joggyakorlat mindkét ország esetében kevésbé hatékony hitelezővédelmi eszköz, és a jogsértő magatartás vonatkozásában a polgári jogi felelősségnek a betudás elve miatt nincs erőteljes preventív hatása.

A két felvetés a vezető tisztségviselő külső, azaz a társaság rendes működése során harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelősség kérdését érinti. A hatályos jog alapján mindkét ország vonatkozásában csak a negyedik hipotézist tekintem igazoltnak, ugyanis bár tételes jogi előírások mindkét országban léteznek, a kérdésre vonatkozó rendkívül szegényes joggyakorlat abba az irányba mutat, hogy a jogi személy leple gyakorta elfedi a vezető tisztségviselői károkozó magatartásokat, ami a vezető tisztségviselőket túlzott kockázatvállalásra és hanyagabb vállalkozásvezetésre sarkallhatja. A harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelősségben erőteljes prevenciós eszközt vélek felfedezni. A harmadik hipotézis viszont nem nyert alátámasztást. A betudás elve és az ebből leágazó egyetemleges felelősség kifejezetten erős hitelező-, pontosabban károsultvédő megoldás. Ennek fenntartása észszerű és szükséges.

Szintén a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelőssége körében kell reflektálni a kilencedik hipotézisre, miszerint a két ország szabályai alapján a harmadik személyekkel szemben fennálló vezető tisztségviselői kárfelelősség megállapíthatóságának tekintetében markáns különbségek vannak, ami főként annak köszönhető, hogy a román és magyar polgári jogi felelősség szabályozási rendszere egymástól eltérő alapokon nyugszik. A hipotézist a hatályos jog fényében igazoltnak tekintem. A két ország szabályozása között e tekintetben jelentős különbségek vannak. Romániában a vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni közvetlen felelőssége álláspontom szerint egyaránt lehet szerződéses és deliktuális, illetve deliktuális felelősség esetében a gondatlanság is felelősségfakasztó tény lehet. Ezzel szemben a magyar szabályozás csak szándékos károkozás esetén teszi lehetővé harmadik személy számára, hogy a vezető tisztségviselővel szemben közvetlenül fellépjen. A magyar szabályozás kapcsán itt is jelezni szükséges, hogy jelenleg vita tárgyát képezi a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelősségének jogi természete (vagyis az, hogy a deliktuális vagy kontraktuális felelősség szabályai alkalmazandóak-e).

IRODALOMJEGYZÉK

1. AL HAJJAR, Simona: *Răspunderea civilă a administratorilor debitorului aflat în insolvență,* Universul Juridic, București, 2012.

2. ALEXANDRESCO, Dimitrie: *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comprațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine. Obligații (I),* V. kötet, Tipografia Națională, Jászvásár, 1898.

3. ALEXANDRESCO, Dimirtie: *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comprațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine. Obligații (II),* VI. kötet, Tipografia Națională, Jászvásár, 1900.

4. ALEXANDRESCO, Dimirtie: *Principiile dreptul civil român,* III. kötet, Tipografia Curții Regale F. GÖBL FII S.A., Bukarest, 1926.

5. ANGHENI, Smaranda: *Drept comercial. Profesioniși-comercianți,* C.H. Beck, București, 2013.

6. ANTONESCU, Eftimie: *Codul comercial adnotat*. *Societățile comerciale,* III. kötet, Tip. Romane Unite Könyvnyomda, Bukarest, 1928.

7. AUER Ádám: *Cégvezető.* In: DÚL János; LEHOCZKI Zóra Zsófia; PAPP Tekla; VERESS Emőd (szerk.): *Társasági jogi lexikon,* Dialóg Campus, Budapest, 2019.

8. AUER Ádám: *Felelősségáttörés és felelősségátvitel, különös tekintettel a köztulajdonban lévő gazdasági társaságokra*. In: BARTA Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel,* Patrocinium, Budapest-Miskolc, 2018.

9. BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.): *Noul Cod civil. Comentariu pe articole,* C.H. Beck, București, 2012.

10. BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTIONOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.): *Noul Cod civil. Comentariu pe articole,* C.H. Beck, București, 2014.

11. BARTA Judit: *A szerződésszegéssel okozott kárért fennálló felelősség*. In: BARZÓ Tímea; PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan,* Dialóg Campus, Budapest, 2019.

12. BARTA Judit; FAZAKAS Zoltán József; MAJOROS Tünde; ÚJVÁRINÉ ANTAL Edit: *Felelősség a társasági jogban*. In: BARTA Judit; BARZÓ Tímea; CSÁK Csilla (szerk.): *Magyarázat a kártérítési jogról*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

13. BARTHA Judit; MAJOROS Csilla: *A vezető tisztségviselő társasággal szembeni és harmadik személynek okozott károkért való felelősségének neuralgikus kérdései,* Miskolci Jogi Szemle*,* 2015/2.

14. BEDŐ Mór: *A magyar kereskedelmi jog rendszere,* Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1906.

15. BELU MAGDO, Monna-Lisa: *Răspunderea extracontractuală în reglementarea Codului civil și în legislația conexă,* Hamangiu, Bukarest, 2017.

16. BENKE József: *A magyar magánjog történeti és elméleti alapvetése.* In: BENKE József (szerk.): *A magyar magánjog alapvetése,* Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Pécs, 2020, 3. [https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/23355] (Letöltve: 2023.05.31.).

17. BODOR Mária: *A részvénytársaság szervezete*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014.

18. BODU, Sebastian: *Legea societăţilor comentată şi adnotată,* Rosetti International, București, 2017.

19. BODU, Sebastian: *Răspunderea administratorului față de societate*, Revista Română de Drept al Afacerilor*,* 2015/4.

20. BODU, Sebastian: *Răspunderea civilă a administratorilor şi managerilor societăţilor comerciale*, Rosetti International, București, 2018.

21. BODU, Sebastian: *Tratat de drept societar,* vol. I, Rosetti International, București, 2014.

22. BODU, Sebastian: *Tratat de drept societar*, vol. II, Rosetti International, București, 2015.

23. BODZÁSI Balázs: *A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőre,* Gazdaság és Jog*,* 2013/6.

24. BOGNÁR Piroska: *A közhasznú társaságok,* HVG-Orac, Budapest, 2001.

25. BOÓC Ádám: *A betéti társaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy. Az új Ptk. magyarázata II/IV.,* HVG-Orac, Budapest, 2013.

26. CANTACUZINO, Matei B.: *Elementele dreptului civil,* Cartea Românească Kiadó, Bukarest, 1921.

27. CARABAS, A. Mihai, CATANA, N. Radu: *Particularităţi ale eficienţei instituţiei răspunderii civile a administratorilor şi directorilor societăţilor*

comerciale, în contextul globalizării dreptului societar, Revista Română de Drept al Afacerilor*,* 9/2010.

28. CĂRPENARU, St. D.; PIPEREA Gh.; DAVID S.: *Legea societăților. Comentariu pe articole,* 5. kiadás, C.H. Beck, Bukarest, 2014.

29. CĂRPENARU, Stanciu D.: *Drept comercial român,* IV. kiadás, Universul Juridic, Bukarest, 2014.

30. CĂRPENARU, Stanciu D.; HOTCA, Mihai Adrian; NEMEȘ, Vasile: *Codul insolvenței comentat,* Universul Juridic, București, 2017.

31. CSEH Tamás: *A vezető tisztségviselő felelőssége és az üzleti kockázat*, Gazdasági és Jog*,* 2012/9.

32. CSEHI Zoltán: *A gazdasági társaság szervezete*. In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

33. CSEHI Zoltán: *A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján.* In: CSEHI Zoltán; SZABÓ Marianna (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége,* Wolters Kluwer, Budapest, 2015.

34. CSÖNDES Mónika: *A Ptk. vagy az Mt. alapján kell megítélni a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségét, ha az tisztségét munkaviszonyban látja el?*, Magyar Jog*,* 2017/5.

35. DIMIAN, V. V.: *Responsabilitatea administratorilor în societățile anonime,* Tipografia „Universul”, Bukarest, 1943.

36. DEÁK Dániel: *A vállalkozások joga,* BCE Közgazdasági Továbbképző Intézet, Budapest, 2006.

37. DEAK, Francisk; MIHAI, Lucian; POPESCU, Romeo: *Tratat de drept civil. Contracte speciale,* vol. II., Universul Juridic, București, 2021.

38. DINCĂ, Răzvan: *Contracte civile speciale în noul Cod civil,* Universul Juridic, București, 2013.

39. FAZAKAS Zoltán: *A közkereseti társaság az új Polgári Törvénykönyvben.* In: GONDOSNÉ DR. PUSZTAHELYI Réka: *Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben,* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013.

40. FEKETE Balázs: *Jogösszehasonlítás*. In: JAKAB András, FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs), 2016, [9] bekezdés, http://ijoten.hu/szocikk/jogosszehasonlitas.

41. FÉZER Tamás: *A wrongful trading szabályozásának felelősségi jogi következményei a fizetésképtelenségi eljárások során – összehasonlító perspektíva.* In: SZIKORA Veronika; FÉZER Tamás (szerk.): *Fizetésképtelenség és jogutód nélküli megszűnés. Tapasztalatok és reformjavaslatok,* Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2018.

42. FINȚESCU, I. N.: *Curs de drept comercial,* I. kötet, Al. Th. Doicescu, Bukarest, 1929.

43. FÓNAGY Sándor: *Gondolatok az új Csődtörvény megalkotásához – A vezető tisztségviselő és árnyékvezetők felelőssége a fizetésképtelenségért,* Magyar Jog, 2009/6.

44. FÖLDI András: *A modern kereskedelmi jog kialakulása.* In: FÖLDI András (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet,* ELTE Eötvös, Budapest, 2016, 559.

45. FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog*, HVG-Orac, Budapest, 2015.

46. GADÓ Gábor: *A gazdasági társaságok közös szabályai az új Ptk.-ban.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági társaságok – Cégtörvény,* HVG-Orac, Budapest, 2014.

47. GÁL Judit: *A betéti társaság.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021.

48. GÁL Judit: *A gazdasági társaságok közös szabályai.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021.

49. GÁL Judit: *A részvénytársaság szervezete.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy. Az új Ptk. magyarázata II/IV.,* HVG-Orac, Budapest, 2013.

50. GÁRDOS István; GÁRDOS Péter: *A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben.* [https://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679], Letöltve: 2019. július 9-én.

51. GEORGESCU, I. L.: *Drept comercial român,* I. kötet, All Beck, Bukarest, 2002.

52. GEORGESCU, I. L.: *Drept comercial român,* II. kötet, All Beck, Bukarest, 2002.

53. GHEORGHIU, Anca: *Comercialitatea,* Hamangiu, Bukarest, 2020.

54. HAMANGIU C.: *Codul civil adnotat cu textul art. Corespunzător franceză și română cu trimiteri la doctrina franceză și română și jurisprudența complectă de la 1868–1925,* II. kötet, Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., Bukarest, 1925.

55. HAMANGIU, Constantin; BĂLĂNESCU, I. Rosetti; BĂICOIANU, Al.: *Tratat de drept civil,* II. kötet, Editura „Națională" S. Cioernei, Bukarest, 1920.

56. ILIE, Diana Maria: *Efectele insolvenței asupra mediului economic și social din România în contextul globalizării,* Universul Juridic, București, 2021.

57. IONESCU, Stelian; PREUTESCU, Laurențiu: *Codul comercial adnotat cu jurisprudența română la zi cuprinzând și toate legile, regulamentele și convențiunile comerciale, adnotate,* M. O., Imprimeria Națională, Bukarest, 1933, 126.

58. JENSEN, Michael C.: *Tulajdonosok és menedzserek. A vállalatirányítás természetes,* Alinea Kiadó – Rajk László Szakkollégium, Budapest, 2008.

59. JUHÁSZ László: *Gazdasági társaságok tisztségviselői ellen kártérítés iránt indított perek.* In: GÁL Judit (szerk.): *Társasági jogi perek 2018,* HVG-Orac Lap- és Könyviadó, Budapest, 2018.

60. KECSKÉS András: *Felelős társaságirányítás (Corporate Governance),* HVG-Orac, Budapest, 2011.

61. KISFALUDI András: *Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében.* In: HOMICSKÓ Árpád Olivér; SZUCHY Róbert (szerk.): *60 - Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2017.

62. KISFALUDI András: *A betéti társaság*. In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* I. kötet, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014.

63. KISFALUDI András: *A jogi személy ügyvezetése.* In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* I. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

64. KISFALUDI András: *A részvénytársaság szervezete*. In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

65. KISFALUDI András: *A Ptk. 3:282. §-ához fűzött kommentár*. In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Wolters Kluwer, [2023. évi Jogtár-formátumú kiadás].

66. KISFALUDI András: *A Ptk. 3:156. §-ához fűzött kommentár*. In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Wolters Kluwer, [2023. évi Jogtár-formátumú kiadás].

67. KISFALUDI András: *A társasági jog,* DominiCard Bt., Budapest, 1996.

68. KISS György: *A vezető tisztségviselő felelőssége munkajogi szempontból*. In: CSEHI Zoltán; SZABÓ Marianna (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége,* Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

69. KUNCZ Ödön: *A kereskedelmi- és váltójog vázlata,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1922.

70. KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltjog kézikönyve,* I. rész II. fele, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1937.

71. KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve*, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1938.

72. KUNCZ Ödön: *Az ötven esztendős Kereskedelmi Törvény és annak reformja*. In: HELLER Farkas (szerk.): *Közgazdasági szemle,* 1926, L. évf., 69. kötet, 1-2. szám.

73. KUNCZ Ödön: *Bevezetés a jogtudományba,* Danubia, Pécs–Budapest, 1924.

74. KOLOSVÁRY Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*, II. kötet, Politzer-féle könyvkiadóvállalat, Budapest, 1907.

75. LUPAȘCU, Dan (coord.): *Curtea de apel București. Practica judiciară comercială 2003-2004,* Brilliance, Bukarest, 2005.

76. MALAURIE, Ph.; AYNÉS, L.; GAUTIER, P.-Y.: *Contracte speciale,* Wolters Kluwer, București, 2009.

77. MARTON Géza: *A polgári jogi felelősség,* Triorg, Budapest, 1993.

78. MARTON Géza: *Kártérítés.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog általános része,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.

79. MARTON Géza: *Kártérítési kötelmek jogellenes magatartásból.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog különös része,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942.

80. NAGY Ferenc: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra,* I. kötet, Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, Budapest, 1913.

81. NAGY Ferencz: *A magyar kereskedelmi jog magyarázata, különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra,* I. kötet, Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, Budapest, 1904.

82. NEAGU, Luiza: *Procedura insolvenței. Răspunderea membrilor organelor de conducere,* Hamangiu, București, 2011.

83. NEMEȘ, Vasile: *Drept comercial*, Ediția 2, Hamangiu, București, 2015.

84. NEUMANN Ármin: *A Kereskedelmi törvény magyarázata,* I. kötet, Az Athenaeum R. Társulat Kiadása, Budapest, 1898.

85. NOCA, Monica: *Calitatea de salariat și administrator al societății cu răspundere limitată*, Juridice.ro [http://www.juridice.ro/202417/calitatea-de-salariatsi-administrator-al-societatii-cu-raspundere-limitata.html], Letöltve 2018. június 24-én.

86. NOCHTA Tibor: *A betéti társaság*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014.

87. NOCHTA Tibor: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban,* Dialóg-Campus, Budapest-Pécs, 2005.

88. NOCHTA Tibor: *A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján,* Gazdaság és Jog, 2013/6.

89. NÓTÁRI Tamás; PÁL Előd: *Gondolatok és javaslatok a román Polgári törvénykönyv magyar fordításához*, Erdélyi Jogélet, 2021/2.

90. OSZTOVITS András: *Általános rendelkezések*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*, III. kötet, Budapest, Opten, 2014.

91. PÁL Lajos: *A vezető állású munkavállaló.* In: KOZMA Anna; LŐRINCZ György; PETHŐ Róbert; PÁL Lajos: *A Munka Törvénykönyvének magyarázata,* HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2016.

92. PAPP Tekla: *A jogi személy ügyvezetése*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja,* I. kötet, Opten, Budapest, 2014.

93. PAPP Tekla: *A gazdasági társaságok törvényes működésének biztosítékai.* In: PAPP Tekla (szerk.): *Társasági jog,* Lectum Kiadó, Szeged, 2011.

94. PĂUN, Ciprian: *Dreptul afacerilor. Teoria. Profesioniștii. Impozitarea*, Universul Juridic, București, 2015.

95. PIPEREA, Gheorghe: *Drept comercial. Întreprinderea,* C.H. Beck, București, 2012.

96. PIVNICERU, Mona-Maria; SUSANU, Claudia-Antonela; SUSANU, Mihai: *Procedura insolvenței. Practica judiciară 2006-2009*, Hamangiu, București, 2009.

97. PLASTARA, George: *Curs de drept civil roman,* IV. kötet, Cartea Românească Kiadó, Bukarest, 1925.

98. POP, Liviu: *Concepția Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile: dualitate sau unitate?*, Dreptul, 2/2012.

99. POP, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligații. Contractul,* II. kötet, Universul Juridic, Bukarest, 2009.

100. Pop, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligațiile,* I. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2006.

101. POP, Liviu: *Tratat de drept civil. Obligațiile. Volumul III. Raporturile obligaționale extracontractuale,* Universul Juridic, Bukarest, 2020.

102. POP, Liviu; POPA, Ionuț-Florian; VIDU, Stelian Ioan: *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile,* Universul Juridic, București, 2012.

103. POPA, Florina: *Câteva reflecții asupra regimului juridic al fondului de comerț,* Revista Română de Drept Privat, 3/2017.

104. PREDOVICIU, Ioan; ALEXANDRESCU, Em.: *Codul Comercial (Legea ungară a XXXVII din 1875),* Adolf Sonnenfeld Részvénytársaság Nyomdája, Nagyvárad, 1921.

105. RAFFAY Ferencz: *A magyar magánjog kézikönyve,* II. kötet, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909.

106. REINER János: *Szerződésen kívüli kártérítési kötelmek.* In: FODOR Ármin (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog.* III. kötet, Singer és Wolfner Kiadása, Budapest, 1898.

107. ROMÁN Róbert: *A gazdasági társaságok és a szövetkezetek vezetőire vonatkozó jogi szabályozás a bírói gyakorlat tükrében,* (PhD. értekezés), Miskolc, 2008, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi iskola.

108. ROȘU, C.: *Natura juridică a raporturilor dintre administrator și societatea comercială*, Dreptul, 2002/4.

109. SÁNDOR István, *A társasági jog története Nyugat-Európában,* KJK-Kerszöv, Budapest, 2005.

110. SÁNDOR Tamás; VEZEKÉNYI Ursula: *A részvénytársaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági társaságok – Cégtörvény,* HVG-Orac, Budapest, 2014.

111. SÁRKÁNY Rita: *Részvénytársaság.* In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021.

112. SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személyek általános szabályainak jelentősége a gazdasági társaságok jogában.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Gazdasági társaságok – Cégtörvény,* HVG-Orac, Budapest, 2014.

113. SÁRKÖZY Tamás: *A vezető tisztségviselő kártérítési felelőssége (még egyszer, de valószínűleg nem utoljára).* In: SZIKORA Veronika; TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére,* II. kötet, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2017.

114. SÁRKÖZY Tamás: *Az állami vállalatok jogi helyzete Magyarországon.* In: SZIKORA Veronika (szerk.): *Állami vállalatok nemzetközi összehasonlításban,* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2019.

115. SÁRKÖZY Tamás: *Fordulat a magyar kártérítési jogban – szerződés, deliktuális kár és sérelemdíj az új Ptk.-ban*. In: BENISNÉ GYÖRFFY Ilona

(szerk.): *Harmincharmadik Jogász Vándorgyűlés,* Magyar Jogászegylet, Budapest, 2013.

116. SÁRKÖZY Tamás: *Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségétől*, Gazdaság és Jog*,* 2015/2.

117. SZÁSZY-SCHWARZ Gusztáv: *Peregra. Vegyes jogi dolgozatok,* Atheneum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1912.

118. SCHEAUA, Marius: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990 comentată și adnoatată,* Rosetti, Bukarest, 2002.

119. SCHIAU, Ioan: *Drept comercial*, Hamangiu, București, 2009.

120. SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990. Analize și comentarii pe articole,* Ediția 2, Hamangiu, București, 2009.

121. SCHIAU, Ioan; PRESCURE, Titus: *Legea societăților comerciale nr. 31/1990 analize și comentarii pe articole,* Hamangiu, București, 2007.

122. SIPOS István: *A kereskedelmi jog România jogrendszerében*. In: *Acta Facvaltatis Politico-Ivridicae Vniversitatis Scientiarium Bvdpestinesis de Rolando Eötvös Nominatae,* tom. XXXVIII-XXXIX, ann. 2001–2002.

123. STANCA, Ioana Alina: *Administrarea societăților pe acțiuni*, Hamangiu, București, 2009.

124. STĂNCIULESCU, Liviu; NEMEȘ, Vasile: *Dreptul contractelor civile și comerciale în reglementarea noului Cod civil,* Hamangiu, Bukarest, 2013.

125. SZEGEDI András: *Miért kell a társasági jogot időről időre megújítani?,* Erdélyi Jogélet, 2022/2.

126. SZENDREI Tamás: *Behind the corporate veil – Liability of shareholders in Europe,* [https://rlw.juridice.ro/19935/behind-the-corporate-veil-liability-of-shareholders-in-europe.html] (megtekintés ideje: 2022.02.16.)

127. SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlata a bánya-, csőd-, kereskedelmi és váltójog alapelveivel,* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1909.

128. SZLADITS Károly: *A magánjogi tényállások.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Általános rész. Személyi jog.* I. kötet, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.

129. TĂBÂRCĂ, Mihaela: *Drept procesual civil,* vol. I, Universul Juridic, București, 2013.

130. TERCSÁK Tamás: Az ügyvezető jogai, kötelességei, feladatai, hatásköre és jogállása, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022.

131. TERCSÁK Tamás: *Vezető tisztségviselő jogállása, felelőssége*. In: PÁL Lajos (szerk.): *A vezető tisztségviselő jogállása és felelőssége,* HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2017.

132. TERZEA, Viorel: *Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență,* vol. II, Universul Juridic, București, 2014.

133. TODICĂ, Carmen: *Statutul juridic și puterile administratorului în societatea comercială,* Universul Juridic, Bukarest, 2011.

134. TODICĂ, Carmen: *Răspunderea juridică civilă a administratorului societății comerciale*, Editura Universitară, București, 2012.

135. TŐKEY Balázs: *A megbízási típusú szerződések*. In: FUGLINSZKY Ádám; TŐKEY Balázs (szerk.): *Szerződési jog. Különös rész,* ELTE Eötvös, Budapest, 2018.

136. TŐKEY Balázs: *Szerződésen kívüli kötelmek. Károkozás és egyéb kötelemkeletkeztető tények,* HVG-Orac, Budapest, 2020.

137. TÖRÖK Tamás: *Felelősség a társasági jogban,* HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2007.

138. TÖRÖK Tamás: *Felelősség a társasági jogban.* Második, átdolgozott és bővített kiadás, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015.

139. Törvénykezési szemle: Az igazgatóság felelőssége. In. *Jogtudományi közlöny*, 1933, 68. évf., 279. o.

140. TURCU, Ion: *Tratat de drept comercial,* I. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2008.

141. TURCU, Ion: *Tratat teoretic şi practic de drept comercial,* I. kötet, C.H. Beck, Bukarest, 2008.

142. TURCU, Ion: *Tratat teoretic şi practic de drept comercial,* vol. II., C.H. Beck, București, 2008.

143. TURCU, Ion; BOTINĂ, Mădălina: *Dreptul afacerilor întreprinderii,* vol. I, C.H. Beck, București, 2013.

144. ÚJVÁRINÉ ANTAL Edit: *Felelősségtan,* Patrocinium, Budapest, 2017.

145. VALLASEK Magdolna: *Román munkajog. Az egyéni munkaszerződés,* Forum Iuris, Kolozsvár, 2017.

146. VÉKÁS Lajos: *A szerződésszegés általános szabálya*. In: VÉKÁS Lajos; GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz,* 2. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

147. VERESS Emőd: *A szindikátusi szerződés,* HVG-Orac, Budapest, 2020.

148. VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog. Általános rész,* ELTE Eötvös, Budapest, 2018.

149. VERESS Emőd: *A részvény mint értékpapír,* HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2019.

150. VERESS Emőd: *A részvény mint értékpapír*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018.

151. VERESS Emőd: *A román magánjog fejlődése a rendszerváltás után (1990–)*. In: VERESS Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020.

152. VERESS Emőd: *Fejezetek a magyar magánjogi kodifikáció történetéből,* Forum Iuris, Kolozsvár, 2022.

153. VERESS Emőd: *Erdély magánjogi integrálása (1918-1945)*. In: VERESS Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018.

154. VERESS Emőd: *Kilenc évtized – az Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv Erdélyben.* In: VERESS Emőd (szerk.): *Ad salutem civium inventas esse leges. Tisztelgő kötet Vékás Lajos 80. születésnapjára,* Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2019.

155. VERESS Emőd: *Román polgári jog. A kötelmek általános elmélete,* 2. kiadás, Forum Iuris, Budapest-Kolozsvár, 2019.

156. VERESS Emőd: *Román polgári jog. A kötelmek általános elmélete,* 4. kiadás, Forum Iuris, Kolozsvár, 2021.

157. VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész,* 3. kiadás, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018.

158. VERESS Emőd: *Román polgári jog. A kötelmek általános elmélete,* 6. kiadás, Forum Iuris, Kolozsvár, 2023.

159. VERESS Emőd: *The Duty of Care in Romanian Company Law*, Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2022/3.

160. VOICU, Marin: *Unele consideraţii asupra stării dreptului comercial român, la 10 ani de la abrogarea Codului civil (1864-2011) şi a Codului comercial (1887-2011). Necesitatea primenirii, sistematizării, armonizării, unificării şi modernizării legilor comerciale, din perspectiva dreptului comparat şi a proiectului codului european al dreptului afacerilor,* Revista Universul Juridic, 12/2021.

161. WALTON Ágoston: A részvénytársasági igazgatóság és felügyelőbizottság felelősségének és ellenőrzésének problémája az újabb külföldi jogalkotások és a magyar részvényjogi reformtörekvések tükrében. In: *A magyar jogélet időszerű kérdései. (A magyar jogmivesek társasága tagösszejövetelein elhangzott előadások),* Magyar Jogmives Társaság, Budapest, 1940.

162. WELLMANN György: *A betéti társaság.* In: SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *Társasági törvény, cégtörvény 2006,* HVG-Orac, Budapest, 2006.

163. WELLMANN György: *A szerződések általános szabályai az új Ptk.-ban,* [https://ptk2013.hu/szakcikkek/dr-wellmann-gyorgy-a-szerzodesek-altalanos-szabalyai-az-uj-ptk-ban-bh-201211-965-972-o/1587], (letöltve: 2019. augusztus 13-án.)

164. ZAMȘA, Cristina: *Art. 1548. Prezumția de culpă.* In: BAIAS, Fl. A.; CHELARU, E.; CONSTANTINOVICI, R.; MACOVEI, I. (szerk.): *Noul Cod civil. Comentariu per articole,* 2. kiadás, C.H. Beck, Bukarest, 2014.

165. ZOTTA, Constantin Gr. C.: *Cod de ședință,* IV. kiadás, Cugetarea Kiadó, Bukarest, [évsz. nélkül].